
Προγραμματική Περίοδος 2007 – 2013

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα

Τίτλος: **ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ**
Κωδικός Ε.Π.: **11**
CCI: **2007GR16UPO002**

ΕΠΙΣΗΜΗ ΥΠΟΒΟΛΗ

Αθήνα, Μάρτιος 2007

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	7
2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΈΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ	12
2.1. Η ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ – ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΪΟΥ ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΑΦΘΩΡΩΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ	12
2.1.1. Βασικά χαρακτηριστικά της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου»	12
2.1.2. Βασικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά	15
2.1.2.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά	15
2.1.2.2. Απασχόληση και Ανεργία στη Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου»	18
2.1.2.3. Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας	19
2.1.2.3.1. <i>Περιφερειακό ΑΕΠ και Τομεακή Διάρθρωση της Παραγωγής</i>	19
2.1.2.3.2. <i>Τουρισμός</i>	23
2.1.3. Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία	29
2.1.3.1. Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Καινοτομία	29
2.1.3.2. Οι Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών στην ποιότητα ζωής	31
2.1.4. Ελκυστικότητα της Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης	32
2.1.4.1. Υποδομές προσπελασιμότητας (φυσικές και τεχνολογικές) και Υποδομές ενέργειας	32
2.1.4.2. Περιβαλλοντικοί, πολιτιστικοί πόροι και αειφορική ανάπτυξη	36
2.1.4.3. Υγεία - Πρόνοια	47
2.1.5. Η Χωρική διάσταση των Περιφερειακών ανισοτήτων	48
2.1.5.1. Ενδοπεριφερειακές ανισότητες	48
2.1.5.2. Ορεινές, ημιορεινές, πεδινές περιοχές	51
2.1.5.3. Αστικές περιοχές, βιώσιμη αστική ανάπτυξη	53
2.1.5.4. Νησιωτικότητα – Μικρά νησιά	54
2.2. ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ	55
2.2.1. Το ΕΣΠΑ 2007-2013 και συνέργιες με Τομεακές Πολιτικές	55
2.2.2. Τα Εθνικά Στρατηγικά Σχέδια για την Αγροτική Ανάπτυξη (ΕΣΣΑΑ 2007-2013) και την Αλιεία (ΕΣΣΑ 2007-2013)	59
2.2.3. ΑΣΤΛ και Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων	60
2.2.4. Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις για τη Συνοχή 2007-2013	61
2.2.5. Η ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων και της αρχής της μη διάκρισης	62
2.3. ΑΠΟΤΙΜΗΣΗ ΤΩΝ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΤΡΕΧΟΥΣΑΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗΣ ΠΕΡΙΟΔΟΥ	63
2.3.1. Αναπτυξιακός Σχεδιασμός προγραμματικής περιόδου 2000-2006	63
2.3.2. Αποτίμηση της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου (2000-2006) ανά Διοικητική Περιφέρεια	65
2.4. ΑΝΑΛΥΣΗ SWOT	69
2.4.1. Ανάλυση SWOT σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου	69
2.4.2. Ανάλυση SWOT ανά Διοικητική Περιφέρεια	71

2.5.	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ, ΑΝΑΓΚΕΣ ΚΑΙ ΙΕΡΑΡΧΗΣΗ ΤΟΥΣ	76
2.5.1.	Κωδικοποίηση προβλημάτων σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου.....	76
2.5.2.	Διατύπωση και Ιεράρχηση Αναγκών και Στόχων σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου.....	76
2.5.3.	Αντιστοίχιση Αναγκών Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου με Θεματικές Προτεραιότητες του ΕΣΠΑ	77
3.	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007 – 2013	79
3.1.	ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΌΡΑΜΑ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΡΗΤΗΣ – ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ	79
3.2.	ΕΞΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΟΡΑΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	83
3.2.1.	Εξειδίκευση των στρατηγικών επιλογών στο πλαίσιο της χωρικής στόχευσης των Περιφερειών του Στόχου 1 και του Στόχου 2 της Χωρικής Ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου.....	83
3.2.2.	Εξειδίκευση των γενικών στρατηγικών επιλογών του ΠΕΠ Κρήτης - Νήσων Αιγαίου	84
3.2.3.	Πόλοι Ανάπτυξης.....	87
3.2.4.	Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού.....	88
3.3.	ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΓΕΝΙΚΩΝ ΣΤΟΧΩΝ – ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΗΣ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ	89
3.4.	ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΣΕ ΆΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	95
3.5.	ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΜΕ ΑΥΤΕΣ ΠΟΥ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΓΕΩΡΓΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ(ΕΓΤΑΑ) ΚΑΙ ΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΤΑΜΕΙΟ ΑΛΙΕΙΑΣ (ΕΤΑ) - ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ ΤΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΤΑΜΕΙΩΝ ΜΕ ΤΟ ΕΓΤΑΑ ΚΑΙ ΕΤΑ.	98
3.5.1.	Γενικά	98
3.5.2.	Ειδικά Κριτήρια Διαχωρισμού.....	100
3.5.2.1.	Έργα υποδομών που χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ.....	100
3.5.2.1.1.	Υποδομές για την ενθάρρυνση της τουριστικής δραστηριότητας και τη διατήρηση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς (άξονας 3 ΠΑΑ) ¹⁰⁰	
3.5.2.1.2.	Υποδομές και Υπηρεσίες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές (άξονας 3 ΠΑΑ).....	100
3.5.2.1.3.	Ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών (άξονας 3 ΠΑΑ).....	100
3.5.2.1.4.	Υποδομές πρόσβασης.....	101
3.5.2.1.5.	Αλιευτικά καταφύγια (Άξονας 3 ΕΠΑΛ).....	101
3.5.2.1.6.	Υποδομές Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)...	101
3.5.2.1.7.	Λοιπά έργα υποδομών	101
3.5.3.	Ανθρώπινο δυναμικό	101
3.5.3.1.	Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013	101
3.5.3.2.	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας (ΕΠΑΛ) 2007-2013.....	101
3.5.4.	Περιβάλλον	102
3.5.4.1.	Κριτήρια διαχωρισμού ανά περιβαλλοντικό τομέα.....	102
3.5.4.2.	Κριτήρια διαχωρισμού για παρεμβάσεις στις περιοχές του δικτύου Natura 2000.....	103
3.5.4.3.	Περιβάλλον στο πλαίσιο της αλιείας.....	106

3.5.5. Παρεμβάσεις στο Παραγωγικό περιβάλλον	106
3.5.5.1. Διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες - Επενδύσεις από γεωργούς	107
3.5.5.2. Διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες / Επενδύσεις από μη γεωργούς	107
3.5.6. Κριτήρια διαχωρισμού δράσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 και του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας 2007-2013	108
3.5.7. Οριζόντια Διάταξη.....	109
3.6. ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΕΣΩΤΕΡΙΚΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ.	110
3.7. ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗΣ ΣΥΝΕΠΕΙΑΣ ΤΗΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΩΝ	111
3.7.1. Γενικά	111
3.7.2. Συνάφεια της στρατηγικής του ΠΕΠ με τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την πολιτική συνοχής 2007-2013	111
3.7.3. Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΠΕΠ Κρήτης-Νήσων Αιγαίου με τους στόχους του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων και τις Ευρωπαϊκές Προτεραιότητες για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση.....	113
3.7.4. Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου με τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση	114
3.7.5. Συνέπεια των προτεραιοτήτων ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου με τους στόχους του ΕΣΠΑ.....	118
3.8. ΣΥΝΟΨΗ ΤΩΝ ΠΟΡΙΣΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΚ ΤΩΝ ΠΡΟΤΕΡΩΝ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	124
3.8.1. Πλαίσιο Συνεργασίας και Διαδικασία Σύνταξης της Εκ των Προτέρων Αξιολόγησης.....	124
3.8.2. Επιτελική Σύνοψη.....	126
3.8.3. Αξιολόγηση της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης και των προσδιορισθεισών αναγκών.....	127
3.8.4. Αξιολόγηση της συνέπειας της στρατηγικής.....	130
3.8.5. Εξέταση της συνεκτικότητας της στρατηγικής με τις Εθνικές πολιτικές και τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις.....	136
3.8.6. Αξιολόγηση των αναμενόμενων αποτελεσμάτων και επιπτώσεων	138
3.8.7. Εξέταση των προτεινόμενων συστημάτων/διαδικασιών εφαρμογής.....	140
3.8.8. Η συμβολή της εκ των προτέρων αξιολόγησης στην εκτίμηση της χωρικής διάστασης του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου.....	140
3.8.9. Μεγιστοποίηση της Κοινοτικής Προστιθέμενης Αξίας (ΚΠΑ).....	141
3.9. ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ – ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΕΚΤΙΜΗΣΗ	142
3.10.ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΟΡΙΖΟΝΤΙΑΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ	142
3.11.ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ	143
4. ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	147
4.1. ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 1: ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ	147
4.2. ΑΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 2: ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	149

4.3. ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 3: ΥΠΟΔΟΜΕΣ ΚΑΙ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	151
4.4. ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 4: ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	153
4.5. ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 5: ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	155
4.6. ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 6: ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	157
4.7. ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 7: ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	161
4.8. ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 8: ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	164
4.9. ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 9: ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΚΑΙ ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΖΩΗΣ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	169
4.10. ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 10: ΧΩΡΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ ΚΑΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	171
4.11. ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 11: ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ – ΑΜΙΓΟΥΣ ΣΤΟΧΟΥ ΣΥΓΚΛΙΣΗΣ - ΚΡΗΤΗ & ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	174
4.12. ΆΞΟΝΑΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ 12: ΤΕΧΝΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ – ΣΤΟΧΟΥ ΣΤΑΔΙΑΚΗΣ ΕΙΣΟΔΟΥ – ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	175
5. ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ. 177	
5.1. ΑΡΧΕΣ ΚΑΙ ΦΟΡΕΙΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΕΛΕΓΧΟΥ	177
5.1.1. Εθνική αρχή συντονισμού αναπτυξιακών προγραμμάτων 2007-2013	177
5.1.2. Βασικοί μηχανισμοί συντονισμού	179
5.1.3. Διαχειριστική αρχή του επιχειρησιακού προγράμματος	182
5.1.4. Ενδιάμεσοι φορείς διαχείρισης	186
5.1.5. Ενδιάμεσοι φορείς διαχείρισης και υλοποίησης συνολικών επιχορηγήσεων	188
5.1.6. Αρχή Πιστοποίησης	189
5.1.7. Αρχή Ελέγχου	189
5.1.8. Έλεγχος υπό την ευθύνη της αρχής ελέγχου	190
5.1.9. Όργανα ελέγχου	191
5.1.10. Φορέας Υπεύθυνος για την έκθεση και παροχή γνώμης του άρθρου 71(3)	191
5.1.11. Φορέας υπεύθυνος για την είσπραξη των πληρωμών από την Επιτροπή	192
5.1.12. Φορέας/είς Υπεύθυνος/οι για τη διενέργεια πληρωμών στους δικαιούχους	192
5.2. ΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘΗΣΗ	192
5.2.1. Διυπουργική Επιτροπή κοινοτικών προγραμμάτων (ΔΕΠ)	192
5.2.2. Ετήσια διάσκεψη Προέδρων επιτροπών παρακολούθησης επιχειρησιακών προγραμμάτων (ΕΔΙΠ)	193
5.2.3. Επιτροπή παρακολούθησης επιχειρησιακού προγράμματος	194
5.2.4. Δείκτες παρακολούθησης	195
5.2.5. Ετήσια έκθεση	195
5.2.6. Ετήσια εξέταση ΕΠ	196
5.2.7. Παρακολούθηση των πιστώσεων των Περιφερειών μεταβατικής στήριξης	196
5.3. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	196

5.3.1. Γενικά	196
5.3.2. Αξιολογήσεις επιχειρησιακής φύσης	197
5.3.3. Εκ των υστέρων αξιολόγηση	197
5.4. ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΤΗΤΑ	200
5.5. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ	200
5.6. ΑΝΤΑΛΛΑΓΗ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	201
5.7. ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΚΗΣ ΣΧΕΣΗΣ	202
5.8. ΠΡΟΑΓΩΓΗ ΤΗΣ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΦΥΛΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΜΗ ΔΙΑΚΡΙΣΗΣ	203
5.9. ΡΗΤΡΑ ΕΥΕΛΙΞΙΑΣ	203
5.10. ΕΙΔΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ (ΓΙΑ ΤΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΚΤ ΓΙΑ ΤΟ ΣΤΟΧΟ ΣΥΓΚΛΙΣΗ)	204
5.11. ΜΕΣΑ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΤΕΧΝΙΚΗΣ	204
5.12. ΈΡΓΑ ΓΕΦΥΡΕΣ	204
5.13. ΛΟΙΠΑ ΘΕΜΑΤΑ	205
5.13.1. Κανόνες σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις, τις κρατικές ενισχύσεις, τις ίσες ευκαιρίες και το περιβάλλον	205
5.13.2. Διαχειριστική Επάρκεια Δικαιούχων ΕΠ.....	205
6. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	206

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

ΠΕΠ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
ΧΕ Κ-ΝΑ	Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου
ΠΕΠ ΧΕ Κ-ΝΑ	Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Χωρικής Ενότητας «Κρήτης - Νήσων Αιγαίου»
ΕΣΠΑ	Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς
ΟΣΠ	Ομάδα Σχεδιασμού Προγράμματος
ΑΠ	Άξονας Προτεραιότητας
ΣΑ	Σύμβουλος Αξιολόγησης
ΕΥΣΣΑΑΠ	Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων
ΘΠ ΕΣΠΑ	Θεματική Προτεραιότητα ΕΣΠΑ
ΕΣΣΑΑ	Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης
ΕΣΣΑΑΛ	Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης της Αλιείας
ΑΣΤΛ	(αναθεωρημένη) Στρατηγική της Λισσαβόνας
ΕΓΤΑΑ	Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης
ΚΣΚΓ	Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές
ΕΠΜ	Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων
ΚΣΚΓ	Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις για τη Συνοχή
ΥΠΕΧΩΔΕ	Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων
ΕΚΒΥ	Ελληνικό Κέντρο Βιότοπων – Υγροτόπων
ΧΑΔΑ	Χώρος Ανεξέλεκτης Διάθεσης Απορριμάτων
ΧΕΔΑ	Χώρος Ελεγχόμενης Διάθεσης Απορριμάτων
ΕΕΛ	Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Λυμάτων
ΚΥΑ	Κοινή Υπουργική Απόφαση
ΕΠΠΕΡ	Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Περιβάλλον
ΚΓΠ	Κοινή Γεωργική Πολιτική
Σ.ΣΠΕ	Σύμβουλος Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης

1. Εισαγωγή

- **Γενικά**

Το παρόν Επιχειρησιακό Πρόγραμμα εκφράζει την αναπτυξιακή στρατηγική της **Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου»**, τους επιμέρους γενικούς και ειδικούς στόχους, καθώς και τις παρεμβάσεις και τα μέσα που εξειδικεύουν τον αναπτυξιακό σχεδιασμό για την προγραμματική περίοδο 2007-2013.

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα έχει την παρακάτω γεωγραφική αναφορά:

GR	GREECE
GR41	VOREIO AIGAIIO
GR43	KRITI
GR42	NOTIO AIGAIIO

Το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα συντάσσεται στο πλαίσιο του εθνικού αναπτυξιακού προγραμματισμού 2007-2013 και του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς για την προγραμματική περίοδο 2007-2013, ενσωματώνοντας το νέο κανονιστικό πλαίσιο σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και τις ειδικές κατευθύνσεις του ΥΠΟΙΟ.

Η αρχιτεκτονική της στρατηγικής του **Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος (ΠΕΠ) της Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου 2007-2013** είναι επίσης συμβατή ως προς τις απαιτήσεις για το περιεχόμενο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 και ιδίως όσον αφορά στους Στόχους «Σύγκλιση» (εφεξής Στόχος 1) και «Στόχος Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση» (εφεξής Στόχος 2) των Ταμείων (Άρθρο 37 του Γενικού Κανονισμού).¹ Συνακόλουθα, το **ΠΕΠ Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου 2007-2013»** αφορά στις Διοικητικές Περιφέρειες Κρήτης, Βορείου και Νοτίου Αιγαίου. Με δεδομένο ότι, οι δύο πρώτες κατατάσσονται στον Στόχο 1 (αμιγής στόχος σύγκλισης), ενώ η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου στο Στόχο 2, το **ΠΕΠ Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου 2007-2013»** χαρακτηρίζεται ως **«Multi-objective»**, με ταυτόχρονη εφαρμογή του σε Περιφέρειες των Στόχων 1 και 2.

Η στρατηγική του **ΠΕΠ Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου»** χαρακτηρίζεται από ενιαία προσέγγιση και αποκωδικοποιείται σε επιμέρους επιχειρησιακές στρατηγικές, στις οποίες ενσωματώνονται, αφενός η στρατηγική και οι αρχές σχεδιασμού του ΕΣΠΑ 2007-2013 και αφετέρου, οι ειδικότερες στρατηγικές επιλογές των τομεακών πολιτικών, οι οποίες εξειδικεύονται χωρικά στις δύο παραπάνω κατηγορίες ενισχυόμενων Περιφερειών. Οι διαφοροποιήσεις αυτές επιφέρουν ποσοτικές και ποιοτικές διαφοροποιήσεις στις παρεμβάσεις και στα χρηματοοικονομικά δεδομένα του Προγράμματος.

- **Γενικά Χρηματοδοτικά δεδομένα.**

Το γεγονός ότι το **ΠΕΠ Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου»** εφαρμόζεται σε επιλέξιμες Περιφέρειες των Στόχων 1 και 2, δικαιολογεί τις ιδιαιτερότητες που εμφανίζονται στη σχέση εθνικών και κοινοτικών πόρων.

Η **Δημόσια Δαπάνη** του ΠΕΠ Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» ανέρχεται σε **1.325.000.178 €** και κατανέμεται ανά διοικητική Περιφέρεια ως εξής:

¹ Κανονισμός 1083/2006 «Γενικές Διατάξεις για το ΕΤΠΑ, το ΕΚΤ και το Ταμείο Συνοχής»

- Κρήτη: 564.000.000 € ή το 42,5% του συνόλου.
- Ν. Αιγαίο: 350.000.178 € ή το 26,4% του συνόλου.
- Β. Αιγαίο: 411.000.000 € ή το 31,1% του συνόλου

Η **Κοινοτική Συνδρομή** (Κ.Σ.) ανέρχεται σε **871.300.178 εκ €**, τα οποία κατανέμονται ανά διοικητική Περιφέρεια ως εξής:

- Κρήτη: 423.000.000 € ή το 48,55% του συνόλου.
- Ν. Αιγαίο: 140.300.178 € ή το 16,10% του συνόλου.
- Β. Αιγαίο: 308.000.000 € ή το 35,35% του συνόλου.

- **Διάρθρωση του Προγράμματος**

Το παρόν κείμενο του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου», διαρθρώνεται –εκτός από το παρόν εισαγωγικό- στα ακόλουθα κεφάλαια:

Κεφάλαιο 2: Ανάλυση της Κατάστασης κατά την Έναρξη της Προγραμματικής Περιόδου.

Η αποτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης ακολουθεί τη λογική της ανάλυσης του εξωτερικού και του εσωτερικού περιβάλλοντος, με στόχο να τεκμηριωθούν με σαφήνεια και αντικειμενικότητα προβλήματα και ανάγκες. Η ανάλυση του εσωτερικού περιβάλλοντος ακολουθεί τις θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ, αναπτύσσεται τόσο σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας, περιλαμβάνοντας τα κοινά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά, τα αναπτυξιακά δεδομένα, τα προβλήματα, τις ιδιαιτερότητες, αλλά και τις ευκαιρίες, όσο και σε επίπεδο Διοικητικής Περιφέρειας (για κοινές ομάδες προβλημάτων, πλεονεκτημάτων κ.λπ.). Η διαφοροποίηση της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ως Περιφέρειας του στόχου 2 οδηγεί στη μνημόνευση ειδικότερων στοιχείων όπως λ.χ. στην αξιοποίηση πλεονεκτημάτων που συμβάλλουν στη βελτίωση της ελκυστικότητάς της.

Όσον αφορά στην ανάλυση του «εξωτερικού περιβάλλοντος», παρουσιάζονται οι στρατηγικές και οι στόχοι του ΕΣΠΑ 2007-2013 και, οι συνέργιες με τις εθνικές Τομεακές Πολιτικές, ενώ λόγω της τομεακής βαρύτητας του πρωτογενή τομέα στις περιοχές αναφοράς, γίνεται ειδική αναφορά στο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Αγροτική Ανάπτυξη (ΕΣΣΑΑ). Στο εξωτερικό περιβάλλον συγκαταλέγονται οι Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις για τη Συνοχή 2007-2013 και η (αναθεωρημένη) Στρατηγική της Λισσαβόνας (ΑΣΤΛ), η οποία εξειδικεύεται σε εθνικό επίπεδο από το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ). Τέλος, στην ανάλυση του εξωτερικού περιβάλλοντος περιλαμβάνεται και η οριζόντια διάσταση της ενσωμάτωσης της ισότητας των φύλων και της ισότητας των ευκαιριών.

Η αποτίμηση των αποτελεσμάτων της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου γίνεται συνολικά σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας, αλλά και ανά διοικητική Περιφέρεια. Τέλος, η «σύνθεση» των ευρημάτων της υφιστάμενης κατάστασης αξιοποιεί τα δεδομένα της ανάλυσης SWOT, η οποία αντίστοιχα επιχειρείται σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» και ανά Περιφέρεια. Η «διαδρομή» αυτή οδηγεί σε συμπεράσματα, τα οποία αποκωδικοποιούνται σε αναπτυξιακά προβλήματα και σε ανάγκες, οι οποίες ιεραρχούνται με βάση ποιοτικά κριτήρια.

Κεφάλαιο 3: Αναπτυξιακή Στρατηγική για την Περίοδο 2007 – 2013

Η αναπτυξιακή στρατηγική της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» διατυπώνεται μέσω κοινού **οράματος** και **στρατηγικών και γενικών στόχων**, μέσω των οποίων αντιμετωπίζονται τα προβλήματα και οι αναπτυξιακές ανάγκες, ενώ αξιοποιούνται οι ευκαιρίες και τα πλεονεκτήματα που καταγράφηκαν στην προηγούμενη ενότητα: Οι πολιτικές αυτές συνδέονται με ειδικούς στρατηγικούς στόχους ανά Περιφέρεια, ενώ οι περιφερειακές στρατηγικές συνάδουν με την παραπάνω κρίσιμη «διαδρομή».

Οι στρατηγικές πολιτικές αντιστοιχούνται ευθέως με **θεματικές προτεραιότητες**, οι οποίες εξυπηρετούνται από συγκεκριμένους **Άξονες Προτεραιοτήτων**. Ο «συνδυασμός» στρατηγικών / θεματικών προτεραιοτήτων και επιχειρησιακών πολιτικών φαίνεται εποπτικά στον ακόλουθο πίνακα:

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΠΕΠ ΧΩΡΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΡΗΤΗΣ – ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
A	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας	1, 7, 8
B	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα	4, 5
Γ		2, 3, 6, 8

	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής	
Δ	Ειδικές Παρεμβάσεις ενίσχυσης της Χωρικής Συνοχής	1, 7, 8
<p>ΥΠΟΜΝΗΜΑ: Γενικοί Στόχοι ΠΕΠ «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου»:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας (ενδοπεριφερειακής και διαπεριφερειακής) 2. Διασφάλιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων 3. Ενσωμάτωση της αειφορίας στις αναπτυξιακές επιλογές και παρεμβάσεις σε συνδυασμό με την προστασία του ευαίσθητου φυσικού περιβάλλοντος της χωρικής ενότητας 4. Ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης και ενδυνάμωση των εξωστρεφών συνεργασιών 5. Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, καλλιέργεια της καινοτομίας, προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας 6. Συνδυασμένη αξιοποίηση των τουριστικών και πολιτισμικών πόρων 7. Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και των αναπτυξιακών ιδιαιτεροτήτων 8. Ενίσχυση των τάσεων δικτύωσης μεταξύ αστικών κέντρων της χωρικής ενότητας και ανάδειξη πόλων ανάπτυξης 		

Η συνοπτική αποτίμηση της εκ των προτέρων αξιολόγησης, τεκμηριώνει τη συλλογική και συνολική συμβολή της στη βελτίωση του σχεδιασμού. Η στρατηγική και οι αναπτυξιακές προτεραιότητες του ΠΕΠ Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» τεκμηριώνονται / επαληθεύονται με την εξέταση της συνάφειας της στρατηγικής με τις εθνικές και ευρωπαϊκές πολιτικές. Τέλος, στην ίδια ενότητα παρουσιάζεται η διαδικασία σχεδιασμού που ακολουθήθηκε στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης.

Κεφάλαιο 4: Άξονες Προτεραιότητας

Οι Άξονες Προτεραιότητας του ΠΕΠ Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» αναλύονται σε επίπεδο θεματικής προτεραιότητας και Περιφέρειας. Η «δομή» παρουσίασης κάθε Άξονα, έχει ενιαία μορφή, ως εξής:

- Στόχοι του Άξονα - Γενική Επισκόπηση. Περιλαμβάνονται γενικοί-ειδικοί στόχοι
- Ποσοτικοποιημένοι στόχοι και δείκτες
- Αναμενόμενες επιπτώσεις
- Ειδική στόχευση (σε όρους ομάδων-στόχων / τομέων / περιοχών / ειδικών εδαφικών μονάδων)
- Δράσεις- ενδεικτικές κατηγορίες Πράξεων. Συνολικές Επιχορηγήσεις (global grants)
- Ειδικά ζητήματα (Ρήτρα ευελιξίας 10% ΕΚΤ/ΕΤΠΑ, διαχωρισμός πράξεων επιλέξιμων δυνάμει ΕΓΤΑΑ / ΕΤΑ²)
- Ειδικά θέματα (ενδεικτικός κατάλογος Μεγάλων Έργων, καινοτόμες και πιλοτικές παρεμβάσεις, κ.λπ.)
- Συμπληρωματικότητα / συνάφεια με άλλες δράσεις
- Καθεστώτα Ενίσχυσης

Κεφάλαιο 5: Διατάξεις Εφαρμογής.

Παρουσιάζονται οι προβλεπόμενες από τον άρθρο 37, παρ. (ζ) του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006 ενότητες, ήτοι:

- Ορισμός αρχών, φορέων συντονισμού, διαχείρισης και ελέγχου, (Αρχές που θα αναλάβουν τους ρόλους της αρχής διαχείρισης, της αρχής πιστοποίησης και της αρχής ελέγχου που απαιτούνται από το άρθρο 59 του Κανονισμού 2083/2006).
- Παρακολούθηση (επιμέρους στοιχεία του συστήματος που προβλέπεται για την παρακολούθηση της ποιότητας υλοποίησης του ΠΕΠ και της αποτελεσματικότητάς του).
- Αξιολόγηση (αξιολογήσεις του ΠΕΠ που προβλέπεται να πραγματοποιηθούν).
- Πληροφόρηση και δημοσιότητα (περιγραφή των μηχανισμών με τους οποίους θα ικανοποιηθούν οι προβλεπόμενες κανονιστικές διατάξεις για τη δημοσιότητα του ΠΕΠ

² Ομοειδή Έργα του Επιχειρησιακού σε αγροτικές περιοχές μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το ΕΣΣΑΑ και ειδικότερα τον Άξονα Προτεραιότητας 3 «Ποιότητα ζωής στις αγροτικές περιοχές και διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας» (κεφ. 2.3.4, Τεχνική Οδηγία 1, ΥΠΟΙΟ).

της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου, των έργων καθώς και την πληροφόρηση των δυνητικών δικαιούχων).

- Χρηματοδοτικές ροές (διαδικασίες κινητοποίησης και κυκλοφορίας των χρηματοδοτικών ροών ώστε να διασφαλίζεται η διαφάνειά τους).
- Ανταλλαγή ηλεκτρονικών δεδομένων (αμοιβαία συμφωνημένες ρυθμίσεις για την ανταλλαγή των ηλεκτρονικών δεδομένων που απαιτούνται για τη διαχείριση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου).
- Διασφάλιση της εταιρικής σχέσης (μέτρα που λαμβάνονται για τη διασφάλιση της αρχής της εταιρικής σχέσης).
- Προαγωγή της ισότητας των δύο φύλων και της μη διάκρισης (μέτρα που λαμβάνονται για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου, της αρχής της μη διάκρισης και της προσβασιμότητας).
- Ρήτρα ευελιξίας, σε εφαρμογή του άρθρου 34 του Καν.1083/06.
- Ειδικά θέματα (λ.χ. μηχανισμοί που απαιτούνται για την εφαρμογή των δράσεων των κοινωνικών εταίρων σε εφαρμογή του άρθρου 5, παρ.3 του Καν. 1081/06).
- Μέσα χρηματοοικονομικής τεχνικής (σύμφωνα με το άρθρο 44 του Καν.1083/06).
- Έργα γέφυρες (προϋποθέσεις για τα έργα που η εκτέλεσή τους γίνεται σε δύο προγραμματικές περιόδους).
- Λοιπά θέματα (όπως δημόσιες συμβάσεις, κρατικές ενισχύσεις, ίσες ευκαιρίες, διαχειριστική επάρκεια των δυνητικών δικαιούχων των ΠΕΠ κ.λπ.).

Κεφάλαιο 6: Χρηματοδότηση.

Περιλαμβάνονται οι Χρηματοδοτικοί Πίνακες του Προγράμματος ως ακολούθως:

- Ετήσια κατανομή της Κοινοτικής Συνδρομής του Προγράμματος (Πίνακας 1 του Παραρτήματος XVI του Κανονισμού 1828/2006), για κάθε Στόχο ξεχωριστά
- Κατανομή του συνόλου των πόρων του Προγράμματος κατά Άξονα Προτεραιότητας αναλυμένων σε κοινοτική συνδρομή, εθνική συμμετοχή, άλλες μορφές χρηματοδότησης κ.λ.π.
- Κατανομή Κοινοτικής Συνδρομής κατά κωδικούς μορφής χρηματοδότησης, εδαφικού τύπου και θεματική προτεραιότητα (Παράρτημα II Κανονισμού 1828/2006).

2. Ανάλυση της Κατάστασης κατά την Έναρξη της Προγραμματικής Περιόδου

2.1. Η Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου και τα διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της

2.1.1. Βασικά χαρακτηριστικά της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου»

Η Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» διαμορφώνει λειτουργικά ένα νησιώτικο χώρο αποτελούμενο από περισσότερο από 90 νησιά (μικρά, μεσαία, μεγάλα)³, ενώ διοικητικά περιλαμβάνει τις τρεις Περιφέρειες Κρήτης, Νοτίου και Βορείου Αιγαίου. Όντας νησιωτική χωρική ενότητα χαρακτηρίζεται από προβλήματα-ιδιαιτερότητες και ευκαιρίες-δυνατότητες που διαμορφώνουν ένα σύνθετο αναπτυξιακό περιβάλλον σε ευρωπαϊκό και μεσογειακό επίπεδο. Η «ανάμειξη» των χαρακτηριστικών της γεωγραφικής ασυνέχειας, της απομόνωσης, της περιφερειακότητας, της πολυδιάσπασης του χώρου αλλά και της μοναδικής πολιτισμικής ταυτότητας, συνθέτουν την εικόνα του συγκεκριμένου νησιωτικού χώρου. Το Αιγαίο Πέλαγος αποτελεί μια περιοχή της Μεσογείου που παρουσιάζει ξεχωριστή βιοποικιλότητα θαλάσσιας και χερσαίας χλωρίδας και πανίδας, θέτοντας ως στρατηγική αρχή την προστασία αυτών των ξεχωριστών οικοτόπων και αποτελεσματικές δράσεις διαχείρισης, με τη συμμετοχή των τοπικών κοινωνικών εταίρων⁴.

Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2007-2013, η Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» θεωρείται ως ενιαία «Περιφέρεια προγραμματισμού», η οποία ενσωματώνει ομοειδή χαρακτηριστικά αναφορικά με τη νησιωτικότητα,⁵ την ελκυστικότητα,⁶ και ⁷ την περιφερειακότητα⁸ και ⁹ την απομόνωση ή/και την αυτονομία των νησιών των διοικητικών Περιφερειών που την αποτελούν άρα και κοινή αναπτυξιακή στρατηγική.

Η «νησιωτικότητα» είναι ένα χαρακτηριστικό που εντείνεται αντιστρόφως ανάλογα με το μέγεθος του νησιού και ανάλογα με την απόστασή του από τις ακτές. Στην περίπτωση της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου», οι παράγοντες που επηρεάζουν αρνητικά τη «νησιωτικότητα» και την ταυτοποιούν με το περιφερειακό «πρόβλημα» της Χωρικής Ενότητας είναι:

- ⇒ ο κατακερματισμός των αγορών
- ⇒ η απομόνωση των νησιωτικών χωρικών μονάδων
- ⇒ η ασυνέχεια του χώρου
- ⇒ η ταυτόχρονη ύπαρξη ορεινών περιοχών, που οφείλεται σε γεωλογικούς

³ Υπουργείο Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής, www.ypai.gr συν νήσοι Κρήτης.

⁴ www.archipelago.gr

⁵ Σύμφωνα με τον ορισμό των Σπιλάνη Γ, Σπυριδωνίδη Ηλ., Μισαηλίδης Ν, η έννοια της νησιωτικότητας συντίθεται από συγκεκριμένα χαρακτηριστικά: 1) Το μέγεθος των νησιών ως έκταση και πυκνότητα πληθυσμού σε σχέση με τις ηπειρωτικές περιοχές, 2) Την περιφερειακότητα και την απομόνωση οι οποίες α) Αυξάνουν το χρηματικό κόστος και το κόστος σε χρόνο, β) Συμβάλλουν στο υψηλό κόστος των υποδομών και των υπηρεσιών, γ) Ενισχύουν την έλλειψη επιλογών και ενημέρωσης, 3) Την ιδιαίτερη ταυτότητα των κατοίκων, 4) Το ιδιόμορφο και ευαίσθητο φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον, Γ. Σπιλάνης, Ηλίας Σπυριδωνίδης, Νίκος Μισαηλίδης, «Προσπελασιμότητα στα νησιά του Αιγαίου. Πραγματική και Εικονική Απόσταση», Τμήμα Περιβάλλοντος, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Μυτιλήνη

⁶ Η ελκυστικότητα διαπιστώνεται από τη δυνατότητα που έχει η περιοχή να προσελκύσει οικονομικές δραστηριότητες και ανθρώπους για εγκατάσταση σε αυτήν. Όσον αφορά τους ανθρώπους μια περιοχή ορίζεται θεωρητικά ως ελκυστική αν οι τομείς υγείας, παιδείας, πολιτισμού, αθλητισμού, ψυχαγωγίας, επικοινωνίας, πληροφόρησης, κλπ, βρίσκονται στο επίπεδο που θεωρούν ικανοποιητικό έτσι ώστε να εξασφαλίζεται η ποιότητα ζωής και η ευημερία που επιθυμούν.

⁷ Σπιλάνης Γ, Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης νομού Λέσβου, Εργαστήριο τοπικής και νησιωτικής ανάπτυξης, Μυτιλήνη, 1997.

⁸ Η περιφερειακότητα του αρχιπελάγους χαρακτηρίζεται από τρεις παράγοντες: την απόσταση που χωρίζει μια Περιφέρεια από άλλες και την οδηγεί σε ένα καθεστώς γεωγραφικής απομόνωσης, τη διαφορετικότητά της, παράγοντας ο οποίος σε πολλές περιπτώσεις σημαίνει οικονομική ή πολιτιστική καθυστέρηση και εξάρτησή της από αποφάσεις που λαμβάνονται σε άλλες «κεντρικές Περιφέρειες». Από πολλούς, υποστηρίζεται ότι η περιφερειακότητα / νησιωτικότητα διαμορφώνεται και από την αδυναμία αξιοποίησης των θετικών σωρευτικών επιδράσεων της Αττικής, ως Μητρόπολης του Ευρω-μεσογειακού χώρου.

⁹ ΕΣΠΟΝ: Στο Ευρωπαϊκό Δίκτυο Χωρικού Σχεδιασμού η Αθήνα κατατάσσεται στην τρίτη κατηγορία των ισχυρών Ευρωπαϊκών Μητροπολιτικών περιοχών Ανάπτυξης (strong MEGAs).

- ⇒ παράγοντες
- ⇒ η ατελής κινητικότητα του κεφαλαίου και της εργασίας, που οφείλονται στην ασυνέχεια του χώρου
- ⇒ οι αρνητικές εξωτερικές οικονομίες στις μικρές νησιωτικές γεωγραφικές ενότητες
- ⇒ η περιορισμένη φέρουσα ικανότητα από φυσικής, οικονομικής και κοινωνικής πλευράς.

Οι παράγοντες¹⁰ ανά διοικητική Περιφέρεια, που συνθέτουν τα ειδικά χαρακτηριστικά της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» είναι:

ΚΡΗΤΗ

- ⇒ Η νησιωτική υπόσταση και η γεωγραφική θέση ως αυτόνομου χωρικά συστήματος με ικανό μέγεθος ενδοχώρας και πληθυσμού
- ⇒ Η περιφερειακότητα της σε σχέση με τις Περιφέρειες του ευρωπαϊκού χώρου
- ⇒ Η στρατηγική της θέση στη Λεκάνη της Ανατολικής Μεσογείου
- ⇒ Η μειωμένη δυνατότητα πρόσβασης από το χωρικό σύστημα του νοτίου τμήματός της προς τον άξονα της βόρειας ακτής και κατά συνέπεια προς τους άξονες ανάπτυξης του ελληνικού χώρου

Η συνολική έκταση της Περιφέρειας είναι 8.336 τ.χλμ. (6,3% της χώρας) με πληθυσμό 601.159 κατοίκους (5,5% του συνολικού πληθυσμού της χώρας) και εμφανίζει ρυθμούς πληθυσμιακής αύξησης πολύ υψηλότερους από το μέσο όρο της χώρας (11,3% στο διάστημα 1991-2001). Βρίσκεται στο νότιο άκρο του Αιγαίου πελάγους με ακτή βαθιά χαραγμένη, δίνοντας στην Κρήτη πάνω από 1.000 χλμ ακτογραμμής. Βρίσκεται περίπου 160 χλμ νότια της ελληνικής ηπειρωτικής χώρας. Βρέχεται Βόρεια από το Κρητικό Πέλαγος και Νότια από το Λιβυκό Πέλαγος. Στην περιφέρεια Κρήτης ανήκουν επίσης μικρά νησιά όπως η Γαύδος, η Γαυδοπούλα, το Κουφονήσι, κ.ά.

Η Κρήτη είναι νησί εξαιρετικά ορεινό (σε ποσοστό 49,4%) και καθορίζεται από μια υψηλή σειρά βουνών που το διασχίζει από τη δύση ως την ανατολή, διαμορφωμένη από τρεις διαφορετικές ομάδες βουνών. Αυτές είναι: τα Λευκά Όρη (2.452 μ), η οροσειρά Ίδη (Ψηλορείτης (35.18° Β 24.82° Α 2.456 μ), το όρος Δίκη (2.148 μ).

ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ

- ⇒ Η πολυδιάσπαση του χώρου (Πολυνησία) η οποία της προσδίδει μια μοναδικότητα ως προς τις Περιφέρειες της χώρας και της ΕΕ, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί αυξημένες ανάγκες για ενδο και δια συνδέσεις σε διάφορα επίπεδα
- ⇒ Ο διττός ρόλος της Περιφέρειας ως εξωτερικό σύνορο της χώρας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης
- ⇒ Η μεθοριακή και απομονωμένη θέση η οποία συνεπάγεται μια σειρά μειονεκτημάτων όπως, αυξημένο κόστος ανάπτυξης λόγω αδυναμίας επίτευξης οικονομικών κλίμακας, αυξημένο κόστος για θωράκιση, δυσχέρεια ανάπτυξης οικονομικών ή άλλων συνεργασιών με τις περιβάλλουσες χώρες, χαμηλό βαθμό αξιοποίησης των δυνατοτήτων που παρέχει ο χώρος για έρευνα και τεχνολογία σε εξειδικευμένα πεδία (ενέργεια, ωκεανογραφία, σπάνια οικοσυστήματα, κ.α.)
- ⇒ Η ελάχιστη επωφελεία από τα διευρωπαϊκά δίκτυα
- ⇒ Η κομβική θέση στους βασικούς άξονες των θαλάσσιων μεταφορών προς τη Μαύρη θάλασσα, τον Ινδικό και τον Ατλαντικό Ωκεανό και των αερομεταφορών καθώς και η δυνατότητα ενίσχυσης του ρόλου της στο Μεσογειακό Τόξο και στον άξονα ανάπτυξης Κύπρος-νησιά Ανατολικού Αιγαίου-Θράκη.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου αποτελείται από τους Νομούς Κυκλάδων και Δωδεκανήσου και εκτείνεται σε μια μεγάλη θαλάσσια ζώνη από τις ακτές της Αττικής και της Εύβοιας, όπου βρίσκονται η Μακρόνησος και η Άνδρος, μέχρι και τα νότια παράλια της Τουρκίας, όπου περίπου μεταξύ Ρόδου και Κύπρου βρίσκεται το Καστελόριζο ή Μεγίστη.

Περιλαμβάνει 79 νησιά, εκ των οποίων 48 κατοικημένα, και πλήθος νησίδων και βραχονησίδων. Η συνολική επιφάνειά της ανέρχεται σε 5.286 τετρ. χλμ. και αποτελεί το 4% της συνολικής επιφάνειας της

¹⁰ Στοιχεία παρουσιασμένα σύμφωνα με τα Περιφερειακά Πλαίσια Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης των τριών Διοικητικών Περιφερειών.

χώρας, ενώ το 28% της εκτάσεώς της είναι ορεινό, το 43% ημιορεινό και το 29% πεδινό. Ο πληθυσμός της Περιφέρειας ανέρχεται σε 303.114 κατοίκους αποτελώντας περίπου το 2,74% του συνολικού πληθυσμού της χώρας.

ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ

Ο νησιώτικος χαρακτήρας της και η θέση διπλής περιφερειακότητας, με την έννοια ότι αποτελεί ακριτική περιφέρεια της χώρας στα ανατολικά της σύνορα και απομακρυσμένη, περιφερειακή περιοχή της ΕΕ στα εξωτερικά της σύνορα με δυσμενή αποτελέσματα ως προς την ένταξή της στα υπάρχοντα δίκτυα επικοινωνίας και ανταλλαγών.

Επισημαίνεται ότι, η διπλή περιφερειακότητα χαρακτηρίζει όλα τα νησιά της διοικητικής Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου είναι μια νησιωτική Περιφέρεια με εννέα (9) κατοικημένα νησιά σε τρεις Νομούς (Λέσβου, Χίου και Σάμου). Η συνολική έκτασή της φθάνει τα 3.836 km². Πέντε από τα νησιά της είναι μεγάλα σε έκταση (Λέσβος, Χίος, Σάμος, Λήμνος, Ικαρία) για την κλίμακα των νησιών του Αιγαίου και τέσσερα μικρότερα (Άγιος Ευστράτιος, Οινούσες, Ψαρά, Φούρνοι) (Πίνακας 1), με τη Λέσβο και τη Χίο να συγκαταλέγονται στα σημαντικά νησιά του ευρωπαϊκού χώρου. Επίσης, στην Περιφέρεια περιλαμβάνονται πολλά μικρότερα ακατοίκητα νησιά και μεγάλος αριθμός βραχονησίδων.

Όσον αφορά στο ανάγλυφο του εδάφους, το υψόμετρο στα νησιά διαφέρει, με τη Σάμο να είναι το πιο ορεινό, και τη Λήμνο το λιγότερο ορεινό. Συνολικά, οι ορεινές εκτάσεις καλύπτουν το 33% περίπου της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Οι κλίσεις παρουσιάζουν επίσης σημαντικές διαφορές, με την Ικαρία να παρουσιάζει τις υψηλότερες και τη Λήμνο τις μικρότερες, χωρίς αυτό το γεωγραφικό χαρακτηριστικό να καθορίζει ανάλογα και τις δυνατότητες πρόσβασης, ενώ όμως θα πρέπει να συνυπολογίζεται στο γεγονός της απόστασης από την ηπειρωτική χώρα, αλλά και στη μεταξύ των νησιών μεγάλη απόσταση

Όπως συνάγεται από τα παραπάνω, η Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» αποτελεί ένα «πολυ - νησιώτικο χώρο» (αποτελούμενη από έναν αριθμό νησιών άνω των 90), συνολικής έκτασης 131.957 χιλ.,² με μήκος ακτών 1.357 χιλ.

Η Χωρική αυτή Ενότητα, εμφανίζει –ιστορικά- κοινά κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά. Η γεωπολιτική σημασία των νησιών της Χωρικής Ενότητας προσέλκυσε κατακτητές, συνέβαλε στην ανάπτυξη συμπληρωματικών παραγωγικών και εμπορικών δραστηριοτήτων, στην ενίσχυση της επικοινωνίας, στη δημιουργία παράδοσης στην τέχνη, στον πολιτισμό αλλά και στην παραγωγή και μεταποίηση αγροτικών προϊόντων. Τους δύο τελευταίες αιώνες και, εν μέσω των εξελίξεων της βιομηχανικής επανάστασης, αναπτύχθηκαν σε πολλά νησιά σημαντικές μεταποιητικές δραστηριότητες.

Ο ελληνικός νησιωτικός χώρος –όπως και κάθε άλλος νησιωτικός χώρος- αποτελεί μια περιοχή με ιδιαίτερα κοινωνικά και οικονομικά χαρακτηριστικά, λόγω της ασυνέχειας του και της φυσικής απομόνωσής του. Ο συγκεκριμένος νησιωτικός χώρος χαρακτηρίζεται από:

- ⇒ δημογραφική και κοινωνική αποσταθεροποίηση των μικρών νησιών, που εκδηλώνεται με τη μορφή δημογραφικής αποψίλωσης, με τη μορφή πληθυσμιακής έκρηξης σε ορισμένες περιόδους, είτε με τη μορφή υψηλών ποσοστών ανεργίας,
- ⇒ αποδιάρθρωση του παραγωγικού ιστού και συρρίκνωση της παραγωγικής βάσης των νησιών, κυρίως λόγω της αδυναμίας αναδιάρθρωσης και της ανάπτυξης οικονομιών κλίμακας από τις επιχειρήσεις, της έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού και, του αυξημένου κόστους μεταφορών.

Ειδικότερα, στα **κοινά προβλήματα** των νησιών της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» περιλαμβάνονται:

- Η ύπαρξη σημαντικών διαπεριφερειακών, ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων μεταξύ των οποίων και ανισοκατανομή ανθρώπινων και φυσικών πόρων και υποδομών.
- Η υψηλή εποχικότητα δραστηριοτήτων, με έμφαση στον τουρισμό.
- Η ευάλωτη οικονομία η οποία βασίζεται κατά κύριο λόγο στον τριτογενή τομέα.
- Οι έντονες πιέσεις στη δόμηση, τόσο για οικιστικές όσο και για τουριστικές λειτουργίες.

- Η υπερεκμετάλλευση των περιορισμένων φυσικών πόρων.
- Το υψηλό κόστος αντιμετώπισης των αστικών και κοινωνικών λειτουργιών (ποιότητα και ευκολία πρόσβασης σε υπηρεσίες από επιχειρήσεις και πολίτες, συγκοινωνίες, υγεία, παιδεία, κ.λπ.).
- Η τεχνολογική και οικονομική εξάρτηση.
- Οι αδυναμίες στην παροχή υψηλού επιπέδου υπηρεσιών υγείας, εκπαίδευσης και κοινωνικών υπηρεσιών λόγω έλλειψης εξειδικευμένου προσωπικού.
- Το υψηλό κόστος δημιουργίας και συντήρησης υποδομών.
- Η απουσία οικονομικών κλίμακας για τις επιχειρήσεις.
- Οι δυσχερείς συνθήκες μεταφορών.

Από την άλλη πλευρά, η Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» παρουσιάζει σημαντικά **κοινά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά**, όπως τα ακόλουθα ενδεικτικά και όχι εξαντλητικά:

- Ευνοϊκή στρατηγική θέση στο θαλάσσιο χώρο της Μεσογείου.
- Σημαντική συγκέντρωση περιοχών με αξιόλογα στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με σημαντικά στοιχεία ιστορικού και πολιτισμικού ενδιαφέροντος.
- Ιδιαίτερη ευαισθησία σχετικά με την αξιοποίηση των περιβαλλοντικών πόρων.
- Σημαντική συμμετοχή του τουριστικού τομέα στην οικονομία της Χωρικής Ενότητας και ύπαρξη τουριστικών πόρων υψηλής σπουδαιότητας. Σημειώνεται η υψηλού επιπέδου τουριστική ανάπτυξη με σημαντικές πρωτοβουλίες για την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου και εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος.
- Υψηλού επιπέδου πολιτισμικό προϊόν, στο οποίο συμπεριλαμβάνονται εκτός από τους παραδοσιακούς πολιτιστικούς πόρους και τα μουσεία, η σύγχρονη τέχνη και ο «πολιτισμός της γεύσης».
- Καλή ποιότητα, ευρεία ποικιλία και προβεβλημένα τοπικά προϊόντα.
- Λειτουργία σημαντικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Πολυτεχνείο Κρήτης, ΤΕΙ Κρήτης) καθώς και ερευνητικών ιδρυμάτων παραγωγής έρευνας και τεχνολογίας (ΙΤΕ, ΜΑΙΧ ΕΛΚΕΘΕ, κλπ).

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω ανάλυση σε σχέση με τα φυσικά μειονεκτήματα της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» σε συνδυασμό με τα κοινά αναπτυξιακά δεδομένα συνάγεται ότι οι τρεις νησιωτικές Περιφέρειες αντιμετωπίζουν στην 4^η προγραμματική περίοδο δύο κοινές προκλήσεις:

- την αξιοποίηση του μεταβαλλόμενου διεθνούς περιβάλλοντος (τεχνολογικές αλλαγές ιδιαίτερα στους τομείς των πληροφοριών και των τηλεπικοινωνιών, βαρύτητα των υπηρεσιών στο σχηματισμό του εθνικού πλούτου, στροφή των επιδιώξεων των ανθρώπων υπέρ ποιοτικών στόχων, κλπ) ώστε να μετατραπούν οι νησιωτικές ιδιαιτερότητες από μειονεκτήματα σε πλεονεκτήματα.
- την εφαρμογή της έννοιας της αιφορίας, δηλαδή, της σταθερής αναπτυξιακής πορείας που να επιτρέπει τη διατήρηση της φυσιογνωμίας τους και των χαρακτηριστικών τους σε βάθος χρόνου, ενισχύοντας την ελκυστικότητά τους.

2.1.2. Βασικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά

2.1.2.1. Δημογραφικά χαρακτηριστικά

Η Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» συγκεντρώνει το 9,99% του πληθυσμού της χώρας με ενισχυμένο ποσοστό σε άνδρες, μεγαλύτερο, μάλιστα από το αντίστοιχο εθνικό ποσοστό. Από το σύνολο του πληθυσμού της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» το ½ ήτοι, 54,3% συγκεντρώνεται στην Περιφέρεια Κρήτης. Το υπόλοιπο μοιράζεται σχεδόν ισόποσα στις δυο άλλες Περιφέρειες με την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου να υπερτερεί ελαφρά.

Σύμφωνα με τα στοιχεία του πίνακα 3 «Πληθυσμιακά χαρακτηριστικά στην Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου», εντοπίζεται το χαμηλότερο ποσοστό πληθυσμού σε επίπεδο χώρας (1.106.779), σε επίπεδο 9,99% (2005) του εθνικού συνόλου, αλλά με κατάταξη πληθυσμιακής πυκνότητας τρίτη (63,3), μεταξύ των λοιπών Χωρικών Ενότητων. Οι πυκνοκατοικημένες ζώνες καλύπτουν το 42,9% γεγονός που οφείλεται κυρίως στην επίδραση των πυκνοκατοικημένων περιοχών της Περιφέρειας Κρήτης με ποσοστό 50,7% η οποία χαρακτηρίζεται και από τις λιγότερο αραιοκατοικημένες (33,4%) περιοχές σε επίπεδο Χωρικής

Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου». Γενικά, η επίδραση της αστικοποίησης στην αναπτυξιακή επίδοση δεν καταγράφεται ως σημαντική στο πλαίσιο τουλάχιστον της στατικής (μη-διαχρονικής) συσχέτισης των δύο διαδικασιών. Η εκτίμηση αυτή είναι άλλωστε συμβατή με τις αυξημένες δυνατότητες παραγωγής προστιθέμενης αξίας εκτός αστικών κέντρων λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης αλλά και της εντατικοποίησης των δραστηριοτήτων στο μη-αστικό χώρο (π.χ. τουρισμός) που ισχύουν ως γενικές συνθήκες και τάσεις της τρέχουσας συγκυρίας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 1: ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ

Πληθυσμιακή κατανομή	Σύνολο	Άρρενες	% στο σύνολο του πληθυσμού	Θήλειες	% στο σύνολο του πληθυσμού
Ελλάδα	11.082.751	5.486.632	49,5%	5.596.120	50,5%
Βόρειο Αιγαίο	202.402	104.573	51,7%	97.830	48,3%
Νότιο Αιγαίο	303.114	156.761	51,7%	146.354	48,3%
Κρήτη	601.263	303.672	50,5%	297.592	49,5%

Πηγή: New Cronos, Eurostat 2005

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 2 παρατηρείται ότι στο σύνολο της χώρας ο Δείκτης Αναλογίας Φύλων (ΔΑΦ) είναι υψηλότερος στην ηλικιακή κατηγορία των 0-14 ετών ενώ μειώνεται σημαντικά στην ηλικιακή κατηγορία των 65 ετών. Στη Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» ο ΔΑΦ κυμαίνεται σε μεγαλύτερα επίπεδα στις νεότερες ηλικιακές κατηγορίες με έμφαση στην κατηγορία 25-29 στην Κρήτη και στο Νότιο Αιγαίο και 20-24 στο Βόρειο Αιγαίο. Στο σύνολο του πληθυσμού η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει μεγαλύτερο ποσοστό αναλογίας φύλων σε σύγκριση με τις άλλες δυο Περιφέρειες υψηλότερο από τον εθνικό μέσο όρο. Ο μεγάλος δείκτης αναλογίας φύλων στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου ειδικά στις παραγωγικές ηλικίες, μπορεί, μεταξύ άλλων, να υποδεικνύει το γεγονός ότι η Περιφέρεια είναι μια περιοχή υποδοχής μεταναστών με μεγαλύτερη συμμετοχή γυναικών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2: ΔΕΙΚΤΗΣ ΑΝΑΛΟΓΙΑΣ ΦΥΛΩΝ (ΔΑΦ)

	0-14	15-19	20-24	25-29	30-44	45-64	65+	Σύνολο
Βόρειο Αιγαίο	105,5	94	118,4	110,4	110,6	96,5	82,6	98
Νότιο Αιγαίο	105,9	93,9	108,2	111,5	103	104,9	91	101,6
Κρήτη	107,5	110,3	102,2	114,8	102,5	99,9	83,3	99
Ελλάδα	105,9	103,8	97,6	103,8	101,4	94,6	80,8	94,7

Πηγή ΕΣΥΕ, επεξεργασία ΠΑΕΠ, 2004

Ο δείκτης γήρανσης αποτυπώνει την αναλογία των ηλικιωμένων (65+) προς τα άτομα νεαρότερης ηλικίας (0-14). Το Βόρειο Αιγαίο συγκαταλέγεται στις 3 πρώτες Περιφέρειες της χώρας με τον υψηλότερο δείκτη δημογραφικής γήρανσης, με 152%, ενώ οι Περιφέρειες Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου δημιουργούν μια ομαδοποίηση περιοχών με χαμηλά ποσοστά του δείκτη σε σύγκριση με το αντίστοιχο εθνικό. Ο δείκτης γήρανσης διαφοροποιείται ανάμεσα στα δυο φύλα με το γυναικείο πληθυσμό να παρουσιάζει μεγαλύτερα επίπεδα γήρανσης και στις τρεις Περιφέρειες.

Η εξέταση της περιφερειακής διάρθρωσης του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων υποδεικνύει το σχηματισμό τριών ομάδων Περιφερειών, αντιπροσωπευτικές των οποίων είναι τα τρία συστατικά μέρη της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου». Δηλαδή, οι τιμές του δείκτη εξάρτησης ηλικιωμένων στο Νότιο Αιγαίο είναι 5 ποσοστιαίες μονάδες χαμηλότερες από το εθνικό μέσο όρο με αποτέλεσμα να θεωρείται Περιφέρεια με σχετικά καλύτερη θέση αφού αντιστοιχούν περίπου 4,5 άτομα εργάσιμης ηλικίας ανά ηλικιωμένο (μαζί με την Αττική, το Νότιο Αιγαίο εντάσσεται στην πρώτη ομάδα Περιφερειών). Ακολουθεί η Κρήτη η οποία κυμαίνεται πολύ κοντά στο μέσο όρο με τελευταία την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου με δείκτη σε πολύ υψηλότερα επίπεδα από τον εθνικό μέσο όρο και αναλογία λιγότερο των 3 ατόμων εργάσιμης ηλικίας ανά ηλικιωμένο.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3:
ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΣΤΗ ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ – ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ

	2005			Βαθμός Αστικοποίησης Νοικοκυριών 2004			Διαφορά Σωρευτικής Περιόδου 1999-2004		
	Πληθυσμός	% συμμετοχής στη Χώρα	Πυκνότητα (2003)	Πυκνοκατοικημένες ζώνες (άνω των 500 ανά τετρ.χλμ.)	Ενδιάμεσες ζώνες μεταξύ 100 & 499 ανά τετρ.χλμ.)	Αραιοκατοικημένες ζώνες (κάτω των 100 ανά τετρ.χλμ.)	Πυκνοκατοικημένες ζώνες (άνω των 500 ανά τετρ.χλμ.)	Ενδιάμεσες ζώνες (μεταξύ 100 και 499 ανά τετρ.χλμ.)	Αραιοκατοικημένες ζώνες (κάτω των 100 ανά τετρ.χλμ.)
ΕΕ-25	-		117,5						
Ελλάδα	11.082.751	100,00 %	83,7	66,1%	12,4%	21,5%	0,44%	1,23%	-1,68%
ΧΕ Μακεδονίας-Θράκης	2.813.863	25,39%	66,1	61,04%	14,52%	24,45%			
ΧΕ Ηπείρου-Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας	1.299.832	11,73%	42,2	41,91%	21,61%	36,48%			
ΧΕ Πελοποννήσου - Ιονίων Νήσων	1.888.951	17,04%	53,0	43,67%	15,47%	40,84%			
Αττική	3.973.326	35,85%	1.031,5	95,1%	4,1%	0,8%	-0,09%	0,31%	-0,22%
Βόρειο Αιγαίο	202.402	1,83%	53,1	31,8%	20,0%	48,3%	-0,16%	4,94%	-4,78%
Νότιο Αιγαίο	303.114	2,74%	57,2	34,5%	23,0%	42,5%	-3,00%	0,81%	2,08%
Κρήτη	601.263	5,43%	71,9	50,7%	16,0%	33,4%	4,98%	2,23%	-7,21%
ΧΕ Κρήτης – Νήσων Αιγαίου	1.106.779	9,99%	63,3	42,9%	18,5%	38,5%			

Πηγή: EUROSTAT

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ

	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Βόρειο Αιγαίο	134,6	171,8	152,7
Νότιο Αιγαίο	78,3	91,2	84,6
Κρήτη	90,7	116,9	103,3
Ελλάδα	107,9	141,5	124,2

Πηγή ΕΣΥΕ, επεξεργασία ΠΑΕΠ, 2004

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΔΕΙΚΤΗΣ ΕΞΑΡΤΗΣΗΣ ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΩΝ

	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο
Βόρειο Αιγαίο	32,2	40,6	36,3
Νότιο Αιγαίο	20,7	23,7	22,1
Κρήτη	23,5	29,2	26,3
Ελλάδα	24,3	29,8	27,1

Πηγή ΕΣΥΕ, επεξεργασία ΠΑΕΠ, 2004

2.1.2.2. Απασχόληση και Ανεργία στη Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου»

Είναι γνωστό ότι μια από τις κεντρικές πολιτικές της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση αφορά στην αύξηση της συμμετοχής του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας στην αγορά εργασίας, ή με άλλα λόγια την αύξηση της προσφοράς εργασίας. Ο πίνακας 6 παρουσιάζει την περιφερειακή κατανομή των ποσοστών συμμετοχής και ανεργίας. Με μια προσεκτική ανάγνωση και συσχέτιση των δυο ποσοστών παρατηρείται ότι η Περιφέρεια Κρήτης και Νότιου Αιγαίου αποτελούν μια ομάδα Περιφερειών που χαρακτηρίζονται από χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας και υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής από το Μ.Ο. της χώρας. Το Βόρειο Αιγαίο εμφανίζει χαμηλότερες τιμές στους παραπάνω δύο δείκτες.

Σημαντικό ποσοστό υψηλού εκπαιδευτικού επιπέδου του οικονομικά ενεργού πληθυσμού σημειώνεται στην Περιφέρεια Κρήτης, πολύ κοντά στο εθνικό μέσο όρο, ήτοι 19,5%. Τέλος, σημειώνεται ότι η μεγάλη πλειοψηφία του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στη Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» χαρακτηρίζεται από χαμηλό επίπεδο εκπαίδευσης.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: ΠΟΣΟΣΤΟ ΣΥΜΜΕΤΟΧΗΣ¹¹ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΟ ΑΝΕΡΓΙΑΣ

Περιφέρειες	% Συμμετοχής (15 - 64)			% Ανεργίας (15 - 64)			Επίπεδο Εκπαίδευσης %		
	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Άνδρες	Γυναίκες	Σύνολο	Χαμηλό	Μεσαίο	Υψηλό
Βόρειο Αιγαίο	77,8	45,1	61,8	3,6	19,7	9,4	58,1	25,0	16,9
Νότιο Αιγαίο	84,8	50,4	67,9	6,2	12,8	8,6	57,6	28,0	14,4
Κρήτη	80,3	58,4	69,5	4,3	8,7	6,1	53,2	27,3	19,5
Ελλάδα	79,1	54,1	66,5	6,5	16,0	10,4	50,6	27,9	21,5

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, ΕΡΕΥΝΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ, 2004, Β ΤΡΙΜΗΝΟ

Σύμφωνα με την επεξεργασία στοιχείων του Παρατηρητηρίου Απασχόλησης (Επετηρίδα Αγοράς Εργασίας, Περιφέρειες και Νομοί, 2005) η Χωρική Ενότητα παρουσιάζει την παρακάτω εικόνα ανά διοικητική Περιφέρεια.

Το 2003 η Περιφέρεια Κρήτης παρουσίαζε το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας (5,2%) από όλες τις Περιφέρειες της χώρας. Η απασχόληση στην Κρήτη χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη αναλογία των αυτοαπασχολούμενων (33,3%), και την υψηλή σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας αναλογία των προσωρινά απασχολούμενων (10,9%), προφανώς λόγω της μεγάλης ανάπτυξης του τουριστικού κλάδου.

Η απασχόληση των ανδρών μοιράζεται σχεδόν ισόποσα μεταξύ της πλήρους και αορίστου χρόνου (42,2%) και της αυτοαπασχόλησης (41%), ενώ σχετικά μεγάλη είναι και η αναλογία των προσωρινά απασχολούμενων ανδρών (9,2%). Η γυναικεία απασχόληση χαρακτηρίζεται από την υψηλή αναλογία των αυτοαπασχολούμενων (21,5%), των προσωρινά απασχολούμενων (13,4%) και των βοηθών πλήρους απασχόλησης στην οικογενειακή επιχείρηση (10,5%), μορφές απασχόλησης που προφανώς συνδέονται με την υψηλή δραστηριότητα στον κλάδο του τουρισμού.

Η κατεξοχήν τουριστική Περιφέρεια της Χωρικής Ενότητας και της χώρας, το Νότιο Αιγαίο, παρουσιάζει υψηλό ποσοστό ανεργίας καταλαμβάνοντας το 2003 την τρίτη θέση μεταξύ των Περιφερειών, με ποσοστό ανεργίας 11%, το οποίο προφανώς οφείλεται εν πολλοίς στον εποχικό χαρακτήρα της απασχόλησης.¹² Σε σύνδεση με την παραγωγική δομή, η απασχόληση παρουσιάζει μεγάλη αναλογία των αυτοαπασχολούμενων τόσο στο σύνολο (36%) όσο και κατά φύλο, ενώ χαρακτηρίζεται από υψηλή αναλογία των προσωρινά απασχολούμενων εξαιτίας της εποχικότητας της απασχόλησης (12%), η οποία είναι η υψηλότερη μεταξύ των Περιφερειών και διπλάσια από την αντίστοιχη στο σύνολο της χώρας. Ιδιαίτερα μεγάλη είναι η αναλογία των προσωρινά απασχολούμενων γυναικών οι οποίες αποτελούν το 15,3% της γυναικείας απασχόλησης.

¹¹ Ποσοστό συμμετοχής = (εργατικό δυναμικό 15 – 64 ετών) / (πληθυσμός σε ηλικία προς εργασία 15 – 64 ετών)

¹² Τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού αφορούν το β' τρίμηνο του έτους, περίοδο κατά την οποία η ζήτηση εργασίας είναι μικρότερη σε σχέση με τη ζήτηση που εκδηλώνεται κατά τη διάρκεια της καλοκαιρινής τουριστικής περιόδου

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρουσιάζει χαμηλό ποσοστό ανεργίας σε σχέση με το σύνολο της χώρας (7% το 2003 καταλαμβάνοντας τη 10η θέση μεταξύ των Περιφερειών) αλλά και το μικρότερο πληθυσμό με τάσεις περαιτέρω μείωσης και γήρανσης. Η απασχόληση χαρακτηρίζεται από τη μεγάλη αναλογία των αυτοαπασχολούμενων τόσο στο σύνολο (39,7%) όσο και κατά φύλο, την κατά συνέπεια χαμηλή αναλογία των απασχολούμενων πλήρους και αορίστου χρόνου, καθώς και μια μεγαλύτερη αναλογία των προσωρινά απασχολούμενων σε σύγκριση με το σύνολο της χώρας.

Περαιτέρω, αξιοποιώντας την παρουσίαση για τη διάρθρωση της ανεργίας στις Περιφέρειες της χώρας, σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ, καταγράφονται οι διαφοροποιήσεις που παρουσιάζονται τόσο διαστρωματικά όσο και συγκριτικά με τα δεδομένα του 2003.

Η Περιφέρεια Κρήτης είναι η πέμπτη σε μέγεθος πληθυσμού Περιφέρεια της χώρας και η δέκατη σε αριθμό ανέργων. Έχει τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας για το σύνολο των ανέργων (6,1%) και για τις γυναίκες (8,7%) ενώ για τους άνδρες έχει το δωδέκατο υψηλότερο ποσοστό (4,3%). Αντιμετωπίζει επίσης ένα από τα χαμηλότερα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας στο σύνολο των ανέργων (36%). Σύμφωνα με όλους τους δείκτες ανεργίας βρίσκεται σε ευνοϊκή θέση συγκριτικά με το μέσο όρο της χώρας.

Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου είναι η μόνη στην οποία σημειώθηκε μείωση στο ποσοστό ανεργίας μεταξύ 2003 και 2004. Σύμφωνα με τα στοιχεία της Έρευνας Εργατικού Δυναμικού της ΕΣΥΕ για το 2004, το Νότιο Αιγαίο κατατάσσεται στη δέκατη θέση μεταξύ των δεκατριών Περιφερειών αναφορικά με το μέγεθος του πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας και ενδέκατη σύμφωνα με τον αριθμό των ανέργων. Κατατάσσεται δωδέκατη όσον αφορά στο ποσοστό ανεργίας για το σύνολο των ανέργων (8,6%), όγδοη ως προς το ποσοστό ανεργίας των ανδρών (3,6%) και δωδέκατη ως προς το ποσοστό ανεργίας των γυναικών (12,8%).

Σύμφωνα με το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας κατατάσσεται στη δωδέκατη θέση (26%). Το ποσοστό ανεργίας των ανδρών είναι περίπου όσο το ποσοστό ανεργίας για το σύνολο της χώρας ενώ το ποσοστό ανεργίας των γυναικών είναι χαμηλότερο του μέσου όρου της χώρας. Τα άτομα 20-24 ετών αντιμετωπίζουν χαμηλότερα του μέσου όρου ποσοστά ανεργίας ενώ τα άτομα 45-64 ετών αντιμετωπίζουν ποσοστά ανεργίας κοντά στο μέσο όρο της χώρας για αυτή την ηλικιακή ομάδα. Γενικά η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου πλήττεται ηπιότερα από την ανεργία συγκριτικά με τις περισσότερες περιφέρειες της χώρας.

Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου είναι η μικρότερη Περιφέρεια όσον αφορά τον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας και έχει και το μικρότερο αριθμό ανέργων από όλες τις Περιφέρειες. Στο σύνολο των ανέργων το 2004 αντιμετώπιζε το ένατο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (9,4%), στους άνδρες (3,6%) -το χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας όλων των Περιφερειών- και στις γυναίκες (19,7%) το πέμπτο υψηλότερο ποσοστό ανεργίας. Σύμφωνα με το ποσοστό μακροχρόνιας ανεργίας στο σύνολο των ανέργων κατατάσσεται στη δέκατη θέση (49,8%). Οι άνδρες της Περιφέρειας αντιμετωπίζουν χαμηλότερο του μέσου όρου ποσοστό ανεργίας ενώ οι γυναίκες της Περιφέρειας αντιμετωπίζουν υψηλότερο του μέσου όρου ποσοστό ανεργίας.

Τα ποσοστά μακροχρόνιας ανεργίας ανδρών και γυναικών είναι χαμηλότερα των αντίστοιχων ποσοστών για το σύνολο της χώρας. Τα άτομα 20-24 ετών και τα άτομα 45-64 ετών αντιμετωπίζουν χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας από τα αντίστοιχα ποσοστά για το σύνολο της χώρας. Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου σύμφωνα με τους περισσότερους δείκτες ανεργίας πλήττεται ηπιότερα από την ανεργία συγκριτικά με το μέσο όρο της χώρας. Εξαιρέση αποτελούν οι γυναίκες οι οποίες πλήττονται εντονότερα από το μέσο όρο.

2.1.2.3. **Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας**

2.1.2.3.1. **Περιφερειακό ΑΕΠ και Τομεακή Διάρθρωση της Παραγωγής.**

Στον Πίνακα 7 «Περιφερειακή κατανομή ΑΕΠ και κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε ευρώ και σε Μονάδες Αγοραστικής Δύναμης (ΜΑΔ) (2002, Μ.Ο. 2000-2002): σύγκριση με μέσους όρους χώρας,

Ε.Ε.-25»¹³ παρουσιάζονται τα επίσημα στοιχεία του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) και του κατά κεφαλήν ΑΕΠ για τις Περιφέρειες της Ελλάδας για το έτος 2002 και το μέσο όρο της τριετίας 2000-2002, η οποία αποτελεί και τη βάση υπολογισμού για την κατάταξη των Περιφερειών στις τρεις κατηγορίες γεωγραφικής επιλεξιμότητας σύμφωνα με την πρόταση του Γενικού Κανονισμού για τα Διαρθρωτικά Ταμεία για την προγραμματική περίοδο 2007-2013.¹⁴ Η Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» συγκεντρώνει μόλις το 10% της συνολικής οικονομικής δραστηριότητας της χώρας. Ειδικότερα, η Κρήτη κατατασσόμενη στην 6^η θέση διαμορφώνει το 5,3% του ΑΕΠ του έτους 2002, ενώ το Βόρειο Αιγαίο ως 12^η Περιφέρεια σημειώνει μόλις το 2% στο ετήσιο ΑΕΠ.

Η σχετική θέση της επίδοσης και ανταγωνιστικότητας της Ελλάδας και των Περιφερειών στο μεταβαλλόμενο τοπίο της Ε.Ε. προκύπτει από την εξέταση του πραγματικού (σε σταθερές τιμές) κατά κεφαλήν ΑΕΠ ως δείκτη αναπτυξιακού και βιοτικού επιπέδου. Το 2002, η Ελλάδα είχε κατά κεφαλήν ΑΕΠ ίσο με το 60,9% της Ε.Ε.-25, ενώ το Νότιο Αιγαίο κινείται σε αρκετά υψηλότερα επίπεδα φθάνοντας το 71,4%. Ακολουθεί το Βόρειο Αιγαίο και εν συνέχεια η Κρήτη. Επισημαίνεται ότι τα επίπεδα αυτά υπερεκτιμούν το βαθμό ονομαστικής σύγκλισης της οικονομίας, διότι αναφέρονται στη διευρυμένη Ε.Ε., η οποία προέκυψε δυο έτη αργότερα (2004), και περιλάμβανε δέκα νέα μέλη, εκ των οποίων αρκετά έχουν χαμηλότερο επίπεδο ανάπτυξης από τις ελληνικές Περιφέρειες με στατιστική επίπτωση ο μέσος όρος της Ε.Ε. να μειωθεί. Έτσι, η Κρήτη βρίσκεται στην 8^η θέση αυτής της κατάταξης, «πίσω» από το Βόρειο (5^η θέση) και το Νότιο Αιγαίο (2^η θέση)¹⁵. Από την άλλη πλευρά, η συγκριτική θέση των Περιφερειών (και της χώρας) στο κατά κεφαλήν προϊόν βελτιώνεται σημαντικά με όρους ΜΑΔ,¹⁶ οι οποίοι λαμβάνουν ευνοϊκά υπόψη το χαμηλότερο επίπεδο τιμών που γενικώς ισχύει σε λιγότερο ανεπτυγμένα συστήματα και επομένως και στην Ελλάδα, με αποτέλεσμα ήδη το 2002 οκτώ ελληνικές Περιφέρειες να προκύπτει ότι υπερβαίνουν το 75% του μέσου όρου της Ε.Ε.-25. Το Νότιο Αιγαίο βρίσκεται στην 2^η θέση αυτής της κατάστασης, μπροστά από το Βόρειο Αιγαίο (6^η θέση) και την Κρήτη (8^η θέση).

ΠΙΝΑΚΑΣ 7: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΑΕΠ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΚΕΦΑΛΗΝ ΑΕΠ ΣΕ ΕΥΡΩ ΚΑΙ ΣΕ ΜΑΔ (2002, Μ.Ο. 2000-2002): ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΜΕΣΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΧΩΡΑΣ, Ε.Ε.-25

Γεωγραφική Ενότητα	2002						M.O. 2000-02
	ΑΕΠ σε Μ€	% συμμετοχής στο ΑΕΠ της χώρας	ΑΕΠ σε €		ΑΕΠ σε ΜΑΔ		ΑΕΠ ΜΑΔ
NUTS II			κατά κεφαλήν	% του Μ.Ο. της Ε.Ε.-25	κατά κεφαλήν	% του Μ.Ο. της Ε.Ε.-25	% του Μ.Ο. της Ε.Ε.-25
ΕΕ-25	9.626.056,0		21.170,1	100	21.170,1	100	100
ΕΕ-15	9.179.495,5		24.128,3	114	23.161,5	109,4	109,6
Ελλάδα	141.668,7		12.893,6	60,9	16.424,9	77,6	74,5
Βόρειο Αιγαίο	2.693,9	1,90%	13.183,7	62,3	16.794,5	79,3	74,2
Νότιο Αιγαίο	4.549,7	3,21%	15.122,8	71,4	19.264,7	91,0	87,7
Κρήτη	7.463,6	5,27%	12.487,4	59,0	15.907,5	75,1	72,2

Πηγή: New Cronos, Eurostat 2005

Στον Πίνακα 8 «Διαρθρωτικά χαρακτηριστικά της παραγωγικής δραστηριότητας στη Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου και στις Περιφέρειες» παρουσιάζεται η κατανομή της

¹³ Για λόγους σύγκρισης και αξιολόγησης, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ κάθε Περιφέρειας υπολογίζεται σε ευρώ αλλά και σε ΜΑΔ, καθώς και ως ποσοστό του μέσου όρου της Ευρωπαϊκής Ένωσης των είκοσι πέντε (Ε.Ε.-25) και των δεκαπέντε (Ε.Ε.-15) κρατών-μελών, ο οποίος αποτελεί το βασικό δείκτη-κριτήριο για την κατηγοριοποίηση των Περιφερειών της Ε.Ε.

¹⁴ βλ. Council of the European Union, 2 August 2005, Proposal for a Council Regulation laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund., Chapter III, pp.8-10, Brussels.

¹⁵ Νεώτερα στοιχεία της Eurostat New Cronos, αναπροσαρμόζουν ελάχιστα τα παραπάνω δεδομένα, με εξαίρεση την περιφέρεια της Κεντρικής Μακεδονίας.

¹⁶ Οι ΜΑΔ: ή Purchasing Power Parity (PPP), λαμβάνουν υπόψη τους το ύψος των τιμών και, συνεπώς καθορίζουν με πιο αντικειμενικό τρόπο την ποσότητα των αγαθών και υπηρεσιών που μπορεί να αποκτήσει ο μέσος κάτοικος κάθε Περιφέρειας με ένα δεδομένο μέσο εισόδημα. Σημειώνεται ότι η χρήση των ΜΑΔ συνήθως ευνοεί τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες, όπου το επίπεδο των τιμών είναι χαμηλότερο.

περιφερειακής Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας (ΑΠΑ) στους τρεις τομείς παραγωγής¹⁷ (περιφερειακή εξειδίκευση), καθώς και η περιφερειακή κατανομή της ΑΠΑ για καθένα από τους τρεις τομείς στο εθνικό επίπεδο (περιφερειακή συγκέντρωση) για το έτος 2002.

Η Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» παράγει το 15% της συνολικής ΑΠΑ του πρωτογενή τομέα, το 3% του δευτερογενή και το 11% του τριτογενή. Όπως είναι αναμενόμενο παρατηρείται η ποσοστιαία υπεροχή του πρωτογενή τομέα με τάσεις όμως συρρίκνωσης υπέρ του τριτογενή.

Πράγματι, στην Περιφέρεια Κρήτης το 78% του προϊόντος της προέρχεται από τις υπηρεσίες, με σημαντική τη συμβολή του τουρισμού, αφού 13% του ακαθάριστου προϊόντος της προέρχεται από υπηρεσίες ξενοδοχείων και εστιατορίων, η 3η υψηλότερη αναλογία στη χώρα μετά το Νότιο Αιγαίο και τα Νησιά του Ιονίου. Με 28% των συνολικών διανυκτερεύσεων αλλοδαπών στη χώρα (2η υψηλότερη συμμετοχή μετά το Νότιο Αιγαίο) έχει την 3η υψηλότερη (μετά το Νότιο Αιγαίο και τα Ιόνια Νησιά) αναλογία διανυκτερεύσεων ανά κάτοικο (19^η το 2003, 20^η το 2000).¹⁸

Στο Νότιο Αιγαίο το 85% του προϊόντος της προέρχεται από τις υπηρεσίες, με σημαντική τη συμβολή του τουρισμού, αφού 24% του ακαθάριστου προϊόντος προέρχεται από υπηρεσίες ξενοδοχείων και εστιατορίων, η υψηλότερη αναλογία στη χώρα. Του αναλογεί το 34% των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών στη χώρα, έχει δε την υψηλότερη αναλογία διανυκτερεύσεων ανά κάτοικο (45 το 2003, 54 το 2000).¹⁹

Τέλος, στο Βόρειο Αιγαίο 63% του προϊόντος προέρχεται από τις υπηρεσίες, με τη συμβολή και του τουρισμού (3,6% του ακ. προϊόντος της προέρχεται από υπηρεσίες ξενοδοχείων και εστιατορίων), προσελκύει 3,6% των διανυκτερεύσεων αλλοδαπών, έχει δε την 4η υψηλότερη αναλογία διανυκτερεύσεων αλλοδαπών ανά κάτοικο (8^η το 2002, μετά το Νότιο Αιγαίο, τα νησιά του Ιονίου και την Κρήτη).²⁰

ΠΙΝΑΚΑΣ 8: ΔΙΑΦΘΩΤΙΚΑ ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ ΣΤΗ ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ – ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ

Γεωγραφική Ενότητα	Πρωτογενής Τομέας				Δευτερογενής Τομέας				Τριτογενής Τομέας			
	ΑΠΑ σε εκατ. €	%			ΑΠΑ σε εκατ. €	%			ΑΠΑ σε εκατ. €	%		
NUTS II		Χώρα	Περιφέρεια			Χώρα	Περιφέρεια			Χώρα	Περιφέρεια	
Ελλάδα	8.984,3			7,1%	28.330,7			22,3%	89.773,6			70,6%
Β. Αιγαίο	300,7	3,3%	10	12,4%	579,6	2,0%	10	24,0%	1.535,8	1,7%	13	63,6%
Ν. Αιγαίο	324,5	3,6%	9	7,9%	310,2	1,1%	12	7,6%	3.447,4	3,8%	8	84,5%
Κρήτη	740,6	8,2%	7	11,1%	720,8	2,5%	9	10,8%	5.234,2	5,8%	3	78,2%

Πηγή: New Cronos, Eurostat 2005

Γενικά όλες οι Περιφέρειες έχουν υψηλά ποσοστά εξειδίκευσης της οικονομίας τους στον τριτογενή τομέα, ενδεικτικό των ευρύτερων τάσεων που επικρατούν τόσο στην εθνική, όσο και στην παγκόσμια οικονομία.

Πέραν του βαθμού αξιοποίησης του ανθρωπίνου δυναμικού που εκφράζεται με το ποσοστό απασχόλησης σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, στο επίπεδο του κατά κεφαλήν ΑΕΠ συντελεί η παραγωγικότητα της εργασίας ανά απασχολούμενο. Ο Πίνακας 9 παρουσιάζει για το έτος 2002, το επίπεδο της παραγωγικότητας της εργασίας μετρημένο με δύο τρόπους, παραγόμενο προϊόν (ΑΕΠ σε ΜΑΔ) ανά απασχολούμενο και παραγόμενο προϊόν (ΑΕΠ σε ΜΑΔ) ανά σύνολο εργατωρών έτους. Για λόγους σύγκρισης παρουσιάζεται - όπου είναι

¹⁷ Ο πρωτογενής τομέας της οικονομίας περιλαμβάνει τη γεωργία, την κτηνοτροφία, τα δάση και την αλιεία. Ο δευτερογενής τομέας περιλαμβάνει την εξόρυξη, τη μεταποίηση, την ενέργεια και τις κατασκευές. Οι υπόλοιποι κλάδοι περιλαμβάνονται στον τριτογενή τομέα.

¹⁸ Επεξεργασίες στοιχείων από τη βάση δεδομένων "Οι Νομοί της Ελλάδος" www.economics.gr.

¹⁹ Ομοίως, όπως παραπάνω.

²⁰ Ομοίως, όπως παραπάνω.

εφικτό με τη διαθέσιμη πληροφόρηση - και η απόκλιση των ανωτέρω μεγεθών από το μέσο όρο της Ε.Ε.-25 και της χώρας.

Διαπιστώνεται ότι το τρέχον επίπεδο παραγωγικότητας ανά απασχολούμενο στις Περιφέρειες της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου», με εξαίρεση την Κρήτη, είναι ικανοποιητικό και υψηλότερο του μέσου εθνικού όρου. Η ύπαρξη έντονων αποκλίσεων, θετικών ή αρνητικών, από το μέσο όρο της χώρας καταγράφεται σε περιφερειακό επίπεδο, ενδεικτικό και πάλι των ενδογενών παραμέτρων που διαμορφώνουν τα επίπεδα παραγωγικότητας ανά Περιφέρεια. Οι επιδόσεις του Βόρειου Αιγαίου είναι ανάλογες με εκείνες της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Παρότι δεν είναι εφικτή η αντίστοιχη σύγκριση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, εντούτοις με ενδιαφέρον σημειώνεται ότι οι ανωτέρω διαφοροποιήσεις μεταξύ Περιφερειών δεν μεταβάλλονται ουσιαστικά όταν εξετασθεί η ωριαία παραγωγικότητα της εργασίας, στοιχείο που παραπέμπει σε άλλες παραμέτρους-συντελεστές της αποδοτικότητας των ανθρωπίνων πόρων.

Ωστόσο και σε συνδυασμό με τη σχετική υστέρηση στο βαθμό απασχόλησης, το συμπέρασμα είναι ότι η βελτίωση της παραγωγικότητας της εργασίας παραμένει για τη Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου και ειδικά για την Περιφέρεια Κρήτης μία από τις βασικότερες προκλήσεις στην άσκηση της περιφερειακής πολιτικής, προκειμένου να επιτευχθούν οι στόχοι της Λισσαβόνας.

ΠΙΝΑΚΑΣ 9: ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΕΡΓΑΣΙΑΣ & ΩΡΙΑΙΑ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ, 2002 (ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΣΕ ΜΑΔ ΜΕ ΜΕΣΟΥΣ ΟΡΟΥΣ ΧΩΡΑΣ, Ε.Ε.-25)

Γεωγραφική Ενότητα	Παραγωγικότητα εργασίας			Ωριαία παραγωγικότητα εργασίας		Μέσος όρος εργατωρών πλήρους απασχόλησης ανά εβδομάδα
	NUTS II	ΑΕΠ σε ΜΑΔ ανά απασχολούμενο	% του Μ.Ο. της Ε.Ε.-25	% απόκλισης από το Μ.Ο. της χώρας	ΑΕΠ σε ΜΑΔ ανά σύνολο εργατωρών έτους	
Διευρυμένη Ευρωπαϊκή Ένωση_ΕΕ-25		50.006	100,0%			
Ευρωπαϊκή Ένωση_ΕΕ-15		56.095	112,2%			
Ελλάδα		35.961	71,9%	0,0	80,783	43,2
Βόρειο Αιγαίο		40.632	81,3%	13,0%	94,656	44,8
Νότιο Αιγαίο		45.181	90,3%	25,6%	106,193	45,2
Κρήτη		34.003	68,0%	-5,4%	76,384	43,2

Πηγή: New Cronos, Eurostat 2005, επεξεργασίες μελέτης Χωροταξικού Σχεδιασμού, ΥΠΟΙΟ, Οκτ 2005

Σε σχέση με την παραγωγικότητα της εργασίας αλλά και το βαθμό απασχόλησης σε περιφερειακό επίπεδο, καθοριστική επίδραση ασκεί μεταξύ άλλων η τομεακή διάρθρωση της απασχόλησης αλλά και το μορφωτικό επίπεδο του ανθρώπινου δυναμικού σε περιφερειακό επίπεδο. Ο Πίνακας 10 παρουσιάζει στοιχεία για τη διάρθρωση της απασχόλησης σε τομεακό επίπεδο, για τις διοικητικές Περιφέρειες της Χωρικής Ενότητας το έτος 2003.

ΠΙΝΑΚΑΣ 10: ΤΟΜΕΑΚΗ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΤΗΣ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ, 2003

Γεωγραφική Ενότητα	Πρωτογενής Τομέας			Δευτερογενής Τομέας			Τριτογενής Τομέας		
	(χιλ)	% συμμετοχής		(χιλ)	% συμμετοχής		(χιλ)	% συμμετοχής	
		στη Χώρα	στην Περιφέρεια		στη Χώρα	στην Περιφέρεια		στη Χώρα	στην Περιφέρεια
Ελλάδα	663,6	100,0%	16,4%	899,2	100,0%	22,2%	2.479,5	100,0%	61,3%
Βόρειο Αιγαίο	11,6	1,7% 12	16,0%	11,9	1,3% 12	16,4%	49,2	2,0% 13	67,7%
Νότιο Αιγαίο	10	1,5% 13	8,0%	24,6	2,7% 11	19,6%	91,1	3,7% 9	72,5%
Κρήτη	79	11,9% 4	31,0%	36,3	4,0% 8	14,3%	139,4	5,6% 5	54,7%

Πηγή: New Cronos, Eurostat 2005

Διαπιστώνεται κατ' αρχήν ότι σε εθνικό επίπεδο το ποσοστό απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα ανέρχεται σε 16,4% το οποίο είναι υπερδιπλάσιο του ποσοστού της ΑΠΑ που παράγει ο τομέας, το ποσοστό απασχόλησης του δευτερογενούς τομέα ανέρχεται σε 22,2% και είναι σχεδόν ίσο με το ποσοστό της ΑΠΑ, ενώ το ποσοστό απασχόλησης του τριτογενούς τομέα είναι 61,3% και είναι σχεδόν 10 ποσοστιαίες μονάδες μικρότερες του ποσοστού της ΑΠΑ. Οι αναλογίες αυτές υποδηλώνουν ότι σε εθνικό επίπεδο η παραγωγικότητα της εργασίας του πρωτογενούς τομέα είναι σε σχετικές τιμές η μικρότερη, ενώ του τριτογενούς τομέα η μεγαλύτερη.

Μεταξύ των Περιφερειών που παρουσιάζουν σχετικά μεγάλη εξάρτηση απασχόλησης από τον πρωτογενή τομέα είναι και η Κρήτη η οποία παρουσιάζει αρνητική απόκλιση από τον εθνικό μέσο όρο της παραγωγικότητας της εργασίας.

Από τις Περιφέρειες που εξειδικεύονται στον τριτογενή τομέα (σε όρους απασχόλησης), είναι το Νότιο και το Βόρειο Αιγαίο οι οποίες συγκαταλέγονται στις Περιφέρειες με θετική απόκλιση από τον εθνικό μέσο όρο της παραγωγικότητας της εργασίας.

2.1.2.3.2. Τουρισμός

Σύμφωνα με τα στοιχεία του Ξενοδοχειακού Επιμελητηρίου Ελλάδας (2005), η Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» διαθέτει το 42% των ξενοδοχειακών μονάδων, ποσοστό που αντιστοιχεί σε 321.329 κλίνες ή 47% των κλινών στο σύνολο της Ελλάδος.

Όσον αφορά στο μερίδιο της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» σε σχέση με την κατανομή των ξενοδοχειακών μονάδων σε εθνικό επίπεδο κατέχει το 46% των μονάδων πολυτελείας, το 53% των Α, το 45% Β, το 42% Γ, και το 33% Δ και Ε.

Διαφαίνεται ότι η Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» διατηρεί πρωτεύουσα θέση στην προσφορά ποιοτικών και σύγχρονων τουριστικών κλινών.

ΠΙΝΑΚΑΣ 11: ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ							
Χώρα / Περιοχή	Δεδομένα	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Ελλάδα	Μονάδες	8.342	8.342	8.329	8.689	8.899	9.036
	Δωμάτια	320.159	320.159	319.689	339.540	351.891	358.721
	Κλίνες	607.614	607.614	606.330	644.898	668.271	682.050
ΧΕ Κρήτης – Νήσων Αιγαίου	Μονάδες	3.636	3.636	3.567	3.707	3.772	3.801
	Δωμάτια	150.089	150.089	149.228	160.391	166.188	169.539
	Κλίνες	284.497	284.497	282.704	303.986	314.808	321.329

Πηγή: New Cronos, Eurostat

Όπως προκύπτει από τα στοιχεία για την τελευταία πενταετία, ο αριθμός των ξενοδοχειακών μονάδων της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» παρουσιάζει σταθερή αύξηση, τόσο ως προς τον αριθμό των μονάδων όσο και των διατιθέμενων κλινών. Η τάση αυτή συνδέεται και με την ποιοτική αναβάθμιση του προσφερόμενου προϊόντος.

Ως προς τη χωρική κατανομή των καταλυμάτων και των κλινών στη Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου», το Νότιο Αιγαίο κατέχει την πρώτη θέση σε σύνολο αριθμό μονάδων και κλινών ενώ σε δεύτερη θέση βρίσκεται η Κρήτη τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και στη Χωρική Ενότητα. Το Βόρειο Αιγαίο διαθέτει ένα μερίδιο μόλις 4% στο σύνολο της Ελλάδος όσον αφορά τις ξενοδοχειακές μονάδες και 10% στο σύνολο της Χωρικής Ενότητας.

Η Κρήτη διαθέτει το υψηλότερο ποσοστό μονάδων 5 αστέρων (52%). Επίσης, εμφανίζει υψηλά ποσοστά ενοικιαζόμενων επιπλωμένων διαμερισμάτων, καθότι αυτός ο τύπος καταλύματος εμφανίστηκε στην Ελλάδα την τελευταία 15ετία, όταν δηλαδή επιτεύχθηκε η μεγάλη τουριστική ανάπτυξη του νησιού.

Στη Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» οι συνολικές αφίξεις αντιπροσωπεύουν το 29% (2005) σε σύνολο αφίξεων Ελλάδος ενώ οι διανυκτερεύσεις ανέρχονται στο 50%. Η χωρική κατανομή τους μοιράζεται σχεδόν αναλογικά μεταξύ Κρήτης και Νοτίου Αιγαίου ενώ με

ένα σχετικά μικρό μερίδιο συμμετέχει το Βόρειο Αιγαίο. Τη Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» επισκέπτονται κατά κύριο λόγο αλλοδαποί ενώ οι ημεδαποί τουρίστες παρουσιάζουν αύξηση της τάξης του 5% την περίοδο 2003-2005.

ΠΙΝΑΚΑΣ 12: ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΑΝΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΥΝΟΛΟ ΤΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΡΗΤΗΣ – ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ (2005)

ΧΩΡΑ / ΠΕΡΙΟΧΗ	ΔΕΔΟΜΕΝΑ	5****	4****	3***	2**	1*	ΣΥΝΟΛΑ
Ελλάδα	Μονάδες	155	944	1.712	4.492	1.729	9.036
	Δωμάτια	29.140	90.975	82.632	124.106	30.868	358.721
	Κλίνες	56.888	173.431	159.351	233.315	59.065	682.050
Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου	Μονάδες	71	502	774	1.882	572	3.801
	Δωμάτια	15.904	53.315	35.336	54.564	10.419	169.539
	Κλίνες	31.336	101.826	67.080	101.385	19.702	321.329
Κρήτη	Μονάδες	37	200	295	741	233	1.506
	Δωμάτια	9.213	22.165	15.323	24.160	5.424	76.286
	Κλίνες	18.209	42.309	28.896	44.048	10.018	143.480
Νότιο Αιγαίο	Μονάδες	29	277	373	936	282	1.897
	Δωμάτια	6.102	29.551	16.089	25.882	4.226	81.850
	Κλίνες	11.846	56.582	30.711	48.767	8.200	156.106
Βόρειο Αιγαίο	Μονάδες	5	25	106	205	57	398
	Δωμάτια	589	1.599	3.924	4.522	769	11.403
	Κλίνες	1.281	2.935	7.473	8.570	1.484	21.743

ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, 2005

Αναφορικά με την κατανομή των διανυκτερεύσεων των αλλοδαπών τουριστών κατά διοικητική ενότητα για το 2005, η Περιφέρεια Κρήτης συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό διανυκτερεύσεων με μερίδιο 48% επί της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» και 29% επί του συνόλου. Δεύτερη καλύτερη επίδοση σημειώνει η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου με ποσοστά 47% και 28% αντιστοίχως.

Όσον αφορά τον αριθμό των συνολικών διανυκτερεύσεων στα διάφορα καταλύματα της Χωρικής Ενότητας μείωση εμφανίζουν οι διανυκτερεύσεις το 2005 σε σχέση με το 2003 (ποσοστό μείωσης 6,9%). Μεγαλύτερη ποσοστιαία συμμετοχή στη μείωση των διανυκτερεύσεων έχει το Νότιο Αιγαίο κατά 8,5% το 2004 σε σχέση με το προηγούμενο έτος και 8,1% το 2005.

Παρακάτω παρουσιάζονται στοιχεία για τον τουρισμό ανά διοικητική Περιφέρεια.

Περιφέρεια Κρήτης: Σύμφωνα με έρευνα πεδίου²¹ για τον εισερχόμενο τουρισμό και το τουριστικό προϊόν της Κρήτης σε συνδυασμό με τη μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Κρήτης (Οκτώβριος 2003, ΕΟΤ) καταδεικνύονται τα ακόλουθα:

⇒ **Θετική εικόνα του κρητικού τουριστικού προϊόντος:** Η Κρήτη είναι ένας πολύ γνωστός τουριστικός προορισμός κυρίως για την ιστορία, τα μνημεία, τον πολιτισμό, τη θάλασσα και τις ακρογιαλιές της. Η εικόνα που έχει διαμορφωθεί για το τουριστικό προϊόν της Περιφέρειας είναι ιδιαίτερος θετική και αυτό υπογραμμίζεται από διάφορα στοιχεία όπως: α) θεωρείται ασφαλής ταξιδιωτικός προορισμός β) χαρακτηρίζεται από υψηλό αίσθημα φιλοξενίας και γ) θεωρείται ότι έχει “ταυτότητα” και είναι “Ξεχωριστή”. Αυτό συνεπώς που πρέπει να επιδιωχθεί είναι η προώθηση της ποιοτικής διάστασης και της διαφορετικότητας του τουρισμού της Κρήτης και να προβληθεί η άριστη ποιότητα και η ανταγωνιστική τιμή του (value for money).

²¹ Συμπεράσματα έρευνας πεδίου που πραγματοποιήθηκε από την ομάδα μελέτης του Έργου «Μελέτη για τον Εισερχόμενο Τουρισμό στην Περιφέρεια Κρήτης», 2005.

ΑΦΙΞΕΙΣ - ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΕΙΣ ΗΜΕΔΑΠΩΝ - ΑΛΛΟΔΑΠΩΝ 2003-2005

2003																		
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ						ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ						ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΙΞΕΩΝ	%	%	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΝΥΞΕΩΝ	%	%
	Αφίξεις	%	%	Διαν/σεις	%	%	Αφίξεις	%	%	Διαν/σεις	%	%						
Σύνολο Ελλάδας	5.731.833		100%	14.094.641		100%	6.767.976		100%	40.407.463		100%	12.499.809			54.502.104		
Βόρειο Αιγαίο	157.636	20%	3%	539.029	19%	4%	156.539	5%	2%	1.260.171	5%	3%	314.175	8%	3%	1.799.200	6%	3%
Νότιο Αιγαίο	385.841	48%	7%	1.449.943	51%	10%	1.621.826	52%	24%	13.521.203	52%	33%	2.007.667	51%	16%	14.971.146	52%	27%
Κρήτη	264.197	33%	5%	840.420	30%	6%	1.341.070	43%	20%	11.169.804	43%	28%	1.605.267	41%	13%	12.010.224	42%	22%
ΣΥΝΟΛΟ	807.674	100%	14%	2.829.392	100%	20%	3.119.435	100%	46%	25.951.178	100%	64%	3.927.109	100%	31%	28.780.570	100%	53%
2004																		
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ						ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ						ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΙΞΕΩΝ	%	%	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΝΥΞΕΩΝ	%	%
	Αφίξεις	%	%	Διαν/σεις	%	%	Αφίξεις	%	%	Διαν/σεις	%	%						
Σύνολο Ελλάδας	5.567.107		100%	13.280.010		100%	6.313.228		100%	38.309.783		100%	11.880.335			51.589.793		
Βόρειο Αιγαίο	150.961	18%	3%	533.642	18%	4%	141.128	4%	2%	1.153.326	5%	3%	292.089	7%	2%	1.686.968	6%	3%
Νότιο Αιγαίο	385.237	45%	7%	1.408.595	48%	11%	1.491.565	47%	24%	12.275.847	48%	32%	1.876.802	46%	16%	13.684.442	48%	27%
Κρήτη	323.921	38%	6%	977.844	33%	7%	1.553.133	49%	25%	12.175.266	48%	32%	1.877.054	46%	16%	13.153.110	46%	25%
ΣΥΝΟΛΟ	860.119	100%	15%	2.920.081	100%	22%	3.185.826	100%	50%	25.604.439	100%	67%	4.045.945	100%	34%	28.524.520	100%	55%
2005																		
	ΗΜΕΔΑΠΟΙ						ΑΛΛΟΔΑΠΟΙ						ΣΥΝΟΛΟ ΑΦΙΞΕΩΝ	%	%	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΝΥΞΕΩΝ	%	%
	Αφίξεις	%	%	Διαν/σεις	%	%	Αφίξεις	%	%	Διαν/σεις	%	%						
Σύνολο Ελλάδας	5.932.911		100%	13.942.458		100%	7.142.860		100%	40.074.798		100%	13.075.771			54.017.256		
Βόρειο Αιγαίο	155.151	18%	3%	519.401	18%	4%	132.727	4%	2%	1.049.214	4%	3%	287.878	7%	2%	1.568.615	6%	3%
Νότιο Αιγαίο	377.590	44%	6%	1.442.633	49%	10%	1.458.189	49%	20%	11.278.295	47%	28%	1.835.779	48%	14%	12.720.928	48%	24%
Κρήτη	316.501	37%	5%	960.879	33%	7%	1.412.968	47%	20%	11.529.448	48%	29%	1.729.469	45%	13%	12.490.327	47%	23%
ΣΥΝΟΛΟ	849.242	100%	14%	2.922.913	100%	21%	3.003.884	100%	42%	23.856.957	100%	60%	3.853.126	100%	29%	26.779.870	100%	50%

- ⇒ **Αξιοποίηση αναδυόμενων αγορών:** Τα ανεκμετάλλευτα τμήματα της ευρωπαϊκής και αμερικανικής αγοράς, αλλά και νέες αγορές όπως της Κίνας και των χωρών της Ανατολικής Ευρώπης, μπορούν να αποδώσουν σημαντική πρόσθετη τουριστική κίνηση. Προς την κατεύθυνση αυτή είναι αναγκαία η ανάπτυξη μιας συνεχούς και σοβαρής προσπάθειας μέσω ενός αποτελεσματικού μεσομακροπρόθεσμου Σχεδίου Μάρκετινγκ. Αρωγός σε αυτή την προσπάθεια είναι διάφορα ευνοϊκά για το νησί στοιχεία όπως: η γεωγραφική θέση, η οικονομική ανάπτυξη των χωρών αυτών καθώς και το γεγονός ότι γενικότερα η Ελλάδα φαίνεται να εξασκεί μια μέσου επιπέδου έλξη στα ανώτερα εισοδηματικά στρώματα αυτών των αγορών.
- ⇒ **Δυνατότητες ανάπτυξης θεματικού τουρισμού:** Η Κρήτη διαθέτει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά όπως πλούσιο και σε πολλές περιπτώσεις άθικτο φυσικό περιβάλλον, άριστο κλίμα, αξιόλογους πολιτιστικούς και ανθρωπογενείς πόρους, ποιοτικά τοπικά προϊόντα, τοπική παράδοση κλπ, τα οποία αποτελούν το θεμέλιο λίθο και τα απαιτούμενα συστατικά στοιχεία για την ανάπτυξη του θεματικού τουρισμού (αθλητικός, φυσιολατρικός, θρησκευτικός, γαστρονομικός κ.α.) ο οποίος διεθνώς σημειώνει έντονη ζήτηση. Η προώθηση του θεματικού τουρισμού πρέπει να αποτελέσει πρώτη προτεραιότητα αφού θα συμβάλει στη διαφοροποίηση και στον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του, στην ανάδειξη και ανάπτυξη αναξιοποίητων αλλά με λανθάνουσα (τουριστική) δυναμική περιοχών της Κρητικής ενδοχώρας, λειτουργώντας ανασχετικά στις τάσεις εγκατάλειψής της και συμβάλλοντας στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου.
- ⇒ **Προώθηση διατροφής και γαστρονομίας ως “νέο τουριστικό προϊόν”:** Τουριστικό προϊόν με υψηλή προστιθέμενη αξία, η γαστρονομία αποκτάει ολοένα και μεγαλύτερη θέση στη διεθνή τουριστική αγορά. Τα κρητικά προϊόντα και η κρητική κουζίνα διεκδικούν σημαντικό μερίδιο σε αυτήν, λόγω της αναγνωρισμένης υψηλής τους ποιότητας και των ευεργετικών επιδράσεων στην ανθρώπινη υγεία. Προϊόντα όπως το λάδι, το κρασί, το μέλι, τα γαλακτοκομικά, κτλ., αλλά και οι μοναδικές γεύσεις της Κρητικής Κουζίνας ανταποκρίνονται στο συνεχώς αυξανόμενο ενδιαφέρον της διεθνούς Κοινότητας που αναζητά εκτός των άλλων την ποιότητα των τροφίμων και την ιδιαιτερότητα της τοπικής γαστρονομίας. Έτσι ο συνδυασμός αυτός μπορεί να αποτελέσει ένα νέο προϊόν για την Κρήτη με πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα τόσο για τον τουρισμό, όσο και για την τοπική παραγωγή.
- ⇒ **Τάσεις αύξησης του εγχώριου τουρισμού:** Αποτελεί σημαντική εξέλιξη διότι, εκτός των άλλων, ο εγχώριος τουρισμός (μαθητικός, εκπαιδευτικός, Τρίτης Ηλικίας, οικογενειακός) καταναλώνει περισσότερο κατά τη διάρκεια των διακοπών του. Ο εγχώριος τουρισμός στην Κρήτη έχει τα περιθώρια να αυξηθεί τα επόμενα χρόνια διότι: (α) το 95,5% των Ελλήνων παραμένει στη χώρα μας για διακοπές (β) 8 στους 10 Έλληνες προτιμούν διακοπές του ήλιου και της θάλασσας, (γ) το έτος 2000 το 15,2% των αφίξεων στην Κρήτη ήταν ημεδαποί ενώ στην Ελλάδα 1 στους 4 είναι Έλληνες επισκέπτες.
- ⇒ **Αυξανόμενη σημασία των νέων τεχνολογιών στον τουρισμό:** Πάγιο αίτημα της εθνικής και κοινοτικής πολιτικής και στρατηγικής η υλοποίηση καινοτόμων δράσεων που βρίσκει απάντηση, εκτός των άλλων, στη διασύνδεση του τουρισμού με τις νέες τεχνολογίες. Η Περιφέρεια Κρήτης διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα λόγω της ύπαρξης σπουδαίων Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων και υποδομών (ΙΤΕ, Τεχνολογικό Πάρκο, Πανεπιστήμιο, Πολυτεχνείο, ΤΕΙ), τα οποία ήδη έχουν να επιδείξουν σπουδαίο έργο στον τομέα του τουρισμού: πληροφοριακά συστήματα για τον τουρισμό, ηλεκτρονικές βάσεις δεδομένων, πρωτοποριακές δράσεις στον τομέα της υγείας που συνδέονται με τον τουρισμό, ηλεκτρονική προβολή κ.λπ.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Ο δυναμισμός του κλάδου κατατάσσει την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, μαζί με τις Περιφέρειες Κρήτης, Ιονίων Νήσων και Κεντρικής Μακεδονίας, στις 4 «τουριστικές Περιφέρειες» της χώρας. Το Περιφερειακό Χωροταξικό Σχέδιο του Νοτίου Αιγαίου (ΦΕΚ 1487/Β/10.10.2003) διαπιστώνει²² ότι με κριτήριο την απασχόληση, το «δυναμισμό» και την προεξάρχουσα δραστηριότητα, η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου μπορεί να χαρακτηριστεί ως ενιαία «τουριστική ζώνη» σε εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο. Οι διακριτές περιοχές με σχεδόν αποκλειστική χρήση την τουριστική συναντώνται κυρίως σε

²² Μελέτη Enviplan-Γ.Τσεκούρας και Συνεργάτες για το Χωροταξικό Σχέδιο της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

ορισμένα νησιά όπως π.χ. Ρόδο, Κω, Μύκονο, Σαντορίνη, Σύρο, ενώ στα υπόλοιπα νησιά η χρήση αυτή αναμειγνύεται και λειτουργεί μαζί με την κατοικία μόνιμη ή παραθεριστική.

Ο στόχος μιας περισσότερο ελεγχόμενης τουριστικής ανάπτυξης, με καλύτερη διάχυση στο χώρο του Νοτίου Αιγαίου και με αειφορική προσέγγιση όσον αφορά τους πόρους, οδηγεί στην επιδίωξη ενσωμάτωσης της χρήσης «τουρισμός» στον υφιστάμενο οικιστικό ιστό των νησιών κατά κανόνα. Με τον τρόπο αυτό αποφεύγεται το φαινόμενο ερήμωσης κατά τη χειμερινή περίοδο ολοκληρώνων τμημάτων οικισμών και χώρων με αρνητικές οικονομικές και κοινωνικές επιπτώσεις.

Οι στόχοι της εθνικής τουριστικής πολιτικής για την προώθηση των θεματικών μορφών τουρισμού (θαλάσσιος, συνεδριακός, οικολογικός, πολιτιστικός, θεματικός περιηγητικός, κλπ.) ανάλογα με τα συγκριτικά πλεονεκτήματα κάθε Περιφέρειας και η γενική επιδίωξη της «ποιότητας» έναντι της «ποσότητας» στο τουριστικό προϊόν, ευνοούν στο Νότιο Αιγαίο την ανάπτυξη δικτύων υποδομών ειδικών μορφών τουρισμού (όπως π.χ. οι Μαρίνες, τα Συνεδριακά Κέντρα, τα σημεία ιδιαίτερου περιβαλλοντικού, αρχαιολογικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος).

Επισημαίνεται ότι η ανάπτυξη συγκεκριμένων θεματικών μορφών, είναι δυνατόν να οδηγήσει στην επιθυμητή επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου, δεδομένου ότι ελκύουν επισκέπτες και εκτός περιόδου αιχμής.

Τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζει ο κλάδος του τουρισμού είναι δυνατόν να συνοψισθούν ως εξής:

- Τα τουριστικά έσοδα εξακολουθούν να βασίζονται σε μεγάλους αριθμούς τουριστικών αφίξεων, των οποίων ο σύντομος χρόνος παραμονής συνδυάζεται με χαμηλή ημερήσια δαπάνη.
- Η εποχικότητα δεν μετριάσθηκε τόσο από πλευράς αφίξεων, όσο και από πλευράς διανυκτερεύσεων. Οι μήνες Ιούλιος και Αύγουστος συνεχίζουν να έχουν την υψηλότερη ζήτηση με σημαντική διαφορά από τους υπόλοιπους και ακολουθούν ο Ιούνιος και ο Σεπτέμβριος.
- Η αύξηση των ξενοδοχειακών κλινών και η μείωση του χρόνου παραμονής επέφερε μείωση της πληρότητας των ξενοδοχειακών καταλυμάτων.
- Η χαμηλή κατά κεφαλήν ημερήσια δαπάνη δείχνει ότι δεν σημειώθηκε σημαντική πρόοδος προς τον ποιοτικό τουρισμό, ενώ ταυτόχρονα λειτουργεί αποτρεπτικά στην ανάληψη επενδύσεων για τη συνολική ποιοτική αναβάθμιση των προσφερόμενων υπηρεσιών.
- Η ανταγωνιστικότητα του τουριστικού προϊόντος στη διεθνή αγορά συνεχίζει να στηρίζεται στις χαμηλές τιμές και στο μαζικό τουρισμό παραθεριστικού χαρακτήρα, διευκολύνοντας έτσι μονοπωλιακές πρακτικές ξένων τουριστικών πρακτόρων. Η εθνική και η περιφερειακή στρατηγική στον τομέα του τουρισμού μέχρι σήμερα δεν φαίνεται να έχει περιλάβει συντονισμένες προσπάθειες διεξόδου σε κέντρα λήψεως αποφάσεων που ελέγχουν τη ζήτηση τουριστικού προϊόντος.
- Η χαμηλή ποιοτική στάθμη της δημόσιας υποδομής των μεταφορών και άλλων κρίσιμων κατηγοριών (υγείας, καθαριότητας κλπ.), οι αδυναμίες του χωροταξικού σχεδιασμού ως προς την οριοθέτηση χρήσεων γης και ο χαμηλός βαθμός εκπαίδευσης του ανθρώπινου δυναμικού του κλάδου, συνιστούν ισχυρά εμπόδια στην απεμπλοκή του τουρισμού από τις προαναφερθείσες καταστάσεις.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: Σύμφωνα με τη Μελέτη Τουριστικής Ανάπτυξης Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου (ΕΟΤ, Οκτώβριος 2003), η Περιφέρεια διαθέτει μια σειρά πλεονεκτημάτων και ορισμένες εγγενείς δυνατότητες ως προς την αξιοποίηση του τουριστικού προϊόντος. Οι αξιόλογοι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι, η μη υπέρβαση της φέρουσας ικανότητας των τουριστικών περιοχών, οι πολλαπλές δυνατότητες ανάπτυξης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, η εγγύτητα με τις ραγδαία τουριστικά αναπτυσσόμενες Μικρασιατικές ακτές αποτελούν μερικά από τα σημαντικότερα συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας αναφορικά με την προώθηση του τουριστικού της προϊόντος.

Η διερεύνηση των ευκαιριών και των δυνατοτήτων αξιοποίησης και αναβάθμισης του

τουριστικού δυναμικού της περιφέρειας κατέδειξε:

- Τη δυνατότητα διείδυσης στις αγορές της Δυτικής αλλά και Ανατολικής Ευρώπης, της Βόρειας Αμερικής, των ανεπτυγμένων χωρών της Ασίας αλλά και στην τεράστια αγορά της Τουρκίας.
- Την καταγραφή της αξιοποίησης της τουριστικής ανάπτυξης των απέναντι τουρκικών ακτών και την ένταξη των προορισμών της Περιφέρειας σε ευρύτερα δίκτυα τουριστικών δραστηριοτήτων.
- Τη δυνατότητα αξιοποίησης της διαμορφούμενης τάσης απομαζικοποίησης της τουριστικής δραστηριότητας με παράλληλη αύξηση του ενδιαφέροντος για πολιτιστικά, οικοτουριστικά, αρχαιολογικά χαρακτηριστικά και στοιχεία των προορισμών που επιλέγουν σημαντικές ομάδες επισκεπτών.

Οι επισκέπτες των νησιών του Βορείου Αιγαίου ανήκουν στις μεσαίες και τις μεγαλύτερες ηλικίες και σε σχετικά υψηλά επίπεδα εισοδήματος και μόρφωσης. Επισκεπτονται την περιφέρεια για λόγους αναψυχής, οι μεν αλλοδαποί σχεδόν στο σύνολό τους οι δε ημεδαποί στην πλειοψηφία τους. Οι αλλοδαποί επισκέπτες εκφράζουν επίσης ενδιαφέρον για τους πολιτιστικούς πόρους της περιοχής και επηρεάζονται από τα κλιματολογικά χαρακτηριστικά της.

2.1.3. Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία

2.1.3.1. Ανθρώπινο Κεφάλαιο και Καινοτομία

Στον πίνακα 13 παρατίθενται στοιχεία που αφορούν στην ποιότητα του ανθρωπίνου δυναμικού των Περιφερειών, σύμφωνα με το επίπεδο εκπαίδευσης για το έτος 2003.

Στην εθνική συμμετοχή των Περιφερειών, ανά μορφωτικό επίπεδο (σε μεγέθη πληθυσμού), το Β. Αιγαίο διατηρεί την τελευταία θέση ως προς την υποχρεωτική εκπαίδευση και την προτελευταία θέση ως προς τη δευτεροβάθμια και την τριτοβάθμια εκπαίδευση. Αντίστοιχα, το Ν. Αιγαίο διατηρεί τη δέκατη θέση ως προς την υποχρεωτική και δευτεροβάθμια εκπαίδευση και την ενδέκατη ως προς τη τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Η Κρήτη κατατάσσεται όγδοη, έκτη και τέταρτη ως προς την πρωτοβάθμια, δευτεροβάθμια και τριτοβάθμια εκπαίδευση αντιστοίχως. Ουσιαστικά τα ποσοστά κατανομής των γνωσιακών δεξιοτήτων, επιτρέπουν την παρατήρηση ότι ο νησιωτικός χώρος του Βορείου και Νοτίου Αιγαίου δεν παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις μορφωτικού επιπέδου, ενώ ειδικά στην περίπτωση της Κρήτης εμφανίζεται μεγαλύτερο απόθεμα υψηλού μορφωτικού επιπέδου. Αντίστοιχη εικόνα παρουσιάζει και το επίπεδο εκπαίδευσης του οικονομικά ενεργού πληθυσμού στη Χωρική Ενότητα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 13: ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ ΤΗΣ ΧΩΡΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ, 2003

Γεωγραφική Ενότητα	Πρωτοβάθμια & Γυμνασιακή Εκπαίδευση			Λυκειακή & Μεταλυκειακή Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση			Τριτοβάθμια Εκπαίδευση		
	(χιλ)	% συμμετοχής		(χιλ)	% συμμετοχής		(χιλ)	% συμμετοχής	
		στη Χώρα	στη Περιφέρεια		στη Χώρα	στη Περιφέρεια		στη Χώρα	στη Περιφέρεια
Ελλάδα	5.111,0	100,0%	55,8%	2.908,2	100%	31,8%	1.133,7	100,0%	12,4%
Βόρειο Αιγαίο	117,4	2,3% ¹³	66,1%	46,8	1,6% ¹²	26,3%	13,5	1,19% ¹²	7,6%
Νότιο Αιγαίο	164,7	3,2% ¹⁰	67,0%	64,1	2,2% ¹⁰	26,1%	16,8	1,5% ¹¹	6,8%
Κρήτη	305,2	6,0% ⁸	63,4%	126,3	4,3% ⁶	26,2%	50,2	4,4% ⁴	10,4%

Πηγή: New Cronos, Eurostat 2005

Με βάση τα στοιχεία του πίνακα 14, η Χωρική Ενότητα εμφανίζει ανθρώπινο δυναμικό έρευνας και ανάπτυξης ανά τομέα, που ανέρχεται σε 1409 στη Δημόσια Διοίκηση και 4111 σε ΑΕΙ-ΤΕΙ. Οι δαπάνες έρευνας και ανάπτυξης σε εκ. ΜΑΔ ανά τομέα καλύπτουν 45,21 στη Δημόσια Διοίκηση και 62,16 στα ΑΕΙ-ΤΕΙ.

Σε επίπεδο χώρας, οι δαπάνες της Χωρικής Ενότητας την κατατάσσουν δεύτερη για τις παραγόμενες δαπάνες σε επίπεδο Δημόσιας Διοίκησης και τέταρτη ως προς αυτές των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων. Ως προς το ανθρώπινο δυναμικό, μη περιλαμβανομένου των ιδιωτικών επιχειρήσεων και των ΜΚΟ, καταλαμβάνει την τρίτη θέση, ομοίως σε Δημόσια Διοίκηση και τριτοβάθμια εκπαιδευτικά ιδρύματα. Η εικόνα ανά διοικητική Περιφέρεια έχει ως ακολούθως:

Περιφέρεια Κρήτης

- ⇒ Η Περιφέρεια Κρήτης έχει απόδοση ως προς την καινοτομία στο 31% της μέσης απόδοσης της Ελλάδας και στο 0,03% της μέσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ⇒ Η Κρήτη εμφανίζει μεγαλύτερο ποσοστό καινοτόμων επιχειρήσεων στη μεταποίηση (28,4%) έναντι 2,6% στον τομέα των υπηρεσιών. Τα αίτια για τη μη διάχυση καινοτομίας σε άλλους τομείς της οικονομίας φαίνεται να συναρτώνται με το μικρό μέγεθος και τον οικογενειακό χαρακτήρα της πλειοψηφίας των επιχειρήσεων, την υφιστάμενη επιχειρηματική κουλτούρα αλλά και το επίπεδο κατάρτισης.
- ⇒ Σημαντικά κενά παρουσιάζονται στην αξιοποίηση της τηλεματικής στη γεωργία και τον τουρισμό. Ιδιαίτερα στο γεωργικό τομέα η αξιοποίηση της τηλεματικής θα ήταν απαραίτητη για τη συμβουλευτική υποστήριξη των παραγωγών αλλά και την εμπορική προώθηση των επώνυμων τυποποιημένων προϊόντων.
- ⇒ Η συμμετοχή της Κρήτης στους βασικούς δείκτες ερευνητικής δραστηριότητας (δαπάνη για έρευνα και τεχνολογία και απασχόληση) είναι αρκετά υψηλή. Τα ερευνητικά ιδρύματα έχουν αναπτύξει συνεργασίες με βιομηχανίες εκτός Κρήτης, αλλά ο προσανατολισμός στην τοπική οικονομία είναι ακόμη ανεπαρκής. Έχει επιτευχθεί ικανοποιητικό επίπεδο συνέργιας, μεταξύ του συνόλου των ερευνητικών και πανεπιστημιακών ιδρυμάτων της Περιφέρειας.
- ⇒ Στον τομέα των υπηρεσιών το τοπικό ερευνητικό δυναμικό εμφανίζει σημαντικό κενό, ιδιαίτερα σε θέματα εισαγωγής καινοτομιών στη διοίκηση και στην οργάνωση των επιχειρήσεων, αλλά και σε ζητήματα που συνδέονται με τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις της τουριστικής δραστηριότητας.
- ⇒ Τα βασικά εκπαιδευτικά και ερευνητικά ιδρύματα που λειτουργούν σήμερα στην Κρήτη είναι:
 1. Το Ίδρυμα Τεχνολογίας & Έρευνας (ΙΤΕ) με ισχυρούς τομείς, ως προς την παραγόμενη και διατιθέμενη τεχνολογία, τη μοριακή βιολογία, τεχνολογία laser, τηλεματική, πληροφορική και υπολογιστικά μαθηματικά.
 2. Το Πανεπιστήμιο Κρήτης με δυνατότητες σ' ένα ευρύ φάσμα νέων τεχνολογιών στους τομείς των τηλεπικοινωνιών, ποιότητας τροφίμων, ξενοδοχειακές επιχειρήσεις κ.α.
 3. Το Πολυτεχνείο Κρήτης με εστίαση στο βιομηχανικό αυτοματισμό και ασφάλεια, εφαρμογές πληροφορικής, διαχείρισης καινοτομίας, marketing κ.α.
 4. Το ΤΕΙ Κρήτης με σημαντική δράση στην έρευνα και τις εφαρμογές στον πρωτογενή τομέα και τον τομέα ενέργειας.
 5. Το Ελληνικό Κέντρο Θαλάσσιας Έρευνας (ΕΛΚΕΘΕ) με σημαντική έρευνα και τεχνογνωσία στους τομείς υδατοκαλλιεργειών, ποιότητας θαλάσσιων νερών, περιβαλλοντικής διαχείρισης κ.α.
 6. Το ΜΑΙΧ με σημαντική έρευνα στον τομέα της αγροτικής οικονομίας και της ποιότητας των προϊόντων

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

- ⇒ Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου σημειώνει απόδοση ως προς την καινοτομία στο 29% της μέσης απόδοσης της Ελλάδας και στο 0,02% της μέσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ⇒ Εμφανίζει μείωση δαπανών στην Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη σε Ε&Τ (1993-1997).
- ⇒ Παρουσιάζει ελαφριά μείωση ερευνητικών δαπανών κρατικών φορέων με ποσοστιαίες συμμετοχές στο σύνολο των δαπανών από 0,5% το 1995 σε 0,46% το 1997.
- ⇒ Κατέχει την 8^η θέση από πλευράς ερευνητικού δυναμικού σε κρατικά ερευνητικά ιδρύματα
- ⇒ Κατέχει την ενδέκατη (11^η) στο σύνολο της Δαπάνης Επιχειρήσεων για Επιστημονική και Τεχνολογική Έρευνα σε σχέση με τις υπόλοιπες Περιφέρειες.
- ⇒ Σε σχέση με την καινοτομία στις επιχειρήσεις κατατάσσεται στην 8^η θέση ως προς το ποσοστό των καινοτόμων επιχειρήσεων στην μεταποίηση.

- ⇒ Σημειώνεται ελάχιστος βαθμός συντονισμού έρευνας και εκπαίδευσης καθώς και συμμετοχής ατόμων με υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης στην οικονομία της γνώσης παρά την ύπαρξη ΑΕΙ (Σύρος, Ρόδος).

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

- ⇒ Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου έχει απόδοση ως προς την καινοτομία στο 25% της μέσης απόδοσης της Ελλάδας και στο 0,09% της μέσης της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ⇒ Εμφανίζει αύξηση δαπανών στην Ακαθάριστη Εγχώρια Δαπάνη σε Ε&Τ (1993-1997).
- ⇒ Παρουσιάζει ελαφριά αύξηση ερευνητικών δαπανών κρατικών φορέων με ποσοστιαίες συμμετοχές στο σύνολο των δαπανών από 0,3% το 1995 σε 0,37% το 1997.
- ⇒ Κατέχει την έβδομη (7^η) θέση από πλευράς ερευνητικού δυναμικού σε κρατικά ερευνητικά ιδρύματα.
- ⇒ Κατέχει τη δέκατη (10^η) θέση στο σύνολο της Δαπάνης Επιχειρήσεων για Επιστημονική και Τεχνολογική Έρευνα σε σχέση με τις υπόλοιπες περιφέρειες.
- ⇒ Με ποσοστιαία συμμετοχή 17,8% καινοτόμων επιχειρήσεων στο σύνολο της χώρας κατέχει την έβδομη (7^η) θέση μεταξύ των 13 Περιφερειών.
- ⇒ Στον Αιγαϊακό Χώρο λειτουργεί το Πανεπιστήμιο Αιγαίου, με έδρα την Μυτιλήνη, του οποίου οι υποδομές και η οργανωτική δομή αναπτύχθηκαν σταδιακά σε διάφορες πόλεις της Περιφέρειας Βορείου, αλλά και Νοτίου Αιγαίου (πρωτεύουσες νομών).

2.1.3.2. Οι Τεχνολογίες Πληροφοριών και Επικοινωνιών στην ποιότητα ζωής

Σύμφωνα με στοιχεία του Παρατηρητηρίου Κοινωνίας της Πληροφορίας, η Χωρική Ενότητα «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» εμφανίζει μια σχετική ομοιομορφία όσον αφορά τη χρήση ΤΠΕ στην ποιότητα ζωής με ελαφρώς καλύτερη επίδοση ως προς τους παρακάτω δείκτες στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

ΠΙΝΑΚΑΣ 14: ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΩΝ ΈΡΕΥΝΑΣ & ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΣΤΗ ΧΩΡΙΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ – ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ

Γεωγραφική Ενότητα	Πατέντες υψηλής τεχνολογίας 2002	Ανθρώπινο δυναμικό Ε&Α ανά τομέα 2003				Δαπάνες Ε&Α σε εκατ. ΜΑΔ ανά τομέα 2003			
	Πλήθος ανά ένα εκατομμύριο κατοίκους	Ιδιωτικές Επιχειρήσεις	Δημόσια Διοίκηση	ΑΕΙ-ΤΕΙ	Μη-κερδοσκοπικοί Οργανισμοί	Ιδιωτικές Επιχειρήσεις	Δημόσια Διοίκηση	ΑΕΙ-ΤΕΙ	ΜΚΟ
ΕΕ-25		1.262.484	374.451	1.114.355	30.202	112.919,5	24.115,1	39.684,6	2.296,2
ΕΕ-15		1.211.882	313.662	974.306	29.179	110.113,8	22.089,7	38.037,5	2.265,1
Νέα Κράτη-Μέλη		50.602	60.788	140.049	1.023	2.805,7	2.025,5	1.647,1	31,1
Ευρωζώνη (ΕΥΡ-12)		931.311	278.800	746.460	18.622	82.195,5	18.767,3	29.127,1	1.285,8
Ελλάδα	1,39	12.808	9.148	35.088	213	356,1	246,8	568,3	11,4
ΧΕ Μακεδονίας-Θράκης		2.636	1.569	8.831	26	67,3	32,46	134,81	1,754
ΧΕ Ηπείρου-Θεσσαλίας-Στερεάς Ελλάδας			682	3.872			6,05	51,72	
ΧΕ Πελοποννήσου-Ιονίων Νήσων		434	991	3.630	11	13,35	9,11	71,47	0,709
ΧΕ Αττικής		9.626	4.497	14.644	176	272,79	153,99	248,1	8,895
Βόρειο Αιγαίο			166	621	:		0,57	11,4	:
Νότιο Αιγαίο			321	265	:		0,82	4,9	:
Κρήτη	2,51		922	3.225	:		43,82	45,8	:
ΧΕ «Κρήτης - Νήσων Αιγαίου»		112	1.409	4.111		2,675	45,21	62,16	

Πηγή: New Cronos, Eurostat 2005

Συγκεκριμένα:

- ⇒ Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου παρουσιάζει ένα δυναμικό προφίλ, με μια ενδιαφέρουσα αυξημένη πρόσβαση των νοικοκυριών στο διαδίκτυο.
- ⇒ Όσον αφορά το ποσοστό πρόσβασης στο Διαδίκτυο από το σπίτι, σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας την πρώτη θέση κατέχει το Νότιο Αιγαίο, τη δεύτερη η Κρήτη και την τρίτη θέση το Βόρειο Αιγαίο. Επιμέρους έρευνες διαπιστώνουν αυξημένη πρόσβαση από τα μικρά νησιά.

- ⇒ Αναφορικά με τη χρήση Διαδικτύου, και οι τρεις διοικητικές Περιφέρειες της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» υπολείπονται σε σχέση με τον εθνικό μέσο όρο.
- ⇒ Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η εικόνα των διοικητικών Περιφερειών σχετικά με το δείκτη «ηλεκτρονική υποβολή δήλωσης φόρου εισοδήματος». Συγκεκριμένα, έξι (6) συνολικά Περιφέρειες εμφανίζουν μηδενικά ποσοστά μεταξύ των οποίων το Βόρειο και Νότιο Αιγαίο.
- ⇒ Η «Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» δεν «εμπιστεύεται» τις συναλλαγές της στην τεχνολογία καθώς και οι τρεις διοικητικές Περιφέρειες εμφανίζουν μηδενικά ποσοστά.
- ⇒ Συνάγεται ότι η χρήση των ΤΠΕ στην ποιότητα ζωής παρουσιάζει σημαντικές αποκλίσεις, τόσο μεταξύ των Περιφερειών, όσο και μεταξύ των δυνατοτήτων-επιλογών που πρεσβεύουν οι ανωτέρω δείκτες.

2.1.4. Ελκυστικότητα της Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης

2.1.4.1. Υποδομές προσπελασιμότητας (φυσικές και τεχνολογικές) και Υποδομές ενέργειας

Περιφέρεια Κρήτης

Υποδομές Προσπελασιμότητας: Οι παρεμβάσεις στο οδικό δίκτυο εκτιμώνται μέσα από προσέγγιση της αναπτυξιακής του διάστασης ως προς το αν:

- ⇒ συνδέει ζώνες έντονης παραγωγικής δραστηριότητας του πρωτογενή τομέα με πύλες εξόδου ή χώρους ευρείας κατανάλωσης,
- ⇒ διευκολύνει την πρόσβαση σε ζώνες τουριστικής ανάπτυξης,
- ⇒ ενισχύει την εσωτερική συνοχή στο επίπεδο της Περιφέρειας αλλά και των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ.

Μέσα από μία τέτοια προσέγγιση του οδικού δικτύου, προκύπτει ότι:

- ⇒ Οι ανάγκες για ολοκλήρωση και βελτίωση του Βόρειου Οδικού Άξονα (ΒΟΑΚ) είναι πρώτης προτεραιότητας, με δεδομένο ότι μέσω του ΒΟΑΚ εξυπηρετείται όλη η βόρεια παραλιακή ζώνη όπου παράγεται το 79% του ακαθάριστου εισοδήματος από τουρισμό στην Κρήτη και το 74% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας.
- ⇒ Σημαντικές είναι οι ανάγκες για βελτίωση και ολοκλήρωση του Νότιου Οδικού Άξονα της Κρήτης (ΝΟΑΚ), που συνδέει στη διαμήκη, νότια ζώνη, τις σημειακές τουριστικές αναπτύξεις, ή κατά τμήματα τις περιοχές εντατικών καλλιεργειών (Παλαιόχωρα, Μεσσαρά, Ιεράπετρα) με τους εγκάρσιους κάθετους άξονες.
- ⇒ Η βελτίωση-συμπλήρωση των εγκάρσιων κάθετων αξόνων που συνδέουν το ΒΟΑΚ με το ΝΟΑΚ, ξεκίνησε συστηματικά στο πλαίσιο του Β΄ ΚΠΣ και ο βαθμός κάλυψης των αναγκών είναι σχετικά χαμηλός.
- ⇒ Σημειώνεται ότι από τα 415 χλμ. του δικτύου εθνικής οδοποιίας, τα 314 χλμ. αντιπροσωπεύουν τον ΒΟΑΚ, ποσοστό που οδηγεί στη μερική ταύτιση των 2 δικτύων. Από τα 314 χλμ. του ΒΟΑΚ, 42,95 χλμ. (13,7%) διαθέτουν 4 λωρίδες κυκλοφορίας και εντάσσονται σε διευρωπαϊκά δίκτυα (TransEuropean Networks), ενώ από το υπόλοιπο τμήμα του 69,74 χλμ. (22%) αποτελούν νέα τμήματα με 2 λωρίδες κυκλοφορίας και 201,75 χλμ. (64%) αποτελούν παλαιά τμήματα με 2 λωρίδες κυκλοφορίας.

Η ολοκλήρωση και βελτίωση του βασικού οδικού δικτύου θα έχει σαν αποτέλεσμα τη εξασφάλιση των προϋποθέσεων ασφάλειας της κυκλοφορίας καθώς και τη μείωση του χρόνου μετακίνησης κατά 0,3 λεπτά/χλμ. Αντίστοιχα οι υλοποιούμενες παρεμβάσεις βελτίωσης-συμπλήρωσης στο υπόλοιπο οδικό δίκτυο θα έχουν σαν αποτέλεσμα την εξοικονόμηση 300.000 ανθρωποωρών ανά έτος για τις μετακινήσεις από και προς την ενδοχώρα.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι τα τεχνικά χαρακτηριστικά του υπάρχοντος δικτύου και ειδικότερα των βασικών οδικών αξόνων είναι πλέον ανεπαρκή για την εξυπηρέτηση σύγχρονων αναγκών, αναδεικνύεται σαφώς η αναγκαιότητα της δημιουργίας ενός σύγχρονου βασικού οδικού άξονα για την Κρήτη.

Ενώ σημαντικές επενδύσεις έχουν γίνει στο Αεροδρόμιο Χανίων και Σητείας και η κτιριακή υποδομή του Αεροδρομίου Ηρακλείου έχει ολοκληρωθεί, απαιτείται ολοκλήρωση και αναβάθμιση των υποδομών τους. Επιπλέον, η νέα χωροθέτηση αεροδρομίων προβλέπεται στο πλαίσιο του θεσμοθετημένου Χωροταξικού Σχεδίου της Περιφέρειας.

Σημαντικές επενδύσεις πραγματοποιήθηκαν στα λιμάνια της Κρήτης. Ιδιαίτερη βαρύτητα δόθηκε στις υποδομές που εξυπηρετούν τις θαλάσσιες μεταφορές εξωτερικού (επιβατικές και εμπορίου), είναι όμως ανάγκη να προσδιοριστεί ο κύριος ρόλος του λιμένα Ηρακλείου ως επιβατικό, εμπορικό ή τουριστικό προκειμένου να αναληφθούν οι δράσεις εκείνες που θα ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητα του στην περιοχή της Ν.Α Μεσογείου.

Οι ολοκληρούμενες παρεμβάσεις στις βασικές πύλες εισόδου θα έχουν ως επίπτωση την αύξηση κατά 10% της μέσης ετήσιας κίνησης επιβατών αλλά και της δυναμικότητας εμπορευματικών μεταφορών. Η βελτίωση των κάθετων αξόνων σε συνδυασμό με τη δημιουργία χώρων αποθήκευσης στο εμπορικό λιμάνι θα επιτρέψουν τη διαμόρφωση μιας πιο επιθετικής πολιτικής των νηπιών και ευπαθών αγροτικών προϊόντων του Νότου της Κρήτης.

Στον τομέα των επικοινωνιών η Περιφέρεια Κρήτης έχει συγκριτικό πλεονέκτημα θέσης και υφιστάμενης τεχνολογικής υποστήριξης, για να παίζει σημαντικό ρόλο σαν τηλεπικοινωνιακό κέντρο. Ειδικότερα η γεωγραφική θέση της Κρήτης της επιτρέπει να αναδειχθεί σε κέντρο τηλεπικοινωνιακό, διασυνδέοντας την Ευρωπαϊκή Ένωση με την ΝΑ Μεσόγειο ενώ η σημαντική συγκέντρωση ακαδημαϊκών, ερευνητικών και τεχνολογικών ιδρυμάτων δημιουργούν θετικές προϋποθέσεις για την ανάδειξη της Κρήτης σαν Κέντρο Τηλεματικών Εφαρμογών και Υπηρεσιών.

Υποδομές Ενέργειας: Οι ρυθμοί ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας και ισχύος προβλέπεται να παραμείνουν υψηλοί (διπλάσιοι του εθνικού μέσου όρου) και χρειάζεται εγκαίρως περιφερειακός ενεργειακός προγραμματισμός. Σήμερα ο Αθρινόλακκος αποδίδει 100 MW, ενώ η ολοκλήρωσή του προβλέπεται τέλος του 2006. Στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας 15 αιολικά πάρκα ισχύος 103 MW παρέχουν περισσότερο από 10% της ετήσιας καταναλισκόμενης ηλεκτρικής ενέργειας στο νησί. Φωτοβολταϊκά συστήματα ισχύος 1 MW, ηλιακοί θερμοσίφωνες και κεντρικά ηλιακά συστήματα (κυρίως σε ξενοδοχεία), καθώς και η εκτεταμένη χρήση της γεωργικής βιομάζας (πυρηνόξυλο) συμπληρώνουν την εικόνα χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Σημαντικότερες επενδύσεις στον τομέα της ορθολογικής χρήσης και εξοικονόμησης ενέργειας έχουν υλοποιηθεί κυρίως στο ξενοδοχειακό τομέα (ΕΠΕ και ΕΠΑ, Αναπτυξιακός Νόμος). “Τέταρτος” σταθμός ηλεκτροπαραγωγής μελετάται στη θέση «Κορακιάς» στα σύνορα Ηρακλείου – Ρεθύμνου με προοπτική μετεγκατάστασης και του σταθμού των Λινοπεραμάτων στον ίδιο χώρο. Επίσης μελετάται σοβαρά το σενάριο εισαγωγής του υδροποιημένου φυσικού αερίου στην Κρήτη (αρχικά για ηλεκτροπαραγωγή).

Η ζήτηση –από ιδιώτες επενδυτές– για δημιουργία νέων αιολικών πάρκων στο νησί παραμένει εξαιρετικά υψηλή. Μελετώνται, επίσης, συστήματα αντίστροφης άντλησης – ταμίευσης, που επιτρέπουν πολύ μεγαλύτερα ποσοστά διείσδυσης αιολικών συστημάτων και αντικαθιστούν τη λειτουργία των αεροστροβίλων. Μεγάλη ζήτηση υπάρχει για δημιουργία φωτοβολταϊκών πάρκων. Οι προοπτικές και οι δυνατότητες ανάπτυξης όλων των μορφών ανανεώσιμων πηγών ενέργειας είναι πολύ καλές. Μια πολιτική συντονισμένης ανάπτυξής τους: α) θα ελκύσει ιδιωτικές επενδύσεις, β) θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και νέες δραστηριότητες, γ) θα προωθήσει την περιφερειακή καινοτομία και δ) θα αποτελέσει συγκριτικό αναπτυξιακό πλεονέκτημα της Περιφέρειας Κρήτης.

Δραστηριότητες παρέμβασης για μείωση της μεγάλης αιχμής ζήτησης ηλεκτρικής ισχύος είναι απαραίτητες (μετρητικά συστήματα ΔΕΗ, ζώνη τιμολογίων κλπ.) καθώς και δραστηριότητες ενημέρωσης και ανάπτυξης περιβαλλοντικής – ενεργειακής συνείδησης και συμπεριφοράς με μετρήσιμα αποτελέσματα σε επίπεδο Κρήτης (όπως οι πολύχρονες δραστηριότητες του Ενεργειακού Κέντρου Περιφέρειας Κρήτης).

Οι δεσμεύσεις της χώρας για τη μείωση των εκπομπών του διοξειδίου του άνθρακα και για την παροχή ενέργειας από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας μπορούν να βρουν αξιοπρεπές πεδίο εφαρμογής στην Κρήτη με πολλαπλά αποτελέσματα και σε άλλους τομείς (καινοτομία,

τουρισμός, «πράσινη ανάπτυξη», πεδίο ένταξης τεχνολογιών στο χώρο της Μεσογείου και Μ. Ανατολής κλπ.)

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Υποδομές προσπελασιμότητας: Στο τέλος της τρίτης προγραμματικής περιόδου η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου θα διαθέτει 14 αεροδρόμια, προκειμένου να εξυπηρετήσει τις ανάγκες της γεωγραφικής διασποράς 48 κατοικημένων νησιών.

Ο αριθμός των αεροδρομίων θεωρείται υπερβολικά μεγάλος, εάν συγκριθεί με τον απαιτούμενο αριθμό αεροδρομίων ανάλογης χερσαίας Περιφέρειας. Για παράδειγμα, η Περιφέρεια Κρήτης, Περιφέρεια με διπλάσιο πληθυσμό και με έκταση κατά 3.050 τετραγωνικά χιλιόμετρα μεγαλύτερη του Νοτίου Αιγαίου, διαθέτει μόνο δύο (2) αεροδρόμια.

Είναι αυτονόητο ότι ο αριθμός των αεροδρομίων δεν είναι δυνατόν να καλύψει το σύνολο του αριθμού των νησιών, με αποτέλεσμα να δημιουργούνται αυτόματα πλεονεκτούσες και μη περιοχές. Στις πλεονεκτούσες περιοχές οι υποδομές δεν είναι ικανοποιητικές ούτε ανάλογες του επιπέδου ανάπτυξής τους.

Η έλλειψη άμεσης πρόσβασης δημιουργεί την ανάγκη κάλυψης, τουλάχιστον της επείγουσας μεταφοράς για λόγους υγείας. Έτσι η πολιτεία για την επίλυση παρόμοιων προβλημάτων οδηγείται στην κατασκευή ελικοδρομίων. Η Περιφέρεια διαθέτει 23 ελικοδρόμια για την κάλυψη των αναγκών αυτών, αριθμό ικανοποιητικό για τα πληθυσμιακά της δεδομένα.

Η Περιφέρεια διαθέτει 54 λιμάνια στα 48 κατοικημένα νησιά της. Μολονότι υπάρχει μεγάλος αριθμός λιμένων δεν υφίσταται κανένα εμπορικό λιμάνι, γεγονός που επιφέρει μεγάλες δυσλειτουργίες στην απρόσκοπτη και ανεμπόδιστη λειτουργία του εμπορίου και της βιομηχανίας, τα αγαθά των οποίων διακινούνται αναγκαστικά μαζί με το επιβατικό κοινό. Αρκετά λιμάνια επιβάλλεται να εκσυγχρονιστούν τόσο σε χερσαίες υποδομές, όσο και σε υποδομές υποδοχής των πλοίων.

Νησιά με μεγάλη συμμετοχή στο ΑΕΠ της Περιφέρειας (Ρόδος, Κως, Θήρα), δεν διαθέτουν λιμάνια επαρκή για τις ανάγκες τους, ενώ σε πολλές περιπτώσεις η λειτουργία τους εξαρτάται από τις εκάστοτε καιρικές συνθήκες. Στα μικρότερα νησιά τα λιμάνια αποτελούν απλές προβλήτες πρόσδεσης των σκαφών, οι οποίες μόνο μερικώς εξασφαλίζουν την ασφαλή πρόσδεση και παραμονή των πλοίων σύμφωνα με τις σύγχρονες απαιτήσεις των μεταφορών.

Αντίστοιχη παρουσιάζεται και η εικόνα των τουριστικών λιμένων και των αλιευτικών καταφυγίων. Ο αριθμός των υποδομών αυτών μολονότι θεωρείται μεγάλος, δεν επαρκεί για την κάλυψη των αναγκών όλων των νησιών, δεδομένου ότι η πλουτοπαραγωγική πηγή της Περιφέρειας είναι ο τουριστικός τομέας σε ποσοστό 86% στο σύνολο του παραγόμενου προϊόντος. Εκτός των προαναφερθέντων λιμένων αμιγούς χρήσης ως τουριστικών ή αλιευτικών καταφυγίων, πρέπει να αναφερθεί ότι σε μεγάλο αριθμό νησιών διατίθενται για ελλιμενισμό τουριστικών και αλιευτικών σκαφών και τμήματα (προβλήτες) των επιβατικών τους λιμένων. Η χρήση αυτή προκαλεί διάφορα προβλήματα (οργάνωσης /εξυπηρέτησεων) που απαιτούν αντιμετώπιση για λόγους τόσο οικονομικούς όσο και περιβαλλοντικούς.

Η εικόνα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου ως προς τις ευρυζωνικές συνδέσεις ADSL εμφανίζεται στους πίνακες που ακολουθούν, με βασικούς δείκτες τη διείσδυση στις υπάρχουσες τηλεφωνικές παροχές και τον αριθμό των κόμβων ανά νησί. Είναι εμφανής η ικανοποιητική κάλυψη και το ποσοστό διείσδυσης ιδιαίτερα στα μεγάλα νησιά όπου οι υποδομές αναπτύχθηκαν σύμφωνα με την εμπορική ζήτηση και τις τεχνικές δυνατότητες των φορέων διασύνδεσης μεταξύ των νησιών και των υφιστάμενων κέντρων του ΟΤΕ.

Η σημερινή κατάσταση, όσον αφορά τις υφιστάμενες ευρυζωνικές παροχές, στο νομό Αωδεκανήσου είναι:

- Από τους 180,467 κατοίκους έχουν δυνατότητα πρόσβασης σήμερα οι 162,327 και μέχρι 31.12.2006 οι 172,198 δηλαδή ποσοστό 95,42%
- Από τους 136 οικισμούς έχουν δυνατότητα πρόσβασης σε ADSL παροχές σήμερα οι 68 και μέχρι 31.12.2006 οι 89 δηλαδή ποσοστό 65,44 %

- Από τα 18 κατοικημένα με μόνιμους κατοίκους νησιά καλύπτονται σήμερα τα 11 και μέχρι 31.12.2006 τα 12 δηλαδή ποσοστό 66,7 %
- Από τα 22 νησιά με τηλεφωνικές συνδέσεις θα καλύπτονται στις 31.12.2006 τα 12 δηλαδή ποσοστό 54,5 %
- Η διείσδυση είναι στο 7,14 % των τηλεφωνικών παροχών ISDN+PSTN που λειτουργούν.

Η μη κάλυψη ορισμένων μικρών νησιών (π.χ. Μεγίστη, Κάσος, Αρκοί) οφείλεται σε αδυναμίες της τεχνολογίας δικτύου πρόσβασης (φορέας ή PCM). Στο νομό Κυκλάδων αντίστοιχα δεν μπορούν βραχυπρόθεσμα να καλυφθούν λόγω τεχνολογίας δικτύου τα νησιά Σίκινος, Δονούσα, Δήλος και Κ. Κουφονήσι. Η διείσδυση του ADSL στις Κυκλάδες είναι 5,54 % των τηλεφωνικών παροχών ISDN+PSTN που λειτουργούν.

Υποδομές Ενέργειας: Η παραγωγή ενέργειας είναι απόλυτα συνυφασμένη με την ανάπτυξη του τόπου. Μεγάλες υποδομές αυτόνομων εργοστασίων παραγωγής ενέργειας καλύπτουν σήμερα με σχετική επάρκεια τις ανάγκες της Περιφέρειας. Προβλήματα όμως παρουσιάζονται στους θερινούς μήνες οπότε και η ζήτηση αυξάνεται με γεωμετρικούς ρυθμούς.

Επίσης δυσανάλογα υψηλοί είναι οι πόροι που απαιτούνται για την κατασκευή εργοστασίων παραγωγής ενέργειας σε σύγκριση με χερσαία Περιφέρεια. Πρέπει να τονιστεί η δυσκολία αξιοποίησης εναλλακτικών μορφών ενέργειας λόγω της γεωγραφικής ασυνέχειας και των αυξημένων απαιτούμενων πόρων σε σύγκριση με τις ωφέλειες. Η αξιοποίηση της αιολικής ενέργειας γίνεται σε περιορισμένο βαθμό.

Το Νότιο Αιγαίο έχει σήμερα εγκατεστημένη ισχύ 20,1 MW σε αιολικά πάρκα ή το 3,2% της συνολικά εγκατεστημένης στη χώρα ισχύος. Ειδικότερα, στα μη διασυνδεδεμένα νησιά του Αιγαίου, οι περιορισμοί που τίθενται σήμερα από τα τοπικά δίκτυα αντιστοιχούν σε δυνατότητα απορρόφησης αιολικής ενέργειας σε ποσοστό 30% της ζήτησης αιχμής ισχύος, χωρίς να λαμβάνονται υπόψη δυνατότητες αποθήκευσης μέσω υβριδικών συστημάτων. Η αναμενόμενη αύξηση των επενδύσεων σε αιολικά πάρκα, θα έχει ως αποτέλεσμα την αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην Περιφέρεια, καθώς και την αύξηση του συνολικού όγκου των επενδύσεων.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Υποδομές προσπελασιμότητας: Η προσπελασιμότητα των νησιών διαφοροποιείται αισθητά κατά τη διάρκεια του χρόνου τόσο σε ότι αφορά τα αεροπορικά, όσο και τα ακτοπλοϊκά δρομολόγια. Πρέπει να σημειωθεί ότι τόσο οι θαλάσσιες, όσο και οι αεροπορικές μεταφορές, δεν παρέχουν επαρκείς ενδοπεριφερειακές συνδέσεις. Η ανεπάρκεια συνδέσεων αναφέρεται στην ποσότητα, στην ποιότητα και στη χρονική διάρκεια. Έτσι, συχνά παρατηρείται το φαινόμενο της αδυναμίας μετακίνησης ενδοπεριφερειακά, χωρίς τη μεσολάβηση της Αθήνας, είτε με αεροπλάνο, είτε με πλοίο, καθώς εκλείπουν ενδοπεριφερειακές κομβικές ανταποκρίσεις.

Όσον αφορά στις θαλάσσιες μεταφορές, το σύστημα των λιμένων του Αιγαίου λειτουργεί ως ένα ισχυρά ιεραρχημένο σύστημα με κέντρο το λιμένα του Πειραιά και ακτινωτές συνδέσεις με τα νησιά. Τα λιμάνια είναι κυρίως μεικτά, αν εξαιρεθεί η περίπτωση της Λέσβου όπου υπάρχουν και αμιγώς εμπορικοί λιμένες (Πέραμα Γέρας, Πέτρα, Σκάλα Καλλονής, Πάμφιλα).

Η σπουδαιότητα των λιμενικών υποδομών στο νησιωτικό χώρο αναδεικνύεται τόσο ιστορικά, όσο και στο πλαίσιο των προοπτικών που αποδίδονται από το μακροπρόθεσμο σχεδιασμό στις θαλάσσιες μεταφορές. Για τα νησιά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει η ακτοπλοΐα μικρών αποστάσεων. Οι κύριοι λιμένες της Περιφέρειας έχουν ικανοποιητική θέση και επιφάνεια και έχουν κατασκευαστεί σε προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, μεγαλύτερης συγκριτικά έκτασης των θαλάσσιων εμπορευματικών συναλλαγών. Κατά τη διάρκεια των τριών Προγραμματικών Περιόδων, πραγματοποιήθηκαν και εξακολουθούν να πραγματοποιούνται σημαντικές βελτιώσεις / προσθήκες, τόσο στα εννέα κύρια λιμάνια της Περιφέρειας, όσο και σε κάποια από τα δευτερεύοντα, ανάμεσα στις οποίες ήταν: επεκτάσεις / βελτιώσεις κρηπιδωμάτων, βελτιώσεις στην πρόσβαση και κυκλοφορία, αλλά και στη δημιουργία χερσαίων λιμενικών

χώρων, δημιουργία νέων χώρων / υποδομών εξειδικευμένων υπηρεσιών, σύγχρονες υποδομές αποθήκευσης, τηλεπικοινωνιών κλπ.

Στις οδικές μεταφορές έχει υπάρξει σημαντική βελτίωση στο εσωτερικό δίκτυο των οδικών αρτηριών, κυρίως στο επαρχιακό δίκτυο, ενώ όμως παραμένουν σημαντικές ανάγκες βελτίωσης κυρίως του εθνικού και δευτερευόντως του επαρχιακού οδικού δικτύου, για την μείωση των χρονοαποστάσεων και την άμβλυση της επικινδυνότητας των δρόμων. Το εθνικό οδικό δίκτυο στα νησιά του Βορείου Αιγαίου έχει συνολικό μήκος 124,3 χλμ, εκ των οποίων τα 60 χλμ είναι στη Λέσβο, τα 40,3 χλμ στην Χίο και τα 24 χλμ στην Σάμο. Το επαρχιακό οδικό δίκτυο ανέρχεται σε 1.222 χλμ (νομός Λέσβου 544, νομός Χίου 411, και νομός Σάμου 267), ενώ με τις παρεμβάσεις που υλοποιήθηκαν, το συνολικό μήκος του επαρχιακού δικτύου ανήλθε στα 1.252 χλμ, ενώ τέλος το αγροτικό, εκτείνεται σε 2.600 χιλιόμετρα περίπου, με προβλήματα βατότητας και γενικότερα ποιότητας.

Όσον αφορά στις αερομεταφορές, στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου υπάρχουν 6 αεροδρόμια και 5 ελικοδρόμια. Οι υποδομές είναι ικανοποιητικές, σε κάθε περίπτωση όμως ο βαθμός προσπελασιμότητας στις αερομεταφορές προσδιορίζεται από τις συχνότητες των δρομολογίων πρωτίστως και δευτερευόντως στο επίπεδο των υποδομών.

2.1.4.2. Περιβαλλοντικοί, πολιτιστικοί πόροι και αειφορική ανάπτυξη

Περιφέρεια Κρήτης

Περιβάλλον και αειφορική διαχείριση: Η Περιφέρεια Κρήτης έχει να επιδείξει ένα ξεχωριστής ομορφιάς και οικολογικής αξίας φυσικό περιβάλλον το οποίο αποτελείται από αξιόλογους φυσικούς σχηματισμούς όπως φαράγγια, σπήλαια, οροπέδια και ορεινούς όγκους, πλούσια πανίδα και χλωρίδα, τοπία φυσικού κάλλους, κλπ, τα οποία προσελκύουν μεγάλο αριθμό επισκεπτών.

Σήμερα περισσότερα από 5.000 σπήλαια είναι καταγεγραμμένα, καθιστώντας το νησί ένα σπηλαιολογικό πάρκο γεγονός που δικαιολογεί την άποψη ότι ορισμένα από αυτά αποτελούν αναπόσπαστο μέρος των περιηγήσεων που διοργανώνουν πολλά τουριστικά γραφεία που δραστηριοποιούνται στην Κρήτη.

Μεγάλος είναι και ο αριθμός των φαραγγίων στο νησί και ακόμα πιο εντυπωσιακή η φυσική τους ομορφιά. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται έντονο ενδιαφέρον επισκεπτών για φαράγγια, εύκολα προσβάσιμα και με ξεχωριστή ομορφιά και βιοποικιλότητα και έτσι περιλαμβάνονται στα προγράμματα εναλλακτικών-φυσιολατρικών δραστηριοτήτων που οργανώνουν τοπικά τουριστικά πρακτορεία.

Η μεγάλη εναλλαγή του τοπίου και η ποικιλομορφία της Κρήτης είναι συνάρτηση του έντονου ανάγλυφου που διαθέτει. Στην ενδοχώρα κυριαρχούν επτά κύριοι ορεινοί όγκοι με πολλές κορυφές ποικίλου υψομέτρου, με πληθώρα από κοιλάδες, οροπέδια και φαράγγια αλλά και πολλές απότομες κλίσεις που καταλήγουν σε πανέμορφες παραλίες και επιβλητικούς όρμους.

«Ευαίσθητα οικοσυστήματα» έχουν χαρακτηριστεί από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. όλα τα νησιά που βρίσκονται γύρω από την Κρήτη, σε όλο το μήκος της και σε αποστάσεις που κυμαίνονται μεταξύ 100μ. και 45ν.μ. Πολλά από αυτά διαθέτουν εξαιρετικές παραλίες και ιδιαίτερο ανάγλυφο, άλλα δε σπάνια χλωρίδα και πανίδα, στοιχεία που προσελκύουν το ενδιαφέρον πολλών επισκεπτών. Τα σημαντικότερα είναι: Γαύδος και Γαυδοπούλα, Γραμβούσα (Ήμερη), Διονυσάδες, Ελαφονήσι, Ντία, Σπιναλόγκα, Χρυσή (Γαϊδουρονήσι), Θοδωρού, Μεγάλο & Μικρό Παξιμάδι (Ρέθυμνο), Κουφονήσι (Λασιθί).

Το κλίμα του νησιού έχει συμβάλει στη διαμόρφωση μιας πολύ πλούσιας χλωρίδας, με διαφορετικά οικοσυστήματα, που συνθέτουν ένα σύνολο σπάνιας πολυμορφίας. Καμιά ίσως άλλη περιοχή της γης με την έκταση της Κρήτης, δεν περιέχει τόσα είδη φυτών. Σε μια έκταση 8.700 περίπου τ.μ. υπάρχουν 1624 αυτόχθονα αυτοφυή είδη από τα οποία τα 170 είναι ενδημικά της Κρήτης. Τα ενδημικά φυτά είναι ανομοιόμορφα κατανεμημένα και ως επί το πλείστον απαντώνται σε ψηλά βουνά, φαράγγια και απομονωμένες περιοχές. Ορισμένα από αυτά είναι πολύ σπάνια ή βρίσκονται σε κίνδυνο. Από το σύνολο των ενδημικών φυτών της

Κρήτης τα 114 είδη βρίσκονται στα Λευκά Όρη, μια από τις πλουσιότερες βοτανολογικά περιοχές.

Ανάλογη σε ποικιλία και ενδιαφέρον είναι και η πανίδα του νησιού. Ενδημικά και πολύ ιδιαίτερα ζώα είναι ο κρητικός αίγαγρος *Capra Aegagrus-Cretica* (κρι-κρι), σήμα-κατατεθέν της κρητικής πανίδας και υπό εξαφάνιση είδος που απαντάται στις νότιες παρυφές των Λευκών Ορέων και στα νησάκια Θοδωρού, Άγιοι Πάντες και Ντία, και ο αγριόγατος. Μεγάλο ενδιαφέρον, ιδιαίτερα για τον τουρισμό (πτηνοπαράτηρηση) έχουν οι πληθυσμοί από σπάνια πουλιά -όπως π.χ. ο γυπαετός *Gypaetus Barbatus*- που υπάρχουν στην Κρήτη αλλά και στα μικρονήσια της. Άλλωστε λόγω της γεωγραφικής θέσης, η Κρήτη αποτελεί ένα σταθμό για δεκάδες είδη μεταναστευτικών πουλιών, στο πέρασμα τους από και προς την Αφρική. Επιπλέον, σημαντική παρουσία στις ακτές του νησιού έχει η φώκια *Monachus-Monachus*, το κοινό δελφίνι και η θαλάσσια χελώνα *Carreta-Carreta*.

Το φυσικό περιβάλλον της Κρήτης χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερου οικολογικού ενδιαφέροντος και αξίας, γεγονός που αποδεικνύεται από την ένταξη πολλών περιοχών στο ευρωπαϊκό δίκτυο «Φύση 2000», για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, της άγριας πανίδας και χλωρίδας. Επίσης, υπάρχει χαρακτηρισμένος «Εθνικός Δρυμός Σαμαριάς»²³ που βρίσκεται 45 χλμ. νότια της πόλης των Χανίων και ορίζεται από τα χωριά Ομαλός και Αγ. Ρουμέλη. Είναι μια περιοχή με πλούσιους και υψηλής ποικιλότητας βιότοπους, με σπάνια και ενδημικά φυτικά και ζωϊκά είδη.²⁴ Αντίστοιχα σημαντική η ύπαρξη του «Φυσικού Πάρκου Ψηλορείτη», που αποτελεί μέλος του Δικτύου Ευρωπαϊκών Γεωπάρκων και εντάσσεται στη λίστα των Παγκόσμιων Γεωπάρκων της UNESCO (Global Geoparks).

Εξίσου σημαντικός φυσικός πόρος και ιδιαίτερα δημοφιλής τουριστικός προορισμός είναι το φοινικόδασος του Βαΐ που βρίσκεται στο Δ.Δ. Παλαικάστρου του Νομού Λασιθίου και έχει χαρακτηριστεί ως αισθητικό δάσος²⁵. Πρόκειται για μια μικρή κοιλάδα με φυσική συστάδα του Φοίνικα *Phoenix theophrastis*, ένα από τα αυτοφυή είδη Φοινίκων της Ευρώπης. Αξίζει να αναφερθεί ότι το Βαΐ έχει χαρακτηριστεί επίσης ως Ειδικά Προστατευόμενη Μεσογειακή Περιοχή²⁶ και ως Ζώνη Ειδικής Προστασίας.²⁷

Κύριο χαρακτηριστικό του φυσικού περιβάλλοντος είναι, με βάση τα παραπάνω, ο σημαντικός αριθμός αλλά και η μεγάλη έκταση οικολογικά ευαίσθητων περιοχών, που καλύπτουν σημαντικό μέρος της ενδοχώρας και των νοτίων ακτών, ενώ στις βόρειες ακτές έχουν πιο σημειακό χαρακτήρα.

Τα προβλήματα-ανάγκες προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος στην Κρήτη εμφανίζουν έντονη χωρική διαφοροποίηση, έτσι:

- στη βόρεια ζώνη οι πιέσεις που ασκούνται στο φυσικό περιβάλλον οφείλονται στην αστική και τουριστική ανάπτυξη, με άμεση συνέπεια τις αυξημένες απαιτήσεις
 1. στους τομείς διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων
 2. στην άμεση οριοθέτηση των προστατευόμενων περιοχών μέσω Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών
 3. στις αναπλάσεις των τουριστικών ζωνών που έχουν αναπτυχθεί χωρίς σχεδιασμό ακολουθώντας τις παρεκκλίσεις της εκτός σχεδίου δόμησης περιοχής.
- στη νότια ζώνη οι πιέσεις οφείλονται στη συνύπαρξη των οικολογικά ευαίσθητων περιοχών με εντατικές καλλιέργειες ή και αναπτυσσόμενες τουριστικά ζώνες
- στην ενδοχώρα οι κύριες πιέσεις ασκούνται από τη φωτιά, το κυνήγι και τη βόσκηση
- στον τομέα των δασών και λαμβάνοντας υπόψη το χαρακτήρα της κτηνοτροφίας στην Κρήτη (ελεύθερη βόσκηση) αλλά και το ιδιοκτησιακό καθεστώς, είναι ιδιαίτερα

²³ Έτος κήρυξης: 1962 Έκταση: 4.850 εκτάρια.

²⁴ Η Σαμαριά είναι γνωστή για την εντυπωσιακή γεωμορφολογία της. Κηρύχθηκε από την UNESCO, το 1981, ως «Απόθεμα της Βιόσφαιρας» και έχει βραβευθεί και με το Ευρωπαϊκό Δίπλωμα Α' κατηγορίας από το Συμβούλιο της Ευρώπης το 1979.

²⁵ Φ.Ε.Κ.: Π.Δ. 121/1973 (170/ΤΑ/1973)

²⁶ Σύμβαση Βαρκελώνης

²⁷ Οδηγίας 79/409/ΕΟΚ

αυξημένες οι ανάγκες για ολοκληρωμένα διαχειριστικά σχέδια.

Σε πολύ μικρό επίσης βαθμό καλύπτονται οι ανάγκες για διαχειριστικά σχέδια των κηρυγμένων-προστατευόμενων περιοχών φυσικού περιβάλλοντος. Ας σημειωθεί ότι σε πολλές περιπτώσεις εκκρεμεί ακόμη και η σαφής οριοθέτηση των ζωνών.

Τέλος οι αυξημένες απαιτήσεις για ύδρευση-άρδευση αλλά και καλύτερη ποιότητα νερού, επιβάλλουν:

- την εκπόνηση ενός Σχεδίου Διαχείρισης Υδατικών Πόρων του ΥΔ
- την Υδρογεωλογική Μελέτη περιοχών με σημαντικούς υπόγειους υδατικούς πόρους (Ανατολικές –Βόρειες απολήξεις Λευκών Ορέων και των ΝΑ απολήξεων καρστικού υδροφορέα Λασιθίου)
- την επέκταση –ολοκλήρωση του τηλεμετρικού δικτύου παρακολούθησης και προστασίας των επιφανειακών και υπόγειων νερών της Περιφέρειας
- την ολοκλήρωση των Βιολογικών Καθαρισμών όπως προσδιορίζονται με βάση την ΚΥΑ 5673/400/97, καθώς και ποσοστό των δικτύων στις μεγάλες πόλεις και σε ορισμένες τουριστικές περιοχές του νησιού, και στις περιβαλλοντικά ευαίσθητες περιοχές.

Στο τέλος της προγραμματικής περιόδου 2000-2006 θα λειτουργούν στην Περιφέρεια Κρήτης υποδομές (ΕΕΛ και δίκτυα) που θα καλύπτουν τις ανάγκες του 85% του μόνιμου πληθυσμού, ποσοστό το οποίο κατά τη θερινή περίοδο μειώνεται στο 70% λόγω της προσέλευσης υψηλού αριθμού επισκεπτών.

Σε αντίθεση με τις ΕΕΛ ο βαθμός κάλυψης των αναγκών σε ΧΥΤΑ παραμένει χαμηλός. Στο τέλος της Προγραμματικής Περιόδου 2000-2006 θα λειτουργούν στην Κρήτη 8 ΧΥΤΑ (4 Ηράκλειο, 2 Λασιθί, 1 Ρέθυμνο, 1 Χανιά) εκ των οποίων οι 6 είναι επέκταση ή εκσυγχρονισμός ήδη υφιστάμενων. Επιπλέον των 8 ΧΥΤΑ στο τέλος της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου θα λειτουργούν 2 Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων και 1 Μονάδα Προεπεξεργασίας Απορριμμάτων στο Δήμο Ηρακλείου. Για το Ν. Χανίων οι υφιστάμενοι ΧΥΤΑ σε συνδυασμό με τη «Μονάδα Μηχανικής Διαλογής, κομποστοποίησης και ΧΥΤΥ» (θέση Κορακιά) καλύπτουν τις ανάγκες επεξεργασίας του 80% των παραγόμενων απορριμμάτων στον νομό. Αντίστοιχα, υψηλός είναι και ο βαθμός κάλυψης των αναγκών στο Ν. Λασιθίου.

Η κάλυψη των αναγκών στους Νομούς Ηρακλείου και Ρεθύμνης επιχειρείται **βραχυπρόθεσμα** ως εξής:

- για το Ν. Ηρακλείου με τη δημιουργία Νέου Κυττάρου στους Πέρα Γαλήνους
- για το Ν. Ρεθύμνης με τη χρηματοδοτούμενη από το ΠΕΠ επέκταση του ΧΥΤΑ Αμαρίου

Η κάλυψη των αναγκών στους Νομούς Ηρακλείου, Ρεθύμνου και Λασιθίου, **μακροπρόθεσμα** θα αντιμετωπισθεί με τη δημιουργία μιας Κεντρικής ΟΕΔΑ (Ολοκληρωμένης Εγκατάστασης Διαχείρισης Απορριμμάτων), η οποία βρίσκεται στο στάδιο της μελέτης.

Η ικανοποίηση των προαναφερομένων αναγκών αντιμετωπίζεται με συγκεκριμένα μέτρα και δράσεις και σαφές χρονοδιάγραμμα, μέσα από την αναθεώρηση του Ολοκληρωμένου Σχεδίου Διαχείρισης Απορριμμάτων για το σύνολο της Περιφέρειας.

Τέλος, αναφορικά με τη διαχείριση απορριμμάτων πρέπει να επισημανθούν και οι αυξημένες ανάγκες για την αποκατάσταση των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων (ΧΑΔΑ), οι οποίες όμως αναμένεται να ικανοποιηθούν μέχρι το τέλος της Γ' προγραμματικής περιόδου.

Αναφέρεται η απουσία υποδομών διαχείρισης των ιατρικών αποβλήτων στα Νοσοκομεία της Κρήτης και επομένως η ανάγκη άμεσης προσαρμογής τους στο νέο νομοθετικό πλαίσιο της ΚΥΑ 37591/2031/2003 (ΦΕΚ 1419 Β') που αφορά στη διαχείριση των ιατρικών αποβλήτων (Ισχύει από 01/03/2004) – «Μέτρα και όροι για την διαχείριση ιατρικών αποβλήτων από υγειονομικές μονάδες».

Πολιτισμός: Από τη μυθολογία μέχρι τη σύγχρονη ιστορία η Κρήτη έχει να αναδείξει ένα πλούσιο και πολυποίκιλο πολιτιστικό απόθεμα το οποίο αποτελεί συγκριτικό πλεονέκτημα της Περιφέρειας και αποτελεί θεμέλιο λίθο για την τουριστική ανάπτυξη.

Μυθολογικά θέματα τα οποία αποτέλεσαν πηγή έμπνευσης στην παγκόσμια λογοτεχνία και καλλιτεχνική δημιουργία, γεννήθηκαν ή έχουν το ανάλογο τους σε συγκεκριμένες ορεινές περιοχές της Κρήτης. Σημαντικά παραδείγματα αποτελούν:

- Το Ιδαίο Άντρο, στο Οροπέδιο της Νίδας, το σημαντικότερο μυθολογικό σημείο της Κρήτης, όπου ανατράφηκε ο Δίας και λατρευόταν μέχρι και τον 6ο αιώνα μ.Χ.
- Το Δικταίο Άνδρο, στο Οροπέδιο Λασιθίου, σημαντικό λατρευτικό σπήλαιο, όπου σύμφωνα με τη μυθολογία γεννήθηκε ο Δίας.
- Ο Λαβύρινθος, στα βόρεια της αρχαίας Γόρτυνας, που ταυτίζεται με το μυθικό σπήλαιο – κατοικία του Μινώταυρου.
- Η Τάρρα, στην έξοδο του φαραγγιού της Σαμαριάς όπου ο μύθος θέλει να συναντά ο Απόλλωνας την Ακακαλλίδα, κόρη του Μίνωα και από την ερωτική τους συνεύρεση γεννήθηκαν ο Φυλακίδης και ο Φίλανδρος.
- Η Άπτερα όπου έγινε ο μουσικός αγώνας ανάμεσα στις Μούσες και τις Σειρήνες, οι οποίες αφού ηττήθηκαν μάδησαν τα φτερά τους από την λύπη τους και έπεσαν στην θάλασσα. Οι 'άπτερες' αυτές Σειρήνες μεταμορφώθηκαν στα σημερινά Λευκονήσια στην είσοδο του λιμανιού της Σούδας και η πόλη ονομάστηκε Άπτερα.

Η ιστορία της Κρήτης, από την αρχαιότητα μέχρι σήμερα είναι συνδεδεμένη με τη θρησκευτική ζωή. Εκφράσεις της αποτελούν τα μοναστήρια και οι εκκλησίες που κοσμούν σήμερα με την αρχιτεκτονική τους και την ιστορική τους σημασία κάθε γωνιά της Κρήτης και αποτελούν αναμφίβολα πόλους έλξης επισκεπτών. Τα περισσότερα μοναστήρια που σώζονται και λειτουργούν σήμερα, εκτός των άλλων, συμβάλλουν και στη διατήρηση της παράδοσης και λαογραφίας του νησιού ενώ κάποια από αυτά λειτουργούν και ως μοχλοί τοπικής ανάπτυξης.

Στο σύνολο του νησιού, τόσο στα παράλια όσο και στην ενδοχώρα, κυριαρχούν οχυρώσεις και κάστρα τα οποία συνθέτουν ένα ποικιλόμορφο και αξιόλογο πολιτισμικό απόθεμα. Τα κάστρα χτίστηκαν σε σημεία κλειδιά από άποψη οχύρωσης και προφύλαξης με άμεση συνέπεια τα σημαντικότερα από αυτά να βρίσκονται σε παράκτιες περιοχές. Η μεγαλύτερη συγκέντρωση κάστρων και οχυρώσεων εντοπίζεται στους νομούς Χανίων και Λασιθίου λόγω της «περιφερειακής» και ευάλωτης γεωγραφικής τους θέσης. Τα Ενετικά τείχη της πόλης του Ηρακλείου θεωρούνται από τις πλέον καλοδιατηρημένες οχυρώσεις των πόλεων της Μεσογείου. Παρά τις σημαντικές ελλείψεις συντήρησης τους τα κάστρα αποτελούν πόλο έλξης για τους επισκέπτες, και χρησιμοποιούνται ως χώροι πολιτιστικών εκδηλώσεων. Ενδεικτικά αναφέρονται μερικά από τα κάστρα της Κρήτης: η Γραμβούσα (Χανιά), τα Άπτερα (Χανιά), η Φορτέσα (Ρέθυμνο), ο Κούλες (Ηράκλειο), η Σπιναλόγκα (Λασιθί), η Καζάρμα (Λασιθί), το Φραγκοκάστελο (Χανιά).

Η Κρήτη στο σύνολο της διαθέτει ένα μεγάλο αριθμό από χαρακτηρισμένους παραδοσιακούς οικισμούς. Η διατήρηση της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής συνεπάγεται τη διατήρηση της τοπικής ταυτότητας και αυθεντικότητας, στοιχεία που προσελκύουν το ενδιαφέρον των επισκεπτών.

Σταδιακά, και παράλληλα με την εξέλιξη των ανασκαφών στο νησί της Κρήτης ιδρύθηκαν αρχαιολογικά μουσεία κοντά σε όλα τα αστικά κέντρα (Ηράκλειο, Χανιά, Ρέθυμνο, Άγιο Νικόλαο, Ιεράπετρα, Σητεία). Το αρχαιολογικό μουσείο του Ηρακλείου θεωρείται ένα από τα σημαντικότερα του είδους του στη χώρα μας, με μεγάλο αριθμό επισκεπτών. Το Αρχαιολογικό Μουσείο Ηρακλείου μαζί με το Μινωικό ανάκτορο της Κνωσού αποτελούν έναν από τους βασικούς πόλους έλξης επισκεπτών τόσο σε επίπεδο Κρήτης όσο και σε επίπεδο Ελλάδας. Ταυτόχρονα, η νεότερη ιστορία του νησιού αναδεικνύεται με τα εκθέματα των ιστορικών και λαογραφικών μουσείων με σημαντικότερο το Ιστορικό Μουσείο Κρήτης, η λειτουργία του οποίου εντάσσεται στο ευρύτερο πλαίσιο δράσης της Εταιρείας Ιστορικών Μελετών Κρήτης. Παράλληλα έχουν δημιουργηθεί νέα μουσεία σε ημιαστικές και αγροτικές περιοχές σε μια προσπάθεια διάσωσης και διατήρησης των παραδόσεων και των τοπικών συνθηκών.

Τα μουσεία σε συνδυασμό με τα ιστορικά κέντρα πόλεων και τους παραδοσιακούς οικισμούς συνθέτουν πράγματι ένα σημαντικό πολιτισμικό απόθεμα για την περαιτέρω ανάπτυξη του πολιτιστικού τουρισμού στην Κρήτη.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Περιβάλλον και αειφορική διαχείριση: Το έδαφος είναι ορεινό και ημιορεινό, ενώ λίγες δασικές εκτάσεις υπάρχουν σε ορισμένα νησιά. Οι ακτές των νησιών κατά το μεγαλύτερο ποσοστό (70-80%) του μήκους των, αποτελούνται από απόκρημνα τμήματα με κλίσεις μεγαλύτερες του 30%, ενώ σε ποσοστό που κυμαίνεται από 15-20% του μήκους των αποτελούνται από τμήματα με χαμηλές μέχρι μέσες κλίσεις. Συνήθως οι απόκρημνες ακτές εναλλάσσονται με ομαλές ακτές μικρού μήκους με αμμώδεις παραλίες.

Στον τύπο των απόκρημνων ακτών παρατηρούνται συνήθως παράκτιες γεωμορφές όπως σπήλαια, αψίδες και στήλες, ενώ συχνές είναι οι καταπτώσεις και οι ολισθήσεις ανάλογα με τις κλίσεις των πετρωμάτων και το βαθμό διάβρωσης και αποσάθρωσής τους. Ιδιαίτερα τα ηφαιστειακά πετρώματα, όπου εμφανίζονται, (Θήρα, Μήλο, Νίσυρο κ.α.) σε απόκρημνες ακτές, παρουσιάζονται ευδιάβρωτα στην επιδραση των θαλάσσιων διεργασιών (κύματα, παράκτια ρεύματα) και με σημαντικό βαθμό αποσάθρωσης.

Πολλές ακτογραμμές σε διάφορα νησιά έχουν μεταβληθεί από τις ανθρωπογενείς δραστηριότητες και κατασκευές στο διάστημα των τελευταίων δεκαετιών. Αυτό συμβαίνει συνήθως στις περιοχές που επιχώνονται για την κατασκευή τεχνητής προβλήτας ή λιμενοβραχίονα στα πλαίσια λιμενικών έργων ή τουριστικών εγκαταστάσεων. Οι παρεμβάσεις αυτές επηρεάζουν την κίνηση των παρακτίων ρευμάτων και κατά συνέπεια τη μεταφορά των παρακτίων ιζημάτων. Αυτό προκαλεί διάβρωση σε ορισμένες παράκτιες περιοχές και απόθεση παρακτίων ιζημάτων σε κάποιες άλλες, δημιουργώντας ανάλογα προβλήματα στη χρήση των παρακτίων περιοχών.

Το κλίμα είναι ήπιο με λίγες βροχοπτώσεις οι οποίες συγκεντρώνονται στους χειμερινούς μήνες, γεγονός που προκαλεί ιδιαίτερα προβλήματα στην εξασφάλιση νερού. Τα μικρά ύψη βροχής που δέχονται πολλά από τα νησιά, σε συνδυασμό με τη γεωλογική διαμόρφωση και το μέγεθος τους, δεν επιτρέπουν την ανάπτυξη πυκνού υδρογραφικού δικτύου και μεγάλων υδρογεωλογικών λεκανών με αποτέλεσμα το μικρό μέγεθος πηγών και αποθεμάτων νερού.

Οι μέσες θερμοκρασίες κυμαίνονται από 11-28C, ενώ οι άνεμοι είναι κυρίως βόρειοι με ένταση και κατά τους καλοκαιρινούς μήνες (μελέτμια). Τέλος η ηλιοφάνεια είναι από τις μεγαλύτερες της χώρας και κυμαίνεται περίπου στις 3000 ώρες ετησίως

Από πλευράς σεισμικής επικινδυνότητας επισημαίνεται ότι το μεγαλύτερο τμήμα των νησιών της Δωδεκανήσου ανήκει σε μία ιδιαίτερα σεισμογενή περιοχή του ελληνικού χώρου, ενώ σε λιγότερο σεισμογενή περιοχή ανήκουν τα λοιπά νησιά Δωδεκανήσου και Κυκλάδων

Τα βασικά στοιχεία που συνιστούν τη σπουδαιότητα και την μοναδικότητα του φυσικού περιβάλλοντος του Νοτίου Αιγαίου αφορούν:

- Στο φυσικό τοπίο από πλευράς ποικιλότητας, κλίμακας και μορφής (ακτές, σπήλαια, πολυνησιακά χαρακτηριστικά, ορεινές περιοχές).
- Στη χλωρίδα και την πανίδα: η διατήρηση της βιοποικιλότητας στα θαλάσσια και νησιωτικά οικοσυστήματα, ειδικά στις παράκτιες περιοχές και στα λιγότερο αναπτυγμένα νησιά απαιτεί κατάλληλες μορφές διαχείρισης που θα είναι συμβατές και με τη βελτίωση συνθηκών του τοπικού πληθυσμού.
- Στην εξαιρετική ποιότητα των θαλασσίων υδάτων που μέχρι σήμερα είναι κατά 100% κατάλληλα για κολύμβηση, η οποία επιβάλλεται να διαφυλαχθεί σαν βασικός παράγοντας έλξης.

Μεγάλο τμήμα της έκτασης των δύο Νομών έχει αναγνωριστεί από την επιστημονική κοινότητα ως οικολογικά σημαντικό. Συγκεκριμένα:

Ένα σύνολο 30 περιοχών έκτασης από 100-17.600 εκτάρια έχει προταθεί για ένταξη στο δίκτυο NATURA 2000. Αντίστοιχος αριθμός υδροβιοτόπων έχει καταγραφεί στη Βάση

ελληνικών υγροτόπων του ΕΚΒΥ. Περιοχές που διέπονται επίσης από καθεστώς προστασίας είναι περίπου 10 καταφύγια θηραμάτων σε Δωδεκάνησα και Κυκλάδες, 3 περιοχές σημαντικές για την ορνιθοπανίδα, μνημεία της φύσης και τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλλους.

Οι κυριότεροι κίνδυνοι υποβάθμισης του τοπίου των νησιών του Νοτίου Αιγαίου προέρχονται από:

- ⇒ Την επέκταση των οικιστικών κέντρων τόσο σε ορεινές περιοχές όσο και κυρίως στην παράκτια ζώνη.
- ⇒ Την κατασκευή τουριστικών ανοδομών και υποδομών κυρίως κατά μήκος της ακτογραμμής.
- ⇒ Την πρόκληση πυρκαγιών και την καταστροφή δασικών και άλλων εκτάσεων.
- ⇒ Τις εκτεταμένες ή /και σημειακές εξορυκτικές δραστηριότητες.
- ⇒ Την κατασκευή έργων υποδομής.
- ⇒ Την ανεξέλεγκτη διάθεση στερεών απορριμμάτων στα ρέματα, τις ακτές και αλλού.
- ⇒ Την επέκταση των θαλασσίων οδών μεταφοράς πετρελαίου λόγω των κινδύνων ατυχήματος και δημιουργίας πετρελαιοκηλίδων από συχνές διαρροές ή απόρριψη παραγώνων πετρελαίου.

Ο οικιστικός πλούτος της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου είναι εντυπωσιακός από πλευράς αισθητικής, ιστορικής και χωροταξικής αξίας.

Το κτιστό περιβάλλον κάθε νησιού παρουσιάζει ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό και πολεοδομικό χαρακτήρα, επηρεασμένο τόσο από το ανάγλυφό του όσο και από την ιστορική του διαδρομή. Μεταξύ των πολυάριθμων οικιστικών συνόλων ένας μεγάλος αριθμός έχει αξιολογηθεί ως σημαντικού ενδιαφέροντος και έχει υπαχθεί στο καθεστώς των διατηρητέων παραδοσιακών οικισμών.

Ειδικότερα από το σύνολο των 638 οικισμών (484 στις Κυκλάδες και 154 στα Δωδεκάνησα) έχουν κηρυχθεί παραδοσιακοί οι 212 (165 στις Κυκλάδες και 47 στα Δωδεκάνησα) δηλαδή ποσοστό 30%.

Παρά την ύπαρξη τόσο σημαντικού οικιστικού πλούτου, λίγα έργα συντήρησης και ανάδειξης έχουν γίνει από την πολιτεία με αποτέλεσμα σημαντικές αλλοιώσεις των οικισμών να προκύπτουν είτε από δημόσια έργα ή από έργα υπηρεσιών κοινής ωφέλειας.

Σημαντικές αδυναμίες θεσμικής προστασίας και οργάνωσης προκύπτουν από την έλλειψη πολεοδομικού και χωροταξικού σχεδιασμού και κυρίως από την περιορισμένη δυνατότητα ελέγχου της εφαρμογής του. Έτσι και η ιδιωτική δόμηση σε πολλές περιπτώσεις αλλοιώνει αυθαίρετα το περιβάλλον.

Οι βασικές κατευθύνσεις και δεσμεύσεις που διέπουν τη γενική προσέγγιση της χωρικής ανάπτυξης της Περιφέρειας καθορίζονται στο Περιφερειακό Πλαίσιο Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου που ισχύει σύμφωνα με την Απόφαση του ΥΠΕΧΩΔΕ 25290/25-6-2003 (ΦΕΚ 1487Β / 10-10-2003).

Στο πλαίσιο αυτό προσδιορίζονται, με προοπτική 15ετίας, βασικές προτεραιότητες και στρατηγικές επιλογές για την ολοκληρωμένη και αειφόρο ανάπτυξη του χώρου στο επίπεδο της Περιφέρειας, τόσο κατά τομέα όσο και στο χώρο. Προβλέπονται επίσης οι απαιτούμενες ενέργειες, ρυθμίσεις και παρεμβάσεις για την εφαρμογή του Χωροταξικού Σχεδίου καθώς και οι μηχανισμοί παρακολούθησης.

Η περιοχή του Νοτίου Αιγαίου χαρακτηρίζεται γενικά από μικρό βαθμό ρύπανσης και χαμηλά επίπεδα ρύπων λόγω της απουσίας μεγάλων βιομηχανικών μονάδων, της χαμηλής εντατικοποίησης της γεωργίας και της κτηνοτροφίας καθώς και της μικρής σχετικά κυκλοφορίας οχημάτων κατά το μεγαλύτερο τμήμα του έτους. Η επιβάρυνση στο περιβάλλον είναι μεγαλύτερη κατά τους θερινούς μήνες από την αυξημένη τουριστική κίνηση.

Οι κυριότερες πηγές ρύπανσης αφορούν:

- Στους οικισμούς και τις παρακείμενες τουριστικές εγκαταστάσεις (υγρά απόβλητα, κακή διαχείριση απορριμμάτων, ηχορύπανση).
- Στις υποδομές μεταφορών υπερτοπικής εμβέλειας, αεροδρόμια και λιμάνια (ρύποι,

- θόρυβος, εκπομπές αερίων).
- Στις συμβατικές μονάδες παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας (αέριοι ρύποι, ρύποι πετρελαίου, θόρυβος).
- Σε μεμονωμένες παραγωγικές μεταποιητικές και εξορυκτικές μονάδες.

Οι Μονάδες Επεξεργασίας Λυμάτων που λειτουργούν στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου καλύπτουν το 84% των αναγκών σύμφωνα με τις Κοινοτικές Οδηγίες.

Η διαχείριση των απορριμμάτων (αστικών αποβλήτων-σκουπιδιών) και η μέθοδος διάθεσής τους αποτελεί ένα βασικό ελλειμματικό χαρακτηριστικό που γίνεται περισσότερο αντιληπτό στις περιοχές και τις εποχές μεγάλης συγκέντρωσης τουριστών. Η συνεχής προσπάθεια της τοπικής αυτοδιοίκησης για τη σταδιακή εξάλειψη των χώρων ανεξέλεγκτης απόρριψης σκουπιδιών (Χ.Α.Δ.Α.), έχει σαν αποτέλεσμα τη συνεχή μείωση του αριθμού τους (περίπου 150 το 1999). Παράλληλα λειτουργούν περισσότεροι από 30 χώροι ελεγχόμενης διάθεσης (ΧΕΔΑ) σε διάφορα νησιά.

Από σχετικές μελέτες του Υπουργείου Γεωργίας έχουν υπολογισθεί ότι οι συνολικές ανάγκες σε νερό της Περιφέρειας είναι 68,75 εκ. κυβικά μέτρα ανά έτος (12μηνιαία χρήση). Επιπρόσθετες ανάγκες της Περιφέρειας για ύδρευση (τουρισμός, βιομηχανική χρήση, οικοδομική δραστηριότητα, κλπ.) ανεβάζουν την κατανάλωση στο διπλάσιο (περίπου 130 εκατ. κμ/έτος).

Οι προαναφερόμενες ανάγκες, (που σταδιακά αναμένεται να υπερδιπλασιασθούν μέχρι το 2010), καλύπτονται σήμερα εν μέρει από τις εξής πηγές:

- Γεωτρήσεις εκμετάλλευσης του υπόγειου δυναμικού.
- Πηγές αποστράγγισης των υπογείων υδροφορέων.
- Λιμνοδεξαμενές και φράγματα.
- Εγκαταστάσεις αφαλάτωσης.
- Μεταφορά νερού με υδροφόρες.
- Αποθήκευση νερού σε ιδιωτικές βροχοδεξαμενές.

Η ελλειμματικότητα σε υδατικούς πόρους, που παρουσιάζει η πλειονότητα των νησιών, καθιστά αδύνατη την κάλυψη των υδρευτικών και αρδευτικών αναγκών μόνο από γεωτρήσεις ή/και χρήση των πηγών αποστράγγισης των υπογείων υδροφορέων. Η εντατική εκμετάλλευση του υπόγειου δυναμικού άλλωστε συνοδεύεται από σοβαρούς κινδύνους υποβάθμισης της ποιότητας των υδάτων, ένα φαινόμενο συχνά μη αντιπαραληπτό. Αρνητικές επιπτώσεις στην επάρκεια κυρίως της ύδρευσης των οικισμών έχουν οι απώλειες από τα πετρωματώδη δίκτυα ύδρευσης, σημαντικό μέρος των οποίων ανακατασκευάζεται ή ανακαινίζεται στα πλαίσια των περιφερειακών προγραμμάτων.

Πολιτισμός: Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου χαρακτηρίζεται από τη μοναδικότητα και την ποικιλότητα των πολιτιστικών πόρων, η οποία οφείλεται στη συνεχή κατοίκηση του χώρου από τους προϊστορικούς χρόνους μέχρι σήμερα.

Όπως είναι ευνόητο, ιδιαίτερο ενδιαφέρον συγκεντρώνουν τα δείγματα του κυκλαδικού πολιτισμού καθώς και της μεσαιωνικής αρχιτεκτονικής της Δωδεκανήσου. Το πολιτισμικό δυναμικό του Νοτίου Αιγαίου συνθέτουν:

- αρχαιολογικοί χώροι και μνημεία εθνικής και διεθνούς εμβέλειας
- οχυρωματικές κατασκευές (κάστρα κλπ)
- θρησκευτικά μνημεία (ναοί, μοναστήρια, εξωκλήσια)
- αξιόλογα οικιστικά σύνολα και παραδοσιακοί οικισμοί
- μεμονωμένα κτίρια και σύνολα αστικής αρχιτεκτονικής
- βιομηχανικά κτίρια και σύνολα
- ιστορικοί τόποι
- μουσειακοί χώροι

Ο βαθμός διατήρησης, προστασίας, αναγνωρισιμότητας και επισκεψιμότητας των επιμέρους στοιχείων και συνόλων ποικίλλει, κυρίως λόγω των οργανωτικών και οικονομικών αδυναμιών της τοπικής αυτοδιοίκησης καθώς και του τρόπου οργάνωσης και λειτουργίας των αρμοδίων υπηρεσιών του Υπουργείου Πολιτισμού.

Η πολιτιστική αυτή κληρονομιά σε συνδυασμό με τις ποικίλες πολιτιστικές εκδηλώσεις, αποτελεί το δεύτερο σημαντικό πόλο έλξης της τουριστικής κίνησης μετά το φυσικό και το σύγχρονο δομημένο περιβάλλον των νησιών της Περιφέρειας.

Σε ό,τι αφορά τη σύγχρονη υποδομή στον τομέα του πολιτισμού, διαπιστώνεται σημαντική διαφοροποίηση στο πλήθος των σχετικών μονάδων, στο εύρος των επιλογών, στη χρονική περίοδο που πραγματοποιούνται διάφορες εκδηλώσεις καθώς και προφανής συγκέντρωση των σχετικών δραστηριοτήτων στα αστικά κέντρα και τους τουριστικούς πόλους έλξης.

Είναι πάντως χαρακτηριστική, της δυναμικής που υπάρχει, η λειτουργία, στο σύνολο της Περιφέρειας, 69 Μουσείων και Λαογραφικών Κέντρων, άνω των 120 Πολιτιστικών και Πνευματικών Κέντρων, 20 κινηματογράφων, 14 θεάτρων και 78 βιβλιοθηκών.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Περιβάλλον και αειφορική διαχείριση: Το σύνολο των νησιών ανήκουν στην κλιματολογική ζώνη του Αιγαίου, με μικρές διαφοροποιήσεις στο εσωτερικό της Περιφέρειας, με τη Λήμνο να παρουσιάζει τις λιγότερες βροχοπτώσεις και τη χαμηλότερη μέση θερμοκρασία, ενώ η Σάμος και η Ικαρία έχουν περισσότερες βροχοπτώσεις και υψηλότερη μέση θερμοκρασία (ενδεικτικά από 460 mm έως 720 mm και μέση θερμοκρασία από 15 έως 19οC).

Όσον αφορά στα οικοσυστήματα, τα νησιά του Βορείου Αιγαίου, ως μεσογειακά οικοσυστήματα, έχουν να επιδείξουν ένα πολύπλοκο μωσαϊκό οικοσυστημικών τύπων σε πολύ περιορισμένη έκταση, που αποτελούν όμως ένα σύνολο από χερσαία και υδατικά οικοσυστήματα, πλούσιο σε ενδημικά και σπάνια είδη χλωρίδας και πανίδας. Όμως, εξ αιτίας του μικρού μεγέθους τους συγκριτικά με την ηπειρωτική χώρα, τα νησιωτικά οικοσυστήματα είναι εύθραυστα και ασταθή, γεγονός που σημαίνει ότι οι εξωτερικές πιέσεις (π.χ. από οικονομικές δραστηριότητες, από επέκταση της ζώνης κατοικίας, από αλλαγές στις χρήσεις γης), μπορεί να οδηγήσουν στη μεταβολή ενός βιότοπου ή στην εξαφάνιση ενός είδους. Στα περισσότερα νησιά συναντάται πλήθος οικοσυστημάτων. Τα φυσικά οικοσυστήματα είναι στο μεγαλύτερο ποσοστό δάση αειφυλλων σκληρόφυλλων (μακία βλάστηση) ή φρυγανικά οικοσυστήματα. Σε μικρότερο ποσοστό, συναντώνται πευκοδάση, παραποτάμια συστήματα αλλά και ιδιαίτεροι σχηματισμοί όπως το δάσος Αριάς στην Ικαρία. Ένα άλλο μεγάλο ποσοστό των χερσαίων οικοσυστημάτων είναι αγροτικά, με καλλιέργειες όπως τα σιτηρά ή οι ελιές και τα αμπέλια και αρκετά μεγάλες εκτάσεις χρησιμοποιούνται ως βοσκότοποι.

Όσον αφορά στα υδατικά οικοσυστήματα, σύμφωνα με τον κατάλογο που έχει εκδώσει το ΕΚΒΥ, στην περιοχή του Βορείου Αιγαίου έχουν αναγνωρισθεί ως υδροβιότοποι 22 περιοχές, οι οποίες περιλαμβάνουν την εκβολή ποταμών, αλυκές, έλη και λιμνοθάλασσες. Στις περιοχές αυτές έχει καταγραφεί αξιόλογη χλωρίδα και πανίδα. Κάποιες από αυτές περιλαμβάνονται επίσης στις ζώνες NATURA και στο CORINE.

Από τις παραπάνω περιοχές, μόνο όσες αποτελούν καταφύγιο θηραμάτων διέπονται σήμερα από κάποιο καθεστώς προστασίας και διαχείρισης. Στις υπόλοιπες περιοχές δεν έχουν εκπονηθεί σχέδια διαχείρισης, έτσι ώστε να ενεργοποιηθεί το νομικό πλαίσιο προστασίας τους, αλλά ούτε έχουν γίνει δράσεις ανάδειξής τους σε πόλους έλξης οικότουρισμού. Αντίθετα, υφίστανται πιέσεις κυρίως από τη δόμηση, με αποτέλεσμα να υποβαθμίζεται τόσο η οικολογική, όσο και η αισθητική αξία τους.

Ο γεωλογικός πλούτος του Αιγαίου είναι ιδιαίτερα σημαντικός, τόσο σε απόλυτους αριθμούς (58 γεωλογικά μνημεία συνολικά στα νησιά του Βορείου Αιγαίου), όσο και στην ποιότητα των ευρημάτων και των μνημείων. Σε αυτά περιλαμβάνονται τόσο μνημεία ευρύτερου γεωλογικού ενδιαφέροντος (ηφαίστεια, γεωλογικές διαμορφώσεις), όσο και μνημεία παλαιο-αρχαιολογικού και ιστορικού ενδιαφέροντος, όπως είναι τα απολιθώματα φυτών και ζώων και πολλά λατομεία διάφορων ιστορικών εποχών και πετρωμάτων. Από αυτά, το Απολιθωμένο Δάσος της Λέσβου είναι το πλέον αξιοποιημένο γεωλογικό μνημείο. Η ίδρυση του Μουσείου Φυσικής Ιστορίας Σιγρίου έδωσε μεγάλη ώθηση στα έργα ανασκαφής και ανάδειξης των απολιθωμάτων, ενώ ταυτόχρονα επέτρεψε την ολοκληρωμένη παρουσίαση της γεωλογικής ιστορίας της περιοχής και των οικοσυστημάτων της. Επιπλέον, το Μουσείο έγινε πόλος έλξης

με την οργάνωση συνεδρίων, εκπαιδευτικών προγραμμάτων και οργανωμένων επισκέψεων και αποτελεί παράδειγμα για την σύνδεση της τουριστικής δραστηριότητας με την τοπική οικονομία.

Τα αγροτικά τοπία είναι αποτέλεσμα της αλληλεπίδρασης μεταξύ φυσικού περιβάλλοντος και διαχειριστικών αγροτικών συστημάτων. Η μακριά ιστορική πορεία αυτής της αλληλεπίδρασης στην περιοχή του Βορείου Αιγαίου, έχει δημιουργήσει μια σειρά από ημι-φυσικά τοπία, τα οποία αν και δεν διακρίνονται για την παραγωγική τους αξία (εξαιτίας των περιορισμένων φυσικών πόρων), εντούτοις χαρακτηρίζονται από μεγάλη οικολογική και αισθητική αξία και αποτελούν έναν αυτοτελή τουριστικό πόρο, με υψηλές δυνατότητες μελλοντικής αξιοποίησης. Τα χαρακτηριστικά του αγροτικού τοπίου μπορούν να διαχωριστούν σε πέντε κατηγορίες: τις αναβαθμίδες, τις περιφράξεις, τα μονοπάτια, τις αγροτικές κατασκευές, (αποθήκες, οικήματα, στάνες, αλώνια, λιχνιστήρια, πατητήρια, ανεμόμυλοι, υδρόμυλοι, πηγάδια, στέρνες) και στις υπόλοιπες κατασκευές της υπαίθρου.

Όσον αφορά στο υδατικό δυναμικό, έναν από τους σπουδαιότερους φυσικούς πόρους, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρουσιάζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, τα οποία ανά νησί αποτυπώνονται ως εξής:

- Στη Λέσβο το υδρογραφικό δίκτυο παρουσιάζει μεγάλη πυκνότητα και η μορφή του έχει δενδριτική ανάπτυξη, που οφείλεται στις έντονες υψομετρικές διαβαθμίσεις του νησιού.
- Αξιόλογο υδατικό δυναμικό εμφανίζεται στις χαμηλές περιοχές του κόλπου Καλλονής, όπου αναπτύσσεται πλούσιος υδροφορέας. Λόγω όμως της εντατικής άντλησης είναι μεγάλος ο κίνδυνος υπαλμύρωσης της παράκτιας ζώνης.
- Σημαντικό επίσης είναι το υδάτινο δυναμικό στο ΝΑ τμήμα του νησιού (στις προσχωσιγενείς αποθέσεις και στα καρστικοποιημένα ασβεστολιθικά πετρώματα). Ικανοποιητικές υδρογεωλογικές συνθήκες εμφανίζονται στο ΝΔ και ΒΑ τμήμα.
- Εκδηλώσεις πηγαίων υδάτων εντοπίζονται στις ορεινές περιοχές και απαντάται μεγάλος αριθμός σημαντικών πηγών και γεωτρήσεων, που χρησιμοποιούνται για την κάλυψη των υδρευτικών και αρδευτικών αναγκών.
- Υπάρχουν επίσης και αρκετές ιαματικές θερμοπηγές, οι πιο γνωστές από τις οποίες είναι της Θερμής, του κόλπου της Γέρας, του Πολιχνίτου, του Λισβορίου και της Εφταλούς.
- Στη Λήμνο δεν υπάρχουν επιφανειακά νερά, λόγω του ήπιου ανάγλυφου, της υδατοστεγανούς διάπλασης των στρωμάτων και των πτωχών βροχοπτώσεων. Τα υπόγεια ύδατα αποτελούν τον μοναδικό υδάτινο πόρο. Οι φρεάτιοι υδροφόροι ορίζοντες έχουν ένα μέσο βάθος 5-10 μ. και αντλούνται με την βοήθεια πολυάριθμων φρεάτων και γεωτρήσεων. Πάντως φαίνεται ότι έχει εξαντληθεί το υπάρχον υδατικό δυναμικό και υπάρχει έλλειψη υδατικών πόρων. Έχουν εντοπισθεί κάποιοι βαθείς υδροφόροι ορίζοντες που θα μπορούσαν να εκμεταλλευθούν αλλά απαιτείται διερεύνηση, του όλου θέματος.
- Στον Άγιο Ευστράτιο η παρουσία στεγανού υπόβαθρου κάτω από ένα συνεχή μικρού πάχους υδροπερατό σχηματισμό δεν ευνοεί τη δημιουργία πλούσιου και συνεχούς υδροφόρου ορίζοντα, ούτε πηγών ικανής παροχής. Οι λίγες πηγές στο νησί είναι διάσπαρτες και έχουν πολύ μικρή και όχι συνεχή παροχή.
- Στη Χίο δεν συναντώνται αξιόλογοι υδάτινοι πόροι και λείπουν εντελώς τα επιφανειακά νερά, παρά το ότι το μέσο ύψος βροχής είναι ικανοποιητικό.
- Οι υδάτινοι πόροι περιορίζονται κυρίως σε υπόγεια νερά στις πεδινές περιοχές και σε μικρές πηγές φυσικής ροής. Η εκμετάλλευση των υπογείων νερών γίνεται με κοινά ή αρτεσιανά φρέατα, τόσο για άρδευση όσο και για ύδρευση. Η ποσότητά τους είναι ανεπαρκής για την κάλυψη των αναγκών και σε αρκετές περιοχές είναι κακής ποιότητας (υψηλής σκληρότητας και στα χαμηλά υψόμετρα με αυξημένα χλωριούχα άλατα).
- Στην περιοχή Αγιασμάτων υπάρχει χλωρονατριούχος πηγή που θα μπορούσε να αξιοποιηθεί για υδροθεραπευτικούς σκοπούς.
- Στις Οινούσες οι γεωλογικές συνθήκες είναι δυσμενείς και δεν επιτρέπουν τη δημιουργία αξιόλογου υπόγειου υδροφόρου ορίζοντα, ώστε να καλύπτονται οι ανάγκες του νησιού σε νερό. Υπάρχουν μερικά αβαθή φρέατα για την κάλυψη περιορισμένων αναγκών.

- Τα Ψαρά είναι άνυδρο νησί και υπάρχουν κάποια ιδιωτικά πηγάδια για περιορισμένη άντληση.
- Η Σάμος διαθέτει πολύπλοκο υδρογραφικό δίκτυο, που είναι αποτέλεσμα της πετρολογικής της σύστασης και ευνοεί την ανάπτυξη επιφανειακού αποστραγγιστικού δικτύου.
- Οι δυνατότητες όμως ανάπτυξης αξιόλογων υπόγειων υδροφόρων οριζόντων είναι μάλλον περιορισμένες. Στους προσχωματικούς σχηματισμούς υπάρχουν αρκετοί φρεάτιοι υδροφόροι ορίζοντες, οι οποίοι διαθέτουν νερό καλής ποιότητας και εκφορτίζονται με πηγές και γεωτρήσεις.
- Σε διάφορες περιοχές του νησιού (Μάννα, Τσακαλάκη, Παλιόμυλοι, Φλέβες) εμφανίζονται αναβλύσεις πηγαίων υδάτων με κυμαινόμενη παροχή και τοπικό ενδιαφέρον.
- Σε ορισμένες περιοχές παρατηρείται υφαλμύρωση του υδροφόρου ορίζοντα, λόγω ανάμιξης με θαλασσίνο νερό (Μεσόκαμπος, Ηραίο, κ.α.).
- Η Ικαρία δέχεται σημαντικές βροχοπτώσεις, οι οποίες κατεισδύουν και συγκρατούνται από αδιαπέρατους σχηματισμούς. Οι υδροφόροι ορίζοντες είναι σε ποικίλα βάθη. Παρά το ότι οι ποσότητες του συγκρατούμενου νερού είναι αρκετές, παρατηρείται έλλειψη νερού σε περιόδους αιχμής, λόγω έλλειψης δικτύου συλλογής των νερών των πηγών.
- Οι Φούρνοι δέχονται σημαντικές βροχοπτώσεις οι οποίες κατεισδύουν και συγκρατούνται από αδιαπέραστους σχηματισμούς. Ένας αξιόλογος υπόγειος υδροφόρος ορίζοντας αναπτύσσεται στο μεγαλύτερο νησί των Φούρνων, καθώς και κάποια επιφανειακά νερά σε χείμαρρο.

Για την κάλυψη των αναγκών σε νερό, κατά τις προηγούμενες και κατά την τρέχουσα Προγραμματική Περίοδο, (1989 – 2006) δημιουργήθηκε ένας σημαντικός αριθμός υποδομών αξιοποίησης επιφανειακών υδάτων (φράγματα και λιμνοδεξαμενές), οι οποίες όμως, αφ' ενός δεν έχουν αξιοποιηθεί επαρκώς στο σύνολό τους για την αποτελεσματική και ορθολογική χρήση του συγκεκριμένου φυσικού πόρου, αφ' ετέρου, με δεδομένες τις ανάγκες, δεν μπορούν να θεωρηθούν επαρκείς.

Όσον αφορά στις βασικότερες υποδομές για την προστασία ή/και βελτίωση του περιβάλλοντος, αυτές αναφέρονται κυρίως στη βελτίωση ή/και επέκταση των δικτύων ύδρευσης και αποχέτευσης, καθώς και στη βελτίωση ή/και δημιουργία εγκαταστάσεων διαχείρισης υγρών και στερεών αποβλήτων.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά στα δίκτυα αποχέτευσης προβλέπεται ότι με τις παρεμβάσεις της προγραμματικής περιόδου 2000-2006 θα καλυφθεί ένα μεγάλο μέρος των οικισμών με περισσότερους από 2.000 κατοίκους, όμως ακόμη υπάρχουν ανάγκες για επιπλέον έργα. Όσον αφορά τα έργα σε ΕΕΛ, έχουν ενταχθεί στο ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου και σε άλλα Προγράμματα σημαντικά έργα, φθάνοντας στις 12 λειτουργούσες Μονάδες, που εκτιμάται ότι θα καλύψουν σημαντικό μέρος των αναγκών των οικισμών, όμως υπάρχουν επιπλέον ανάγκες που αφορούν τόσο στην ολοκλήρωση των ενταγμένων στο Γ' ΚΠΣ έργων, όσο και ανάγκες σε άλλους οικισμούς. Σε γενικές γραμμές οι ανάγκες σε δίκτυα αποχέτευσης και ΕΕΛ αναφέρονται σε οικισμούς Γ προτεραιότητας, σύμφωνα με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ.

Από την πλευρά της κάλυψης των αναγκών σε υποδομές υδρευτικού δικτύου, στο τέλος της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου, θα καλύπτεται το 96% του σημερινού πληθυσμού, όμως η ποιότητα του δικτύου και τα ζητήματα απωλειών υδάτων εξαιτίας της παλαιότητας των δικτύων, δημιουργούν πρόσθετες ανάγκες αντίστοιχων παρεμβάσεων στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.

Ένα σημαντικό μέρος κάλυψης των αναγκών διαχείρισης στερεών αστικών απορριμμάτων, επιτυγχάνεται με τις παρεμβάσεις του Ταμείου Συνοχής κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, με κατασκευή τεσσάρων ΧΥΤΑ (1 Μυτιλήνης, 1 Λήμνου και 2 Σάμου), χωρίς να καλύπτονται αποτελεσματικά οι ανάγκες διαχείρισης απορριμμάτων, σύμφωνα με τις «δεσμεύσεις» του αντίστοιχου θεσμικού πλαισίου. Η πρόσφατη ένταξη έργου ΧΥΤΑ Χίου στο ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου και ενός μικρού ΧΥΤΑ στους Φούρνους, στο πλαίσιο του ΕΠΠΕΡ, εκτιμάται ότι θα καλύψει τις ανάγκες των νησιών Χίου και Φούρνων. Παρόλα αυτά η μη κάλυψη των αναγκών σε δράσεις διαχείρισης ειδικών αποβλήτων και η δημιουργία

συστημάτων εναλλακτικής διαχείρισης αποβλήτων αποτελούν ζητήματα στην παρούσα προγραμματική περίοδο που θα πρέπει να αντιμετωπιστούν επαρκώς.

Παράλληλα, όσον αφορά στην αποκατάσταση των Χώρων Ανεξέλεγκτης Διάθεσης Απορριμμάτων, (ΧΑΔΑ), από τους 82, σύμφωνα με το περιφερειακό σχεδιασμό, αποκαθίστανται πέντε (5) στο πλαίσιο του Ε.Π. Βορείου Αιγαίου 2000-2006 και τρεις στο πλαίσιο του Ταμείου Συνοχής 2000-2006, ενώ υπάρχει προγραμματισμός για αντιμετώπιση του εν λόγω θέματος / υποχρέωσης και με την διάθεση πιστώσεων από άλλες χρηματοδοτικές πηγές (ΘΗΣΕΑΣ). Ως εκ τούτου είναι εμφανής η ανάγκη κάλυψης των αναγκών αποκατάστασης κατά τη νέα προγραμματική περίοδο.

Τέλος, με τον αναθεωρημένο Περιφερειακό Σχεδιασμό Διαχείρισης Απορριμμάτων (ΠΕΣΔΑ), ο οποίος προβλέπει τη δημιουργία ακόμα 1 ΧΥΤΑ στην Ικαρία, 6 συνολικά ΣΜΑ, 5 μονάδων μηχανικής επεξεργασίας και λιπασματοποίησης και 3 κέντρων ανακύκλωσης, θα βελτιωθεί στο μέλλον σημαντικά η διαχείριση των στερεών αποβλήτων στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.

Πολιτισμός: Το πολιτιστικό περιβάλλον της Περιφέρειας είναι ιδιαίτερα πλούσιο, με μνημεία παγκόσμιας ακτινοβολίας (Σάμος, Λήμνος, Χίος) αρχαία αλλά και νεότερα. Τα μνημεία που έχουν υπαχθεί σε κάποιο από τα υφιστάμενα καθεστώτα προστασίας, με βάση τη νομοθεσία του Υπουργείου Πολιτισμού, ως εθνικής εμβέλειας πολιτιστικοί πόροι, όπως είναι το Ηραίο, το Ευπαλίνειο Όρυγμα και η Πολίχνη, αριθμούν ως εξής:

- 12 Αρχαιολογικοί χώροι (5 στη Λέσβο, 2 στη Λήμνο, 2 στη Σάμο και 3 στην Ικαρία)
- 9 Βυζαντινά μνημεία (3 στη Λέσβο, 1 στη Λήμνο και 5 στη Χίο)
- 12 Νεότερα μνημεία (7 στη Λέσβο και 5 στη Χίο)
- 14 Μουσεία και συλλογές (5 στη Λέσβο, 1 στη Λήμνο, 4 στη Χίο, 2 στη Σάμο και 2 στην Ικαρία)

Πέραν αυτών υπάρχουν πολλά, γύρω στα 53, μικρότερης εμβέλειας μνημεία, τα οποία όμως έχουν χαρακτηριστεί με ΦΕΚ και ανήκουν κυρίως στις κατηγορίες των βυζαντινών και των νεώτερων μνημείων (πχ. εκκλησίες, κτίρια, βρύσες, μύλοι κα).

Ο οικιστικός πλούτος του Βορείου Αιγαίου είναι επίσης μεγάλος. Οι παραδοσιακοί οικισμοί και τα ιστορικά κέντρα πόλεων είναι βασικά στοιχεία της παραδοσιακής αρχιτεκτονικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. Οι παραδοσιακοί οικισμοί της Περιφέρειας έχουν κηρυχθεί από τα τέλη της δεκαετίας του 1970 και παρουσιάζουν εξαιρετική ποικιλία ως προς το μέγεθος, το χαρακτήρα και τη σχετική θέση στο οικιστικό δίκτυο. Το κάθε νησί παρουσιάζει ιδιαίτερο χαρακτήρα, επηρεασμένο τόσο από το ανάγλυφό του, όσο και από την ιστορική του διαδρομή. Έτσι στη Χίο υπάρχει ο εγκαταλειμμένος οικισμός του Ανάβατου και ο δυναμικός οικισμός του Κάμπου. Μεταξύ όλων των οικιστικών συνόλων της Περιφέρειας, μεγάλος αριθμός έχει αξιολογηθεί ως σημαντικού ενδιαφέροντος και έχει υπαχθεί στο καθεστώς των διατηρητέων παραδοσιακών οικισμών. Συνολικά 37 οικισμοί είναι χαρακτηρισμένοι ως παραδοσιακοί, από τους οποίους οι 8 βρίσκονται στον Νομό Λέσβο, 2 στον Νομό Σάμου και οι υπόλοιποι 27 στον Νομό Χίου.

Όμως, παρά την ύπαρξη τόσο σημαντικού οικιστικού πλούτου που από μόνος του αποτελεί πόλο έλξης, ελάχιστα έργα συντήρησης και ανάδειξης των οικισμών έχουν γίνει μέχρι σήμερα, με αποτέλεσμα να υπάρχει αλλοίωση, είτε από νέα κτίσματα, είτε από επεμβάσεις σε υφιστάμενα κτίρια, είτε ακόμα από τα δίκτυα των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας. Η σχετικά πρόσφατη ενεργοποίηση του Υπουργείου Αιγαίου σε θέματα δόμησης (με τη νεοσυσταθείσα Δ/ση Περιβάλλοντος) με την έκδοση Προεδρικών Διαταγμάτων που περιλαμβάνει αυστηρότερους όρους, τόσο στα εντός οικισμού, όσο και στα εκτός οικισμού κτίσματα, στο χαρακτηρισμό και νέων οικισμών ως παραδοσιακών και στην δημιουργία μηχανισμών αρχιτεκτονικών ελέγχων ανά νομό και επαρχείο (ΣΧΟΠ), αναμένεται να αποδώσει αποτελέσματα μεσοπρόθεσμα. Όσον αφορά στις υποδομές σύγχρονου πολιτισμού, υπάρχει σημαντικός αριθμός από θεματικά μουσεία που εστιάζουν στην ιδιαίτερη παράδοση κάθε νησιού.

Τέλος, ένα σημαντικό μέρος του τοπικού πολιτισμού έχει να κάνει με τα ήθη και τα έθιμά του, αλλά και με τις επιδόσεις του στα γράμματα και τις τέχνες. Τα νησιά του Βορείου Αιγαίου

έχουν να επιδείξουν πολλά ενδιαφέροντα δείγματα τέτοιου πολιτισμού, με γνωστότερα τη μουσική και τους χορούς. Λιγότερο γνωστές στο ευρύτερο κοινό –εκτός κάποιων εξαιρέσεων– είναι οι επιδόσεις των νησιών στη χειροτεχνία, στις εικαστικές τέχνες, στη λογοτεχνία και στην ποίηση.

Μέχρι σήμερα, η αξιοποίηση των στοιχείων αυτών, ιδιαίτερα μέσα από την ανάπτυξη ειδικών μορφών τουρισμού για άτομα με ειδικά ενδιαφέροντα, είναι εξαιρετικά περιορισμένη, με εξαίρεση το Φεστιβάλ Καλομοίρη στη Σάμο. Η ύπαρξη μικρών πολιτιστικών κέντρων σε μεγάλο αριθμό χωριών, λειτουργεί κυρίως ως τόπος συσπείρωσης και ενημέρωσης / ψυχαγωγίας των μόνιμων κατοίκων και προετοιμασίας για τοπικού χαρακτήρα εκδηλώσεις και σχεδόν καθόλου με αναπτυξιακή προοπτική. Η έλλειψη μεγάλων υποδομών που θα υποστηρίξουν μεγάλα γεγονότα σύγχρονου πολιτισμού (χορός, θέατρο, κινηματογράφος, ζωγραφική, γλυπτική κλπ) είναι εμφανής στην Περιφέρεια.

2.1.4.3. Υγεία - Πρόνοια

Περιφέρεια Κρήτης: Στον τομέα των κοινωνικών υποδομών, επενδύσεις σε υποδομές υγείας έχουν υλοποιηθεί σε σημαντικό βαθμό, ενώ οι υποδομές πρόνοιας (παιδικοί σταθμοί, ειδικά σχολεία) εξακολουθούν να εμφανίζουν ελλείψεις. Ειδικότερα στον τομέα της υγείας η Περιφέρεια Κρήτης βρίσκεται μεταξύ των 6 Περιφερειών της χώρας που δαπάνησαν τα μεγαλύτερα ποσοστά για την υγεία στο πλαίσιο του Β' και Γ' ΚΠΣ .

Η εμβέλεια των ήδη ανεπτυγμένων υπηρεσιών και υποδομών υγείας στην Κρήτη ξεπερνά τα όρια της Περιφέρειας και μπορεί να υποστηρίξει την ευρύτερη περιοχή του νησιώτικου χώρου του Αιγαίου, αποτελώντας ένα πεδίο διαπεριφερειακής συνεργασίας, με κατάλληλη υλική και άυλη δικτύωση. Η Κρήτη πρέπει να σημειωθεί ότι θεωρείται και ως ιδανική Περιφέρεια, για την εφαρμογή νέων τεχνολογιών όπως αυτή της τηλεϊατρικής καθώς συγκεντρώνει τις αναγκαίες προϋποθέσεις για εφαρμογές της κατηγορίας αυτής, δηλαδή:

- Παροχή τεχνολογικής υποστήριξης από τα ερευνητικά ιδρύματα της Κρήτης και εμπειρία από διακρατικές συνεργασίες.
- Μεγάλη συγκέντρωση τουριστών που απαιτούν υπηρεσίες υψηλής ποιότητας.
- Ανάγκη για περαιτέρω περιορισμό των μετακινήσεων στα νοσοκομεία της Αθήνας λόγω των δυσκολιών που δημιουργεί ο νησιώτικος χαρακτήρας της.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Στον τομέα της υγείας η Περιφέρεια κατέχει την 4^η θέση στο σύνολο των 13 περιφερειών σε κλίνες ανά πληθυσμό και αριθμό δημοσίων νοσοκομείων και ιδιωτικών κλινικών ανά πληθυσμό, αλλά την 11^η θέση σε αριθμό ιατρών ανά 1.000 κατοίκους, γεγονός που επιβεβαιώνει τη δυσκολία εξασφάλισης ιατρικού προσωπικού σε απομακρυσμένα νησιά, άνευ παροχής ειδικών κινήτρων.

Η διάθροση των υποδομών υγείας (διασπορά και επίπεδο) ανάλογα με το μέγεθος και τον εξυπηρετούμενο πληθυσμό ανά νησί, μπορεί να θεωρηθεί ικανοποιητική με δεδομένη την συγκεκριμένη διάσπαση του νησιωτικού χώρου. Ο συνολικός αριθμός των μονάδων υγείας όλων των επιπέδων (5 νοσοκομεία, 11 κέντρα υγείας, 24 πολυδύναμα περιφερειακά ιατρεία και 32 περιφερειακά ιατρεία) είναι θεωρητικά επαρκής για το σύνολο των νησιών. Ο βαθμός όμως της παρεχόμενης κάλυψης και των υπηρεσιών περίθαλψης παραμένει χαμηλός κυρίως λόγω των ελλείψεων σε ανθρώπινο δυναμικό (γιατροί, ειδικότητες, νοσηλευτικό προσωπικό) άλλα και σε τεχνικό και λοιπό επιστημονικό εξοπλισμό των μονάδων, καθώς και λόγω των αδυναμιών του συστήματος επικοινωνιών και μεταφορών.

Υπενθυμίζεται επίσης ότι οι ανάγκες ιατρικής περίθαλψης και φροντίδας πολλαπλασιάζονται κατά την περίοδο αιχμής της τουριστικής δραστηριότητας από το μεγάλο αριθμό επισκεπτών στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: Οι δημόσιες υπηρεσίες υγείας στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρέχονται από τις υπάρχουσες υποδομές των 5 Δημόσιων Νοσοκομείων και των 7 Κέντρων Υγείας, με τα Περιφερειακά τους Ιατρεία.

Οι συνολικές κλίνες στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου φθάνουν τις 730 το έτος 2005, από τις οποίες οι 647 περίπου είναι δημόσιες.

Στην Περιφέρεια λειτουργούν πέντε (5) δημόσια νοσοκομεία, στα οποία αναφέρονται και οι δημόσιες κλίνες, καθώς και τρία (3) ιδιωτικά θεραπευτήρια / κλινικές, με 85 κλίνες.

Η εξυπηρέτηση του αστικού πληθυσμού της Περιφέρειας καλύπτεται από τις νοσοκομειακές μονάδες ακόμα και για την πρωτοβάθμια περίθαλψη, στα εξωτερικά ιατρεία των νοσοκομείων, ενώ ο πληθυσμός της υπαίθρου καλύπτεται για την πρωτοβάθμια περίθαλψη από τα Κέντρα Υγείας και τα περιφερειακά ιατρεία. Για τη δευτεροβάθμια περίθαλψη ο πληθυσμός της υπαίθρου καλύπτεται από τις νοσοκομειακές μονάδες της Περιφέρειας, ενώ δεν υπάρχει υποδομή τριτοβάθμιας περίθαλψης στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.

Η εξέλιξη του αριθμού των γιατρών στην Περιφέρεια ακολουθεί ανοδική πορεία, αυξανόμενη κατά 28% κατά τα έτη 1997-2001. Αποτέλεσμα ήταν, το 2001 να αναλογούν 3,1 γιατροί ανά 1.000 κατοίκους, ενώ το 1994 το αντίστοιχο μέγεθος ανέρχονταν σε 2,17. Σε επίπεδο Χώρας, το έτος 2001 αναλογούν 4,4 γιατροί ανά 1.000 κατοίκους, διαφορά με την Περιφέρεια που υποδεικνύει το έλλειμμα κάλυψης των αναγκών παροχής ιατρικών υπηρεσιών στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.

Στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου λειτουργούν επίσης, υποδομές για την φροντίδα και υποστήριξη των ατόμων με ειδικές ανάγκες όπως είναι τα ΚΕΚΥΚΑΜΕΑ σε Λέσβο, Χίο και Σάμο και το Ίδρυμα Κοινωνικής Πρόνοιας Αγιάσου «ΘΕΟΜΗΤΩΡ» στη Λέσβο.

Το επίπεδο παροχής υπηρεσιών περίθαλψης / υγείας σε γενικές γραμμές παρουσιάζει ελλείψεις, κυρίως στα μικρά νησιά, σε συνδυασμό με τις ελλείψεις σε ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, ενώ και στις νοσοκομειακές μονάδες της Περιφέρειας παρατηρούνται ελλείψεις σε αριθμό ιατρικών ειδικοτήτων.

2.1.5. Η Χωρική διάσταση των Περιφερειακών ανισοτήτων

Στη Χωρική Ενότητα «Κρήτης - Νήσων Αιγαίου» συγκεντρώνεται το 10% του πληθυσμού της χώρας σε ένα σύνολο 986 δημοτικών διαμερισμάτων. Από αυτά, το 32,9% χαρακτηρίζονται ορεινά, το 29,6% ημιορεινά και 37,5% πεδινά. Παρά την αριθμητική υπεροχή των ορεινών και ημιορεινών διαμερισμάτων (65,5%) συγκεντρώνουν μόλις το 35,6% του συνολικού πληθυσμού της Χωρικής Ενότητας.

Η πλειοψηφία, των ορεινών δημοτικών διαμερισμάτων συναντάται στην Περιφέρεια Κρήτης με ποσοστό 63%. Ακολουθούν το Βόρειο και το Νότιο Αιγαίο με ποσοστά 21,6 % και 15,1% αντίστοιχα.

Χωρικά η πλειοψηφία του πληθυσμού, ήτοι το 58% επί του συνόλου, συγκεντρώνεται στα αστικού τύπου διαμερίσματα με πυκνότητα 319,3 κατοίκους ανά τετραγωνικό χιλιόμετρο. Ως πλέον αραιοκατοικημένες περιοχές (24,1 κάτοικοι / χλμ²) χαρακτηρίζονται, όπως είναι αναμενόμενο, οι ορεινές καθώς και οι τρεις διοικητικές Περιφέρειες διαθέτουν σημαντική διαρροή πληθυσμού από τις ορεινές στις πεδινές περιοχές και κυρίως στα αστικά κέντρα εντός ή/και εκτός της χωρικής ενότητας. Η αναλυτική παρουσίαση της χωρικής διάστασης των περιφερειακών ανισοτήτων ανά διοικητική Περιφέρεια παρουσιάζεται στην επόμενη ενότητα.

2.1.5.1. Ενδοπεριφερειακές ανισότητες

Περιφέρεια Κρήτης: Οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες χαρακτηρίζονται από έναν έντονο χωρικό δυισμό μεταξύ του βορείου ανεπτυγμένου τμήματος της Κρήτης και της ενδοχώρας μαζί με τις νότιες ακτές και τα μικρότερα νησιά.

Ειδικότερα, υπάρχει υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και δραστηριοτήτων στο βόρειο παραλιακό τμήμα, όπου εκεί χωροθετούνται και τα μεγάλα αστικά κέντρα-πρωτεύουσες των νομών, καθώς και οι σημαντικότερες υποδομές (λιμάνια, αεροδρόμια), σε αντίθεση με τις υπόλοιπες περιοχές που χαρακτηρίζονται από χωρική διασπορά του πληθυσμού και των δραστηριοτήτων σε πολυάριθμους μικρούς οικισμούς.

Οι παρατηρούμενες ενδογενείς τάσεις χωρικής οργάνωσης αποτελούν αντανάκλαση των τάσεων οικονομικής ανάπτυξης. Η υπερσυγκέντρωση πληθυσμού στα βόρεια παράλια του νησιού εκδηλώνεται ως συνέπεια της ανάπτυξης του τουρισμού σε ζώνες γύρω από τις βασικές πύλες εισόδου. Άλλωστε, στους νομούς Ηρακλείου και Χανίων η βόρεια ζώνη συγκεντρώνει το 70% του συνολικού πληθυσμού της.

Η ανάπτυξη των θερμοκηπιακών καλλιεργειών στα νότια τμήματα του νησιού ήταν η αφορμή συγκράτησης πληθυσμού. Στα νότια του νομού Λασιθίου όπου η συγκέντρωση θερμοκηπίων είναι ιδιαίτερα έντονη, συγκεντρώνεται το 30% του πληθυσμού.

Παρά τις προαναφερόμενες τάσεις έντονης χωρικής συγκέντρωσης του πληθυσμού στη βόρεια ζώνη, η ύπαρξη των ελαιοκαλλιεργειών σε όλο το νησί είχε ως συνέπεια να διατηρηθούν πολλοί μικροί οικισμοί στην ύπαιθρο. Έτσι, οι πιέσεις που προκύπτουν από τις υφιστάμενες τάσεις του κοινωνικοοικονομικού περιβάλλοντος, είναι πολλαπλές και σ' αρκετές περιπτώσεις αντικρουόμενες.

Οι απαιτήσεις για βελτίωση των συνθηκών ζωής στα βόρεια, νότια παράλια και την ενδοχώρα είναι σαφώς διαφοροποιημένες και με άλλη αφετηρία. Αυξημένες απαιτήσεις για υποδομές υγείας - πρόνοιας αλλά και βελτίωσης των μεταφορικών υποδομών, εμφανίζονται στα νότια και ορεινά τμήματα όπου η αναλογία γεροντικού πληθυσμού προς τον νεανικό είναι υψηλότερη. Στις ίδιες ζώνες η συνύπαρξη αρχαιολογικών περιοχών, με οικολογικά ευαίσθητες ζώνες και εντατικές καλλιέργειες δημιουργεί αυξημένες απαιτήσεις ρυθμιστικών παρεμβάσεων, αλλά και παρεμβάσεων ανάδειξης και αξιοποίησης.

Ταυτόχρονα, στα βόρεια τμήματα, η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των ήδη ανεπτυγμένων τουριστικών περιοχών και η ύπαρξη των μεγάλων αστικών κέντρων επιβάλλει βελτίωση των υποδομών και ταυτόχρονα άμβλυση των πιέσεων στο φυσικό περιβάλλον.

Με βάση τα προαναφερόμενα εντοπίζονται:

- Διαφοροποίηση βόρειας ζώνης (υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και δραστηριοτήτων), ενδοχώρας (πολυάριθμοι οικισμοί, φυσικό - ιστορικό περιβάλλον και αγροτουρισμός) και νότιας ζώνης (θερμοκήπια, τουριστικές αναπτύξεις, φυσικό ιστορικό περιβάλλον).
- Διαφοροποίηση μεταξύ των νομών, με τους Νομούς Ρεθύμνης και Λασιθίου να υστερούν ως προς τους ρυθμούς ανάπτυξης.

Η εξειδίκευση του ρόλου των αστικών κέντρων, σε συνδυασμό με την ανάπτυξη της ενδοχώρας και του νότου είναι απαραίτητη τόσο για την ενίσχυση της εξωστρέφειάς της, όσο και για την ενδοπεριφερειακή σύγκλιση.

ΠΙΝΑΚΑΣ: ΜΟΝΙΜΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΜΕ ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΑΣΤΙΚΕΣ, ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ, ΜΕΣΟΣ ΣΤΑΘΜΙΚΟΣ ΥΨΟΜΕΤΡΩΝ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ/ ΝΟΜΟΣ	αρ. Δ.Δ.	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ	ΠΥΚΝΟΤΗΤΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΑΝΑ Τ.Χ.	ΜΕΣΟΣ ΣΤΑΘΜΙΚΟΣ ΥΨΟΜΕΤΡΟΥ
ΕΛΛΑΔΑ	6.129	10.934.097	82,86	134
ΑΣΤΙΚΑ	497	8.211.646	408,37
ΑΓΡΟΤΙΚΑ	5632	2.722.451	24,34
ΠΕΔΙΝΑ	2441	7.858.224	202,9
ΗΜΙΟΡΕΙΝΑ	1525	2.285.884	60,85
ΟΡΕΙΝΑ	2163	789.989	14,19
Χ.Ε. ΚΡΗΤΗΣ ΚΑΙ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ	986	1.098.065	62,89	107,5
ΑΣΤΙΚΑ	60	635.266	319,3
ΑΓΡΟΤΙΚΑ	926	462.799	29,91
ΠΕΔΙΝΑ	370	706.871	161,9
ΗΜΙΟΡΕΙΝΑ	292	226.078	37,79
ΟΡΕΙΝΑ	324	165.116	24,1
ΚΡΗΤΗ	578	594.368	71,3	136
ΑΣΤΙΚΑ	27	353.986	525,03

ΑΓΡΟΤΙΚΑ	551	240.382	31,37
ΠΕΔΙΝΑ	208	403.772	214,91
ΗΜΙΟΡΕΙΝΑ	165	103.235	44,1
ΟΡΕΙΝΑ	205	87.361	21,22
ΝΗΣΟΙ ΑΙΓΑΙΟΥ	408	503.697	55,22	79
ΑΣΤΙΚΑ	33	281.280	213,85
ΑΓΡΟΤΙΚΑ	375	222.417	28,49
ΠΕΔΙΝΑ	162	303.099	110,35
ΗΜΙΟΡΕΙΝΑ	127	122.843	33,74
ΟΡΕΙΝΑ	119	77.755	28,43
ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	214	205.235	53,5	92
ΑΣΤΙΚΑ	12	95.820	200,8
ΑΓΡΟΤΙΚΑ	202	109.415	32,5
ΠΕΔΙΝΑ	85	119.339	97,4
ΗΜΙΟΡΕΙΝΑ	59	47.248	34,47
ΟΡΕΙΝΑ	70	38.648	31,1
ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	194	298.462	56,46	77
ΑΣΤΙΚΑ	21	185.460	221,26
ΑΓΡΟΤΙΚΑ	173	113.002	25,4
ΠΕΔΙΝΑ	77	183.760	120,74
ΗΜΙΟΡΕΙΝΑ	68	75.595	33,3
ΟΡΕΙΝΑ	49	39.107	50,59
ΠΗΓΗ: ΕΣΥΕ, 2001, ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΟΜΑΔΑ ΜΕΛΕΤΗΣ				

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Κατά το χρόνο του παρόντος σχεδιασμού εξακολουθούν να υφίστανται μεταξύ των νησιών διαφοροποιήσεις αναγκών οι οποίες πρέπει να ληφθούν υπόψη, προκειμένου να επιτευχθεί κατά το δυνατόν σύγκλιση των οικονομικών και κοινωνικών παραμέτρων ενδοπεριφερειακά (ΑΕΠΠ, εξυτηρητήσεις, ευκαιρίες ανάπτυξης κλπ).

Είναι χαρακτηριστικό ότι 5 νησιά της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου (Ρόδος, Κως, Μύκονος, Σαντορίνη και Σύρος), συγκεντρώνουν το 63% του πληθυσμού, με ΑΕΠΠ το οποίο ανέρχεται στο 98,94% του μέσου όρου των ΕΕ-15, ενώ τα υπόλοιπα 43 νησιά με το 37% του πληθυσμού, φθάνουν μόλις το 58,65% του ΑΕΠΠ του μέσου όρου των ΕΕ-15 (στοιχεία 2001). Αντίστοιχες διαφοροποιήσεις υπέρ των νησιών αυτών αφορούν το ρυθμό αύξησης του πληθυσμού, τη συγκέντρωση του οικονομικά ενεργού πληθυσμού και των υπηρεσιών (σαν φυσιολογική συνέπεια).

Έτσι παραμένει η ανάγκη κατηγοριοποίησης των νησιών σε δύο τουλάχιστον ομάδες από πλευράς ανάπτυξης και αντιμετώπισης των σχετικών αδυναμιών και αναγκών με διαφοροποιημένη προσέγγιση. Η ως άνω χωρική προσέγγιση αναφέρεται «στα ανεπτυγμένα οικονομικά και διοικητικά νησιά/κέντρα, στα οποία πραγματοποιήθηκαν σημαντικές παρεμβάσεις στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους, και υφίσταται τώρα η ανάγκη του ποιοτικού άλματος τόσο σε διοικητικό, όσο και σε οικονομικό επίπεδο».

Στην περίπτωση αυτή, ο σχεδιασμός θα βασιστεί στη δημιουργία προϋποθέσεων και δράσεων που αφορούν:

- Στην ενίσχυση της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της οικονομίας της γνώσης, με έμφαση στην ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας όπου αυτή έχει τα δυνατά της συγκριτικά πλεονεκτήματα (τουρισμός, περιβάλλον, πολιτισμός).
- Στη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της δημόσιας διοίκησης.

Έτσι θα αυξηθεί σημαντικά η ελκυστικότητα των νησιών αυτών (αλλά και της Περιφέρειας γενικότερα) για την προσέλκυση ανθρώπινου δυναμικού (επιστημονικού και εξειδικευμένου εργατικού) και επενδύσεων σε διάφορους τομείς πέραν του τουρισμού. Το αποτέλεσμα θα είναι η δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας.

Στα μικρότερα νησιά, στα οποία οι παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν ήταν μικρής κλίμακας και αποτελέσματος και στα οποία υπάρχει ακόμη ευρύ πεδίο για ενέργειες, που θα

οδηγήσουν στην οικονομική και κοινωνική ενδοπεριφερειακή σύγκλιση.

Εδώ ο σχεδιασμός στοχεύει κυρίως:

- Στην προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος και των πολιτιστικών πόρων που αποτελούν το βασικό συγκριτικό πλεονέκτημα των περιοχών αυτών
- Στην εξασφάλιση επάρκειας των υποδομών (τεχνικών και κοινωνικών) που συνιστούν την «ποιότητα ζωής» και συγκρατούν το υπάρχον ανθρώπινο δυναμικό αλλά προσελκύουν και νέο.
- Στη βελτίωση της προσπελασιμότητας (ενδοπεριφερειακά και ως προς τα κέντρα) που στηρίζει την ανάπτυξη της τοπικής επιχειρηματικότητας και του τουρισμού σε ήπιες μορφές συμβατές με το συγκεκριμένο περιβάλλον των μικρών νησιών.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: Πέραν της περιφερειακής θέσης, το Βόρειο Αιγαίο υστερεί, λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα του και από τις συνέπειες του φυσικού κατακερματισμού, που περιορίζουν τις δυνατότητες λειτουργικής ενοποίησης του. Σε επίπεδο νομού οι δεσμοί μεταξύ των νησιών είναι πιο έντονοι και αποτελούν συνάρτηση ιστορικών δεσμών, του πληθυσμιακού μεγέθους, των αστικών κέντρων και των μεταφορικών κόμβων. Η διάταξη, όμως, των μεταφορικών συστημάτων της χώρας, που είναι ακτινική με κύριους πόλους την Αθήνα ή τον Πειραιά, περιορίζει τις επικοινωνιακές συνδέσεις μεταξύ των νησιών που ανήκουν σε διαφορετικούς νομούς. Η πολλαπλή αυτή περιφερειακότητα, διπλή για τα μεγαλύτερα νησιά και τριπλή για τα μικρότερα, αποτελεί ένα μόνιμο μειονέκτημα της Περιφέρειας στις παρούσες κοινωνικο-οικονομικές συνθήκες.

Όσον αφορά στις διαφοροποιήσεις / ανισότητες μεταξύ των νομών και των νησιών της Περιφέρειας, αυτές αναφέρονται τόσο στα δημογραφικά και κοινωνικο-οικονομικά χαρακτηριστικά, όσο και στη διάρθρωση της παραγωγικής δομής τους.

Αναλυτικά:

- Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού της Περιφέρειας υπολείπεται σημαντικά από τον αντίστοιχο της Χώρας, κυρίως στο νομό Χίου, με μείωση του πληθυσμού στα Ψαρά, ενώ οι νομοί Λέσβου και Σάμου εμφανίζουν περισσότερο βελτιωμένη εικόνα, σε όλα τα νησιά που τους απαρτίζουν.
- Ο δείκτης αστικότητας του πληθυσμού διαφοροποιείται μεταξύ των νομών, με το νομό Χίου να έχει το υψηλότερο ποσοστό αστικού πληθυσμού, 53%, ενώ στους άλλους δύο νομούς κυριαρχεί ο αγροτικός πληθυσμός, κυρίως στο νομό Σάμου.
- Ο δείκτης γήρανσης, και στους τρεις νομούς υπερβαίνει τον αντίστοιχο της Χώρας, σημειώνοντας την υψηλότερη τιμή στους νομούς Λέσβου και Σάμου (1,63) και χαμηλότερη στο νομό Χίου (1,47), όταν η τιμή του δείκτη στη Χώρα είναι 1,25. Ιδιαίτερα μεγάλο δείκτη γήρανσης έχουν τα νησιά Ικαρία, Αγ. Ευστράτιος, Οινούσες και Ψαρά, ήτοι τα μικρά νησιά της Περιφέρειας.

Επίσης, το κατά κεφαλήν ΑΕΠ των νομών της Περιφέρειας (σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat) διαφοροποιείται σημαντικά, με μεγαλύτερο δείκτη στο νομό Λέσβου, ακολουθεί ο νομός Χίου και τελευταίος ο νομός Σάμου. Σε σχέση με το μέσο όρο της Περιφέρειας όταν αυτός εκφράζεται με 100 για το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας, οι έντονες διαφοροποιήσεις των νομών, φαίνονται από το γεγονός ότι ο νομός Λέσβου έχει δείκτη 113,6, ο νομός Χίου 106,9, και ο νομός Σάμου 71,8, χωρίς όμως αυτό να αναφέρεται σε όλα τα νησιά κάθε νομού.

Τέλος, όσον αφορά στην παραγωγική διάρθρωση των νομών της Περιφέρειας, ο νομός Σάμου εμφανίζει υψηλό ποσοστό συμμετοχής του τριτογενή τομέα, με σημαντική διαφορά από το νομό Λέσβου, ο οποίος όμως παρουσιάζει υψηλό ποσοστό στο δευτερογενή τομέα, με σημαντική διαφορά από τους νομούς Χίου και Σάμου. Τέλος, ο πρωτογενής τομέας παρουσιάζει μικρή συμμετοχή και στους τρεις νομούς, με διαφοροποίηση στα μικρά νησιά, των οποίων η μικρή οικονομία τους στηρίζεται στον πρωτογενή τομέα και στον τουρισμό.

2.1.5.2. *Ορεινές, ημιορεινές, πεδινές περιοχές*

Περιφέρεια Κρήτης: Στην Περιφέρεια Κρήτης οριοθετούνται τρεις εκτεταμένες ορεινές ζώνες: η πρώτη καταλαμβάνει τον ορεινό όγκο των Λευκών Ορέων και της Ίδης, η δεύτερη είναι η

επιμήκης ζώνη των Αστερουσίων στα νότια του νομού Ηρακλείου και η τρίτη ζώνη οριοθετείται ανατολικότερα και περιλαμβάνει τα Λασιθιώτικα Όρη. Το 49,4% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας είναι ορεινό. Από το σύνολο των δημοτικών διαμερισμάτων (578) που υπάρχουν στην Περιφέρεια Κρήτης το 35,4% ανήκει σε ορεινές περιοχές (205), ενώ το 14,6% του πληθυσμού κατοικεί στον ορεινό χώρο. Διαφοροποιημένοι, ως προς τα γεωγραφικά – πληθυσμιακά χαρακτηριστικά, τους εμφανίζονται και οι τέσσερις Νομοί της Κρήτης:

Στο Ν. Ηρακλείου με 11,1% αύξηση πληθυσμού στο διάστημα 1991-2001 το 74% του πληθυσμού συγκεντρώνεται στις βόρειες πεδινές ζώνες. Το υπόλοιπο 26% του πληθυσμού ισοκατανέμεται στις ημιορεινές (14%) και ορεινές ζώνες (12%). Σημειώνεται ότι και στις ημιορεινές ζώνες του νομού επικρατούν οι γεωργικές εκτάσεις (54% της έκτασης) σε αντίθεση με τις ορεινές όπου το 51% της έκτασης καταλαμβάνουν οι βοσκότοποι. Αρνητικές μεταβολές πληθυσμού και σχετικά υψηλοί δείκτες γήρανσης καταγράφονται στην ορεινή ενδοχώρα.

Στο Ν. Χανίων με αύξηση πληθυσμού 11,5% στο διάστημα 1991-2001 η εικόνα είναι αντίστοιχη με εκείνη του Ν. Ηρακλείου. Στα βόρεια πεδινά τμήματα συγκεντρώνεται το 70% του πληθυσμού. Το υπόλοιπο 30% σχεδόν ισοκατανέμεται στις ημιορεινές ζώνες (17%) όπου επικρατούν γεωργικές εκτάσεις και τις ορεινές ζώνες (13%) όπου επικρατούν οι βοσκότοποι και καταγράφεται αρνητική πληθυσμιακή δυναμική και υψηλοί δείκτες γήρανσης.

Και στο Ν. Ρεθύμνου με αύξηση πληθυσμού 16,7% στο διάστημα 1991-2001, το 54% του πληθυσμού συγκεντρώνεται στις πεδινές ζώνες, όπου επικρατούν οι γεωργικές εκτάσεις (54%). Σε αντίθεση όμως με το Ηράκλειο και τα Χανιά, το 35% του πληθυσμού μένει στις ορεινές ζώνες, όπου επικρατούν οι βοσκότοποι (70%). Μικρό ποσοστό του πληθυσμού (12%) παραμένει στις ημιορεινές ζώνες όπου και πάλι κυριαρχούν οι βοσκότοποι (56%) και εμφανίζεται υψηλή γήρανση και μείωση πληθυσμού.

Αντίθετα στο Ν. Λασιθίου, με αύξηση πληθυσμού μόνο 6,5% στο διάστημα 1991-2001, η πλειοψηφία του πληθυσμού (46%) κατοικεί στις ημιορεινές ζώνες, όπου επικρατούν οι βοσκότοποι (61%). Στο νότιο πεδινό τμήμα του Νομού, όπου επικρατούν οι γεωργικές εκτάσεις (57%) συγκεντρώνεται το 29% του πληθυσμού ενώ το υπόλοιπο 24% διαμένει στις ορεινές ζώνες.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Οι ορεινές εκτάσεις καλύπτουν το 28,3% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας. Ο αριθμός των ορεινών δημοτικών διαμερισμάτων ανέρχεται σε 49 επί συνόλου 194 και αποτελεί το 25,2% του συνόλου των ΟΤΑ της Περιφέρειας, ενώ ο πληθυσμός των ορεινών περιοχών είναι 39,107 κάτοικοι και καλύπτει το 13,1% του συνολικού πληθυσμού. Από το σύνολο του πληθυσμού των ορεινών περιοχών της Περιφέρειας το 68,9% τοποθετείται στο νομό Δωδεκανήσου με αντιστοιχία 40,8% σε ορεινά δημοτικά διαμερίσματα.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου χαρακτηρίζεται από σημαντικό ποσοστό ορεινών και ημιορεινών εκτάσεων. Συγκεκριμένα, το ποσοστό των ορεινών εκτάσεων καλύπτει το 33,2% της συνολικής έκτασης της Περιφέρειας και των ημιορεινών το 35,3%. Από το σύνολο των δημοτικών διαμερισμάτων (214) που υπάρχουν στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου το 33 % ανήκει σε ορεινές περιοχές, ενώ το 19 % του πληθυσμού κατοικεί στον ορεινό χώρο.

Παράλληλα παρατηρούνται έντονες ανισότητες στις εσωτερικές ζώνες των νησιών, ιδιαίτερα των πέντε μεγάλων της Περιφέρειας, οι οποίες προσδιορίζονται από το ανάγλυφο του εδάφους (ορεινό, ημιορεινό και κλίσεις), σε σχέση και με την έλλειψη των αναγκαίων συνδέσεων των ζωνών αυτών με τα αστικά / ημιαστικά κέντρα και λιμάνια των νησιών.

Οι ορεινές περιοχές μειονεκτούν σε σχέση με τις πεδινές εκτάσεις κυρίως λόγω κλίματος, γεωμορφολογίας και θέσης. Λόγω των χαμηλών εισοδημάτων και της έλλειψης κοινωνικοπολιτιστικής υποδομής, παρατηρούνται τις τελευταίες δεκαετίες σημαντικές μετακινήσεις πληθυσμού στα αστικά κέντρα της Περιφέρειας και της Ηπειρωτικής χώρας. Τα Δημοτικά Διαμερίσματα των ημιορεινών περιοχών με πληθυσμό μικρότερο των 2.000 κατοίκων εμφανίζουν παρόμοια δημογραφικά, παραγωγικά και εν γένει αναπτυξιακά

προβλήματα με εκείνα των ορεινών περιοχών, ίσως σε ορισμένες ελάχιστες εξαιρέσεις μικρότερης έντασης, αξιοποιώντας σε κάποιο μικρό βαθμό τον εναλλακτικό τουρισμό, κυρίως τον αγροτουρισμό.

Τα πεδινά δημοτικά διαμερίσματα συγκεντρώνοντας το 58% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας, είναι κατά βάση αγροτικά ή εξαρτώνται από την αλιεία, με συμπληρωματικές δραστηριότητες τον εποχικό, μικρής διάρκειας τουρισμό. Σε μεγάλο δε βαθμό εμφανίζουν παρόμοια χαρακτηριστικά με εκείνα των ορεινών και ημιορεινών αγροτικών Δημοτικών Διαμερισμάτων, ήτοι δυσμενέστερη δημογραφική σύνθεση, χαμηλότερο μορφωτικό επίπεδο, χαμηλότερο επίπεδο αξιοποίησης νέων τεχνολογιών και έλλειψη κοινωνικών υποδομών, ενώ παράλληλα διαπιστώνονται και ελλείψεις σε βασικές υποδομές, ιδιαίτερα περιβαλλοντικές και συγκοινωνιακές.

2.1.5.3. **Αστικές περιοχές, βιώσιμη αστική ανάπτυξη**

Περιφέρεια Κρήτης: Στην Περιφέρεια Κρήτης, σύμφωνα με την Ε.Σ.Υ.Ε. υπάρχουν 27 Αστικά Κέντρα (4,6% του συνόλου των Δ.Δ. της Περιφέρειας) στα οποία διαμένουν 353.986 κάτοικοι ή το 59,5% επί του συνολικού πληθυσμού (2001).

Οι δυναμικές αστικές περιοχές συγκεντρώνονται στο Βόρειο τμήμα του νησιού συνυπάρχοντας χωρικά με τις ανεπτυγμένες τουριστικά ζώνες και τις βασικές πύλες εισόδου – εξόδου της Περιφέρειας.

Κοινό γνώρισμα του αστικού περιβάλλοντος στις πόλεις του νησιού αποτελεί η σημαντική παρουσία ιστορικών και πολιτιστικών μνημείων με αυξημένες απαιτήσεις προστασίας. Βασικό γνώρισμα είναι επίσης η επέκταση των πόλεων του Νησιού. Η διόγκωσή τους τις καθιστά ισχυρότερα κέντρα οικονομικής ανάπτυξης, με αποτέλεσμα τη μετατόπιση μεγάλου τμήματος των φυσικών πόρων για τη συντήρηση των αστικών κοινωνιών, επηρεάζοντας με τον τρόπο αυτό περιοχές σε μεγάλη απόσταση από τα κέντρα των πόλεων. Η κατάσταση αυτή συνεχίζεται διαρκώς μέσω της συνεχούς μετακίνησης και εγκατάστασης νέου πληθυσμού στις πόλεις, η οποία έχει σαν συνέπεια τη συνεχή χωρική εξάπλωση και την περαιτέρω οικονομική ανάπτυξη των πόλεων, οι οποίες με τη σειρά τους οδηγούν σε μεγαλύτερη ανισορροπία μεταξύ πόλης και γειτονικών μη αστικών περιοχών.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Ο αστικός πληθυσμός του Νοτίου Αιγαίου καταλαμβάνει το 62,1% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας, με κυρίαρχα αστικά κέντρα τις Πρωτεύουσες των νομών.

Ο κατακερματισμός των ανθρωπογεωγραφικών ενοτήτων που διέπει τον χαρακτήρα της ανάπτυξης του νησιωτικού χώρου του Νοτίου Αιγαίου, αναπαράγεται και θα συνεχίσει να αναπαράγεται δημιουργώντας την αναγκαιότητα για Οικιστικά Κέντρα, διαφορετικού τύπου και διαφορετικού τρόπου κατάταξης σε επίπεδα από τα αντίστοιχα της ηπειρωτικής χώρας.

Η κατάταξη και ιεράρχηση των οικιστικών κέντρων της Περιφέρειας προσδιορίζεται από:

- Τη συνεκτίμηση τόσο του μόνιμου πληθυσμού όσο και του μέσου εποχιακού, χωρίς τις ακραίες τους τιμές, με την αναμενόμενη εξέλιξή του.
- Το βαθμό επιρροής και γεωγραφικής εμβέλειας του οικιστικού κέντρου στο συγκεκριμένο χώρο της Περιφέρειας και στα οικιστικά κέντρα που εξαρτώνται από αυτό.
- Την προγενέστερη αντιστοιχία και κατάταξή του στη χωροταξική οργάνωση των νομών.
- Τις εξυπηρετήσεις και τον προσανατολισμό τους.

Σύμφωνα με τα παραπάνω τα οικιστικά κέντρα της Περιφέρειας κατατάσσονται σε τέσσερις βαθμίδες / επίπεδα και είναι:

- Ρόδος, Ερμούπολη: Περιφερειακά Κέντρα, αντίστοιχα με τους οικισμούς 1^{ου} επιπέδου
- Κώς, Νάξος: Νομαρχιακά Κέντρα, αντίστοιχα με τους οικισμούς 2^{ου} επιπέδου
- Κάλυμνος, Κάρπαθος, Φηρά, Μήλος: Υπερτοπικά Κέντρα, αντίστοιχα με οικισμούς

3^{ου} επιπέδου

- Πάτμος, Λέρος, Αντιμάχεια, Γεννάδιο, Ιαλυσσός, Έμπωνας, Κρεμαστή, Αρχάγγελος, Φαληράκι Ρόδου, Χώρα Άνδρου, Χώρα Τήνου, Μύκονος, Κορρησία, Παροικιά, Ίος: Τοπικά Κέντρα, αντίστοιχα με οικισμούς 3ου ή 4ου επιπέδου.
- 169 οικισμοί Ν. Δωδεκανήσου και 409 οικισμοί Ν. Κυκλάδων: αντίστοιχοι των οικισμών 4ου και 5ου επιπέδου.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: Ο αστικός πληθυσμός του Βορείου Αιγαίου καταλαμβάνει το 46,7% του συνολικού πληθυσμού της Περιφέρειας, με κυρίαρχα αστικά κέντρα τις Πρωτεύουσες των νομών. Σύμφωνα με την απογραφή του 2001 τα μεγαλύτερα αστικά κέντρα της Περιφέρειας είναι ο Δήμος Μυτιλήνης του νομού Λέσβου με πληθυσμό 24.953 κατοίκους και ο Δήμος Χίου του νομού Χίου με πληθυσμό 22.894 κατοίκους (το πολεοδομικό συγκρότημα της Χίου πλησιάζει τους 30.000 κατοίκους), ενώ ο νομός Σάμου στερείται αστικού κέντρου. Οι μεγαλύτεροι οικισμοί του νομού Σάμου είναι ο Δήμος Σαμίων με 5.824 κατοίκους και ο Δήμος Καρλοβασίου με 5.357 κατοίκους. Στη νήσο Λήμνο του νομού Λέσβου σημαντικός οικισμός θεωρείται ο Δήμος Μυριναίων με πληθυσμό 4.342 κατοίκους.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαιτερότητες του νησιωτικού χώρου της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, ως αστικά κέντρα μπορούν να χαρακτηρισθούν οι εξής πόλεις:

- Η Μυτιλήνη, στο νησί της Λέσβου, με πληθυσμό 28.879 κατοίκους, σύμφωνα με την απογραφή του 2001, η οποία είναι πρωτεύουσα του νομού Λέσβου και έδρα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.
- Η Μύρινα, στο νησί της Λήμνου του νομού Λέσβου, με πληθυσμό 4.342 κατοίκους, η οποία είναι έδρα του επαρχείου της Λήμνου.
- Το Δημοτικό Διαμέρισμα Σαμίων, στο νησί της Σάμου, με πληθυσμό 6.275 κατοίκους, πρωτεύουσα του νομού Σάμου, διοικητικό κέντρο του νομού, μαζί με το Δ.Δ. Βαθέος, λειτουργούν από κοινού ως το αστικό κέντρο του νησιού.
- Το Καρλόβασι, επίσης στο νησί της Σάμου, με πληθυσμό 5.895 κατοίκους, στο κύριο λιμάνι του νησιού, το οποίο συγκεντρώνει έντονη εμπορική και οικονομική δραστηριότητα.
- Η Χίος, στο ομώνυμο νησί, με πληθυσμό 23.779 κατοίκους, πρωτεύουσα του νομού Χίου, εμπορικό / οικονομικό και διοικητικό κέντρο του νομού.

Οι παραπάνω αναφερόμενες ως αστικά κέντρα, πόλεις της Περιφέρειας, υπό διαφορετική κλίμακα και ένταση λειτουργούν ενίοτε ως πυρήνες της ανάπτυξης μιας ευρύτερης περιοχής, ενίοτε ως δέκτες όλης της οικονομικής δραστηριότητας της ευρύτερης περιοχής ή / και του νομού. Η δεύτερη περίπτωση, η οποία είναι η πλέον συνήθης, έχει ως αποτέλεσμα τη διαχρονική απερήμωση της ευρύτερης περιοχής ή / και των πλέον απομακρυσμένων και μειονεκτικών περιοχών της Περιφέρειας. Παράλληλα όμως η υπερσυγκέντρωση δραστηριοτήτων και πληθυσμού σ' αυτού του τύπου αστικά κέντρα, χωρίς την ανάλογη θεσμική και λειτουργική υποδομή δημιουργεί κάποια κοινά αλλά πολύπλοκα προβλήματα που παρατηρούνται και στα κέντρα άλλων ευρωπαϊκών πόλεων, έστω και υπό διαφορετική κλίμακα.

Για την αξιοποίηση των αστικών κέντρων στην αναπτυξιακή διαδικασία της Περιφέρειας, απαιτείται ο σαφής προσδιορισμός του αναπτυξιακού τους ρόλου, η ενίσχυση των επιχειρηματικών και των αναπτυξιακών υποδομών τους, καθώς και η ενίσχυση των αστικών υπερδομών και υποδομών που αφορούν την επισήμανση της ταυτότητας της πόλης, την ποιότητα κατοικίας, την προστασία και την αναβάθμιση του περιβάλλοντος, την κυκλοφορία και την στάθμευση των οχημάτων, την ανάπτυξη και ανάδειξη αστικών περιοχών, ιστορικών κέντρων κ.λπ., τις υπηρεσίες εκπαίδευσης – υγείας – πρόνοιας, την προώθηση της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης. Τέλος, για κάθε Αστικό Κέντρο πρέπει να αναδειχθούν και να ενισχυθούν οι «Πρωθητικές Δραστηριότητες» που δημιουργούν σημαντική αναπτυξιακή δυναμική στην πόλη, προσελκύουν και συντηρούν συμπληρωματικές δραστηριότητες και αναβαθμίζουν του αναπτυξιακό περιβάλλον.

2.1.5.4. **Νησιωτικότητα – Μικρά νησιά**

Περιφέρεια Κρήτης: Στην Περιφέρεια Κρήτης ανήκουν μικρά νησιά όπως η Γαύδος, η Ντία,

το Κουφονήσι, το Γαϊδουρονήσι ή Χρυσή, οι Διονυσάδες, η Σπιναλόγκα και το Παξιμάδι από τα οποία κατοικείται μόνο η Γαύδος.

Στα νησιά αυτά έχουν εφαρμοσθεί σημαντικές δράσεις στα πλαίσια των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων. Ειδικότερα στην Γαύδο, το μικρό μέγεθος, η εξάρτηση από την Κρήτη, η έλλειψη επαρκούς συγκοινωνιακής σύνδεσης καθώς και το έλλειμμα που παρουσιάζεται στις υποδομές, έχουν ως συνέπεια τη σταδιακή γήρανση και την πληθυσμιακή συρρίκνωση.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου τα 48 κατοικημένα νησιά, τα 31 ακατοίκητα νησιά και οι 178 βραχονησίδες, είναι σπαρμένα σε συνολική θαλάσσια έκταση 58,411 τετραγωνικών χιλιομέτρων, έκταση η οποία αντιστοιχεί στο 44.27% της συνολικής έκτασης της χώρας.

Μεγάλος αριθμός νησιών βρίσκεται σε σχετικά μεγάλη απόσταση από το κέντρο (η αεροπορική σύνδεση Αθήνα-Ρόδου, είναι η μεγαλύτερη σε μήκος και χρόνο διαδρομή εσωτερικών πτήσεων), από την έδρα της Περιφέρειας και μεταξύ τους, ενώ οι έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες, δημιουργούν ένα ιδιόμορφο χαρακτήρα στην Περιφέρεια. Η ιδιομορφία αυτή αποτέλεσε στο παρελθόν αλλά και στο παρόν, παράγοντα καθοριστικό της μορφής και του ρυθμού ανάπτυξής της και αναμένεται να είναι καθοριστική και για το μέλλον. Η μεγάλη απόσταση από τα ευρωπαϊκά κέντρα ανάπτυξης, η ανυπαρξία συνόρων με άλλα ευρωπαϊκά κράτη και η γεωγραφική διάσπαση του χώρου, καθιστούν το Νότιο Αιγαίο μια εξαιρετικά απομονωμένη και ιδιαίτερη Ευρωπαϊκή Περιφέρεια.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου αποτελεί μια νησιωτική Περιφέρεια με νησιά μεγάλου μεγέθους, σύμφωνα με τα δεδομένα της χώρας, η οποία κατά το παρελθόν είχε αναπτύξει, παράλληλα με το παραδοσιακό πρότυπο παραγωγής στον πρωτογενή τομέα, και ένα σχετικό διαφοροποιημένο πρότυπο μεταποίησης αγροτικών προϊόντων. Εκτός από τα τρία μεγάλα νησιά της Λέσβου, Χίου και Σάμου, περιλαμβάνει και αρκετά μικρότερα νησιά όπως η Λήμνος και ο Άγιος Ευστράτιος του Ν. Λέσβου, οι Οινούσες, τα Ψαρά και τα Αντίψαρα του Ν. Χίου και η Ικαρία και Φούρνοι του Ν. Σάμου.

Τα μικρά νησιά χαρακτηρίζονται από μικρό πληθυσμιακό μέγεθος ατόμων συνολικά, ανεπάρκεια υποδομών και υπηρεσιών και προβληματική σύνδεση με τα μεγαλύτερα νησιά της Περιφέρειας.

2.2. Ανάλυση Εξωτερικού Περιβάλλοντος

2.2.1. Το ΕΣΠΑ 2007-2013 και συνέργιες με Τομεακές Πολιτικές

Κεντρικό στοιχείο του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς (ΕΣΠΑ) για την περίοδο 2007-2013 αποτελεί η στροφή της χώρας προς την υλοποίηση της Πολιτικής της Λισαβόνας, χωρίς, ωστόσο, να παραγνωρίζεται η ανάγκη συνέχισης της στήριξης των πλέον μειονεκτουσών περιφερειών, μέσω της Πολιτικής Συνοχής. Αυτό το «μείγμα» της ευρωπαϊκής στρατηγικής, συνδέεται με την εθνική αναπτυξιακή στρατηγική την επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης, την αύξηση της παραγωγικότητας, την αύξηση της ανταγωνιστικότητας, την εμπέδωση του εξωστρεφούς προσανατολισμού της οικονομίας και τη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης ιδιαίτερα στις λιγότερο αναπτυγμένες Περιφέρειες, αποβλέποντας στην ταυτόχρονη άμβλυνση των διαπεριφερειακών και των ενδοπεριφερειακών κοινωνικο-οικονομικών ανισοτήτων και τη διεύρυνση των αναπτυξιακών δυνατοτήτων ολόκληρης της χώρας.

Το νέο αναπτυξιακό πρότυπο της χώρας που προωθείται μέσω του ΕΣΠΑ 2007-2013 εδράζεται στους εξής πυλώνες:

- προώθηση της καινοτομίας, της έρευνας και της επιχειρηματικότητας καθώς και στη διασύνδεσή τους, με προσανατολισμό στην αριστεία και στην Κοινωνία της Γνώσης.
- επένδυση σε βιώσιμες υποδομές, με στόχο τη βελτίωση της ελκυστικότητας της χώρας για την προσέλκυση επενδύσεων και την ποιότητα ζωής.
- επένδυση στο ανθρώπινο κεφάλαιο, που κατέχει κυρίαρχη θέση στη στρατηγική της χώρας και αποσκοπεί στη δημιουργία περισσότερων αλλά και καλύτερων θέσεων εργασίας.

- αναβάθμιση του θεσμικού περιβάλλοντος, με την απλούστευση του κανονιστικού πλαισίου (μείωση της γραφειοκρατίας) και εκσυγχρονισμό του δημόσιου τομέα σε όλα τα επίπεδα διοίκησης για τη μετατροπή του σε σύγχρονο και αποτελεσματικό εργαλείο σχεδιασμού και εφαρμογής των δημόσιων πολιτικών. ση στο ανθρώπινο κεφάλαιο.

Οι πέντε (5) θεματικές προτεραιότητες και οι 17 Γενικοί Στόχοι που εξειδικεύουν τους παραπάνω πυλώνες, για την επίτευξη του αναπτυξιακού οράματος της χώρας είναι:

1. Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας

- **Γενικός Στόχος 1:** Αύξηση της εξωστρέφειας και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων
- **Γενικός Στόχος 2:** Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και αύξηση της παραγωγικότητας
- **Γενικός Στόχος 3:** Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας

2. Κοινωνία της γνώσης και Καινοτομία

- **Γενικός Στόχος 4:** Βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος
- **Γενικός Στόχος 5:** Ενίσχυση της Έρευνας και Τεχνολογίας και προώθηση της καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας και μετάβασης στην οικονομία της γνώσης
- **Γενικός Στόχος 6:** Ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με ενσωμάτωση και συστηματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στους τομείς κοινωνικής και οικονομικής δραστηριοποίησης

3. Απασχόληση και κοινωνική συνοχή

- **Γενικός Στόχος 7:** Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων.
- **Γενικός Στόχος 8:** Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση.
- **Γενικός Στόχος 9:** Προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης.
- **Γενικός Στόχος 10:** Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας, που θα προσφέρει ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πολίτες και θα εστιάζει στη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών πρόληψης και φροντίδας.
- **Γενικός Στόχος 11:** Ανάδειξη του οικονομικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα των θεμέτων ισότητας των φύλων, με την άμεση σύνδεσή τους με τις κυρίαρχες εθνικές πολιτικές προτεραιότητες (ανάπτυξη, απασχόληση, κοινωνική συνοχή)

4. Θεσμικό Περιβάλλον

- **Γενικός Στόχος 12:** Βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και αποτελεσματική εφαρμογή τους για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δράσης.

5. Ελκυστικότητα της Ελλάδος και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης

- **Γενικός Στόχος 13:** Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας.
- **Γενικός Στόχος 14:** Ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας με γνώμονα την αειφορία.
- **Γενικός Στόχος 15:** Αειφόρος διαχείριση του Περιβάλλοντος.
- **Γενικός Στόχος 16:** Άσκηση αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής.
- **Γενικός Στόχος 17:** Ανάδειξη του Πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.

Κεντρικό στοιχείο της αναπτυξιακής στρατηγικής αποτελεί η **περιφερειακή διάσταση** και εξειδίκευση των αναπτυξιακών παρεμβάσεων. Η ενδυνάμωση της ανταγωνιστικότητας των ελληνικών Περιφερειών είναι εξέχουσας σημασίας για τη χώρα, για την επίτευξη της οποίας απαιτούνται σημαντικές διαρθρωτικές παρεμβάσεις στην οικονομία κάθε Περιφέρειας. Το μέλλον κάθε ελληνικής Περιφέρειας εξαρτάται από την ανταγωνιστικότητα του παραγωγικού ιστού της, η οποία συνδέεται άμεσα με τις επενδύσεις σε κλάδους παραγωγής, που είναι εκτεθειμένοι στον εθνικό και διεθνή ανταγωνισμό.

Η οριζόντια προσέγγιση της στρατηγικής της ανάπτυξης, συνδυάζεται και με τη **Χωρική Ανάπτυξη**, η οποία αποσκοπεί στον εμπλουτισμό του προβληματισμού που συνάγεται από τη περιφερειακή και θεματική θεώρηση με πρόσθετα στοιχεία, τα οποία θα συμβάλλουν στη διαμόρφωση προτεραιοτήτων, στην ιεραρχήσή τους καθώς και στην εξειδίκευση δράσεων συγκεκριμένων πολιτικών, που με τον τρόπο αυτό θα καταστούν αποτελεσματικότερες.

Οι στόχοι που είναι άμεσα συνδεδεμένοι με το χώρο και, οι οποίοι και προσδιορίζουν το περιεχόμενο της χωρικής ανάπτυξης, εντοπίζονται στην ανάπτυξη ενός ισόρροπου και πολυκεντρικού αστικού συστήματος και μιας νέας σχέσης πόλης – υπαίθρου, στην εξασφάλιση της ισότητας πρόσβασης στις υποδομές και στη γνώση, καθώς και στην αειφόρο ανάπτυξη, ορθολογική διαχείριση και η προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς.

Ο συνδυασμός των ανωτέρω αναπτυξιακών παρεμβάσεων διαφοροποιείται ανάλογα με τις απαιτήσεις για το περιεχόμενο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 και ιδίως όσον αφορά στους Στόχους 1 (Σύγκλιση) και 2 (Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση) των Ταμείων (Άρθρο 37 του Γενικού Κανονισμού 1083/2006).

Η κατηγοριοποίηση των Περιφερειών και η συσχέτισή της με συγκεκριμένες αναπτυξιακές επιλογές, λαμβάνεται υπόψη κατά το σχεδιασμό της στρατηγικής ανάπτυξης της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου», καθώς σε κάθε μια από τις τρεις περιφέρειες σε συνδυασμό με τη θέση τους ως προς τους αναπτυξιακούς άξονες της χώρας, το γεωγραφικό τους ανάγλυφο παρατηρούνται αναπτυξιακές διαπεριφερειακές ιδιαιτερότητες (βλ. ενότητα 1).

Για παράδειγμα, στις Περιφέρειες Στόχου 1 (Κρήτη και Βόρειο Αιγαίο) πρέπει να καταβληθεί προσπάθεια κάλυψης της απόστασης που τις χωρίζει από τον εθνικό αλλά και τον κοινοτικό μέσο όρο. Συνακόλουθα, έμφαση δίδεται στις πολιτικές Συνοχής. Η ένταση των παρεμβάσεων εδράζεται στην αποτελεσματική αντιμετώπιση των αρνητικών διαρθρωτικών φαινομένων.

Στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, που εντάσσεται στον Στόχο 2, πρέπει να επιδιωχθεί η σταθεροποίηση και η ενδυνάμωση όλων εκείνων των στοιχείων που οδήγησαν στην κατάταξη της στη συγκεκριμένη κατηγορία, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να ληφθούν υπόψη τα προβλήματα εσωτερικών ανισοτήτων, δεδομένου ότι η ενίσχυσή τους μπορεί να οδηγήσει σε «αναπτυξιακή αποσταθεροποίηση» τη συγκεκριμένη διοικητική Περιφέρεια.

Στις **χωρικές προτεραιότητες** της αναπτυξιακής στρατηγικής εντάσσονται:

1. Η βιώσιμη αστική ανάπτυξη, η οποία αφορά στο σύνολο των αστικών κέντρων της χώρας και στους οικισμούς με αστικές λειτουργίες, όπως οι πρωτεύουσες των νομών και τα αστικά κέντρα της υπαίθρου. Η βιωσιμότητα των συγκεκριμένων κέντρων αναφέρεται τόσο στην λειτουργικότητά τους με την έννοια της αντιμετώπισης των ελλείψεων, που πολλά από αυτά παρουσιάζουν ως προς τις υποδομές τους, όσο και στην οικονομική τους βιωσιμότητα με την έννοια ενός ανταγωνιστικού παραγωγικού προτύπου σε συνδυασμό με την αποτελεσματική διοίκηση τους.

Στο δίκτυο των αστικών κέντρων, ιδιαίτερη σημασία δίδεται στους **πόλους ανάπτυξης**, οι οποίοι στοχεύεται να ενδυναμωθούν προς την κατεύθυνση της προσέλκυσης επενδύσεων και επιχειρηματικότητας, της βελτίωσης των συνθηκών λειτουργίας των αστικών περιοχών, της βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων και, της αντιμετώπισης προβλημάτων, που συνδέονται με την ποιότητα του περιβάλλοντος των περιοχών αυτών και των πιέσεων, που

αυτό δέχεται από τις αστικές λειτουργίες και την αστική ανάπτυξη²⁸. Οι πόλοι ανάπτυξης της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» έχουν ως εξής:

- **Ηράκλειο – Χανιά.** Παρουσιάζουν αύξηση του πληθυσμού τους άνω του μέσου όρου της χώρας και ένα παραγωγικό πρότυπο, το οποίο βρίσκεται άνω του μέσου όρου της χώρας στον πρωτογενή τομέα, περί το μέσο όρο στον τριτογενή τομέα ενώ διαφοροποιούνται στο δευτερογενή όπου το Ηράκλειο βρίσκεται κάτω του μέσου όρου και τα Χανιά περί του μέσου όρου. Το παραγωγικό πρότυπο και των δύο αστικών κέντρων ενσωματώνει δυναμικά χαρακτηριστικά. Στο μεν Ηράκλειο περιορισμένα, χωρίς ιδιαίτερη έκταση, καθώς μειώνεται η σημασία του δευτερογενή τομέα, ενώ στα Χανιά η μεταβολή αυτή είναι σημαντική. Στα Χανιά παρατηρείται στο σύνολο της χρονικής περιόδου θεώρησης αύξηση της σημασίας τόσο του πρωτογενή όσο και του δευτερογενή. Το Ηράκλειο αποτελεί έδρα Περιφέρειας και νομού, ενώ τα Χανιά είναι έδρα νομού φιλοξενώντας επίσης και σημαντικές λειτουργίες δικαιοσύνης και άμυνας. Το Ηράκλειο φιλοξενεί τμήμα του Πανεπιστημίου Κρήτης και το Πανεπιστημιακό Νοσοκομείο ενώ στα Χανιά βρίσκεται το Πολυτεχνείο Κρήτης.
- **Ρόδος.** Αποτελεί το μεγαλύτερο νησιωτικό κέντρο της χώρας (εκτός από το Ηράκλειο και τα Χανιά). Είναι η πρωτεύουσα του νομού Δωδεκανήσου και συνιστά έναν από τους πιο σημαντικούς τουριστικούς τόπους της χώρας και σημαντικό κέντρο εκπαίδευσης και πολιτισμού. Το πληθυσμιακό της μέγεθος κατατάσσει τη Ρόδο στην μεσαία κατηγορία αστικών κέντρων, ενώ η θέση της αυτή ενδυναμώνεται εξαιτίας του νησιωτικού της χαρακτήρα. Ο πληθυσμός της πόλης αυξάνεται με ρυθμό άνω του μέσου όρου της χώρας. Το παραγωγικό της πρότυπο παρουσιάζει τιμές κάτω του εθνικού μέσου όρου της χώρας στον πρωτογενή και το δευτερογενή τομέα και άνω του μέσου όρου στον τριτογενή. Η Ρόδος, ως διοικητικό δυναμικό κέντρο νομαρχιακού επιπέδου μεσαίου μεγέθους, μπορεί να αποτελέσει σημαντικό σημείο σύνδεσης της ΕΕ με τα εξωτερικά της σύνορα.
- **Μυτιλήνη.** Αποτελεί αναδυόμενο πόλο ανάπτυξης, κυρίως λόγω της συνοριακής της θέσης και του νησιωτικού της χαρακτήρα. Αποτελεί έδρα Περιφέρειας και νομού, ενώ φιλοξενεί τμήματα του Πανεπιστημίου Αιγαίου και την Έδρα του Υπουργείου Αιγαίου και Νησιωτικής Πολιτικής.

2. Η νησιωτική αναπτυξιακή στρατηγική, κύρια στοιχεία της οποίας αποτελούν η ανασυγκρότηση ενός βιώσιμου και διαφοροποιημένου παραγωγικού προτύπου στηριζόμενη στην ιδιωτική επιχειρηματική πρωτοβουλία, η επίλυση των κρίσιμων ζητημάτων προσπελασιμότητας και υποδομών των νησιών, και η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού τους περιβάλλοντος. Οι κατευθύνσεις / στόχοι της στρατηγικής για τα νησιά έχουν ως εξής:

- μείωση των ενδο- και διαπεριφερειακών ανισοτήτων, που πηγάζουν από τη νησιωτικότητα.
- ολοκλήρωση των υποδομών πρόσβασης.
- ανάπτυξη του επιχειρείν και ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων του νησιωτικού χώρου.
- αξιοποίηση των φυσικών προϋποθέσεων των νησιών, ως τόπων εγκατάστασης μονάδων παραγωγής ενέργειας από ΑΠΕ.
- περιβαλλοντική μέριμνα, για τη διατήρηση και ανάδειξη του φυσικού και του δομημένου περιβάλλοντος.
- διοικητική ενίσχυση και εξασφάλιση υποδομών υγείας.
- αξιοποίηση του γεγονότος ότι ο νησιωτικός χώρος αποτελεί κατεξοχήν έδαφος για την ανάπτυξη της Κοινωνίας της Πληροφορίας.
- ανάδειξη και προστασία του ιστορικού και πολιτισμικού πλούτου.
- επιδίωξη των απαραίτητων διαπεριφερειακών και διασυνοριακών συνεργασιών.
- αξιοποίηση του γεγονότος ότι οι Περιφέρειες της Χωρικής Ενότητας είναι παραμεθόριες.

²⁸ Στο πλαίσιο αυτό προωθείται η νέα Κοινοτική Πρωτοβουλία “**Regions for Economic Change**”, στο πλαίσιο της οποίας δίδεται έμφαση στην ευρύτερη εφαρμογή και ένταξη στο πλαίσιο του αναπτυξιακού προγραμματισμού (**mainstream programming process**) καινοτόμων δράσεων που συνδέονται με τα αποτελέσματα των δικτύων στα οποία συμμετέχουν. Προς το παρόν και, σύμφωνα με πρόταση της Επιτροπής, στις Περιφέρειες που θα συμμετάσχουν στην πρωτοβουλία εντάσσεται η Κρήτη.

2.2.2. Τα Εθνικά Στρατηγικά Σχέδια για την Αγροτική Ανάπτυξη (ΕΣΣΑΑ 2007-2013) και την Αλιεία (ΕΣΣΑ 2007-2013)

Το «Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013» (ΕΣΣΑΑ) αποτελεί την σε εθνικό επίπεδο έκφραση αφενός των προβλεπόμενων στον Κανονισμό (ΕΚ) 1698/2005 για τη στήριξη της Αγροτικής Ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και, αφετέρου, των Κοινοτικών Στρατηγικών Κατευθυντηρίων Γραμμών για την αγροτική ανάπτυξη 2007-2013 (ΚΣΚΓ)²⁹.

Η ανάπτυξη και διαχείριση του αγροτικού χώρου, αποτελεί βασική προτεραιότητα στοχεύοντας στην οικονομική και κοινωνική συνοχή. Η στρατηγική για την Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας την 4η Προγραμματική Περίοδο καθορίζεται από ένα ευρύ θεσμικό και πολιτικό πλαίσιο το οποίο:

- σε διεθνές επίπεδο περιλαμβάνει τις εξελίξεις των διαπραγματεύσεων σε επίπεδο Π.Ο.Ε. και το πρωτόκολλο του Κιότο,
- σε Ευρωπαϊκό επίπεδο περιλαμβάνει τις βασικές πολιτικές προτεραιότητες της Ε.Ε. όπως αυτές περιγράφονται στη στρατηγική της Λισσαβόνας και του Γκέτεμποργκ, την αναθεώρηση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) και τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές (Κ.Σ.Κ.Γ.) για την αγροτική ανάπτυξη,
- σε εθνικό επίπεδο περιλαμβάνει την εθνική στρατηγική για την ανάπτυξη της χώρας, τις εμπειρίες από την εφαρμογή των προηγούμενων προγραμματικών περιόδων και προγραμμάτων για την Αγροτική Ανάπτυξη και την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης.

Η ολοκληρωμένη στρατηγική αγροτικής ανάπτυξης της υπαίθρου λαμβάνει επίσης υπόψη της:

- τις δυνατότητες του πρωτογενή τομέα για αύξηση της προστιθέμενης αξίας των προϊόντων του συνεκτιμώντας τις παραγωγικές ιδιομορφίες όσον αφορά στη βιωσιμότητα των εκμεταλλεύσεων
- την προστασία και αναβάθμιση του περιβάλλοντος μέσω της διατήρησης και ορθολογικής διαχείρισης των φυσικών του πόρων και,
- τη συγκράτηση και βελτίωση της ποιότητας της ζωής του πληθυσμού των αγροτικών περιοχών, μέσω της δημιουργίας ευκαιριών απασχόλησης, αναζήτησης συμπληρωματικών δραστηριοτήτων και εξασφάλισης των απαραίτητων κοινωνικών υπηρεσιών.

Σύμφωνα με τα ανωτέρω, η συνολική στρατηγική του για την Αγροτική Ανάπτυξη της Ελλάδας, η οποία ενσωματώνεται στη συνολική στρατηγική του ΕΣΠΑ για την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας και της εξωστρέφειας της ελληνικής αγροτικής οικονομίας με παράλληλη βελτίωση του βιοτικού επιπέδου και συνολικά της ποιότητας της ζωής των κατοίκων της υπαίθρου, εστιάζεται «στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή και αγροδιατροφικού τομέα σε μία βιώσιμη Ύπαιθρο, μέσω μίας αειφόρου Αγροτικής Ανάπτυξης».

Η προοπτική ανάπτυξης του πρωτογενούς (γεωργικού, αγροδιατροφικού και δασοκομικού) τομέα και, γενικότερα, της ανάπτυξης και περιβαλλοντικής προστασίας του αγροτικού χώρου εστιάζεται:

- στην ύπαρξη ιδιαίτερων εδαφοκλιματικών χαρακτηριστικών που εμφανίζονται σε συγκεκριμένες περιοχές της χώρας με δυνατότητα παραγωγής αγροτικών προϊόντων, που ανταποκρίνονται στην ποικίλη και αυξανόμενη ζήτηση των ευρωπαϊών καταναλωτών και των παγκόσμιων αγορών,
- στη δυνατότητα παραγωγής προϊόντων υψηλής προστιθέμενης αξίας,
- στις ευκαιρίες αντιμετώπισης των κλάδων που παρουσιάζουν προβλήματα μετά την αναθεώρηση της ΚΓΠ,
- στην αναστροφή της τάσης αποεπένδυσης στον πρωτογενή τομέα,
- στη βελτίωση της παραγωγικότητας/ ανταγωνιστικότητας του πρωτογενή τομέα και στην ανάπτυξη μικροεπιχειρήσεων στο πλαίσιο της ευρύτερης αγροτικής οικονομίας,

²⁹ Council decision 2006/144/EC (OJ L 55, 25.2.2006, p. 20) και ESTABLISHING THE NATIONAL STRATEGY PLAN - GUIDANCE TEMPLATE, Working Document

- στην ανάπτυξη δραστηριοτήτων τουρισμού και βιοτεχνίας συμβάλλοντας στην αύξηση της απασχόλησης των αγροτικών περιοχών σε συνδυασμό με τη δυνατότητα προώθησης ενεργειών κατάρτισης σε δεξιότητες απαραίτητες για τη διαφοροποίηση των τοπικών οικονομιών
- στην ύπαρξη κατάλληλων συνθηκών για περαιτέρω εκσυγχρονισμό, διάδοση τεχνολογιών, καινοτομία και ποιότητα στην παραγωγή του γεωργικού, αγροτροφικού και δασοκομικού τομέα,
- στη μετάβαση σε μια ισορροπία υπέρ της ζωικής παραγωγής
- στην εφαρμογή μεθόδων παραγωγής του πρωτογενούς τομέα φιλικών προς το περιβάλλον με στόχο την προστασία του εδάφους και της διατήρησης της οικολογικής σταθερότητας του περιβάλλοντος,
- στην περιφερειακή διαχείριση των υδατικών πόρων με στόχο την προστασία και διατήρηση του υδατικού περιβάλλοντος,
- στην εφαρμογή κατάλληλων πρακτικών στον γεωργικό και δασοκομικό τομέα και στην ενσωμάτωση στην παραγωγή ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, με στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου και την άρση των παραγόντων που συμβάλλουν στην αλλαγή του κλίματος,
- στην επέκταση της χρήσης της πληροφορικής και του διαδικτύου στις αγροτικές περιοχές.

Λόγω της επιδείνωσης της υφιστάμενης πυραμίδας ηλικιών, απαιτείται περαιτέρω η παροχή κινήτρων για την αναστροφή της, με την αύξηση του αριθμού των νεαρών ατόμων στον πρωτογενή τομέα, προσδοκώντας στην προώθηση της δυναμικής επιχειρηματικότητας και κατ' επέκταση στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητά του.

Οι ανωτέρω προοπτικές του ΕΣΣΑΑ 2007-2013 συνδέονται με τη διαπίστωση συγκεκριμένων αναγκών/προβλημάτων.

Το «**Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης της Αλιείας 2007-2013**» (ΕΣΣΑΑ) περιλαμβάνει δράσεις οι οποίες εστιάζουν στην διασφάλιση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής παρακτίων και νησιωτικών περιοχών.

2.2.3. ΑΣΤΛ και Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων

Η Στρατηγική της Λισαβόνας (ΣΤΛ, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 2000) στοχεύει στην ανάδειξη της Ευρώπης κατά την επόμενη δεκαετία ως της «*πλέον δυναμικής και ανταγωνιστικής οικονομίας, βασισμένης στην γνώση, ικανής να επιτύχει αιεφόρο οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή και σεβασμό για το περιβάλλον*». Αυτή η πρωτοβουλία της ΕΕ συνοδεύτηκε από μια συντονισμένη και συνεκτική προσπάθεια για την εφαρμογή αλληλοεξαρτώμενων και αυτοδύναμων μεταρρυθμίσεων, η οποία σε εθνικό επίπεδο αντανάκλα στα «*Εθνικά Προγράμματα Μεταρρυθμίσεων*».

Η καθοριστική επίδραση της Ευρωπαϊκής διεύρυνσης (Μάιος 2004) και η ενδιάμεση αναθεώρηση της ΣΤΛ,³⁰ επικέντρωσαν την προσπάθεια αυτή στην επίτευξη «*ισχυρότερης, βιώσιμης οικονομικής μεγέθυνσης και δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης*».

Στην εκ νέου ενεργοποίηση της ΣΤΛ από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο των Βρυξελλών (Μάρτιος 2006), προκρίνεται η χρονική στιγμή όπου επιτελείται συμφωνία για τις δημοσιονομικές προοπτικές της περιόδου 2007-2013 (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Δεκέμβριος 2005) και σύμφωνα με την οποία παρέχονται ο τρόπος και τα μέσα για την αποτελεσματική εφαρμογή μιας ανανεωμένης ΣΤΛ (ΑΣΤΛ). Στο πλαίσιο της νέας προσπάθειας, η Ένωση πρέπει να *κινητοποιήσει όλα τα κατάλληλα εθνικά και κοινοτικά μέσα - συμπεριλαμβανομένης της*

³⁰ Αρχικά με την Έκθεση της Ομάδας Υψηλού Επιπέδου (Η Αντιμετώπιση της Πρόκλησης: Η στρατηγική της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την κοινωνική συνοχή, ΕΚ, Έκθεση Wim Kok, Νοέμβριος 2004) και, στη συνέχεια με την ενδελεχή μελέτη και επεξεργασία της διαδικασίας ανανέωσης της ΣΤΛ από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γ.Δ. Οικονομικών και Χρηματοδοτικών Υποθέσεων: The economic costs of non-Lisbon: A survey of the literature on the economic impact of Lisbon-type reforms, Occasional Paper 16, March 2005, όπως και η Ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: Συνεργασία για την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση, Νέο ξεκίνημα για τη στρατηγική της Λισαβόνας, COM (2005) 24 τελικό, 02.02.2005.

πολιτικής της συνοχής. Με την εκπόνηση των Εθνικών Προγραμμάτων Μεταρρυθμίσεων (Ε.Π.Μ.), βάσει των τριών ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών της ΑΣΤΛ, επιδιώκεται η προσαρμογή στις πραγματικές ανάγκες κάθε κράτους μέλους. Οι προτεραιότητες του Ε.Π.Μ. της Ελλάδας εστιάζουν σε πολιτικές για τους εξής τομείς:

- **Αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας και εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών**, με άμεση προτεραιότητα στην επαναφορά του ελλείμματος κάτω από την τιμή αναφοράς το 2006 και περαιτέρω περιορισμό του τα επόμενα χρόνια, σύμφωνα με την απογραφή της δημοσιονομικής κατάστασης και τις αναφορές της Eurostat ως προς το Έλλειμμα και Χρέος της Γενικής Κυβέρνησης.
- **Αύξηση της παραγωγικότητας**, μέσα από την αντιμετώπιση των **διαρθρωτικών** προβλημάτων στη λειτουργία των αγορών, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης.
- **Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος**, ενίσχυσης του ανταγωνισμού, ανοίγματος των αγορών, αύξησης της εξωστρέφειας και αξιοποίησης της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στα Βαλκάνια και την ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.
- **Αύξηση της απασχόλησης**, μείωσης της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερης λειτουργίας των συστημάτων εκπαίδευσης, κατάρτισης και επανακατάρτισης.

Το ΕΠΜ καλύπτει τα τελευταία έτη εφαρμογής του ΚΠΣ 2000-2006 και τα αρχικά έτη του ΕΣΠΑ. Μέσα από το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων 2005-2008, επιδιώκεται η πραγματοποίηση συγκεκριμένων μεταρρυθμίσεων στην οικονομία της χώρας ώστε να μπορέσει να ανταποκριθεί στο αυξανόμενο διεθνές ανταγωνιστικό περιβάλλον αλλά και τις προκλήσεις που συνιστούν για τη χώρα και τις περιφέρειές της οι εξελίξεις στην ΕΕ των 25 σήμερα και των 27 στο άμεσο μέλλον.

Οι μεταρρυθμίσεις αυτές εντοπίζονται στη διακυβέρνηση, στις διαρθρωτικές αλλαγές στις αγορές προϊόντων (επιχειρηματικό περιβάλλον, άνοιγμα των αγορών και Ενίσχυση του Ανταγωνισμού, αποκρατικοποιήσεις, εξωστρέφεια, εμβάθυνση της εσωτερικής αγοράς, κοινωνία της γνώσης (έρευνα και ανάπτυξη – καινοτομία, επένδυση σε ανθρώπινο κεφάλαιο), εκπαίδευση και τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών), ψηφιακή στρατηγική, αγορές κεφαλαίου, περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη, περιφερειακή και κοινωνική συνοχή, επανίδρυση της Δημόσιας Διοίκησης, απασχόληση – κατάρτιση – εκπαίδευση.

Το ποσοστό των πόρων του ΚΠΣ που κατανέμεται σε παρεμβάσεις με άμεση συσχέτιση με τη Στρατηγική της Λισσαβώνας στην Ελλάδα εκτιμήθηκε αρχικά σε 55% από τις υπηρεσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Οκτώβριος 2005) και επικαιροποιήθηκε σε 52,34% από την ΔΑ ΚΠΣ³¹ με πιο πρόσφατα δεδομένα. Στη βάση μιας προκαταρκτικής εφαρμογής της σχετικής μεθοδολογίας επιλογής που προτάθηκε από την ΕΕ,³² προκύπτει ότι 224 εκ των 815 μέτρων του ΚΠΣ συνδέονται (είτε μέρος τους είτε το σύνολο των έργων που περιλαμβάνουν) με κατηγορίες παρέμβασης και δαπάνες που έχουν άμεση συμβολή στις Μικροοικονομικές και Κατευθυντήριες Γραμμές για την Απασχόληση.³³

2.2.4. Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις για τη Συνοχή 2007-2013

Εκκίνηση των συζητήσεων σχετικά με τις προτεραιότητες της νέας γενιάς των προγραμμάτων που αφορούν στην Πολιτική Συνοχής υπήρξε η σχετική δημοσίευση της Επιτροπής αναφορικά με τις Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές της Κοινότητας 2007-2013. Τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα, στο πλαίσιο της πολιτικής της Συνοχής θα πρέπει να επιδιώκουν τη διάθεση πόρων για τις τρεις προτεραιότητες:

- Βελτίωση της ελκυστικότητας των κρατών μελών, των περιφερειών και των πόλεων

³¹ Προκαταρκτική ανάλυση για την υποστήριξη της διαμόρφωσης τιμών βάσης για την κατεύθυνση πόρων του ΕΣΠΑ σε παρεμβάσεις που συμβάλλουν στη Στρατηγική της Λισσαβώνας – 'earmarking' (στις εκτιμήσεις έχουν ληφθεί υπόψη οι πρόσφατες αναθεωρήσεις του ΚΠΣ), Ε.Π.Μ. ΥΠ.ΟΙ.Ο., σχέδιο Σεπτεμβρίου 2006.

³² EARMARKING Information note n. 59, Brussels, 23 January 2006.

³³ ΥΠΟΙΟ, εκτιμήσεις της Ειδικής υπηρεσίας ΟΠΣ, Ιούλιος 2006 (αφορά στα ΕΟ του ΚΠΣ, Κοιν. Πρωτοβουλίες, μη περιλαμβανομένου του Ταμείου Συνοχής), Ε.Π.Μ., ΥΠ.ΟΙ.Ο., σχέδιο Σεπτεμβρίου 2006.

μέσω της βελτίωσης της πρόσβασης, της εξασφάλισης επαρκών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας και της διατήρησης των περιβαλλοντικών τους δυνατοτήτων.

- Ενθάρρυνση της καινοτομίας, της επιχειρηματικότητας και της ανάπτυξης της οικονομίας της γνώσης μέσω της έρευνας και της καινοτομίας, περιλαμβανομένων των νέων τεχνολογιών πληροφόρησης και επικοινωνίας.
- Δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας με την προσέλκυση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας ή την ενθάρρυνση για την ανάληψη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση των επενδύσεων σε ανθρώπινο κεφάλαιο.

Οι βασικές πτυχές σύμφωνα με τις οποίες προσδιορίζονται οι τρεις κατευθυντήριες γραμμές αναφέρονται στην επέκταση και βελτίωση των μεταφορικών υποδομών, στην ενίσχυση των συνεργιών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην ανάπτυξη, στην αντιμετώπιση του θέματος της εντατικής χρησιμοποίησης παραδοσιακών πηγών ενέργειας στην Ευρώπη, στη βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη, στην αύξηση και βελτίωση των επενδύσεων στην ΕΤΑ, στη διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθησης της επιχειρηματικότητας, στην προώθηση της κοινωνίας των πληροφοριών, στη βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση, στην προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και στον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, στη βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας, στην αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και της ειδίκευσης, στην αναβάθμιση της διοικητικής ικανότητας της δημόσιας διοίκησης και στην προστασία της υγείας των εργαζομένων.

Βασικό χαρακτηριστικό της Πολιτικής Συνοχής είναι η περιφερειακή της διάσταση, σύμφωνα με την οποία θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά το σχεδιασμό η ισόρροπη περιφερειακή ανάπτυξη. Με αυτόν τον γνώμονα, πρόσθετη σημασία αποδίδεται στη βελτίωση της κατάστασης των διασυνοριακών και των ευρύτερα διεθνών περιοχών και περιφερειών που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση εξαιτίας του ότι είναι απομονωμένες και απομακρυσμένες, αραιοκατοικημένες και ορεινές, μέσω της βελτίωσης της πρόσβασης, ειδικά όσον αφορά τις υπηρεσίες γενικού οικονομικού ενδιαφέροντος, της διατήρησης της οικονομικής δραστηριότητας και της προώθησης της οικονομικής διαφοροποίησης με βάση τους εγχώριους φυσικούς πόρους.

2.2.5. Η ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων και της αρχής της μη διάκρισης

Η εφαρμογή της αρχής της ισότητας των ευκαιριών για άνδρες και γυναίκες αποτελεί στρατηγική επιλογή του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος, η οποία συνάδει με την αναθεωρημένη Ευρωπαϊκή Στρατηγική για την Απασχόληση, τις κατευθύνσεις για την Οικονομική Μεγέθυνση και την Απασχόληση (2005-2008) και τις κατευθύνσεις για την συνοχή 2007-2013.

Η ισότητα των ευκαιριών μεταξύ ανδρών και γυναικών συνδέεται στενά με την επίτευξη των στόχων των Διαρθρωτικών Ταμείων, αλλά κυρίως ενισχύει την κοινωνική δικαιοσύνη και την δημοκρατία. Οι στρατηγικοί στόχοι των Διαρθρωτικών Ταμείων -η ανάπτυξη, η ανταγωνιστικότητα και η απασχόληση- εξαρτώνται σε μεγάλο βαθμό από την ενεργό συμμετοχή όλου του ενεργού πληθυσμού στην οικονομική και κοινωνική ζωή. Αδυναμία άρσης των παραγόντων που εμποδίζουν την πλήρη συμμετοχή ανδρών και γυναικών, συνεπάγεται μειωμένη αποτελεσματικότητα των παρεμβάσεων.

Ωστόσο παρόλο το εκτενές νομικό πλαίσιο οι ανισότητες επιμένουν και εμποδίζουν την ισότιμη συμμετοχή ανδρών και γυναικών σε όλους τους τομείς της κοινωνικής ζωής, γεγονός που αντανάκλα την πολιτική ωριμότητα μιας κοινωνίας.

Στο πλαίσιο των πολιτικών ισότητας εντάσσεται η καταπολέμηση των επαγγελματικών διακρίσεων. Στοχεύεται η χειραφέτηση των γυναικών στην πολιτική και οικονομική ζωή και προαγωγή του επιχειρηματικού πνεύματος τους, δράσεις ενημέρωσης – ευαισθητοποίησης

για την εξάλειψη των στερεοτυπικών αντιλήψεων σχετικά με το ρόλο των φύλων στην οικογένεια και στην εργασία και δράσεις για την αποτελεσματική διαχείριση της διαφορετικότητας και την κατάργηση του επαγγελματικού διαχωρισμού λόγω φύλου, πολιτισμικών και λοιπών ιδιαιτεροτήτων.

Στο πλαίσιο της αρχής της μη-διάκρισης εντάσσεται η ενεργός συμμετοχή των ωφελουμένων ομάδων τόσο στο σχεδιασμό όσο και στην υλοποίηση των παρεμβάσεων. Με τον τρόπο αυτό οι στόχοι των σχεδίων και οι λύσεις που προτείνονται είναι ικανοποιητικότερα προσανατολισμένες στις πραγματικές ανάγκες των ομάδων στόχου. Επιπλέον έρχονται σε αμεσότερη επαφή με τις διαδικασίες υλοποίησης και τις θεωρητικές και πρακτικές προσεγγίσεις των συναφών θεμάτων και με αυτόν τον τρόπο ενεργοποιούνται και βελτιώνουν τις δεξιότητες που συνδέονται με την επικοινωνία και τη συνεργασία.

Βασικός στόχος των παρεμβάσεων είναι η ενδυνάμωση των ομάδων στόχου η ενίσχυση της αυτοπεποίθησης, των ικανοτήτων και των δεξιοτήτων τους, ώστε να έχουν αυξημένα κίνητρα και ευκαιρίες για ολοκληρωμένη κοινωνική ένταξη και την επαγγελματική αποκατάσταση.

2.3. Αποτίμηση των αποτελεσμάτων της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου

2.3.1. Αναπτυξιακός Σχεδιασμός προγραμματικής περιόδου 2000-2006

Βασική συνιστώσα **εκκίνησης του αναπτυξιακού σχεδιασμού** των διοικητικών ενότητων της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης και Νήσων Αιγαίου» στην προγραμματική περίοδο 2000 - 2006 αποτελεί η ανάδειξη τον οικονομικών και αναπτυξιακών χαρακτηριστικών τους είτε μέσω της αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων τους είτε μέσω της άρσης συγκεκριμένων δεδομένων υστέρησης που αποδυναμώνουν τις ευκαιρίες ανάπτυξης. Συγκεκριμένα, οι στρατηγικές επιλογές ανά Περιφέρεια, για την **προγραμματική περίοδο 2000-2006**, παρουσιάζονται εν συντομία στον παρακάτω πίνακα, ενώ αναλύονται ανά διοικητική ενότητα στη συνέχεια.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2.3.1.1.: ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΑΝΑ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ 2000-2006 – ΣΥΓΚΡΙΣΗ ΜΕ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ 2007-2013.

Περιφέρειες	Προγραμματική περίοδος 2000-2006 <i>Στρατηγική – Όραμα Προγραμματισμού</i>	Προγραμματική περίοδος 2007-2013 <i>Στρατηγική – Όραμα Προγραμματισμού</i>
Κρήτη	Ανάδειξη της Κρήτης σε οικονομικό και ερευνητικό κέντρο στο χώρο της Ν.Α. Μεσογείου.	Αναβάθμιση του ρόλου της Κρήτης στην ευρύτερη περιοχή της Ν.Α. Μεσογείου στη βάση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της, της χρήσης προηγμένων ΤΠΕ και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων της.
Νότιο Αιγαίο	Μακροπρόθεσμη και αυτόνομη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της Περιφέρειας.	Νότιο Αιγαίο, η ανταγωνιστικότερη ελληνική Περιφέρεια (Ποιότητα στο τουριστικό και πολιτιστικό προϊόν σε συνθήκες αειφορίας, χώρος σύγχρονης έρευνας και επενδύσεων υψηλής τεχνολογίας)
Βόρειο Αιγαίο	Άρση της γεωγραφικής απομόνωσης, της φθίνουσας πληθυσμιακής εξέλιξης και της οικονομικής υστέρησης που έχει προκαλέσει ο παραμεθόριος νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας.	Άμβλυνση της διπλής περιφερειακότητας και η ενδυνάμωση της εξωστρέφειάς της, με τη διερεύνηση / μεγέθυνση και αναδιοργάνωση της παραγωγικής της βάσης.

Η εξεδίκευση της στρατηγικής αυτής σε γενικούς στόχους, διαμορφώνει μία δέσμη ταυτόσημων γενικών στόχων, οι οποίοι συνέκλιναν από την τρέχουσα Προγραμματική περίοδο σε μία κοινή στρατηγική πλατφόρμα. Ειδικότερα:

Ο στρατηγικός στόχος του προγραμματισμού της **Περιφέρειας Κρήτης** για την περίοδο 2000-2006 είναι «η ανάδειξη της Κρήτης σε οικονομικό και ερευνητικό κέντρο στο χώρο της Ν.Α. Μεσογείου».

Οι γενικοί στόχοι στους οποίους στηρίχθηκε η υλοποίηση του παραπάνω στρατηγικού στόχου είναι:

- η αναβάθμιση του ερευνητικού ιστού, η ανάληψη ερευνητικής δραστηριότητας από ιδιώτες και η δικτύωση με επιχειρήσεις, η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας του δευτερογενή τομέα δημιουργώντας προϋποθέσεις επέκτασης και η ενίσχυση των εξαγωγών και του διαμετακομιστικού εμπορίου.
- η ολοκληρωμένη ανάπτυξη με έμφαση στον πρωτογενή και τριτογενή τομέα. Στον πρωτογενή τομέα, επιδιώκεται η ενίσχυση της παραγωγικότητας των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και η βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο. Για τον τριτογενή επιδιώκεται η αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων, ο εμπλουτισμός του τουριστικού προϊόντος και η βελτίωση της ποιότητας των τουριστικών υπηρεσιών.
- η βελτίωση της ποιότητας ζωής και η εφαρμογή μιας ορθολογικής περιβαλλοντικής πολιτικής. Η επίτευξη του στόχου αυτού προσεγγίζεται μέσα από την εκπλήρωση της προστασίας και αναβάθμισης του περιβάλλοντος και της βελτίωσης των αστικών υποδομών.
- η ενίσχυση της συνοχής στο εσωτερικό της Περιφέρειας με την βελτίωση της προσπελασιμότητας τοπικών κέντρων και την ιεράρχηση του οικιστικού δικτύου.
- η αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού με την βελτίωση δεξιοτήτων και την εξοικείωση με καινοτομίες και εφαρμογές νέων τεχνολογιών.

Η στρατηγική του προγραμματισμού της **Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου** για την περίοδο 2000-2006 προσδιορίζεται σύμφωνα με τους βασικούς τομείς παρέμβασης, οι οποίοι ταυτοποιούνται με τους **γενικούς αναπτυξιακούς στόχους** του προγράμματος (ΠΕΠ Νότιου Αιγαίου), ως εξής:

1. Προστασία και αξιοποίηση του περιβάλλοντος: Ο στόχος εκφράζεται αφενός με τη δημιουργία δομών και υποδομών προστασίας του περιβάλλοντος και αφετέρου με την επιδίωξη αειφορικής διαχείρισης των φυσικών πόρων στην ανάπτυξη του χώρου. Αποτελεί μαζί με τον στόχο 2 τους δύο κύριους μοχλούς για *μια μακροπρόθεσμη και αυτόνομη κοινωνική και οικονομική ανάπτυξη της Περιφέρειας*.

2. Άρση της απομόνωσης - Ενίσχυση του συστήματος μεταφορών-επικοινωνιών: Με το συγκεκριμένο στόχο επιδιώκεται η αντιμετώπιση και επίλυση του προβλήματος της "προσπελασιμότητας" που αποτελεί τη βάση τόσο της συγκράτησης του πληθυσμού στις απομακρυσμένες περιοχές και νησιά της Περιφέρειας, όσο και της ανάπτυξης οποιασδήποτε οικονομικής δραστηριότητας. Η διατύπωση του εν λόγω στόχου εμπεριέχει όλο το φάσμα των απαραίτητων βελτιώσεων στο επίπεδο των τεχνικών υποδομών σχετικά με τις μεταφορές και τις επικοινωνίες, των απαραίτητων κοινωνικών υποδομών, της αξιοποίησης του ανθρώπινου δυναμικού, της διοικητικής οργάνωσης, των εξυπηρετήσεων και της ποιότητας ζωής.

3. Τουρισμός: Η προσέγγιση της τουριστικής ανάπτυξης της Περιφέρειας μέσα από το Πρόγραμμα αναφέρεται:

- Στην αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών
- Στον εμπλουτισμό του τουριστικού προϊόντος με νέες και εναλλακτικές μορφές τουριστικής δραστηριότητας
- Στη μείωση της εποχικότητας
- Στην ενίσχυση της προβολής της τουριστικής εικόνας της χώρας
- Στην αναδιάρθρωση και βελτίωση της τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης

4. Καινοτομία και Κοινωνία της Πληροφορίας: Η εφαρμογή καινοτομιών αντιμετωπίζεται μέσα στο ΠΕΠ Νότιου Αιγαίου 2000 - 2006:

- Με την εξασφάλιση και ενίσχυση επενδύσεων για εξοπλισμό και χρήση νέων τεχνολογιών σε συγκεκριμένους τομείς (εκπαίδευση, υγεία, δημόσια διοίκηση, μεταφορές, εμπόριο, τουρισμό) που θα βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα γενικά της Περιφέρειας, αίροντας σημαντικό μέρος από τα μειονεκτήματα που προκύπτουν από τον νησιώτικο χαρακτήρα και την πολυδιάσπαση του χώρου. Κύριος στόχος είναι η διασύνδεση της καινοτομίας με τις επιχειρηματικές υποδομές.
- Με την επιλογή και εφαρμογή καινοτόμων μεθόδων ή προσεγγίσεων σε μια σειρά δράσεων (όχι αποκλειστικά συνυφασμένων με χρήση νέας ή υψηλής τεχνολογίας)

όπως π.χ. η προώθηση εναλλακτικών τουριστικών ή αγροτικών δραστηριοτήτων (οικολογικού ή περιβαλλοντικού χαρακτήρα), η προβολή και ενίσχυση καινοτόμων μεθόδων παραγωγής (βιοκαλλιέργειες, υδροπονία), εφαρμογών εξοικονόμησης νερού, ενέργειας κλπ. Τέτοιου είδους καινοτομικές εφαρμογές αναμένεται να έχουν υψηλή αναπτυξιακή επίπτωση και «πολλαπλασιαστικότητα» σε τοπικό κυρίως επίπεδο. Στόχος των παραπάνω είναι η ενίσχυση των υφισταμένων και η δημιουργία νέων επιχειρηματικών δομών.

5. Ανάπτυξη της Υπαίθρου: Η συνολική ανάπτυξη των νησιών της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου "ως ενιαίου αγροτικού νησιωτικού χώρου" προσεγγίζεται στο πλαίσιο του ΠΕΠ Νότιου Αιγαίου 2000 - 2006:

- Με οριζόντιες δράσεις ενίσχυσης των αγροτικών υποδομών και των επενδύσεων στον πρωτογενή τομέα που αφορούν όλα τα νησιά, με ιδιαίτερη μέριμνα για την κατανομή των πόρων στα νησιά και τις περιοχές χαμηλής ανάπτυξης.
- Με ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε συγκεκριμένες περιοχές του νησιωτικού χώρου, που αντιμετωπίζουν προβλήματα οικονομικής και κοινωνικής ανισότητας. Οι παρεμβάσεις αυτές υλοποιούνται στα πλαίσια ολοκληρωμένων τοπικών προγραμμάτων ανάπτυξης.

6. Αστική Ανάπτυξη / Δυναμικά Νησιωτικά Κέντρα: Η θεματική ενότητα των παρεμβάσεων σε αστικές περιοχές με στόχο την αναβάθμιση του περιβάλλοντος για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου δεν περιορίζεται μόνο στα αστικά κέντρα με την αυστηρή στατιστική ερμηνεία του όρου (Ρόδο, Ερμούπολη) αλλά θα περιλαμβάνει ολοκληρωμένες παρεμβάσεις σε μικρότερα δυναμικά οικιστικά κέντρα τόσο για βελτίωση και αναβάθμιση του αστικού περιβάλλοντος όσο και δράσεις πρόληψης και αποφυγής φαινομένων υποβάθμισης, καταστροφής ή/και εγκατάλειψης τμημάτων του οικιστικού ιστού.

Ο γενικός αναπτυξιακός στόχος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, όπως έχει ορισθεί την προγραμματική περίοδο 2000-2006, είναι «η άρση της γεωγραφικής απομόνωσης, της φθίνουσας πληθυσμιακής εξέλιξης και της οικονομικής υστέρησης που έχει προκαλέσει ο παραμεθόριος νησιωτικός χαρακτήρας της Περιφέρειας».

Ο γενικός αυτός αναπτυξιακός στόχος εξειδικεύεται στους κύριους **στρατηγικούς στόχους**:

- Αναστροφή της πληθυσμιακής συρρίκνωσης και της περιθωριοποίησης της νησιωτικής οικονομίας, με την αξιοποίηση της τεχνολογίας και των τοπικών πλεονεκτημάτων.
- Εξασφάλιση ίσων ευκαιριών πρόσβασης σε αναβαθμισμένες υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας, εκπαίδευσης και πολιτισμού - αναψυχής.
- Διαφοροποίηση της νησιωτικής οικονομίας από την αποκλειστική εκμετάλλευση του τουρισμού.

2.3.2. Αποτίμηση της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου (2000-2006) ανά Διοικητική Περιφέρεια

Περιφέρεια Κρήτης: Οι επιλογές των παρεμβάσεων των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και του ΠΕΠ Κρήτης στα πλαίσια του Γ'ΚΠΣ ,έδωσαν συγκεκριμένα αναπτυξιακά αποτελέσματα μέσω της διάθεσης σημαντικών πόρων.

Οι συνολικοί πόροι που διατέθηκαν στην Περιφέρεια Κρήτης κατά την προγραμματική περίοδο 2000-2006 (Γ' ΚΠΣ) από τα διάφορα προγράμματα και κοινοτικές πρωτοβουλίες ανέρχονται συνολικά σε 2.693.424.200 ευρώ και φαίνονται στον επόμενο συγκεντωτικό πίνακα.

Κατανομή Πόρων Γ' ΚΠΣ	Δημόσια Δαπάνη
Ενταγμένες δράσεις ΠΕΠ	696.022.498
Ενταγμένες δράσεις Τομεακών Ε.Π.	1.866.401.702
Ενταγμένες δράσεις Ταμείου Συνοχής	131.000.000
Σύνολο	2.693.424.200

Η καταγραφή ακολούθησε τις παρακάτω παραδοχές:

- Οι αναφερόμενοι πόροι προέρχονται από το ονομαστικό κόστος της αντίστοιχης περιόδου εκφρασμένο σε ευρώ.
- Οι πόροι αφορούν στις ενταγμένες δράσεις και αναφέρονται στη Δημόσια Δαπάνη.

Από την εφαρμογή των προγραμμάτων και την διάθεση των πόρων που αναφέρθηκαν προέκυψαν (ή αναμένεται να προκύψουν) τα παρακάτω εκτιμώμενα αποτελέσματα και οι οικονομικές επιπτώσεις για την ανάπτυξη της Περιφέρειας Κρήτης.

1. Κάλυψη κατά 80% των αναγκών του μόνιμου πληθυσμού σε ΕΕΛ.
2. Μείωση του χρόνου ταξιδιού κατά 0,3 λεπτά /χλμ στο σύνολο του βασικού οδικού δικτύου μήκους 400 χλμ.
3. Δημιουργία 175 νέων αιθουσών διδασκαλίας α/βάθμιας και β/βάθμιας εκπαίδευσης.
4. Εκσυγχρονισμός 65 υφισταμένων μεταποιητικών επιχειρήσεων.
5. Εκσυγχρονισμός 5.000 υφισταμένων τουριστικών κλινών.
6. Αποκατάσταση 20 ΧΑΔΑ.
7. Ταμίευση 31 εκ. μ3 νερού.
8. Ενίσχυση 310 επενδυτικών σχεδίων γεωργικής εκμετάλλευσης.
9. Αποκατάσταση και ανάδειξη 70 μνημείων.
10. Αναβάθμιση 4 λιμένων της Περιφέρειας.
11. Υλοποίηση 5 προγραμμάτων Ολοκληρωμένης Αστικής Ανάπτυξης σε αστικά κέντρα.
12. Υλοποίηση 15 Τοπικών Πρωτοβουλιών Απασχόλησης.
13. Υλοποίηση 180 προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Οι επιλογές των σχετικών παρεμβάσεων των εθνικών τομεακών επιχειρησιακών προγραμμάτων και του Περιφερειακού Προγράμματος Νοτίου Αιγαίου στα πλαίσια του Γ' ΚΠΣ, έδωσαν συγκεκριμένα αναπτυξιακά αποτελέσματα μέσω της διάθεσης σημαντικών πόρων.

Οι συνολικοί πόροι που διατέθηκαν στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο 2000-2006 (Γ' ΚΠΣ) από τα διάφορα προγράμματα και κοινοτικές πρωτοβουλίες ανέρχονται συνολικά σε 1.182.000.000 ευρώ και φαίνονται στον επόμενο συγκεντρωτικό πίνακα. Η καταγραφή ακολούθησε τις εξής παραδοχές:

- Οι αναφερόμενοι πόροι προέρχονται από το ονομαστικό κόστος της αντίστοιχης περιόδου εκφρασμένο σε Ευρώ.
- Οι πόροι αφορούν τις ενταγμένες δράσεις και αναφέρονται στη δημόσια δαπάνη.

Κατανομή Πόρων Γ' ΚΠΣ	Δημόσια Δαπάνη
Ενταγμένες δράσεις ΠΕΠ	514.000.000
Ενταγμένες δράσεις Τομεακών Ε.Π.	533.000.000
Ενταγμένες δράσεις Ταμείου Συνοχής	135.000.000
Σύνολο	1.182.000.000

Από την εφαρμογή των προγραμμάτων και τη διάθεση των πόρων που αναφέρθηκαν, προέκυψαν (ή αναμένεται να προκύψουν όταν ολοκληρωθούν οι παρεμβάσεις) τα παρακάτω εκτιμώμενα αποτελέσματα και οικονομικές επιπτώσεις στην ανάπτυξη της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

Γενικές επιπτώσεις:

- Βελτίωση του κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Περιφέρειας κατά 30% (6%/έτος) μεταξύ 2000-2006
- Συγκράτηση της ανεργίας σε χαμηλό επίπεδο.

Αποτελέσματα:

- Σημαντική κάλυψη των αναγκών σε βασικές υποδομές λιμανιών, αεροδρομίων και οδικού δικτύου.
- Σημαντική κάλυψη των αναγκών σε υποδομές πρωτοβάθμιας περίθαλψης με την βελτίωση και εξοπλισμό των 5 νοσοκομείων της ΠΝΑ.
- Κάλυψη των αναγκών σε σχολικές αίθουσες (στο σύνολο της Περιφέρειας, όχι κατά νησί)

- με τη κατασκευή συνολικά 644 αιθουσών.
- Κατάρτιση 30,000 ατόμων που αντιστοιχεί στο 70% των εκτιμώμενων αναγκών.
- Κάλυψη του 76% των αναγκών σε δίκτυα ύδρευσης, του 70% σε δίκτυα αποχέτευσης και του 84% σε επεξεργασία λυμάτων (ΒΙΟΚΑ σε λειτουργία και υπό κατασκευή), σύμφωνα με τις κοινοτικές απαιτήσεις.
- Ενίσχυση συνολικά 1,101 νέων επενδύσεων, που εντάχθηκαν και υλοποιούνται, συνολικού προϋπολογισμού 138,53 εκατ. ευρώ στους τομείς τουρισμού, μεταποίησης, ενέργειας και έρευνας μέσω των σχετικών αναπτυξιακών νόμων (βλ. παράρτημα).
- Εξασφάλιση (κατασκευή) 2,000 θέσεων ελλιμενισμού, σκαφών αναψυχής σε μαρίνες.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Παρεμβάσεις στον τομέα της ανταγωνιστικότητας: Στην Τρίτη Προγραμματική Περίοδο 2000-2006, όσον αφορά στο ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου, οι δράσεις ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας αφορούν τόσο τον Άξονα 3, όσο και τον Άξονα 4. Οι δράσεις αφορούν τόσο υποδομές, στον τομέα του εναλλακτικού τουρισμού, όσο και ενέργειες άμεσης ενίσχυσης επιχειρήσεων στην μεταποίηση και τουρισμό. Από τα έως σήμερα στοιχεία της υλοποίησης έχουν ενισχυθεί 147 επιχειρήσεις στον τουρισμό (ίδρυση και εκσυγχρονισμός μέσω Κ(ΕΚ) 70/2001 και Ν. 2601/98) και 125 στην μεταποίηση, ενώ προβλέπονται επιπλέον ενισχύσεις έως το τέλος της προγραμματικής περιόδου. Στον αγροτικό τομέα, η ενίσχυση μέσω των σχεδίων βελτίωσης ανέρχεται ήδη σε 413 επενδύσεις, ενώ η επιχειρηματικότητα θα ενισχυθεί και μέσω των δράσεων στις περιοχές ΟΠΑΑΧ καθώς και άλλων δράσεων (π.χ. προβολής / προώθησης κλπ), που υλοποιούνται από τον Άξονα 4 «Αγροτική Ανάπτυξη».

Μέσω, τέλος, των Τομεακών Παρεμβάσεων κυρίως στο πλαίσιο του Ε.Π. «Ανταγωνιστικότητα» και του ΕΠΑΑΥ, ενισχύεται η ανταγωνιστικότητα, με σημαντικό αριθμό επιχειρήσεων να ενισχύονται στην κατεύθυνση του τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού. Το ύψος των παρεμβάσεων αυτών ανέρχεται στα 205 εκατ. Ευρώ, περίπου.

Γενικότερα, συμπεραίνεται ότι από την υλοποίηση των παρεμβάσεων που πραγματοποιήθηκαν για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, φαίνεται πρώτιστα να ευνοείται ο εκσυγχρονισμός των μονάδων, χωρίς όμως να ενισχύεται σε σημαντικό βαθμό η ανταγωνιστικότητα και η εξωστρέφειά τους, καθώς η παραγωγική διαδικασία δεν ενσωμάτωσε νέες τεχνικές για τη δημιουργία καινοτομικών προϊόντων.

Παρεμβάσεις στον τομέα των υποδομών γενικού οικονομικού συμφέροντος: Κατά την προγραμματική περίοδο 2000 – 2006 στο πλαίσιο του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου υλοποιήθηκαν ή / και υλοποιούνται τα εξής:

- στον τομέα των λιμενικών υποδομών, εκτελούνται έργα σε 6 λιμάνια της Περιφέρειας ενώ ολοκληρώνεται η Μαρίνα Μυτιλήνης,
- στον τομέα των έργων οδοποιίας, υλοποιούνται / αναμένεται να υλοποιηθούν παρεμβάσεις βελτίωσης και νέας χάραξης σε 110 περίπου χλμ. εθνικού και επαρχιακού / διακοινοτικού δικτύου
- στο τομέα της Α' θμιας και Β' θμιας εκπαίδευσης, έχουν ενταχθεί και υλοποιούνται έργα κατασκευής 33 και βελτίωσης 128 αιθουσών διδασκαλίας, 13 αιθουσών πολλαπλών χρήσεων και 135 εργαστηρίων. Παράλληλα, έχουν προγραμματιστεί και πραγματοποιούνται παρεμβάσεις στο Πανεπιστήμιο Αιγαίου, σε έκταση 6.600 τ.μ., με την δημιουργία 148 δωματίων σε φοιτητικές εστίες.
- στον τομέα της υγείας έχει ήδη ολοκληρωθεί η προμήθεια εξοπλισμού στα Νοσοκομεία Μυτιλήνης και Λήμνου, ενώ υλοποιούνται παρεμβάσεις εκσυγχρονισμού και επέκτασης στο Νοσοκομείο Χίου και σε 6 από τα 7 Κέντρα Υγείας της Περιφέρειας.

Παράλληλα, στο πλαίσιο των λοιπών προγραμμάτων που υλοποιούνται κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, οι παρεμβάσεις στους τομείς των μεταφορών, του πολιτισμού, της εκπαίδευσης και της υγείας-πρόνοιας, ανέρχονται σε 108,8 εκατ. Ευρώ περίπου, ενισχύοντας σημαντικά τις παρεμβάσεις που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο του ΠΕΠ. Επίσης, σημαντικά έργα μηχανοργάνωσης και πληροφορικής έχουν προγραμματιστεί για τα 5 Νοσοκομεία και στα 7 κέντρα υγείας μέσω του Ε.Π. ΚτΠ. Επίσης, 2 έργα τηλεϊατρικής χρηματοδοτήθηκαν μέσω της Κ.Π. INTERREG III Α/ Ελλάδα – Κύπρος. Τέλος από το Ε.Π. ΚτΠ (Μέτρο 3.2 «Επικοινωνίες») θα υποστηριχθούν δράσεις ΚτΠ για την εξυπηρέτηση του

πολίτη, με σύστημα περιφερειακής και τοπικής ηλεκτρονικής διακυβέρνησης.

Παρεμβάσεις στον τομέα του περιβάλλοντος: Στο ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου 2000-2006, οι παρεμβάσεις για το περιβάλλον υλοποιούνται μέσα από τα Μέτρα 1.3. και 2.1., αλλά και μέσω των Μέτρων του Άξονα 4. Με βάση τον προγραμματισμό των δράσεων, αλλά και με τη μέχρι σήμερα υλοποίηση, στις δράσεις για το περιβάλλον κυριαρχούν οι παρεμβάσεις στα δίκτυα ύδρευσης και αποχέτευσης, συνολικού μήκους 60 και 65 χλμ, αντίστοιχα, η δημιουργία / ολοκλήρωση 5 ΕΕΛ, οι παρεμβάσεις σε περιοχές Natura, σε έκταση που υπερβαίνει τα 3.000 στρέμματα, καθώς και οι αναδασώσεις σε έκταση 800 περίπου στρεμμάτων. Η έντονη ανάγκη για έργα περιβάλλοντος της Περιφέρειας, διαφαίνεται και από το γεγονός ότι κατά τη διαδικασία της Αναθεώρησης του Προγράμματος, τα Μέτρα του Περιβάλλοντος ενισχύθηκαν με πολύ σημαντικούς πόρους της τάξης των 45 εκατ. Ευρώ. Με βάση τα παραπάνω έργα που υλοποιούνται στο πλαίσιο του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου 2000-2006, τα αποτελέσματα που αναμένονται είναι:

- Κάλυψη αναγκών ύδρευσης σε ποσοστό 4,3% του συνολικού πληθυσμού
- Κάλυψη αναγκών σε δίκτυα αποχέτευσης, σε ποσοστό 40% των κατοίκων που διαμένουν σε οικισμούς (Δ.Δ.) άνω των 2000 κατοίκων
- Κάλυψη αναγκών σε ΕΕΛ, σε ποσοστό 15% των κατοίκων σε οικισμούς άνω των 2000 κατοίκων.

Εκτός από το ΠΕΠ, παρεμβάσεις στον τομέα του περιβάλλοντος υλοποιούνται και από άλλα προγράμματα κατά την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, κυρίως το ΕΠΑΑ-ΑΥ και το ΕΠΠΕΡ, συνολικού ύψους 22 εκατ. Ευρώ, περίπου. Επιπλέον, ο τομέας του περιβάλλοντος ενισχύθηκε από τις παρεμβάσεις του Ταμείου Συνοχής, στο πλαίσιο του οποίου υλοποιήθηκαν (Ταμείο Συνοχής I και II) και εξακολουθούν να υλοποιούνται (Ταμείο Συνοχής III) τα εξής έργα: α) Ύδρευση – Αποχέτευση και Εγκαταστάσεις Επεξεργασίας Αστικών Λυμάτων Μυτιλήνης, β) Ύδρευση – Αποχέτευση Μυτιλήνης, γ) Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων στη νήσο Σάμο, δ) Ύδρευση- Αποχέτευση και Διάθεση λυμάτων Δήμου Ερεσού-Αντίσσης, ε) Διαχείριση Στερεών Αποβλήτων Νομού Λέσβου. Η κάλυψη αναγκών σε ΕΕΛ από τις προαναφερόμενες παρεμβάσεις ανέρχονται σε ποσοστό 11,7% του συνολικού πληθυσμού, ενώ σε ΧΥΤΑ καλύπτονται οι ανάγκες στο νησί της Σάμου και μεγάλο μέρος των αναγκών στο νησί της Λέσβου.

Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού και προώθηση της απασχόλησης: Στο ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου 2000-2006, οι παρεμβάσεις ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού υλοποιούνται μέσα από τις παραδοσιακές δράσεις κατάρτισης, όσο και από ενέργειες στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων (αστικών, ΟΠΑΑΧ και ΤΠΑ). Με βάση τα στοιχεία από τον σχεδιασμό των προγραμμάτων και την έως σήμερα υλοποίηση, προκύπτει ότι έως το τέλος της προγραμματικής περιόδου εκτιμάται ότι θα υλοποιηθούν 170 προγράμματα κατάρτισης και θα καταρτιστούν 3.200 άτομα. Τέλος, ο προσανατολισμός / υλοποίηση των δράσεων ανθρώπινου δυναμικού και στο πλαίσιο των ολοκληρωμένων παρεμβάσεων (χωρικού ή/ & τομιακού προσανατολισμού), αποτέλεσε ένα θετικό βήμα, κυρίως αναφορικά με το ρόλο της Τοπικής Αυτοδιοίκησης στην διαδικασία στήριξης του ανθρώπινου δυναμικού.

Εκτός από τις παρεμβάσεις στο πλαίσιο του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου, παράλληλα υλοποιούνται και άλλες δράσεις ενίσχυσης του ανθρώπινου δυναμικού, κυρίως στο πλαίσιο του Ε.Π. «Απασχόληση και Επαγγελματική Κατάρτιση», ύψους 52,5 εκατ. Ευρώ, περίπου. Η υλοποίηση δράσεων στην κατεύθυνση της αναβάθμισης του ανθρώπινου δυναμικού, αποτέλεσε, όπως προκύπτει από τα προαναφερθέντα, βασική προτεραιότητα της Περιφέρειας. Σε κάθε περίπτωση, πάντως, η αποτελεσματικότητα εκτιμάται κυρίως αναφορικά με τη βελτίωση των μακροοικονομικών δεικτών, καθώς και με την επίπτωση που είχαν οι παρεμβάσεις αυτές στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων.

2.4. Ανάλυση SWOT

2.4.1. Ανάλυση SWOT σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ / ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<p>ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ευνοϊκή θέση της χωρικής Ενότητας στο θαλάσσιο χώρο της Μεσογείου ⇒ Σημαντικοί ρυθμοί ανάπτυξης της οικονομίας ⇒ Επιχειρηματική κουλτούρα και παράδοση εξωστρέφειας. ⇒ Σημαντική συμμετοχή του τουριστικού τομέα στην οικονομία της χωρικής ενότητας και υψηλής σπουδαιότητας ύπαρξη τουριστικών πόρων. ⇒ Καλή ποιότητα, ευρεία ποικιλία και αναγνωρίσιμα προβεβλημένα τοπικά προϊόντα (Κρητική κουζίνα, επώνυμα τοπικά αγροτικά προϊόντα στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου). ⇒ Σημαντική συγκέντρωση περιοχών με αξιόλογα στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με σημαντικά στοιχεία ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Χωρική και χρονική υπερσυγκέντρωση της τουριστικής κίνησης και δραστηριότητας και εξάρτησης της από το μοντέλο «μαζικού τουρισμού». ⇒ Χαμηλό επίπεδο τυποποίησης και απόδοσης αγροτικής παραγωγής. ⇒ Αδύναμοι μηχανισμοί εμπορίας και προβολής. ⇒ Μικρός βαθμός ανάπτυξης διατομεακών και ενδοτομεακών συνεργιών (δικτυώσεις). ⇒ Απουσία εκσυγχρονισμού στις επιχειρήσεις και αδυναμία ανάπτυξης οικονομικών κλίμακας. ⇒ Μικρός βαθμός ελκυστικότητας για ξένες επενδύσεις. ⇒ Υψηλό κόστος μεταφορών από και προς τα Νησιά του Αιγαίου ⇒ Ανισοκατανομή πόρων και υποδομών ⇒ Έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού στις επιχειρήσεις. ⇒ Μικρή έως μηδενική διάχυση της έρευνας και χρήσης ΤΠΕ από την επιχειρηματική κοινότητα 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Εμπλουτισμός, διαφοροποίηση και ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος, μέσω της ενίσχυσης πολιτικών προώθησης των εναλλακτικών μορφών τουρισμού. ⇒ Αξιοποίηση του πολιτισμού και του φυσικού περιβάλλοντος ως συγκριτικό πλεονέκτημα. ⇒ Ενσωμάτωση πρακτικών εξωστρέφειας, επιθετικού μάρκετινγκ και σύγχρονων μεθόδων παραγωγής. ⇒ Δυνατότητες διασυνοριακής συνεργασίας στα συγκριτικά πλεονεκτήματα των τριών Περιφερειών. ⇒ Προώθηση προγραμμάτων / ενεργειών ενδυνάμωσης της επιχειρηματικότητας. ⇒ Ενίσχυση χωρικής εξειδίκευσης και δυνατότητα επίτευξης συμπληρωματικότητας παραγωγικών δραστηριοτήτων διαπεριφερειακά και ενδοπεριφερειακά. ⇒ Ενίσχυση διασυνδέσεων ανεπτυγμένων οικονομικών κέντρων με πύλες εισόδου και ζώνες υπαίθρου. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Συρρίκνωση ή και εξαφάνιση παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων ή και κλάδων. ⇒ Αδυναμία διαφοροποίησης δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα. ⇒ Ανάδειξη νέων ανταγωνιστικών κέντρων με πιθανά χαμηλότερο κόστος προϊόντων και υπηρεσιών στον ευρύτερο μεσογειακό χώρο. ⇒ Πιθανή όξυνση των ενδοπεριφερειακών και διαπεριφερειακών ανισοτήτων. ⇒ Έλλειψη διαθεσιμότητας κεφαλαίων. ⇒ Δυσκολία προσαρμοστικότητας του εργατικού δυναμικού στα νέα δεδομένα. ⇒ Αδυναμία διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος σε συνδυασμό με την παροχή χαμηλής ποιότητας υπηρεσιών σε σχέση με το διεθνή ανταγωνισμό.
<p>ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Υπαρξη υψηλού επιπέδου εκπαιδευτικού και ερευνητικού ιστού με δυνατότητες ανάπτυξης και διάχυσης καινοτομιών. ⇒ Λειτουργία σημαντικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Πολυτεχνείο Κρήτης, ΤΕΙ Κρήτης) καθώς και ερευνητικών ιδρυμάτων παραγωγής έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (ΙΤΕ, ΜΑΙΧ). ⇒ Ενσωμάτωση στον κοινωνικό ιστό της πανεπιστημιακής και σπουδαστικής κοινότητας. ⇒ Ικανοποιητική επάρκεια κτιριακών υποδομών εκπαίδευσης. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Μικρή έως μηδενική διάχυση της έρευνας & καινοτομίας στην επιχειρηματική κοινότητα ⇒ Σχετικά χαμηλή παραγωγικότητα και μικρός βαθμός εξειδίκευσης των απασχολούμενων. ⇒ Μη ικανοποιητική εικόνα του εκπαιδευτικού επιπέδου του συνολικού πληθυσμού. ⇒ Σημαντικές αποκλίσεις μορφωτικού επιπέδου διαπεριφερειακά. ⇒ Έλλειψη θεσμικού πλαισίου στήριξης της Καινοτομίας. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας από την επιχειρηματική κοινότητα. ⇒ Σταδιακή εξοικείωση στη χρήση τηλεκατάρτισης, τηλεεκπαίδευσης και τηλεεργασίας. ⇒ Ανάπτυξη διασυνδέσεων μεταξύ της κοινωνίας της πληροφορίας και των καινοτομιών σε εδραιωμένους τομείς της οικονομίας. ⇒ Δυνατότητες ανάπτυξης συνεργιών με νέα κράτη μέλη (Μάλτα, Κύπρος). ⇒ Ευρωμεσογειακή συνεργασία στους τομείς της έρευνας και του περιβάλλοντος. ⇒ Αξιοποίηση των εκπαιδευτικών δομών και πιστοποιημένων δομών κατάρτισης για την αναβάθμιση των γνώσεων και δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Απαξίωση διασύνδεσης έρευνας και παραγωγής. ⇒ Έλλειψη διαθεσιμότητας κεφαλαίων. ⇒ Έλλειψη σχεδίων αξιοποίησης συστήματος E+T και εξαιρετικά μικρός αριθμός σχετικών επενδύσεων.
<p>ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Φυσική αύξηση πληθυσμού αλλά και προσέλκυση πληθυσμού από της περιοχές εντός και εκτός της χώρας. ⇒ Τα ποσοστά ανεργίας μειώνονται διαχρονικά και 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Βαθμιαία αύξηση ποσοστών ανεργίας. ⇒ Άνιση διαπεριφερειακή και ενδοπεριφερειακή κατανομή εισοδήματος και απασχόλησης. ⇒ Σχετικά χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης και 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Βελτίωση δεξιοτήτων και αναβάθμιση των γνώσεων του ανθρώπινου δυναμικού, πολυ-επίδειξη, ενίσχυση για ανάπτυξη της πολυδραστηριότητας του τοπικού εργατικού 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Απαξίωση δεξιοτήτων των απασχολούμενων. ⇒ Ένταση φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού. ⇒ Τάσεις αύξησης του μη ενεργού οικονομικά

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ / ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<p>στις τρεις Περιφέρειες με ταχύτερους ρυθμούς στην Περιφέρεια Κρήτης στην οποία σημειώνονται τα χαμηλότερα ποσοστά ανεργίας και τα υψηλότερα ποσοστά συμμετοχής στην αγορά εργασίας στη χώρα.</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Θετική τάση για την αύξηση της απασχόλησης με διαφορετική της κατανομή ανά τομέα παραγωγής σε κάθε περιφέρεια. ⇒ Υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης από το συνολικό ποσοστό στη χώρα 	<p>κατάρτισης των απασχολούμενων ως προς το μέσο όρο της χώρας.</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Αυξημένοι δείκτες γήρανσης. ⇒ Μειωμένη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό και δυσκολίες στην ένταξη άνεργων γυναικών στην αγορά εργασίας. ⇒ Έλλειψη εξειδικευμένου απασχολούμενου προσωπικού. 	<p>δυναμικού.</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών για την εκπαίδευση και κατάρτιση προσαρμοσμένη της τοπικές ιδιαιτερότητες. ⇒ Σταδιακή και μεθοδευμένη κοινωνική, οικονομική ενσωμάτωση οικονομικών μεταναστών. ⇒ Ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας αξιοποιώντας δραστηριότητες της κοινωνικής οικονομίας. 	<p>πληθυσμού.</p> <ul style="list-style-type: none"> ⇒ Τάσεις εγκατάλειψης των νησιών ή οικισμών από παραγωγικές ηλικίες. ⇒ Ενίσχυση φαινόμενων ανισότητας στην εργασία.
ΘΕΣΜΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Θεσμικές και διοικητικές ρυθμίσεις που πραγματοποιήθηκαν και θα διευκόλυναν την υλοποίηση παρεμβάσεων υπόλοιπων αξόνων. ⇒ Αναβάθμιση του επιπέδου εκπαίδευσης-κατάρτισης του ανθρωπίνου δυναμικού στη δημόσια διοίκηση. ⇒ Βαθμιαία αποκέντρωση αρμοδιοτήτων. ⇒ Εμπειρία των στελεχών της δημόσιας διοίκησης σχετικά με τις τοπικές παραμέτρους και την γενική αναπτυξιακή εικόνα της Χωρικής Ενότητας. ⇒ Απόκτηση πολύχρονης εμπειρίας στην διαχείριση συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Έλλειψεις στους μηχανισμούς υποστήριξης κύρια για παρακολούθηση του συνόλου των παρεμβάσεων (από πολλαπλές πηγές χρηματοδότησης) στο πλαίσιο των αναπτ. προγραμμάτων. ⇒ Έλλειψεις σε υλικοτεχνικά μέσα και χαμηλός βαθμός αξιοποίησης νέων τεχνολογιών. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Αξιοποίηση των νέων τεχνολογιών και της κοινωνίας της πληροφορίας. ⇒ Προγράμματα βελτίωσης της λειτουργίας της δημόσιας διοίκησης. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Η απώλεια πόρων από αδυναμία ανταπόκρισης των τελικών δικαιούχων όχι μόνο στο επίπεδο της υλοποίησης αλλά και της ζήτησης.
ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΩΣ ΤΟΠΟΥ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ, ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Υψηλή βιοποικιλότητα (Ειδών και Οικοσυστημάτων και ποικιλότητα τοπίων) ⇒ Υψηλός αριθμός προτεινόμενων Τόπων Κοινοτικής Σημασίας για ένταξη στο Δίκτυο NATURA 2000 και σημαντικός αριθμός Ζωνών Ειδικής Προστασίας. ⇒ Πλούσια διάσπαρτη πολιτιστική κληρονομιά. ⇒ Δρομολογημένες διαδικασίες ολοκληρωμένου σχεδιασμού ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος μέσω της δημιουργίας βασικών υποδομών περιβάλλοντος. ⇒ Υπαρξη σημαντικών υποδομών στις μεταφορές (αεροδρόμια, λιμένες, βασικό οδικό δίκτυο) και μερικά ικανοποιητικών υποδομών τεχνολογικής υποστήριξης. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Έντονος περιβαλλοντικός πίεσης στις «αναπτυγμένες ζώνες» λόγω αστικής και τουριστικής ανάπτυξης – ανισομερής κατανομή ζήτησης από την κατανομή της προσφοράς στο χρόνο και στο χώρο. ⇒ Μη συστηματική προσέγγιση στη διαχείριση και εξασφάλιση υδάτινων πόρων – συστηματική υποβάθμιση υπόγειων υδροφορέων – ύπαρξη πολλών ανδρών ή με ελάχιστους υδατικούς πόρους νησιά στη Χωρική Ενότητα. ⇒ Υψηλός κίνδυνος μεγάλου ποσοστού διάβρωσης εδαφών. ⇒ Έλλειψη κοινωνικών υποδομών σε συνδυασμό με τους υψηλούς δείκτες γήρανσης του πληθυσμού. ⇒ Μη καλυπτόμενες ενεργειακές ανάγκες κατά τους θερινούς μήνες, μικρή χρήση ΑΠΕ, εξάρτηση από το πετρέλαιο ⇒ Συνεχόμενες ελλείψεις σε υποδομές μεταφορών με υψηλό κόστος μεταφοράς και χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης. ⇒ Έλλειψεις στις κοινωνικές υποδομές. ⇒ Αυξημένες απαιτήσεις σε υποδομές λόγω διασποράς πληθυσμού. ⇒ Δυσχέρεια στην ανάπτυξη σχέσεων 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ολοκληρωμένα διαχειριστικά σχέδια για τα δάση, την ύδρευση, άρδευση και τα απορρίμματα. ⇒ Ανάπτυξη πολιτικών προστασίας του περιβάλλοντος και πρόληψης κινδύνων. ⇒ Ολοκληρωμένες διαχειριστικές παρεμβάσεις για προστασία-ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς. ⇒ Ευρωμεσογειακή συνεργασία στους τομείς της έρευνας και του περιβάλλοντος. ⇒ Ολοκλήρωση του πλέγματος υποδομών υγείας- πρόνοιας ⇒ Διεύρυνση της χρήσης ΑΠΕ. ⇒ Θεσμικό πλαίσιο και απελευθέρωση των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών ⇒ Προσδιορισμός - εξειδίκευση του ρόλου των λιμανιών και μέτρα για τον θεματικό τουρισμό. ⇒ Ενίσχυση της Αριστείας στον τομέα των επικοινωνιών. ⇒ Ανάπτυξη νέας οικονομίας – διάχυση τεχνολογίας στον τομέα περιβάλλοντος και πολιτισμού. ⇒ Αυξημένες απαιτήσεις προστασίας φυσικού, ιστορικού περιβάλλοντος σε περιοχές όπου αλλάζουν οι όροι προσπελασιμότητας 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Διεύρυνση των ανισοτήτων μεταξύ των νησιών ⇒ Υποβάθμιση ορισμένων ζωνών και περιοχών με ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά. ⇒ Έλλειψη χωροταξικής οργάνωσης και θεσμοθέτησής της. ⇒ Εξάντληση αποθεμάτων φυσικών πόρων ⇒ Φυσικές περιβαλλοντικές απειλές ⇒ Υψηλά ποσοστά απειλούμενων ειδών. ⇒ Ανθρωπογενείς περιβαλλοντικές απειλές ⇒ Κίνδυνος υποβάθμισης της περιοχής λόγω περιβαλλοντικών προβλημάτων.

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ / ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
	συνεργασίας και επικοινωνιών λόγω του νησιωτικού και απομονωμένου χαρακτήρα των περιφερειών.		
ΧΩΡΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ – ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Συγκέντρωση περιοχών με αξιόλογα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος. ⇒ Έντονη παρουσία και χωρική διασπορά περιοχών με σημαντικά στοιχεία ιστορικού πολιτιστικού ενδιαφέροντος. ⇒ Ύπαρξη θεσμοθετημένων Περιφερειακών Πλαισίων Χωροταξικού Σχεδιασμού και Αειφόρου Ανάπτυξης 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Δυσχέρειες στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και επικοινωνιών λόγω του νησιωτικού χαρακτήρα των Περιφερειών. ⇒ Ύπαρξη σημαντικών διαπεριφερειακών, ενδοπεριφερειακών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων μεταξύ των οποίων και ανισοκατανομή ανθρώπινων και φυσικών πόρων και υποδομών. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ενίσχυση χωρικής εξειδίκευσης. ⇒ Ενίσχυση διασυνδέσεων ανεπτυγμένων οικονομικών κέντρων και πυλών εισόδου. ⇒ Ανάδειξη τοπικών αστικών κέντρων και διασφάλιση της εταιρικής τους σχέσης με τις ζώνες υπαίθρου. ⇒ Ολοκληρωμένες διαχειριστικές παρεμβάσεις για τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά. ⇒ Οργάνωση υπηρεσιών σε επίπεδο μεγάλων δήμων και μεταφορά κεντρικών αρμοδιοτήτων σε αυτούς. ⇒ Ανάπτυξη πολυδραστηριότητας του τοπικού εργατικού δυναμικού. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Έντονες πιέσεις στο περιβάλλον από την υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και την τουριστική δραστηριότητα. ⇒ Ενίσχυση της περιφερειοποίησης.

2.4.2. Ανάλυση SWOT ανά Διοικητική Περιφέρεια

Περιφέρεια Κρήτης

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ / ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: Επένδυση στον Παραγωγικό Τομέα της οικονομίας			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ταχείς ρυθμοί ανάπτυξης της οικονομίας άνω του μέσου εθνικού όρου. ⇒ Η δυναμική της οικονομίας στηρίζεται σχεδόν ισόρροπα σε 2 σημαντικές δραστηριότητες (τουρισμός και γεωργία). ⇒ Οικονομία συνάθροισης στον τομέα του τουρισμού. ⇒ Υψηλής ποιότητας ξενοδοχειακές υποδομές. ⇒ Καλή ποιότητα, ευρεία ποικιλία και αναγνωρίσιμα προβεβλημένα τοπικά προϊόντα (κρητική κουζίνα). ⇒ Σημαντική συγκέντρωση περιοχών με αξιόλογα στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με σημαντικά στοιχεία ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Εξάρτηση από το μοντέλο του μαζικού τουρισμού θερινών διακοπών το οποίο δεν επιτρέπει τη διεύρυνση της τουριστικής περιόδου ⇒ Χαμηλό επίπεδο τυποποίησης αγροτικής παραγωγής και αδύναμοι μηχανισμοί εμπορίας και προβολής. ⇒ Μικρός βαθμός ανάπτυξης διατομεακών και ενδοτομεακών συνεργιών (δικτυώσεις). ⇒ Μικρός βαθμός ελκυστικότητας για ξένες επενδύσεις. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Εμπλουτισμός και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος. ⇒ Αξιοποίηση του πολιτισμού ως συγκριτικό πλεονέκτημα της Κρήτης. ⇒ Περαιτέρω ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας του τριτογενούς τομέα, και ειδικότερα του τουρισμού. ⇒ Σταθερότητα ποιότητας, τυποποίηση και ολοκληρωμένη πολιτική προώθησης επιλεγμένων τοπικών προϊόντων. ⇒ Ενίσχυση επιχειρηματικότητας και οργάνωσης των επιχειρήσεων σε σύγχρονη βάση. ⇒ Δυνατότητες ανάπτυξης συνεργιών με νέα κράτη μέλη (Μάλτα, Κύπρος). ⇒ Ενίσχυση χωρικής εξειδίκευσης. ⇒ Ενίσχυση διασυνδέσεων ανεπτυγμένων οικονομικών κέντρων με πύλες εισόδου και ζώνες υπαίθρου. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Συρρίκνωση ή και εξαφάνιση παραδοσιακών αγροτικών προϊόντων ή και κλάδων. ⇒ Ανάδειξη ανταγωνιστικών κέντρων (Μάλτα, Κύπρος). ⇒ Πιθανή όξυνση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων. ⇒ Επιπτώσεις από τη νέα ΚΑΠ. ⇒ Υψηλά επίπεδα επιχειρηματικού κινδύνου. ⇒ Έλλειψη διαθεσιμότητας κεφαλαίων..
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: Κοινωνία της γνώσης και Καινοτομία			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ύπαρξη υψηλού επιπέδου εκπαιδευτικού και ερευνητικού ιστού με δυνατότητες ανάπτυξης και διάχυσης καινοτομιών. ⇒ Ύπαρξη απαραίτητων υποδομών, τεχνολογικής 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Χαμηλή ζήτηση για καινοτομίες τοπικά. ⇒ Κενά σε θέματα εισαγωγής καινοτομιών στη διοίκηση και οργάνωση επιχειρήσεων. ⇒ Σχετικά χαμηλή παραγωγικότητα και μικρός 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ανάπτυξη ισχυρών διασυνδέσεων μεταξύ της κοινωνίας της πληροφορίας και των καινοτομιών σε εδραϊωμένους τομείς όπως ο τουρισμός και η γεωργία. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Έλλειψη σχεδίων αξιοποίησης συστήματος E+T και εξαιρετικά μικρός αριθμός σχετικών επενδύσεων. ⇒ Υψηλά επίπεδα επιχειρηματικού κινδύνου.

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ / ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
<p>υποστήριξης για ανάπτυξη κοινωνίας πληροφοριών.</p> <p>⇒ Σημαντική υποδομή ευρέος φάσματος υψηλών τεχνολογιών διεθνώς ανταγωνιστικών, σχετικά αυτόνομη λειτουργία (20% αιτούμενη κρατική χρηματοδότηση), κινητικότητα και ανταλλαγή επιστημονικού προσωπικού στην παραγωγή και προσφορά τεχνολογίας.</p>	<p>βαθμός εξειδίκευσης των απασχολούμενων.</p> <p>⇒ Χαμηλού βαθμού εισαγωγή καινοτομίας στον πρωτογενή τομέα και τον τουρισμό.</p> <p>⇒ Έλλειψη θεσμικών κινήτρων στήριξης.</p> <p>⇒ Συνδυασμός τουρισμού με υψηλής ποιότητας υπηρεσίες υγείας.</p>	<p>⇒ Δυνατότητες ανάπτυξης συνεργιών με νέα κράτη μέλη (Μάλτα, Κύπρος)..</p>	<p>⇒ Έλλειψη διαθεσιμότητας κεφαλαίων.</p>
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3: Απασχόληση & Κοινωνική Συνοχή			
<p>⇒ Σημαντική φυσική αύξηση πληθυσμού αλλά και προσέλκυση πληθυσμού από άλλες περιοχές εντός και εκτός της χώρας. Ο συντελεστής φυσικής κίνησης πληθυσμού εμφανίζει καλύτερη πορεία συγκριτικά με το μέσο όρο της χώρας (706 έναντι 2.623 του μέσου όρου της χώρας).</p> <p>⇒ Χαμηλά ποσοστά ανεργίας (7,7%) συγκριτικά με το επίπεδο της χώρας (10%).</p> <p>⇒ Ικανοποιητικά επίπεδα κατάρτισης των ανέργων.</p>	<p>⇒ Βαθμιαία αύξηση ποσοστών ανεργίας.</p> <p>⇒ Άνιση ενδοπεριφερειακή κατανομή εισοδήματος και απασχόλησης.</p> <p>⇒ Σχετικά χαμηλότερο επίπεδο εκπαίδευσης και κατάρτισης των απασχολουμένων ως προς το μέσο όρο της χώρας.</p> <p>⇒ Αυξημένοι δείκτες γήρανσης και εξάρτησης κύρια στην ενδοχώρα και στο νότο.</p> <p>⇒ Μειωμένη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό με έντονη τάση συγκέντρωσης της γυναικείας απασχόλησης στον πρωτογενή τομέα, και δυσκολίες στην ένταξη ανέργων γυναικών στην αγορά εργασίας.</p>	<p>⇒ Βελτίωση δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού και πολύ-ειδίκευση.</p> <p>⇒ Αξιοποίηση νέων τεχνολογιών για την εκπαίδευση και κατάρτιση προσαρμοσμένη στις τοπικές ιδιαιτερότητες.</p> <p>⇒ Καταπολέμηση κοινωνικού αποκλεισμού.</p>	<p>⇒ Απαξίωση δεξιοτήτων των απασχολούμενων.</p> <p>⇒ Ένταση φαινομένων κοινωνικού αποκλεισμού.</p>
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 5: Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας & διαβίωσης			
<p>⇒ Ύπαρξη υποδομών στις μεταφορές (αεροδρόμια, λιμένες, βασικό οδικό δίκτυο).</p> <p>⇒ Στις επικοινωνίες, συγκριτικό πλεονέκτημα θέσης και τεχνολογικής υποστήριξης.</p> <p>⇒ Ικανοποιητικοί δείκτες υγείας.</p> <p>⇒ Σημαντικός αριθμός και μεγάλη έκταση περιοχών με αξιόλογα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος.</p> <p>⇒ Ολοκλήρωση βιολογικών καθαρισμών στα αστικά κέντρα και τις ανεπτυγμένες τουριστικά περιοχές.</p> <p>⇒ Δρομολογημένες διαδικασίες ολοκληρωμένου σχεδιασμού ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος.</p> <p>⇒ Δυνατότητα ολοκληρωμένου σχεδιασμού αυτόνομης λειτουργίας χωρικής μονάδας λόγω νησιωτικού χαρακτήρα και μεγάλου μεγέθους.</p> <p>⇒ Ύπαρξη θεσμοθετημένου Χωροταξικού Σχεδίου της Περιφέρειας.</p> <p>⇒ Πολύ καλές δυνατότητες ανάπτυξης όλων των μορφών ΑΠΕ.</p> <p>⇒ Πολλοί και σημαντικοί χώροι και σημεία πολιτιστικού ενδιαφέροντος.</p>	<p>⇒ Στον τομέα της ενέργειας, εξάρτηση από το πετρέλαιο.</p> <p>⇒ Υψηλοί ρυθμοί ζήτησης ηλεκτρικής ενέργειας.</p> <p>⇒ Ελλείψεις σε υποδομές και οργάνωση μεταφορών για τα προϊόντα του πρωτογενή τομέα.</p> <p>⇒ Ελλείψεις στις κοινωνικές υποδομές και υψηλός δείκτης γήρανσης στις ορεινές περιοχές.</p> <p>⇒ Αυξημένες απαιτήσεις σε υποδομές λόγω διασποράς πληθυσμού σε πολυάριθμους μικρού μεγέθους οικισμούς.</p> <p>⇒ Δυσχέρεια στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και επικοινωνιών λόγω νησιωτικού χαρακτήρα.</p> <p>⇒ Έντονες πιέσεις στη βόρεια ζώνη λόγω αστικής και τουριστικής ανάπτυξης δημιουργούν απαιτήσεις για διαχείριση στερεών και υγρών αποβλήτων.</p> <p>⇒ Αυξημένες απαιτήσεις προστασίας φυσικού και ιστορικού πολιτιστικού περιβάλλοντος σε σημαντικό τμήμα της Περιφέρειας και με σημαντική χωρική διασπορά.</p> <p>⇒ Μη συστηματική προσέγγιση στη διαχείριση υδάτινων πόρων.</p>	<p>⇒ Εφαρμογή πιλοτικών έργων για όλες τις τεχνολογίες ΑΠΕ.</p> <p>⇒ Υψηλή ζήτηση από ιδιώτες για δημιουργία αιολικών πάρκων και φωτοβολταϊκών.</p> <p>⇒ Προσδιορισμός - εξειδίκευση ρόλου των λιμανιών της Κρήτης (εμπορικά, επιβατικά ή τουριστικά) και μέτρα για τουρισμό κρουαζιέρας.</p> <p>⇒ Στον τομέα των επικοινωνιών, η ανάδειξη της Κρήτης σαν Κέντρο Τηλεματικών Εφαρμογών και Υπηρεσιών.</p> <p>⇒ Άρση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων στο θέμα της υγείας, και βελτίωση των αστικών υποδομών.</p> <p>⇒ Ολοκλήρωση του πλέγματος κοινωνικών υποδομών ιδιαίτερα στον τομέα παροχής υπηρεσιών φύλαξης.</p> <p>⇒ Ανάπτυξη νέας οικονομίας - διάχυση τεχνολογίας στον τομέα περιβάλλοντος και πολιτισμού.</p> <p>⇒ Δημιουργία ολοκληρωμένων διαχειριστικών σχεδίων στους τομείς των δασικών εκτάσεων, της ύδρευσης -άρδευσης, των απορριμμάτων.</p> <p>⇒ Δημιουργία των απαραίτητων υποδομών για την προστασία του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων, κυρίως μέσω της ορθής διαχείρισης των υπό πίεση περιοχών.</p>	<p>⇒ Ενίσχυση της ελκυστικότητας ήδη ανεπτυγμένων περιοχών.</p> <p>⇒ Αυξημένες απαιτήσεις προστασίας φυσικού, ιστορικού περιβάλλοντος σε περιοχές όπου αλλάζουν οι όροι προοπτασιμότητας.</p> <p>⇒ Αυξημένες απαιτήσεις για προστασία περιβάλλοντος λόγω ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας / ελκυστικότητας των ήδη ανεπτυγμένων περιοχών.</p> <p>⇒ Αυξημένες απαιτήσεις προστασίας από την ανάδειξη νέων περιοχών ανάπτυξης.</p> <p>⇒ Κίνδυνος συγκέντρωσης περαιτέρω πολιτιστικής δραστηριότητας σε ήδη ανεπτυγμένες περιοχές σε βάρος των υπολοίπων.</p>

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ / ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ολοκληρωμένες διαχειριστικές παρεμβάσεις για προστασία-ανάδειξη της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς. ⇒ Εξειδίκευση του χωροταξικού σχεδιασμού μέσα από εν εξελίξει ΓΠΣ / ΣΧΟΟΑΠ. ⇒ Προτεραιότητα εθνικού επιπέδου της ανάδειξης του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα οικονομικής ανάπτυξης. 	
ΧΩΡΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: Χωρική διάσταση (βιώσιμη αστική ανάπτυξη, ορεινές και αγροτικές περιοχές, νησιωτικός χώρος)			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Σημαντική συγκέντρωση περιοχών με αξιόλογα στοιχεία του φυσικού περιβάλλοντος. ⇒ Έντονη παρουσία και χωρική διασπορά χώρων με σημαντικά στοιχεία ιστορικού πολιτιστικού ενδιαφέροντος. ⇒ Δυνατότητα ολοκληρωμένου σχεδιασμού αυτόνομης λειτουργικά χωρικής μονάδας λόγω νησιωτικού χαρακτήρα και μεγάλου μεγέθους. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Δυσχέρειες στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και επικοινωνιών λόγω νησιωτικού χαρακτήρα. ⇒ Αυξημένες απαιτήσεις σε υποδομές λόγω διασποράς πληθυσμού σε πολυάριθμους μικρού μεγέθους οικισμούς. ⇒ Αυξημένες απαιτήσεις για προστασία φυσικού και πολιτισμικού περιβάλλοντος. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ενίσχυση χωρικής εξειδίκευσης. ⇒ Ενίσχυση διασυνδέσεων ανεπτυγμένων οικονομικών κέντρων και πυλών εισόδου. ⇒ Ανάδειξη τοπικών αστικών κέντρων και διασφάλιση της εταιρικής τους σχέσης με τις ζώνες υπαίθρου. ⇒ Ολοκληρωμένες διαχειριστικές παρεμβάσεις για τη φυσική και πολιτιστική κληρονομιά. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Έντονες πιέσεις στο περιβάλλον από την υπερσυγκέντρωση πληθυσμού και δραστηριοτήτων στο βόρειο τμήμα. ⇒ Κίνδυνος περαιτέρω ανάπτυξης των ήδη ανεπτυγμένων περιοχών σε βάρος των υπολοίπων.
ΧΩΡΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ: Χωρική συνεργασία (διακρατική - διαπεριφερειακή)			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Μακροχρόνια παρουσία και αναγνωρισιμότητα στο πεδίο των διαπεριφερειακών/διακρατικών συνεργασιών. ⇒ Εμπειρία στελεχών σε διαπεριφερειακές συνεργασίες. ⇒ Σχετική εστίαση προσπαθειών σε επιλεγμένους τομείς αλλά και περιοχές. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Μη ύπαρξη θεσμοθετημένου συντονιστικού οργάνου. ⇒ Μικρός βαθμός διάχυσης των αποτελεσμάτων στο εσωτερικό της Περιφέρειας. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Η ένταξη της Κύπρου με την οποία προϋπάρχει πλαίσιο συνεργασίας. ⇒ Η ένταξη της Μάλτας με παρόμοια νησιωτικά χαρακτηριστικά που επιτρέπει, σε συνεργασία και με άλλες νησιωτικές περιφέρειες, την ανάδειξη των ιδιαίτερότητων ανάπτυξης του νησιωτικού χώρου. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Να χαθεί το συγκριτικό πλεονέκτημα της μακρόχρονης συνεργασίας με την Κύπρο, αν δεν ληφθούν άμεσα μέτρα προσαρμογής μετά την ένταξη της Κύπρου.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ / ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Υπαρξη σημαντικών πολιτιστικών πόρων εθνικής και διεθνούς εμβέλειας ⇒ Συνεχής ανάπτυξη του τουριστικού προϊόντος σε σημαντικό αριθμό νησιών – τουριστικών πόλων ⇒ Συνεχής πληθυσμιακή αύξηση (φυσική αύξηση, προσέλκυση από άλλες περιοχές και οικονομικοί μετανάστες) ⇒ Τάση επιχειρηματικότητας του γηγενούς δυναμικού ⇒ Ευνοϊκή θέση της Περιφέρειας στον θαλάσσιο χώρο της Μεσογείου ⇒ Η ιστορική παράδοση στην εξωστρέφεια 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Υψηλό κόστος μεταφορών και χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης ⇒ Χρονική και χωρική υπερσυγκέντρωση της τουριστικής κίνησης και δραστηριότητας ⇒ Μικρή τοπική αγορά - Αδυναμία εκμετάλλευσης οικονομικών κλίμακας ⇒ Έλλειψη καταρτισμένου και εξειδικευμένου απασχολούμενου προσωπικού σε όλους τους τομείς 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Αξιοποίηση της διεθνούς ζήτησης και προοπτικές ανάπτυξης νέων και εναλλακτικών μορφών τουρισμού (πολιτιστικού, θαλάσσιου, οικολογικού) και σημαντικές προοπτικές για την ανάπτυξη τουριστικής υποδομής μικρής κλίμακας σε μη κορεσμένες περιοχές ⇒ Αξιοποίηση των μέσων και ευκαιριών που παρέχονται από τις νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας ⇒ Το ευρωπαϊκό και εθνικό κανονιστικό πλαίσιο που δέπει την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου για την επόμενη προγραμματική περίοδο ⇒ Αξιοποίηση της ζήτησης προϊόντων με ονομασία προέλευσης και βιολογικής παραγωγής. ⇒ Σταδιακή εξοικείωση στη χρήση εξ αποστάσεως κατάρτισης, τηλε-εκπαίδευσης και τηλε-εργασίας 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ανάπτυξη ανταγωνιστικών περιοχών με χαμηλότερο κόστος προϊόντων και υπηρεσιών στον ευρύτερο χώρο της Μεσογείου ⇒ Τάσεις εγκατάλειψης νησιών ή οικισμών από τις παραγωγικές ηλικίες

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ / ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ικανοποιητική κάλυψη σε υποδομές εκπαίδευσης στα σημαντικότερα από πλευράς πληθυσμού νησιά 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Έλλειψη καταρτισμένου και εξειδικευμένου απασχολούμενου προσωπικού σε όλους τους τομείς ⇒ Χαμηλή εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της πληροφορικής και νέων τεχνολογιών 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Εγκατάσταση οικονομικών μεταναστών ⇒ Δυνατότητες διασυνοριακής συνεργασίας σε εμπόριο και τουρισμό με ενταγμένες και υπό ένταξη χώρες ⇒ Αξιοποίηση των μέσων και ευκαιριών που παρέχονται από τις νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας ⇒ Δυνατότητες διακρατικής συνεργασίας με μεσογειακές χώρες σε τομείς έρευνας και περιβάλλοντος 	
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Πραγματική ανεργία χαμηλότερη του εθνικού μέσου όρου 		<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Αξιοποίηση κινητικότητας εργασίας, λόγω τουριστικών επενδύσεων ⇒ Εγκατάσταση οικονομικών μεταναστών 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Τάσεις εγκατάλειψης νησιών ή οικισμών από τις παραγωγικές ηλικίες
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 4: ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΩΣ ΤΟΠΟΥ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ, ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Εξαιρετικό φυσικό και δομημένο περιβάλλον ⇒ Υπαρξη σημαντικών πολιτιστικών πόρων εθνικής και διεθνούς εμβέλειας ⇒ Σχετικά μικρές αποστάσεις μεταξύ νησιών και ενδοχώρας και σχετικά μικρές διανησιωτικές αποστάσεις ⇒ Αντιμετωπίσιμες προς το παρόν ανθρωπογενείς πιέσεις στο περιβάλλον 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Υψηλό κόστος μεταφορών και χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης ⇒ Χρονική και χωρική υπερσυγκέντρωση της τουριστικής κίνησης και δραστηριότητας ⇒ Ανεπάρκεια οργάνωσης των ακτοπλοϊκών και αεροπορικών συνδέσεων ⇒ Χαμηλή εκμετάλλευση των δυνατοτήτων της πληροφορικής και νέων τεχνολογιών ⇒ Αδυναμία ανάπτυξης συνεκτικών οικιστικών δικτύων (πόλοι ανάπτυξης) και διάχυσης των θετικών αναπτυξιακών επιπτώσεων, εξ αιτίας της ασυνέχειας του χώρου ⇒ Αδυναμία ελέγχου εφαρμογής περιβαλλοντικών όρων και περιορισμών στη δόμηση και στις διάφορες δραστηριότητες, εξ αιτίας της έλλειψης καθορισμού χρήσεων γης ⇒ Έλλιπής διαχείριση των περιορισμένων υδατικών πόρων ⇒ Ανεπάρκεια συστημάτων διάθεσης απορριμμάτων 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Αξιοποίηση των μέσων και ευκαιριών που παρέχονται από τις νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας ⇒ Αναθεώρηση θεσμικού πλαισίου ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών και απελευθέρωση των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών ⇒ Σταδιακή εξοικείωση στη χρήση τηλεκατάρτισης, τηλεεκπαίδευσης και τηλεεργασίας ⇒ Χρήση νέων μεθόδων και τεχνολογιών διαχείρισης νερού ⇒ Διεύρυνση της χρήσης ανανεώσιμων πηγών ενέργειας ⇒ Δυνατότητες διακρατικής συνεργασίας με μεσογειακές χώρες σε τομείς έρευνας και περιβάλλοντος 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Εξάντληση υδροφόρου ορίζοντα και υφαλμύρωση ⇒ Φυσικές περιβαλλοντικές απειλές (σεισμοί, κατολισθήσεις, πυρκαγιές, πλημμύρες, διάβρωση) ⇒ Ανθρωπογενείς περιβαλλοντικές απειλές (ανεξέλεγκτη απόρριψη σκουπιδιών, υπερβόσκηση, αυθαίρετη δόμηση, κλπ)
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 5: ΧΩΡΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ - ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Σχετικά μικρές αποστάσεις μεταξύ νησιών και ενδοχώρας και σχετικά μικρές διανησιωτικές αποστάσεις 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Μεγάλες ενδοπεριφερειακές ανισότητες φυσικών πόρων και σημαντική ενδοπεριφερειακή ανισοκατανομή ανθρωπίνων πόρων και υποδομών ⇒ Αδυναμία ανάπτυξης συνεκτικών οικιστικών δικτύων (πόλοι ανάπτυξης) και διάχυσης των θετικών αναπτυξιακών επιπτώσεων, εξ αιτίας της ασυνέχειας του χώρου ⇒ Χρονική και χωρική υπερσυγκέντρωση της τουριστικής κίνησης και δραστηριότητας 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Αξιοποίηση των μέσων και ευκαιριών που παρέχονται από τις νέες τεχνολογίες της επικοινωνίας ⇒ Οργάνωση υπηρεσιών σε επίπεδο μεγάλων Δήμων και μεταφορά κεντρικών αρμοδιοτήτων σ' αυτούς ⇒ Αναθεώρηση θεσμικού πλαισίου ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών και απελευθέρωση των ακτοπλοϊκών συγκοινωνιών ⇒ Σταδιακή εξοικείωση στη χρήση τηλεκατάρτισης, τηλεεκπαίδευσης και τηλεεργασίας 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Τάσεις αποκλεισμού των μικρών νησιών από τα κέντρα πληροφόρησης και παροχής υπηρεσιών ⇒ Τάσεις εγκατάλειψης νησιών ή οικισμών από τις παραγωγικές ηλικίες

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

ΔΥΝΑΤΑ ΣΗΜΕΙΑ	ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΕΥΚΑΙΡΙΕΣ / ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ	ΑΠΕΙΛΕΣ
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 1: ΕΠΕΝΔΥΣΗ ΣΤΟΝ ΠΑΡΑΓΩΓΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Καλή ποιότητα και μεγάλη ποικιλία παραγόμενων τοπικών προϊόντων (πρωτογενών και μεταποιημένων αγροτικών προϊόντων) ⇒ Επώνυμα τοπικά αγροτικά προϊόντα ⇒ Τάσεις αύξησης του ακαθάριστου προϊόντος 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Χαμηλή παραγωγικότητα του πρωτογενή τομέα ⇒ Χαμηλό επίπεδο τεχνολογικού εξοπλισμού ⇒ Αδύναμες μεταποιητικές μονάδες ⇒ Παραδοσιακά / πλεονασματικά στην ΕΕ γεωργικά προϊόντα ⇒ Χαμηλός βαθμός διακλαδικής – διατομεακής διασύνδεσης ⇒ Χαμηλό επίπεδο βασικών υποδομών ⇒ Έλλειψη / ανεπάρκεια ενεργειακού δυναμικού ⇒ Μικρού μεγέθους επιχειρήσεις με στόχευση στην τοπική αγορά ⇒ Ενδοπεριφερειακές / ενδονησιωτικές ανισότητες ⇒ Δυσκολία στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και λειτουργικών / παραγωγικών διασυνδέσεων 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ενίσχυση της διεύρυνσης / εμπλουτισμού και διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος ⇒ Δυνατότητα επίτευξης συμπληρωματικότητας παραγωγικών δραστηριοτήτων ⇒ Αξιοποίηση τοπικών επώνυμων προϊόντων και ενδυνάμωση της γεωγραφικής τους προέλευσης ⇒ Εξωστρέφεια των επώνυμων αγροτικών προϊόντων ⇒ Ενίσχυση της ανάπτυξης καινοτομιών με τη διασύνδεση της έρευνας και αξιοποίηση των αποτελεσμάτων της έρευνας από τις επιχειρήσεις ⇒ Υπαρξη χρηματοδοτικών ενισχύσεων ⇒ Προοπτική διεύρυνσης της ΕΕ προς ανατολάς. 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Έντονα ανταγωνιστικό οικονομικό περιβάλλον ⇒ Μείωση των επιδοτήσεων / ενισχύσεων των αγροτικών προϊόντων από την Ευρωπαϊκή Ένωση
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 2: ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΗΣ ΓΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΚΑΙΝΟΤΟΜΙΑ			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ενσωμάτωση στον κοινωνικό ιστό της πανεπιστημιακής και σπουδαστικής κοινότητας 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Αξιοποίηση του Πανεπιστημίου Αιγαίου για βελτίωση του επιπέδου εκπαίδευσης και ποιότητας του εργατικού δυναμικού. 	
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 3: ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Σχετικά χαμηλή ανεργία ⇒ Ομοιογένεια πληθυσμού ⇒ Ενσωμάτωση στον κοινωνικό ιστό της πανεπιστημιακής και σπουδαστικής κοινότητας 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο ⇒ Αυξημένος δείκτης γήρανσης ⇒ Περιορισμένο δίκτυο κοινωνικών υπηρεσιών ⇒ Δυσκολίες ένταξης γυναικών στην αγορά εργασίας ⇒ Αυξημένο ποσοστό μη ενεργού οικονομικά πληθυσμού 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Ένταξη των γυναικών στην αγορά εργασίας, ιδιαίτερα στους τομείς της κοινωνικής οικονομίας ⇒ Ενίσχυση για ανάπτυξη της πολυδραστηριότητας του τοπικού εργατικού δυναμικού 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Τάσεις αύξησης του μη ενεργού οικονομικά πληθυσμού. ⇒ Αδυναμία διαφοροποίησης, δραστηριοτήτων του πρωτογενή τομέα (πλην μαστίχας).
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 4: ΕΛΚΥΣΤΙΚΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ ΩΣ ΤΟΠΟΥ ΕΠΕΝΔΥΣΕΩΝ, ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΑΒΙΩΣΗΣ			
<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Πλούσια διάσπαρτη πολιτιστική κληρονομιά ⇒ Συγκέντρωση περιοχών με αξιόλογα στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος ⇒ Αναλλοίωτο φυσικό περιβάλλον 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Διπλή περιφερειακότητα ⇒ Απομόνωση / δυσκολίες πρόσβασης / επικοινωνίας από τα μητροπολιτικά κέντρα ⇒ Δυσκολία στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και λειτουργικών / παραγωγικών διασυνδέσεων ⇒ Διαμορφωμένη κατάσταση σε σχέση με το ενεργειακό δυναμικό ⇒ Έλλειψη / ανεπάρκεια υδάτινων πόρων ⇒ Έλλειψη οργανωμένης χωροταξικής διεύθετης των παραγωγικών και οικονομικών δραστηριοτήτων 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Αξιοποίηση και διαφύλαξη των φυσικών και πολιτιστικών πόρων. ⇒ Ανάπτυξη παραγωγικών / εμπορικών διασυνδέσεων μεταξύ των νησιών της Περιφέρειας ⇒ Πύλη εισόδου-εξόδου της ΕΕ σε τρίτες χώρες ⇒ Αξιοποίηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας και των νέων τεχνολογιών στις επικοινωνίες ⇒ Ενίσχυση της χωρικής εξειδίκευσης 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Περαιτέρω περιφερειοποίηση των νησιών ως η πλέον απομακρυσμένη Περιφέρεια της Ε.Ε. ⇒ Υποβάθμιση ορισμένων ζωνών και περιοχών με ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά ⇒ Έλλειψη χωροταξικής οργάνωσης και θεσμοθέτησής της.
ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑ 5: ΧΩΡΙΚΗ ΘΕΩΡΗΣΗ - ΕΝΔΟΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΕΣ ΑΝΙΣΟΤΗΤΕΣ			
	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Διπλή περιφερειακότητα 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Αξιοποίηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας και των νέων τεχνολογιών στις επικοινωνίες ⇒ Ενίσχυση της χωρικής εξειδίκευσης 	<ul style="list-style-type: none"> ⇒ Περαιτέρω περιφερειοποίηση των νησιών ως η πλέον απομακρυσμένη Περιφέρεια της Ε.Ε. ⇒ Υποβάθμιση ορισμένων ζωνών και περιοχών με ιδιαίτερα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά

2.5. Συμπεράσματα: Αναπτυξιακά Προβλήματα, Ανάγκες και Ιεράρχησή τους

2.5.1. Κωδικοποίηση προβλημάτων σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου

Η ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης με συνδυασμό με την ανάλυση SWOT της Χωρικής Ενότητας οδηγούν στα παρακάτω κοινά προβλήματα τα οποία, κωδικοποιούνται ως ακολούθως:

- **Πρ.1:** Ύπαρξη σημαντικών διαπεριφερειακών, ενδοπεριφερειακών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων μεταξύ των οποίων και ανισοκατανομή ανθρώπινων και φυσικών πόρων και υποδομών.
- **Πρ.2:** Δυσχέρεια στην ανάπτυξη σχέσεων συνεργασίας και επικοινωνιών λόγω του νησιωτικού και απομονωμένου χαρακτήρα των περιφερειών .
- **Πρ.3:** Συνεχόμενες ελλείψεις σε υποδομές μεταφορών με υψηλό κόστος μεταφοράς και χαμηλό επίπεδο εξυπηρέτησης.
- **Πρ.4:** Χωρική ανισοκατανομή κάλυψης των αναγκών ιατρικής περίθαλψης και φροντίδας οι οποίες πολλαπλασιάζονται τη θερινή περίοδο.
- **Πρ.5:** Μειωμένη συμμετοχή των γυναικών στο εργατικό δυναμικό και δυσκολίες στην ένταξη άνεργων γυναικών στην αγορά εργασίας.
- **Πρ.6:** Σημαντικές αποκλίσεις μορφωτικού επιπέδου διαπεριφερειακά.
- **Πρ.7:** Σχετικά χαμηλή παραγωγικότητα, μικρός βαθμός εξειδίκευσης των απασχολούμενων και έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού στις επιχειρήσεις. Χαμηλή ενσωμάτωση πτυχιούχων και επιστημόνων στην τοπική παραγωγική και κοινωνική βάση.
- **Πρ. 8:** Έντονες περιβαλλοντικές πιέσεις στις «αναπτυγμένες ζώνες» λόγω αστικής και τουριστικής ανάπτυξης.
- **Πρ. 9:** Μη συστηματική προσέγγιση στη διαχείριση και εξασφάλιση υδάτινων πόρων.
- **Πρ.10:** Μικρός βαθμός ανάπτυξης διατομεακών και ενδοτομεακών συνεργιών (δικτυώσεις, συμπράξεις), με στόχο τη μεταφορά τεχνογνωσίας, τη «γέννηση» επιχειρηματικών ιδεών κ.λπ.
- **Πρ.11:** Μη εκσυγχρονισμένες μέθοδοι παραγωγής και προώθησης στον πρωτογενή τομέα.
- **Πρ.12:** Απουσία εκσυγχρονισμού στις επιχειρήσεις και αδυναμία ανάπτυξης οικονομιών κλίμακας.
- **Πρ.13:** Μικρή έως μηδενική διάχυση των αποτελεσμάτων της έρευνας και χρήσης ΤΠΕ από την επιχειρηματική κοινότητα.
- **Πρ.14:** Χαμηλός βαθμός προσέλκυσης ξένων επενδύσεων.
- **Πρ.15:** Άνιση διαπεριφερειακή και ενδοπεριφερειακή κατανομή εισοδήματος και απασχόλησης.
- **Πρ.16:** Χωρική και χρονική υπερσυγκέντρωση της τουριστικής δραστηριότητας, χαμηλή αξιοποίηση πολιτισμικών πόρων σε σχέση με τις υπάρχουσες δυνατότητες και εξάρτηση του τουριστικού μοντέλου από το πρότυπο «μαζικού τουρισμού».
- **Πρ.17:** Μη καλυπτόμενες ενεργειακές ανάγκες, ιδιαίτερα κατά τους θερινούς μήνες, μικρή χρήση ΑΠΕ, εξάρτηση από το πετρέλαιο.

2.5.2. Διατύπωση και Ιεράρχηση Αναγκών και Στόχων σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου

Τα παραπάνω προβλήματα, σε συνδυασμό με την ανάλυση SWOT, οδηγούν στις παρακάτω ανάγκες:

- **Αν. 1:** Αντιμετώπιση των έντονων ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, καθώς και της σύνδεσης των περιφερειών της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» με τη λοιπή χώρα (διπλή περιφερειακότητα).
- **Αν. 2:** Άρση της νησιωτικής απομόνωσης μέσω της αναβάθμισης υφιστάμενων και δημιουργίας νέων υποδομών φυσικής και τεχνολογικής προσπελασιμότητας.
- **Αν. 3:** Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών της Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου.

- **Av. 4:** Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της ισότητας των ευκαιριών στην ποιότητα ζωής και στην απασχόληση.
- **Av. 5:** Ενεργητικές πολιτικές μείωσης της ανισοκατανομής της απασχόλησης ενδό περιφερειακά και δια περιφερειακά, ενίσχυση της πολυαπασχόλησης και της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού.
- **Av. 6:** Αναβάθμιση των δεξιοτήτων και των γνώσεων του ανθρωπίνου δυναμικού χρησιμοποιώντας ως εργαλείο, μεταξύ άλλων, τις νέες τεχνολογίες.
- **Av. 7:** Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της περιφερειακής δημόσιας διοίκησης και της αυτοδιοίκησης.
- **Av. 8:** Αυξημένες απαιτήσεις προστασίας φυσικού και ιστορικού πολιτιστικού περιβάλλοντος με σημαντική χωρική διασπορά.
- **Av. 9:** Ολοκληρωμένα διαχειριστικά σχέδια για τα δάση, την ύδρευση, άρδευση και τα απορρίμματα.
- **Av. 10:** Ανάπτυξη διαπεριφερειακών και διακρατικών συνεργιών και συνεργασιών για το Περιβάλλον, την Έρευνα και την Κοινωνία της Πληροφορίας.
- **Av. 11:** Εκσυγχρονισμός της παραγωγικής βάσης των περιφερειακών οικονομιών, ενσωμάτωση πρακτικών τοποθέτησης των τοπικών προϊόντων στις εθνικές και διεθνείς αγορές, προτεραιότητα προώθησης των προϊόντων με ονομασία προέλευσης.
- **Av.12:** Διασύνδεση της έρευνας και των εφαρμογών των νέων τεχνολογιών με την οικονομία.
- **Av. 13:** Δημιουργία ικανής ερευνητικής βάσης και δια-πανεπιστημιακής συνεργασίας, για την προσέλευση και αξιοποίηση του ερευνητικού δυναμικού, ανάπτυξη καινοτομίας (τεχνολογικής και μη).
- **Av. 14:** Διασφάλιση της ενεργειακής αυτοτέλειας των νησιών.
- **Av. 15:** εμπλουτισμός τουριστικού προϊόντος, αξιοποίηση πολιτισμικών πόρων, μείωση της εποχικότητας. Προώθηση ειδικών και εναλλακτικών τουρισμού με χρήση των συγκριτικών φυσικών πλεονεκτημάτων κάθε περιοχής.

Οι ανάγκες 1, 2, 3, 8, 9, 10, 11, 12, 15 αντιμετωπίζονται με πόρους του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου και των τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (για τις Περιφέρειες Στόχου 1). Οι ανάγκες 4, 5 και 6 αντιμετωπίζονται κυρίως στο πλαίσιο τόσο του Ε.Π. Ανθρωπίνων Πόρων, όσο και του Ε.Π. Εκπαίδευση και Δια βίου Μάθηση, δεδομένου ότι στο πλαίσιο του ΠΕΠ Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου θα δεσμευθούν πόροι μέσω της ρήτρας του 10% του ΕΤΠΑ για δράσεις τύπου ΕΚΤ μόνο από την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, εστιασμένες σε συγκεκριμένες δράσεις επιχειρηματικότητας.

Όσον αφορά ειδικότερα στην ανάγκη 4, η ισότητα των ευκαιριών θα καλυφθεί οριζόντια και από τις παρεμβάσεις του ΠΕΠ Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου». Οι ανάγκες 7, 13 και 14 θα καλυφθούν από τομεακές παρεμβάσεις (αντίστοιχα από τα Ε.Π.: Βελτίωση της Διοικητικής Ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης, Αρχική Εκπαίδευση και Διαβίου Μάθηση, Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα). Σημειώνεται ότι για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, η ανάγκη 13 πρόκειται να καλυφθεί από πόρους του ΠΕΠ.

2.5.3. Αντιστοίχιση Αναγκών Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου με Θεματικές Προτεραιότητες του ΕΣΠΑ

Στο παρακάτω πίνακα επιχειρείται η συσχέτιση και αντιστοίχιση των αναγκών της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» με τις θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ.

Συγκεκριμένα:

Οι ανάγκες 2, 4, 11, 12, 13, 14, και 15 ταξινομούνται ως ανάγκες για την **επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας**, καθώς αναγκαία προϋπόθεση για την επίτευξή τους αποτελεί η αναβάθμιση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της Χωρικής Ενότητας, η προβολή της ως ασφαλούς και ελκυστικού προορισμού (Γενικός Στόχος 3) καθώς και η βελτίωση της παραγωγικότητάς της (Γενικός Στόχος 2).

ΠΙΝΑΚΑΣ ΣΥΣΧΕΤΙΣΗΣ ΑΝΑΓΚΩΝ ΧΩΡΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ Κ-ΝΑ ΚΑΙ ΕΣΠΑ

ΑΝΑΓΚΕΣ	Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας	Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία	Απασχόληση και κοινωνική συνοχή	Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπος επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης	Θεσμικό περιβάλλον	Χωρική διάσταση της Στρατηγικής
1			X	X	X	X
2	X			X	X	X
3			X	X	X	
4	X		X			
5			X	X	X	
6		X	X	X		
7				X	X	X
8				X		X
9				X		X
10		X	X	X		X
11	X	X	X			
12	X	X				
13	X	X	X	X		
14	X			X		X
15	X	X	X	X		X

Οι 6, 10, 11, 12, 13, 14 15 αποτελούν ανάγκες για την **ενίσχυση της καινοτομίας και της κοινωνίας της γνώσης**, καθώς αναγκαίες προϋποθέσεις για την επίτευξή τους αποτελούν:

1. η ενίσχυση της Έρευνας, Τεχνολογίας και η προώθηση της καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα αναδιάρθρωσης των περιφερειακών οικονομιών
2. η αξιοποίηση των ΤΠΕ και επικοινωνιών.

Ανάγκες που αντιστοιχούν στην **προώθηση της απασχόλησης και της κοινωνικής συνοχής** είναι οι 1-6, 10, 11, 13, και 15.

Η βελτίωση της ελκυστικότητας της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» επιτυγχάνεται μέσω των αναγκών 1, 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10 13, 14, 15, καθώς μέσω της κάλυψής τους θα ενισχυθεί σημαντικά:

1. η αύξηση της εισροής επενδύσεων
2. η συγκράτηση του πληθυσμού ενδοπεριφερειακά
3. ο εκσυγχρονισμός των φυσικών και τεχνολογικών υποδομών
4. η συμβολή του ενεργειακού τομέα στην ανταγωνιστικότητα, την εξωστρέφεια και την αειφόρο ανάπτυξη
5. Η αειφορική προσέγγιση στην περιβαλλοντική πολιτική
6. ανάδειξη του πολιτιστικού αποθέματος ενδο περιφερειακά και διαπεριφερειακά.

Οι 1, 2, 3, 5 και 7 δημιουργούν μια ομαδοποίηση αναγκών σχετικών με τη **βελτίωση της διακυβέρνησης των αναπτυξιακών παρεμβάσεων** (βελτίωση θεσμικού περιβάλλοντος).

Τέλος, ως ανάγκες **ενίσχυσης της χωρικής διάστασης της στρατηγικής** χαρακτηρίζονται 1, 2, 7, 8, 9, 10, 14, 15 καθώς η κάλυψή τους θα εμπλουτίσει σημαντικά το χωροταξικό σχεδιασμό στη λογική της πολυκεντρικής προσέγγισης, στην ανάπτυξη διασυνδέσεων αγροτικών και αστικών περιοχών και εν γένει στην άμβλυση των εμποδίων που αντιμετωπίζουν οι περιοχές με φυσικά μειονεκτήματα στη χωρική ενότητα.

3. Αναπτυξιακή Στρατηγική για την Περίοδο 2007 – 2013

3.1. Αναπτυξιακό Όραμα και Στρατηγική της Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου

Η Περιφερειακή Ανάπτυξη αποτελεί διακριτή στρατηγική επιλογή στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2007-2013. Η επίτευξη και διατήρηση της περιφερειακής ανάπτυξης της χώρας εστιάζεται στην εντατικοποίηση των προσπαθειών για πραγματική σύγκλιση των ελληνικών περιφερειών στο ευρωπαϊκό μέσο όρο σε όρους κοινωνικής, οικονομικής και χωρικής συνοχής. Σύμφωνα με το ΕΣΠΑ 2007-2013, η περιφερειακή ανάπτυξη συνδέεται με την ταυτόχρονη επίτευξη δύο στόχων:

- ο την ανάπτυξη της ανταγωνιστικότητας των Περιφερειών στο πλαίσιο του διεθνούς και ευρωπαϊκού καταμερισμού του ανταγωνισμού και της επιχειρηματικότητας και
- ο τη διασφάλιση ενός σύγχρονου και άνετου επιπέδου ποιότητας ζωής για τους κατοίκους τους.

Στο πλαίσιο αυτό, ο στόχος της περιφερειακής πολιτικής της χώρας για την προγραμματική περίοδο 2007-2013 συμπυκνώνεται στην ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας, στη διασφάλιση καλύτερου επιπέδου ποιότητας ζωής, στην αύξηση της απασχόλησης και στη μετάβαση στην κοινωνία της γνώσης.

Στο νέο αναπτυξιακό περιβάλλον που δημιουργείται, η Χωρική Ενότητα Κρήτης-Νήσων Αιγαίου θα πρέπει να αντιμετωπίσει τα έντονα προβλήματα προσπελασιμότητας, να διαφυλάξει και να αξιοποιήσει με βιώσιμο τρόπο τους σημαντικούς περιβαλλοντικούς, πολιτισμικούς και τουριστικούς πόρους, ο μοναδικός συνδυασμός των οποίων αποτελεί το ανταγωνιστικό πλεονέκτημα των υπό αναφορά Περιφερειών. Στο πλαίσιο αυτό θα πρέπει να αυξήσει την **ελκυστικότητα** της ως τόπου επενδύσεων, επιχειρηματικότητας, αλλά και ως τουριστικού προορισμού.

Η **κοινή στρατηγική** της χωρικής ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου εντάσσεται κατά βάση σε δύο περιοχές ανάληψης αναπτυξιακών πρωτοβουλιών (αντιστοίχιση της ανάλυσης εξωτερικού και εσωτερικού περιβάλλοντος του κεφαλαίου 1):

1. στην **ενεργό και βιώσιμη ενσωμάτωση** των Περιφερειών της χωρικής ενότητας Κρήτης - Νήσων Αιγαίου στο διεθνές οικονομικό γίγνεσθαι, προβάλλοντας μία διακριτή και αναγνωρίσιμη «περιφερειακή ανταγωνιστικότητα». Ειδικότερα:
 - Οι τρεις διοικητικές Περιφέρειες της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης - Νήσων Αιγαίου» παρουσιάζουν μία δυναμική εξωστρέφεια, η οποία εκτός από ιστορικούς λόγους, διευρύνεται λόγω των τουριστικών και των εμπορικών ροών, που απορρέουν από τον τουρισμό και τις συναφείς προς αυτόν δραστηριότητες.
 - Οι τεχνολογικές μεταβολές ευνοούν αυτή την εξωστρέφεια. Η ανάπτυξη των ευρωμεσογειακών σχέσεων και οι ευρωπαϊκές σχέσεις «καλής» γειτονίας (ENPI), συμβάλλουν σε αυτή την προοπτική³⁴, δημιουργώντας ευκαιρίες για την ανάδειξη των νησιών του Αιγαίου ως ελκυστικού πόλου γνώσης και επενδύσεων, σε περισσότερα πεδία δραστηριοτήτων από αυτά που παρουσιάζονται σήμερα.
 - Περαιτέρω, η σταδιακή μετατόπιση του παραδοσιακού εμπορίου από τη γεωγραφική κλίμακα στον κυβερνοχώρο, δημιουργεί σημαντικές μεταβολές στην ανθρώπινη οργάνωση και μειώνει τη σημασία της χωροθέτησης, ιδιαίτερα όταν οι επιχειρηματικές δραστηριότητες διακρίνονται από υψηλή προστιθέμενη αξία. Έχει μεγαλύτερη σημασία η πρόσβαση στην πληροφορία, παρά η φυσική ανταλλαγή ενός προϊόντος. Η αλυσίδα αυτή διαμορφώνει διαφορετικά κριτήρια για την επιλογή εγκατάστασης νέων επενδύσεων. Στο πλαίσιο αυτό, οι νησιωτικές περιοχές μπορούν να διεκδικήσουν την εγκατάσταση νέων επιχειρήσεων και να προσελκύσουν νέες δραστηριότητες, προσφέροντας υψηλή ποιότητα

³⁴ Από την μία πλευρά, η Μεσογειακή Ζώνη Ελεύθερου Εμπορίου (1^η Ευρω-Μεσογειακή Υπουργική Συνάντηση ECOFIN / Ραμπάτ-Σκίρατ, Ιούνιος 2005 και 2^η στο Ντουόναλκ τον Απρίλιο 2005 για την ΚτΠ στοχεύει : 1. στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του επιχειρηματικού τομέα, αποδίδοντας ιδιαίτερη σημασία στις ανάγκες των ΜΜΕ, 2. στην προώθηση των επενδύσεων, 3. στη διευκόλυνση της ελεύθερης διακίνησης βιομηχανικών και άλλων προϊόντων και, 4. στην προώθηση της καινοτομίας και την κοινωνίας της πληροφορίας στον μεσογειακό χώρο. Από την άλλη, η Ευρωπαϊκή Πολιτική Γειτονίας (ENPI) για τη συνεργασία για την περαιτέρω οικονομική ολοκλήρωση ενθαρρύνει τις μεταρρυθμίσεις που θα φέρουν οφέλη για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη.

ζωής, ανθρώπινο δυναμικό με τις απαραίτητες δεξιότητες και, βεβαίως, σύγχρονες υποδομές με έμφαση στην αξιοποίηση των ΤΠΕ.

2. στην αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των νησιών, τα οποία διαμορφώνουν **κοινά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά**, τα οποία συνοψίζονται στα ακόλουθα:
 - Ευαισθησία σχετικά με την ανάδειξη και αξιοποίηση των περιβαλλοντικών πόρων.
 - Σημαντική συγκέντρωση περιοχών με αξιόλογα στοιχεία φυσικού περιβάλλοντος σε συνδυασμό με σημαντικά στοιχεία ιστορικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος.
 - Ευνοϊκή στρατηγική θέση της Χωρικής Ενότητας Κρήτης Νήσων Αιγαίου στον κοινωνικο-οικονομικό χώρο της Μεσογείου.
 - Σημαντική συμμετοχή του τουριστικού τομέα στην οικονομία της Χωρικής Ενότητας και διεθνούς εμβέλειας ύπαρξη τουριστικών και πολιτιστικών πόρων.
 - Στην τουριστική ανάπτυξη με δυνατότητες εμπλουτισμού του τουριστικού προϊόντος, ανάδειξης νέων προϊόντων, ισόρροπης κατανομής της επισκεψιμότητας και προσέλκυσης συνδυασμένων επενδύσεων και με αξιοποίηση νέων τεχνολογιών.
 - Υψηλού επιπέδου πολιτισμικό προϊόν, στο οποίο συμπεριλαμβάνεται εκτός από τους παραδοσιακούς πολιτιστικούς πόρους και τα μουσεία, η σύγχρονη τέχνη και ο «πολιτισμός της γεύσης».
 - Πολύ-λειτουργικό δίκτυο «ζωντανών» αστικών κέντρων, με συγκροτημένη ιεράρχηση στο περιφερειακό κοινωνικοοικονομικό γίνεσθαι και συγκεκριμένους, αλλά και αναδυόμενους πόλους ανάπτυξης.
 - Ευρεία ποικιλία και προβεβλημένα τοπικά ποιοτικά προϊόντα.
 - Λειτουργία σημαντικών Εκπαιδευτικών Ιδρυμάτων Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης (Πανεπιστήμιο Κρήτης, Πανεπιστήμιο Αιγαίου, Πολυτεχνείο Κρήτης, ΤΕΙ Κρήτης) καθώς και ερευνητικών ιδρυμάτων παραγωγής έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (ΙΤΕ, ΕΛΚΕΘΕ, ΕΘΙΑΓΕ, ΜΑΙΧ κλπ).
 - Φυσική αύξηση πληθυσμού αλλά και προσέλκυση πληθυσμού από τις περιοχές εντός και εκτός της χώρας, ευέλικτες και ανοιχτές αγορές εργασίας σε συνδυασμό με μη ύπαρξη σημαντικών προβλημάτων κοινωνικής συνοχής.

Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ο βαθμός αξιοποίησης των συγκριτικών πλεονεκτημάτων μειώνεται από την ένταση των **ενδο-περιφερειακών ανισοτήτων**. Η πρόκληση του «Multi-objective» Προγράμματος εστιάζεται στο κατάλληλο μείγμα στρατηγικής και παρεμβάσεων για την μεγιστοποίηση του επιθυμητού αποτελέσματος (πολιτικές εστίασης, βλέπε και ενότητα 3.2.1).

Τα παραπάνω αναπτυξιακά χαρακτηριστικά στην ουσία περιγράφουν την **πολυπαραγωγικότητα** των νησιών (Total Factor Productivity – TFP), η οποία ενισχύεται όχι μόνο από την διεισδυτικότητα των τεχνολογικών αλλαγών στα νησιά του Αιγαίου και την Κρήτη, αλλά και από τον συνεχή εμπλουτισμό και αξιοποίηση της γνώσης, η οποία αξιοποιεί ποικίλες πηγές. Με μια ευρύτερη προσέγγιση, οι προσδιοριστικοί παράγοντες αύξησης της πολυπαραγωγικότητας των τοπικών οικονομιών της Χωρικής Ενότητας Κρήτης - Νήσων Αιγαίου αναδεικνύουν ένα **πολυλειτουργικό πρότυπο ανάπτυξης**³⁵, το οποίο περιλαμβάνει ευελιξία των αγορών συντελεστών παραγωγής, αγαθών και υπηρεσιών, βελτιώσεις στην ποιότητα και την παραγωγικότητα των δημοσίων αγαθών και των παρεχόμενων υπηρεσιών προς πολίτες, επισκέπτες και επιχειρήσεις, αλλά και βελτιώσεις στην ποιότητα της κυβερνητικής πολιτικής, συμπεριλαμβανομένων θεσμικών και διοικητικών αλλαγών. Η ευαισθητοποίηση και κινητικότητα των τοπικών αρχών και εταιρών προάγει σημαντικά αυτή την πολυπαραγωγικότητα και, κυρίως, την «διαχείρι» στις τοπικές κοινωνίες και οικονομίες.³⁶

Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω ανάλυση σε σχέση με τα φυσικά μειονεκτήματα της Χωρικής Ενότητας και σε συνδυασμό με τα κοινά αναπτυξιακά δεδομένα συνάγεται ότι οι τρεις νησιωτικές Περιφέρειες αντιμετωπίζουν στην 4^η προγραμματική περίοδο **δύο στρατηγικές κοινές προκλήσεις**:

- την αξιοποίηση του μεταβαλλόμενου διεθνούς περιβάλλοντος (τεχνολογικές αλλαγές

³⁵ Βλ. και ΕΣΠΑ 2007-2013, Ενότητα 4.4.

³⁶ Σημαντικός αριθμός ΜΚΟ και Κοινωνικών Εταιρών ενεργοποιείται συνολικά και συλλογικά στη Χωρική Ενότητα Κρήτης - Νήσων Αιγαίου, κινητοποιώντας σταδιακά και ένα σημαντικό αριθμό εθελοντών π.χ. www.diktioaigaiou.gr.

ιδιαίτερα στους τομείς των πληροφοριών και των επικοινωνιών, τη βαρύτητα των υπηρεσιών στο σχηματισμό του εθνικού πλούτου, στη στροφή των επιδιώξεων των ανθρώπων υπέρ ποιοτικών στόχων, κλπ) ώστε να μετατραπούν οι νησιωτικές ιδιαιτερότητες από μειονεκτήματα σε πλεονεκτήματα.

- την εφαρμογή της έννοιας της αιιφορίας, δηλαδή της σταθερής και βιώσιμης αναπτυξιακής πορείας που να επιτρέπει τη διατήρηση της φυσιογνωμίας τους και των χαρακτηριστικών τους σε βάθος χρόνου, βελτιώνοντας την ελκυστικότητά τους.

Με βάση την ανάλυση που έχει προηγηθεί, το γενικό αναπτυξιακό όραμα της **Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου»** διαμορφώνεται:

<p>ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΟΡΑΜΑ</p> <p>ΧΩΡΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ</p> <p>ΚΡΗΤΗΣ – ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ 2007-2013</p>
<p><i>Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και ανάδειξη της ελκυστικότητας της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης και Νήσων Αιγαίου» σε συνθήκες αιιφόρου ανάπτυξης</i></p>

Το αναπτυξιακό όραμα της Χωρικής Ενότητας εξυπηρετείται από τους παρακάτω **Στρατηγικούς Στόχους**, μέσω των οποίων αξιοποιούνται οι ευκαιρίες και τα πλεονεκτήματα που τεκμηριώθηκαν και αναδείχθηκαν:

1. Βελτίωση της επιχειρηματικότητας και προσέλκυση επενδύσεων στις περιοχές της Χωρικής Ενότητας
2. Προώθηση της καινοτομίας και της έρευνας και σύνδεσή τους με την επιχειρηματικότητα
3. Διασφάλιση της βιωσιμότητας και λειτουργικότητας των περιφερειακών υποδομών, έμφαση στην ανάπτυξη φιλικών προς το περιβάλλον μορφών ενέργειας
4. Βελτίωση του επιπέδου της ποιότητας ζωής
5. Ενίσχυση των παραγωγικών δραστηριοτήτων και αύξηση της ελκυστικότητας της Χωρικής Ενότητας, ως τόπου διαβίωσης και άσκησης επιχειρηματικών και επενδυτικών δραστηριοτήτων
6. Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού για την αποτελεσματική ενίσχυση της απασχόλησης, της παραγωγικότητας και της κοινωνικής συνοχής.

Οι ανωτέρω στρατηγικοί στόχοι αντιστοιχίζονται ευθέως με τους αντίστοιχους του ΕΣΠΑ (Ενότητα 4.1). Αντίστοιχα, η στρατηγική του ΠΕΠ Κρήτης - Νήσων Αιγαίου διαμορφώνει διακριτή **χωρική διάσταση**, η οποία σε επίπεδο χωρικής ενότητας ολοκληρώνεται μέσα από τους ακόλουθους στόχους:

- την ανάπτυξη ενός ισόρροπου και πολυκεντρικού συστήματος οικισμών και μιας νέας σχέσης πόλης – υπαίθρου, με έμφαση αφενός στην αξιοποίηση των διαχυτικών επιδράσεων των πόλων ανάπτυξης (υφιστάμενων και αναδυόμενων) και, αφετέρου, στην υλοποίηση ολοκληρωμένων παρεμβάσεων στις νησιωτικές και στις ορεινές περιοχές της Χωρικής Ενότητας,
- την εξασφάλιση της ισότητας πρόσβασης στις υποδομές και στη γνώση και
- την αιιφόρο ανάπτυξη και την ορθολογική διαχείριση και προστασία της φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς της Χωρικής Ενότητας.

Η ανωτέρω στρατηγική ικανοποιείται από τους **Γενικούς Στόχους** του Προγράμματος,³⁷ οι οποίοι συνδέονται με τους Γενικούς Στόχους του ΕΣΠΑ ως εξής:

³⁷ ΥΠΟΙΟ, Τεχνική Οδηγία 1, ενότητα 2.2.1. Από την άποψη αναπτυξιακού προγραμματισμού, οι γενικοί στόχοι αποτελούν τις «στρατηγικές περιοχές παρεμβάσεων».

Γενικοί Στόχοι ΠΕΠ ΧΩΡΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΡΗΤΗΣ - ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ		Γενικοί Στόχοι ΕΣΠΑ
1 ^{ος}	Βελτίωση της προσπελασιμότητας (ενδοπεριφερειακής και διαπεριφερειακής)	13, 14
2 ^{ος}	Διασφάλιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων	10
3 ^{ος}	Ενσωμάτωση της αειφορίας στις αναπτυξιακές επιλογές και παρεμβάσεις σε συνδυασμό με την προστασία του ευαίσθητου φυσικού περιβάλλοντος της χωρικής ενότητας	15, 16
4 ^{ος}	Ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης και ενδυνάμωση των εξωστρεφών συνεργασιών	4, 5, 6
5 ^{ος}	Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, καλλιέργεια της καινοτομίας, προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας	1, 2, 4, 5, 6
6 ^{ος}	Συνδυασμένη αξιοποίηση των τουριστικών και πολιτισμικών πόρων	3,17
7 ^{ος}	Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και των αναπτυξιακών ιδιαιτεροτήτων	Οριζόντιες Συνέργιες & Περιφερειακή διάσταση – Χωρική στρατηγική ΕΣΠΑ
8 ^{ος}	Ενίσχυση των τάσεων δικτύωσης μεταξύ αστικών κέντρων της χωρικής ενότητας και ανάδειξη πόλων ανάπτυξης	Οριζόντιες Συνέργιες & Βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη – Πόλοι Ανάπτυξης

Οι παραπάνω **Γενικοί Στόχοι** που αφορούν στο σύνολο της χωρικής ενότητας, εξειδικεύονται ανά διοικητική Περιφέρεια ως εξής:

Περιφέρεια Κρήτης

- Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών
- Ενίσχυση των παραγωγικών επενδύσεων, προώθηση της καινοτομίας και αποτελεσματική αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην Περιφέρεια Κρήτης
- Αναβάθμιση των υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος και ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Περιφέρεια Κρήτης, που θεωρούνται βασικοί πυλώνες για την ενίσχυση της χωρικής και κοινωνικής συνοχής και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της

Οι παραπάνω Γενικοί Αναπτυξιακοί Στόχοι της Περιφέρειας αναλύονται περαιτέρω σε Ειδικούς Στόχους ως ακολούθως:

- Δημιουργία και λειτουργία ολοκληρωμένου δικτύου συνδυασμένων μεταφορών επιβατών και φορτίων
- Ενίσχυση της έρευνας και της χρήσης νέων τεχνολογιών και σύνδεση των ερευνητικών αποτελεσμάτων με την παραγωγική διαδικασία και επιχειρηματικότητα
- Ανάπτυξη Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών
- Αναβάθμιση του τουρισμού
- Προστασία - Ανάδειξη φυσικού περιβάλλοντος και πολιτιστικού αποθέματος
- Αστική ανάπτυξη

- Ανάπτυξη ορεινών και αγροτικών περιοχών
- Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

- Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος
- Βελτίωση της προσπελασιμότητας
- Επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό και στη κοινωνία της γνώσης
- Περιβαλλοντική διαχείριση και βελτίωση της ποιότητας ζωής
- Στήριξη της δημιουργίας «πρωτότυπων» πόλων ανάπτυξης για την προσέλκυση επιχειρήσεων παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας
- Διαμόρφωση ανταγωνιστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος
- Ενδυνάμωση της χωρική συνοχής και στήριξη των συνεργασιών (ενδοπεριφερειακών και δια-περιφερειακών)

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

- Αύξηση της Ελκυστικότητας της Περιφέρειας
- Ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας
- Άμβλυση των ενδοπεριφερειακών – διανοησιωτικών και ενδοησιωτικών / τοπικών ανισοτήτων

3.2. Εξειδίκευση Οράματος και Στρατηγικής στις Περιφέρειες

3.2.1. Εξειδίκευση των στρατηγικών επιλογών στο πλαίσιο της χωρικής στόχευσης των Περιφερειών του Στόχου 1 και του Στόχου 2 της Χωρικής Ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου

Η στρατηγική της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου συνίσταται στη δημιουργία των προϋποθέσεων για την ποσοτική και ποιοτική διεύρυνση των αναπτυξιακών επιλογών, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την ανάδειξη της ελκυστικότητας της χωρικής ενότητας «Κρήτης και Νήσων Αιγαίου» σε συνθήκες αιεφόρου ανάπτυξης.

Ο στρατηγικός σχεδιασμός για την περιφερειακή ανάπτυξη κατά την περίοδο 2007-2013, ο οποίος είναι σύμφωνος με το ΕΣΠΑ 2007-2013 και διαφοροποιείται από τα προηγούμενα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης δίνοντας μεγαλύτερη έμφαση στην καινοτομία, στην επιχειρηματικότητα, στη γνώση, στην παιδεία και στον πολιτισμό, στο περιβάλλον και στη διοικητική ανασυγκρότηση.

Οι Περιφέρειες της στατιστικής σύγκλισης (phasing out) αποτελούν περιφέρειες που εντάσσονται στον Στόχο 1, πλεονεκτούν έναντι των περιφερειών αμιγούς σύγκλισης σε ορισμένα από τα βασικά τους χαρακτηριστικά: τα ευνοϊκά τους στοιχεία είναι ασθενέστερα, ενώ αυτά που οδηγούν σε καθυστέρηση εντονότερα από τα αντίστοιχα της προηγούμενης κατηγορίας. Έτσι, όσον αφορά στα σημαντικά προβλήματα που έχουν ήδη διαφανεί (λ.χ. προσπελασιμότητα και ανισότητες, απομόνωση, περιβάλλον, παραγωγική διάρθρωση κ.λπ.), επιβάλλονται «πολιτικές εστίασης» για την ταχύτερη αντιμετώπιση των συγκεκριμένων προβλημάτων στις Περιφέρειες Κρήτης και Βορείου Αιγαίου, μέσω των οποίων αναμένεται να επιταχυνθεί η ανάπτυξή τους, ενώ ταυτόχρονα, η «επιβραδυντική δράση» των παραμέτρων που μειώνουν την αποτελεσματικότητα των ασκούμενων αναπτυξιακών πολιτικών, θα περιορισθεί. Οι πολιτικές πάντως που θα αναδειχθούν στο σύνολο των Περιφερειών του Στόχου 1 θα είναι ενιαίες και ομογενοποιημένες, ενώ η εστίαση θα προβλέπεται και θα εφαρμόζεται μέσα από τα «συστήματα» που θα δημιουργηθούν στο πλαίσιο του ΕΠΑΠ 2007-2013.

Από την άλλη πλευρά, οι περιφέρειες του Στόχου 2 (ή φυσικής σύγκλισης ή σταδιακής ένταξης ή phasing in), διαπνέονται θεωρητικά από ομογενοποιημένα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά, στην περίπτωση όμως της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου εμφανίζονται έντονα φαινόμενα ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, αντίστοιχα με εκείνα των δύο λοιπών περιφερειών που συνιστούν την Χωρική Ενότητα Κρήτης - Νήσων Αιγαίου. Η θετική αναπτυξιακή επίδοση των Περιφερειών του Στόχου 2 θα πρέπει να αναλύεται σε βάθος και οι

πολιτικές να αξιολογούνται συνεχώς. Η σταθεροποίηση και ενδυνάμωση των θετικών αναπτυξιακών τους παραμέτρων αποτελεί την κύρια στρατηγική επιλογή, ενώ η με βιώσιμο τρόπο επίλυση των αρνητικών φαινομένων, θα επιτρέψει την επιτάχυνση της ανάπτυξής τους.

Η συγκεκριμένη χωρική στόχευση στο επίπεδο της Χωρικής Ενότητας συνδυάζεται με την γενικότερη στρατηγική του ΕΣΠΑ 2007-2013, σύμφωνα με την οποία, στις ταχύτερα αναπτυσσόμενες Περιφέρειες της χώρας θα δοθεί έμφαση στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας των δυναμικών κλάδων, με την ενίσχυση των υποδομών, των θεσμικών μηχανισμών και των οργανωτικών καινοτομιών που κρίνονται αναγκαίες για την περαιτέρω στήριξη της ανάπτυξης. Στις Περιφέρειες με μη ικανοποιητικό αναπτυξιακό δυναμισμό, ο σχεδιασμός της πολιτικής για την νέα περίοδο επικεντρώνεται σε παρεμβάσεις με ουσιοδέστερο αναπτυξιακό περιεχόμενο με βάση τα πλεονεκτήματα και ευκαιρίες που παρουσιάζονται καθώς και τις εκτιμήσεις της οικονομικής απόδοσης των μέτρων και δράσεων που εντάσσονται σε αυτές.

3.2.2. Εξειδίκευση των γενικών στρατηγικών επιλογών του ΠΕΠ Κρήτης - Νήσων Αιγαίου

Περιφέρεια Κρήτης: Ο στρατηγικός στόχος - όραμα «Κρήτη Κέντρο Οικονομίας και Έρευνας στη Ν.Α. Μεσόγειο» που είχε τεθεί στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους επαναπροσδιορίζεται σε «**Ανάδειξη του ρόλου της Κρήτης στην ευρύτερη περιοχή της Ν.Α. Μεσογείου στη βάση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της, της χρήσης προηγμένων τεχνολογιών και καινοτομίας και της βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων της**» λαμβάνοντας υπόψη:

- τις διεθνείς εξελίξεις,
- τις δυνατότητες της τοπικής οικονομίας,
- τη στρατηγική της Λισσαβόνας και τις πολιτικές Συνοχής,
- τις τρεις βασικές αρχές του ΕΣΠΑ: ανταγωνιστικότητα, εξωστρέφεια, ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού

Το παραπάνω όραμα βασίζεται στις εξής παραμέτρους:

- τη δυνατότητα ανάδειξης του Ηρακλείου σε εμπορευματικό κέντρο στην ευρύτερη περιοχή, με δεδομένη την ύπαρξη άλλων ισχυρών και ήδη ανεπτυγμένων λιμανιών, τόσο στην ανατολική όσο και στην κεντρική Μεσόγειο. Διαρθρωτικές αλλαγές που προωθούνται στη λειτουργία του λιμένος, σε συνδυασμό με τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται, δημιουργούν ευνοϊκές προϋποθέσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητάς του.
- τα οικονομικά χαρακτηριστικά της Κρήτης που προσδιορίζουν τις δυνατότητες ανάπτυξής της ως οικονομικού κέντρου, με βάση τη σύνθεση της τοπικής παραγωγής, τις εισαγωγικές και εξαγωγικές δραστηριότητες βασικών τοπικών παραγωγικών μονάδων και τα σημερινά στοιχεία προέλευσης-προορισμού εμπορευμάτων. Οι αναβαθμισμένες υπηρεσίες και συγκεκριμένα ο τουρισμός και οι προηγμένες υπηρεσίες υποστήριξης (έρευνα-μεταφορά, τεχνολογία-τηλεπικοινωνίες) αποτελούν τη βάση για εξωστρεφείς προσανατολισμούς της τοπικής οικονομίας.
- τις στρατηγικές που ακολουθούν άλλα ανταγωνιστικά κέντρα στην ευρύτερη περιοχή και τις επιλογές που κάνουν για να σταθεροποιήσουν ή και να διευρύνουν τον ρόλο τους στην ευρύτερη περιοχή.

Ο παραπάνω αυτός στόχος ως προς το ρόλο της Κρήτης στη Ν.Α. Μεσόγειο, μετά και την ένταξη της Κύπρου και της Μάλτας στην ΕΕ, επαναπροσδιορίζεται σε σχέση με συγκεκριμένους πλέον άξονες συνεργασίας και αλληλεγγύης τους οποίους η νέα στρατηγική της Κρήτης θα κληθεί να εξυπηρετήσει. Ενδεικτικά αναφέρονται οι υπάρχουσες συνεργασίες με την Κύπρο στο πλαίσιο και της Κ.Π. INTERREG. Όμως και σε αυτή την περίπτωση ο νέος στόχος στηρίζεται σε εδραιωμένους τομείς της τοπικής οικονομίας και εξυπηρετείται από καλά προγραμματισμένες υποδομές και δράσεις που εξασφαλίζουν λειτουργικές συνδέσεις. (τηλεπικοινωνιακές – συγκοινωνιακές - οικονομικές – πολιτισμικές).

Τα μεγαλύτερα περιθώρια αξιοποίησης ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων εκτιμάται ότι υπάρχουν:

- Στον τουρισμό και τον πολιτισμό, με βελτίωση των πυλών εισόδου-εξόδου, ανάδειξη του φυσικού, πολιτισμικού και ιστορικού περιβάλλοντος, καθώς και με την εφαρμογή των

νέων τεχνολογιών για την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών. Στον τομέα του τουρισμού, η διασφάλιση κρίσιμου βιώσιμου μεγέθους και δικτυώσεων αποτελεί προϋπόθεση για την περεταίρω ανάπτυξή του. Ταυτόχρονα προωθείται με επιτυχία το άνοιγμα νέων αγορών στον τομέα του τουρισμού. Επιπλέον, προϋποθέσεις ανάπτυξης του τουριστικού τομέα είναι η δημιουργία τουριστικών προϊόντων που απευθύνονται σε ειδικές κατηγορίες καταναλωτών (εναλλακτικές μορφές τουρισμού), ο σαφής προσδιορισμός του επιδιωκόμενου ρόλου της Περιφέρειας στο ενιαίο Ευρωπαϊκό και ευρύτερο Μεσογειακό χώρο και η μέγιστη δυνατή αξιοποίηση των ευκαιριών της Κοινωνίας της Πληροφορίας.

- Στις προηγμένες υπηρεσίες, στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και επικοινωνιών καθώς και στη βιοτεχνολογία.
- Στις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Όπως αναφέρεται και στην Λευκή Βίβλο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής «Ενέργεια για το Μέλλον: Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας», η Κρήτη θα μπορούσε να χρησιμεύσει ως «πilotική» Περιφέρεια, κέντρο ανταλλαγής εμπειριών και μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας για εκτεταμένες εφαρμογές Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας στην Ευρώπη και την Μεσόγειο.
- Στη γεωργία, εφόσον εξασφαλισθούν εφαρμογές συστημάτων ειδικής ποιότητας σε επιλεγμένα τοπικά προϊόντα και βελτίωση του συστήματος τυποποίησης, διακίνησης και προώθησης των προϊόντων. Με δεδομένες τις διαφοροποιήσεις στα καταναλωτικά πρότυπα αλλά και στις κατευθύνσεις της ΚΑΠ, η έμφαση πρέπει να δοθεί κατά κύριο λόγο στην σταθερότητα της ποιότητας στην τυποποίηση, στην εκμετάλλευση του θεσμού της «ονομασίας προέλευσης», στην βιολογική γεωργία και στην επιθετική πολιτική προώθησης με τη δημιουργία αποτελεσματικών δικτύων διανομής στο εσωτερικό και το εξωτερικό.

Σημειώνεται, τέλος, ότι για την αξιοποίηση των παραπάνω πλεονεκτημάτων είναι απαραίτητος ο σχεδιασμός και η άσκηση ενεργού πολιτικής για το ανθρώπινο δυναμικό της Περιφέρειας αλλά και των οικονομικών μεταναστών.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Τα κύρια συγκριτικά πλεονεκτήματα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου στηρίζονται στη δυναμική δημογραφική της εικόνα, στο εξαιρετικό φυσικό και δομημένο περιβάλλον της, στους τουριστικούς και πολιτισμικούς πόρους διεθνούς εμβέλειας καθώς και στην παραδοσιακή νησιωτική κουλτούρα εξωστρέφειας που τη χαρακτηρίζουν. Οι δυνατότητες που διαφαίνονται στην επερχόμενη δεκαετία και είναι δυνατόν να τις αξιοποιήσει η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου βασίζονται:

- στη διεθνή ζήτηση για εναλλακτικές μορφές τουρισμού
- στις εφαρμογές νέων τεχνολογιών επικοινωνίας
- στην απελευθέρωση των αγορών συγκοινωνιών, ενέργειας και επικοινωνιών
- στο ευρωπαϊκό και εθνικό κανονιστικό πλαίσιο που διέπει την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου για την επόμενη προγραμματική περίοδο (Περιφέρεια Στόχου 2)

Κύρια αναπτυξιακή επιλογή της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου για την προγραμματική περίοδο 2007-2013, αποτελεί η **ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας** της Περιφέρειας.

Η επιλογή αυτή αφορά όλους τους παραγωγικούς τομείς και στοχεύει στην περαιτέρω ενίσχυση της παραγωγικής βάσης της οικονομίας της Περιφέρειας. Επικεντρώνεται στον τριτογενή τομέα και ιδιαίτερα στον τουρισμό, όπου η Περιφέρεια διαθέτει συγκριτικό πλεονέκτημα, με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος και τη διαφοροποίησή του, με αξιοποίηση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων.

Παράλληλα θα επιχειρηθεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας να στηριχθεί σ' ένα νέο, δυναμικό και "πρωτότυπο" πόλο ανάπτυξης, που αφορά στην έρευνα και την παραγωγή προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας.

Η επιλογή αυτή, ως προτεραιότητα ανάπτυξης κατά την νέα προγραμματική περίοδο, θα γίνει αφορμή να προωθήσει άμεσα την διαπεριφερειακή και διακρατική συνεργασία και αναμένεται μακροπρόθεσμα να καταστήσει το Νότιο Αιγαίο ένα σύγχρονο Κέντρο Έρευνας και Τεχνολογίας διεθνούς εμβέλειας. Έτσι η "στρατηγική αναπτυξιακή επιλογή" της Περιφέρειας για την προγραμματική περίοδο 2007-2013 διατυπώνεται ως εξής: **«Ποιότητα στο τουριστικό και πολιτιστικό προϊόν σε συνθήκες αειφορίας, χώρος σύγχρονης έρευνας**

και επενδύσεων υψηλής τεχνολογίας», ώστε το Νότιο Αιγαίο να καταστεί η **πιο ανταγωνιστική Περιφέρεια της Ελλάδας.**

Αναγκαίες προϋποθέσεις για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, αποτελούν:

- Η βελτίωση της προσπελασιμότητας, που αποτελεί και ιδιαίτερο πρόβλημα λόγω της πολυνησιακής μορφής της Περιφέρειας. Η προσπελασιμότητα ερμηνεύεται τόσο σαν χωρική πρόσβαση όσο και σαν δυνατότητα βελτιωμένης πρόσβασης των κατοίκων και επισκεπτών σε υπηρεσίες.
- Η ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού, δηλαδή, η συγκράτηση κρίσιμου μεγέθους πληθυσμού και παραγωγικών ηλικιών αλλά και η αναβάθμισή του (από άποψη κατάρτισης και ειδικοτήτων) ώστε να στηρίξει την επιθυμητή ανάπτυξη.
- Η εξασφάλιση της αιφορίας των πόρων, που σημαίνει συνετή διαχείριση και αξιοποίησή τους.
- Η βελτίωση της λειτουργίας της Δημόσιας Διοίκησης, χωρίς την οποία δεν μπορεί να υπάρξει ομαλή ανάπτυξη του νησιωτικού χώρου.
- Η παροχή κινήτρων για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας.

Η επιτυχία του νέου σχεδιασμού έγκειται στην ανάδειξη των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών και στην προστασία του φυσικού και πολιτισμικού πλούτου, προκειμένου να επιτευχθεί το ποιοτικό άλμα, το οποίο θα οδηγήσει στην πραγματοποίηση της αναπτυξιακής επιλογής της Περιφέρειας.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: Από την ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης, προκύπτει η ανάγκη επαναπροσέγγισης της αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας Β. Αιγαίου, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τις επιδράσεις του εξωτερικού περιβάλλοντος. Η στρατηγική αυτή θα πρέπει να καθοδηγείται από το αναπτυξιακό δυναμικό σε τομείς της πολιτικής και δράσεις που η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου μπορεί να αξιοποιήσει και, κυρίως να μετατρέψει το μέχρι σήμερα συγκριτικό μειονέκτημά της, που είναι ο νησιωτικός χαρακτήρας της, σε συγκριτικό πλεονέκτημα, στηριζόμενη παράλληλα στα αντικειμενικά συγκριτικά πλεονεκτήματά της, όπως:

- Το πλούσιο φυσικό και πολιτιστικό υπόβαθρο της Περιφέρειας, πόροι οι οποίοι δεν έχουν πληγεί από τις μέχρι σήμερα ανθρωπογενείς παρεμβάσεις, δημιουργούν προϋποθέσεις για διεύρυνση, εμπλουτισμό και διαφοροποίηση κυρίως του τουριστικού προϊόντος, αλλά και την εν γένει αύξηση της ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας.
- Την υψηλή ποιότητα των παραγόμενων αγροτικών προϊόντων με την κατάλληλη διαδικασία μεταποίησης και εμπορίας, η οποία δημιουργεί σημαντικές προοπτικές βελτιστοποίησης της παραγωγικότητας των αγροτικών δραστηριοτήτων και τη διασύνδεση των τομέων κλάδων στο σύνολο της παραγωγικής / οικονομικής δραστηριότητας, έτσι ώστε να αυξηθεί η προστιθέμενη αξία όλων των παραγωγικών δραστηριοτήτων.
- Τον πληθυσμό εργάσιμης ηλικίας ο οποίος με την σταδιακή βελτίωση του εκπαιδευτικού επιπέδου και των δεξιοτήτων του δημιουργεί σημαντικά θετικές προοπτικές / δυνατότητες ανάληψης παραγωγικών / επιχειρηματικών και κοινωνικών πρωτοβουλιών για αυτοτροφοδοτούμενη / αιεφόρο ανάπτυξη της Περιφέρειας.
- Την ύπαρξη του Πανεπιστημίου Αιγαίου και την επί πολλά έτη δραστηριοποίησή του, με παράλληλο υψηλό βαθμό ενσωμάτωσής του στον κοινωνικό και δημόσιο ιστό της Περιφέρειας. Το πλεονέκτημα αυτό δημιουργεί ευκαιρίες και προοπτικές σύνδεσης του Πανεπιστημίου και με το παραγωγικό / επιχειρηματικό ιστό της Περιφέρειας για τη μεταφορά τεχνογνωσίας και την εφαρμογή καινοτομιών στην παραγωγική και διοικητική λειτουργία των επιχειρήσεων της Περιφέρειας, με την παράλληλη ανάπτυξη έρευνας και τεχνολογίας προσβάσιμης στη παραγωγική διαδικασία και κοινωνικές ανάγκες της Περιφέρειας.
- Την ομοιογένεια του πληθυσμού της Περιφέρειας και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά του, βασισμένα σε ιστορικοπολιτισμικά στοιχεία, τα οποία δημιουργούν ελκυστικό κοινωνικό πρότυπο για ανάπτυξη παραγωγικών και κοινωνικο-πολιτιστικών δραστηριοτήτων στην Περιφέρεια.

Η νέα αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου απαιτεί το κατάλληλο μείγμα Πολιτικής για τη Συνοχή και τη Στρατηγική της Λισσαβόνας που θα συμβάλει στην επιτάχυνση του ρυθμού οικονομικής μεγέθυνσης, στη διεύρυνση της παραγωγικής βάσης, στην αύξηση της παραγωγικότητας, στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας, στον εξωστρεφή

προσανατολισμό της οικονομίας και στη βελτίωση του επιπέδου διαβίωσης, με παράλληλη άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών / διανησιωτικών και τοπικών / ενδονησιωτικών κοινωνικο-οικονομικών ανισοτήτων.

Συνακόλουθα, ο Γενικός στρατηγικός αναπτυξιακός στόχος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου είναι **η άμβλυνση της διπλής περιφερειακότητας και η ενδυνάμωση της εξωστρέφειάς της, με τη διεύρυνση / μεγέθυνση και αναδιοργάνωση της παραγωγικής της βάσης.**

Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος θα απαιτηθεί ιδιαίτερη χρηματοδοτική προσπάθεια και συντονισμένες ενέργειες τόσο των περιφερειακών και τοπικών φορέων, όσο και των κεντρικών φορέων που εφαρμόζουν τομεακές πολιτικές, καθώς και ένα μεσομακροπρόθεσμο διάστημα που υπερβαίνει τη διάρκεια μιας προγραμματικής περιόδου. Κατά τη νέα, όμως προγραμματική περίοδο (2007-2013), είναι δυνατό να τεθούν οι βάσεις και να δημιουργηθούν οι προϋποθέσεις για μια δυναμική και αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, η οποία θα οδηγήσει προς αυτό το στόχο, χωρίς την ανάγκη ιδιαίτερης έντασης συνεχών εξωγενών παρεμβάσεων, στις επόμενες προγραμματικές περιόδους.

Ο εν λόγω Γενικός Στρατηγικός Αναπτυξιακός Στόχος καλείται να αντιμετωπίσει με αποτελεσματικό τρόπο τα αναπτυξιακά προβλήματα και αδυναμίες της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου και να δημιουργήσει τις προϋποθέσεις για την κινητοποίηση των δυνάμεών της, με την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων της, ώστε στο τέλος της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, αυτή να μπορεί να βελτιώσει τους μακροοικονομικούς δείκτες της και να συγκλίνει με τις περισσότερο αναπτυγμένες Περιφέρειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Η στρατηγική της Περιφέρειας βασίζεται στους παρακάτω πυλώνες:

- Εξωστρέφεια της παραγωγικής της δραστηριότητας και αύξηση της ελκυστικότητάς της,
- Βελτίωση του επιπέδου της ποιότητας ζωής,
- Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού για την ενίσχυση της απασχόλησης, της παραγωγικότητας και της κοινωνικής συνοχής.

Αυτοί οι πυλώνες με τις επιμέρους θεματικές/ τομεακές παρεμβάσεις και με εστίαση στη νησιωτική και χωρική / τοπική - χωρική διάσταση στα μεγάλα νησιά, εξασφαλίζουν την αιεφόρο / αυτοτροφοδοτούμενη ανάπτυξη της Περιφέρειας, με βασικό συστατικό της στόχο την άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών / διανησιωτικών και εσωτερικών / ενδονησιωτικών - τοπικών ανισοτήτων.

Με δεδομένο ότι, η προώθηση της ισότητας των φύλων και ευκαιριών αποτελεί μια οριζόντια πολιτική της ΕΕ και λαμβάνοντας υπ' όψιν το πλαίσιο του Άρθρου 16 του Καν. 1083/2006 αναφορικά με την Ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και μη διάκριση, καθώς και την προσέγγιση του Γενικού Στόχου 11 του ΕΣΠΑ, το Πρόγραμμα του Βορείου Αιγαίου 2007-2013, διασφαλίζει:

- την προώθηση της ισότητας των φύλων με συγκεκριμένες δράσεις τις οποίες περιλαμβάνει.
- την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στο σύνολο των παρεμβάσεων του.

Για την προαγωγή της ισότητας των φύλων και την επίτευξη των στόχων του Προγράμματος στον τομέα αυτό πρόκειται να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα με τον προσφορότερο δυνατό τρόπο, προκειμένου να αποτραπεί κάθε διάκριση εξαιτίας του φύλου και να καθοριστούν συγκεκριμένες δράσεις για το σκοπό αυτό. Οι δράσεις αυτές θα καθορισθούν με απόφαση της Επιτροπής Παρακολούθησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης και Νήσων Αιγαίου 2007-2013.

3.2.3. Πόλοι Ανάπτυξης

Το Ηράκλειο, τα Χανιά, η Ρόδος και Μυτιλήνη είναι δυναμικά ή αναδυόμενα αστικά κέντρα και αποτελούν **πολούς ανάπτυξης της Χωρικής Ενότητας** όπου πραγματοποιείται το μεγαλύτερο μέρος των επενδύσεων, κατοικεί το μεγαλύτερο μέρος του πληθυσμού και συγκεντρώνεται το μεγαλύτερο, εκτός του πρωτογενή τομέα, μέρος των παραγωγικών δραστηριοτήτων.

Εκτός των πόλων ανάπτυξης, όπως αναφέρονται παραπάνω, στην εν λόγω Χωρική Ενότητα καθοριστικό ρόλο διαδραματίζουν και οικιστικά κέντρα με αστικές λειτουργίες στα νησιά, που ενέχουν τη θέση τοπικών πόλων ανάπτυξης, με ιδιαίτερη σημασία για την άμβλυση των διανοησιωτικών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων.

Βασικό σημείο διαφοροποίησης των πόλων ανάπτυξης από τα υπόλοιπα αστικά κέντρα είναι η ύπαρξη μίας μεγαλύτερης αναπτυξιακής δυναμικής, η οποία επηρεάζει και τα υπόλοιπα αστικά κέντρα της χωρικής ενότητας και η συγκέντρωση ενός, μεγαλύτερης έντασης, αριθμού προβλημάτων.

Ως εκ τούτου, ιδιαίτερη μέριμνα θα ληφθεί για την **κατά προτεραιότητα υλοποίηση στοχευμένων παρεμβάσεων αστικής ανάπτυξης στους πόλους, όπως αυτοί κατηγοριοποιούνται στο ΕΣΠΑ μετά την εφαρμογή συγκεκριμένων κριτηρίων**, ενώ ανάλογες παρεμβάσεις δύναται να υλοποιηθούν και στα υπόλοιπα αστικά κέντρα στη βάση του σχεδιασμού και των στόχων της χωρικής ενότητας.

Ειδικότερα, ανάλογα με την ένταση των προβλημάτων και σε συνέργια με τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, **οι στοχευμένες παρεμβάσεις θα εστιαστούν:**

1. στη **βελτίωση της λειτουργικότητας** των αστικών κέντρων και της ποιότητας ζωής σε αυτά με παρεμβάσεις στις υποδομές, στο περιβάλλον, στη διαχείριση απορριμμάτων και αποβλήτων, στους δημόσιους χώρους και στους χώρους πρασίνου, στην ασφάλεια, στις κοινωνικές υποδομές και στις υποδομές υγείας,
2. στις **υποδομές εγκατάστασης επιχειρήσεων** (περιοχές εγκατάστασης επιχειρήσεων, δίκτυα, υποδομές βελτίωσης της προσπελασιμότητας),
3. στην **κατάρτιση του εργατικού δυναμικού** σύμφωνα με την ανάγκη και τη δυναμική του προτύπου απασχόλησης και της αγοράς εργασίας των συγκεκριμένων αστικών κέντρων,
4. στην **προώθηση των επιχειρηματικών συσπειρώσεων**, της καινοτομίας της επιχειρηματικότητας και των υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις και τους πολίτες,
5. στην **αντιμετώπιση περιοχών στα αστικά κέντρα που αντιμετωπίζουν ιδιαίτερα προβλήματα** (αστική επέκταση, αστική διάχυση, υποβάθμιση και αναπλάσεις),
6. στην **αντιμετώπιση προβλημάτων που αντιμετωπίζουν ειδικές ομάδες** πληθυσμού (κοινωνικός αποκλεισμός, φτώχεια, ΑΜΕΑ κ.αλ.),
7. στην **προώθηση των λειτουργικών δικτυώσεων** μεταξύ γειτονικών αστικών κέντρων στο πλαίσιο του ιεραρχημένου αστικού συστήματος της χώρας (ημερήσια συστήματα μετακινήσεων, ακτίνες επιρροής κλπ.),
8. στην **προώθηση λειτουργικών σχέσεων ανάμεσα στα αστικά κέντρα και την ύπαιθρο** που τα περιβάλλει.

Στη συγκεκριμένη διαδικασία, **σημαντικός είναι ο ρόλος**, εκτός από τις κεντρικές και περιφερειακές αρμόδιες υπηρεσίες, της τοπικής αυτοδιοίκησης **και των κοινωνικών εταίρων**, ενώ πρέπει να αξιοποιηθούν τα νέα πρόσφορα μέσα JESSICA και JEREMIE.

3.2.4. Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού

Για τη χωρική ενότητα που καλύπτει το παρόν ΠΕΠ, ήδη το ΕΣΠΑ (κεφ 4.3.3) έχει οριοθετήσει τις βασικές κατευθύνσεις για την ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού τόσο στο επίπεδο κοινών για όλες τις περιφέρειες της χώρας στρατηγικών επιλογών (Γενικοί στόχοι 7,8,9 του ΕΣΠΑ) όσο και με εξειδικευμένες κατευθύνσεις ανά Περιφέρεια:

Σε γενικές γραμμές, η Κρήτη παρουσιάζει τα λιγότερα προβλήματα σε ότι αφορά απασχόληση, την ανεργία και την φτώχεια. Το Νότιο Αιγαίο παρουσιάζει περιορισμένα προβλήματα ανεργίας, απασχόλησης και φτώχειας, ενώ το Βόρειο Αιγαίο παρουσιάζει ιδιαίτερα έντονα προβλήματα ανεργίας, αλλά περιορισμένα προβλήματα φτώχειας.

Η εξειδίκευση των παρεμβάσεων ανά διοικητική Περιφέρεια έχει ως εξής:

Περιφέρεια Κρήτης: Σύμφωνα με τους σχετικούς δείκτες η Κρήτη βρίσκεται στη πρώτη θέση σε ότι αφορά στην απασχόληση και στην ανεργία, ενώ ως προς το κίνδυνο έκθεσης σε φτώχεια βρίσκεται σε ευνοϊκή θέση καθώς ακολουθεί την Περιφέρεια Αττικής.

Έμφαση θα δοθεί στη στήριξη των παραγωγικών δραστηριοτήτων που αποτελούν τον εκσυγχρονιστικό κλάδο ως οικονομίας του νησιού (διαφοροποιημένος τουρισμός, έρευνα, υπηρεσίες εκπαίδευσης και πολιτισμού και υγείας, διαφοροποίηση και καθετοποίηση της αγροτικής παραγωγής) σε συνδυασμό με την προώθηση της παραγωγής ποιοτικών και ανταγωνιστικών προϊόντων ώστε να ενδυναμωθούν, ταυτόχρονα, και οι δυναμικοί κλάδοι του νησιού και οι παραδοσιακοί που συμβάλλουν ιδιαίτερα στην διατήρηση του περιβάλλοντος του.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Σύμφωνα με τους δείκτες απασχόλησης και ανεργίας η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου κατατάσσεται σε ενδιάμεση θέση σε ότι αφορά την απασχόληση και σε προνομιακή θέση σε ότι αφορά την ανεργία. Ως προς την έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας η Περιφέρεια βρίσκεται σε ενδιάμεση θέση.

Η Περιφέρεια χαρακτηρίζεται από την ολοένα και αυξανόμενη σημασία του τουρισμού στην οικονομία της, από πιέσεις αστικής και οικιστικής ανάπτυξης σε συνάρτηση με την θέση των νησιών ως προς το μητροπολιτικό συγκρότημα της Αθήνας- Αττικής και τους ενδοπεριφερειακούς τουριστικούς πόλους και από τάσεις σύνδεσης των δραστηριοτήτων του πρωτογενή με τις τουριστικές δραστηριότητες με την παραγωγή ποιοτικών τοπικών προϊόντων. Στόχος της πολιτικής αποτελεί η αναβάθμιση των δεξιοτήτων του εργατικού δυναμικού στο πλαίσιο ενός παραγωγικού προτύπου που συνδυάζει την πολυαπασχόληση και πολυλειτουργικότητα, με τη δημιουργία προϋποθέσεων βιώσιμων επιχειρηματικών μονάδων και βελτίωση των υπηρεσιών.

Με βάση το ανωτέρω πλαίσιο, οι προκλήσεις και οι αναπτυξιακές ανάγκες που εντοπίστηκαν στην αγορά εργασίας και στην κοινωνική συνοχή στην Ενότητα 1 του ΠΕΠ θα αντιμετωπισθούν για τη Χωρική Ενότητα των Περιφερειών Κρήτης, Νοτίου και Βορείου Αιγαίου, κυρίως στο πλαίσιο των παρεμβάσεων του ΕΠ Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού με συγχρηματοδότηση από το ΕΚΤ.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: Η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, ως εξωτερικό σύνορο της χώρας, ιστορικά υπέστη τις συνέπειες των αρνητικών σχέσεων μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας οι οποίες αποτυπώθηκαν και στο παραγωγικό της πρότυπο, ενώ σχετικά πρόσφατα η Περιφέρεια γνωρίζει τις θετικές συνέπειες της τουριστικής ανάπτυξης και της αναθέρμανσης των σχέσεων με την άλλη πλευρά των συνόρων.

Όσον αφορά στην απασχόληση το Βόρειο Αιγαίο βρίσκεται στην τελευταία θέση στο σύνολο των Περιφερειών της χώρας, ενώ σε ότι αφορά την ανεργία στην ενδιάμεση κατηγορία. Αντίθετα η Περιφέρεια βρίσκεται σε προνομιακή θέση σε ότι αφορά την σχετική έκθεση στον κίνδυνο της φτώχειας.

Η στρατηγική θα εστιάσει στον εκσυγχρονισμό του πρωτογενή τομέα με τον εμπλουτισμό προϊόντων, καθετοποίηση της παραγωγής ανταγωνιστικών και ποιοτικών προϊόντων, και με την ανάπτυξη των υπηρεσιών εκπαίδευσης πολιτισμού και τουρισμού σε στενή σχέση με τον λοιπό νησιωτικό και ηπειρωτικό κορμό της χώρας, αλλά και με την άλλη πλευρά των συνόρων.

3.3. Ανάλυση των Γενικών Στόχων – Τεκμηρίωση της Εσωτερικής Συνέπειας της Στρατηγικής

Γενικός Στόχος 1: Βελτίωση της προσπελασιμότητας (ενδοπεριφερειακής και διαπεριφερειακής)

Ο συγκεκριμένος Γενικός Στόχος έχει ως σκοπό να καλύψει κυρίως ανάγκες μεταφορικών υποδομών τοπικής κλίμακας στα νησιά του Βορείου και Νοτίου Αιγαίου, και μεγαλύτερης κλίμακας στην Κρήτη μέσα από την ολοκλήρωση και αναβάθμιση του οδικού δικτύου, των λιμανιών και των αεροδρομίων, με αξιοποίηση νέων τεχνολογιών (στήριξη των συνδυασμένων μεταφορών επιβατών και φορτίων). Περιλαμβάνει επίσης την άμβλυση της εσωτερικής απομόνωσης των νησιών και διευκόλυνσης της διασύνδεσης των νησιών μεταξύ τους, αλλά και με την ηπειρωτική χώρα (άρση της διπλής περιφερειακότητας), ενώ ειδικά για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου τη διασφάλιση του ενεργειακού εφοδιασμού των νησιών.

Η σκοπιμότητα της επιλογής των κατάλληλων μεταφορικών υποδομών για την εξυπηρέτηση του συγκεκριμένου στρατηγικού στόχου θα λάβει υπόψη της τις αντίστοιχες δράσεις μεταφορικών υποδομών και υπηρεσιών που προγραμματίζονται να υλοποιηθούν στην χωρική ενότητα από το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας».

Ο ΓΣ 1 θα συμβάλλει:

- Στη θεματική προτεραιότητα 5: «Ελκυστικότητα της Ελλάδας & των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης», στον Γενικό στόχο 13: «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας» και στον Γενικό Στόχο 14 «Ο ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας με γνώμονα την αειφορία» του ΕΣΠΑ.
- Στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» του ΕΠΜ.
- Στην ΚΣΚΓ 1 «Να γίνουν η Ευρώπη και οι Περιφέρειες της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση»
- Στην ΟΚΓ 16: «Να επεκταθούν και να βελτιωθούν οι Ευρωπαϊκές υποδομές και να ολοκληρωθούν τα συμφωνηθέντα διασυνοριακά έργα προτεραιότητας»

Γενικός Στόχος 2: Διασφάλιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων

Ο συγκεκριμένος Γενικός Στόχος, εξυπηρετεί τις ανάγκες της χωρικής ενότητας για την κάλυψη των κοινωνικών υποδομών (Υγεία – Πρόνοια και Εκπαίδευση), καθώς και τις πρωτοβουλίες προστασίας και ανάδειξης της πολιτιστικής κληρονομιάς. Η διασφάλιση της ποιότητας ζωής ενισχύει την ελκυστικότητα της χωρικής ενότητας, η οποία αποκτά διπλό χαρακτήρα, δηλαδή τόσο την προσέλκυση επενδύσεων και απασχόλησης, όσο και την αξιοποίηση και χρήση τουριστικών πόρων και άλλων υπηρεσιών. Η ελκυστικότητα αυτή συμβάλλει αντίστοιχα στη δημιουργία επενδύσεων και απασχόλησης, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί ένα ανταγωνιστικό επίπεδο ποιότητας ζωής, το οποίο ενισχύει την εξωστρέφεια της χωρικής ενότητας συνολικά.

Ο ΓΣ 2 θα συμβάλλει:

- Στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία και τον Γενικό στόχο: 4 «Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος», στη θεματική προτεραιότητα 3: Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή και τους Γενικούς στόχους 9 «Προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης» και 10 «Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας, που θα προσφέρει ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πολίτες και θα εστιάζει στη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών πρόληψης και φροντίδας» και στη θεματική προτεραιότητα 5: Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης και τους Γενικούς στόχους: 15 «Αειφόρος διαχείριση του περιβάλλοντος» και 17 «Ανάδειξη του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας» του ΕΣΠΑ
- Στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» και στην προτεραιότητα 4: «Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού» του ΕΠΜ.
- Στην ΚΣΚΓ 1: «Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της, πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση», στην ΚΣΚΓ 2: «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη» και στην ΚΣΚΓ 3: «Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας».
- Στις ΟΚΓ 11 «Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης» και 24 «Να προσαρμοστούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες»

Γενικός Στόχος 3: Ενσωμάτωση της αειφορίας στις αναπτυξιακές επιλογές και παρεμβάσεις σε συνδυασμό με την προστασία του ευαίσθητου φυσικού περιβάλλοντος

Η εξασφάλιση της αειφορίας των πόρων και της βιωσιμότητας της ανάπτυξης της χωρικής ενότητας, συνδέεται αφενός με την συνετή διαχείριση των φυσικών και περιβαλλοντικών πόρων και, αφετέρου, με τον έλεγχο της έντασης της επιδιωκόμενης ανάπτυξης. Στοιχείται η ολοκλήρωση της διαχείρισης στερεών και υγρών αποβλήτων, η ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων, η διαχείριση προστατευόμενων περιοχών, η εξειδίκευση του χωροταξικού σχεδιασμού και η ολοκλήρωση του εθνικού κτηματολογίου. Δίδεται προτεραιότητα στην περιβαλλοντική προστασία περιοχών όπου εκτελούνται μεγάλα έργα, παρουσιάζονται έντονες τουριστικές συγκεντρώσεις, εντοπίζονται επιπτώσεις από τη γεωργική και κτηνοτροφική δραστηριότητα, αλλά και στις περιοχές χαμηλής ανάπτυξης ή σε μικρά νησιά, όπου σήμερα υφίστανται αναξιοποίητοι φυσικοί και πολιτιστικοί πόροι και υπάρχει έλλειμμα βασικών τεχνικών και κοινωνικών υποδομών.

Ο ΓΣ 3 θα συμβάλλει:

- Στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία και τον Γενικό στόχο: 4 «Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος», στη θεματική προτεραιότητα 3: Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή και τους Γενικούς στόχους 9 «Προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης» και 10 «Δημιουργία ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης» και στη θεματική προτεραιότητα 5: Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης και τους Γενικούς στόχους: 15 «Αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος» και 17 «Ανάδειξη του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας» του ΕΣΠΑ.
- Στην ΚΣΚΓ 1: «Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της, πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση», στην ΚΣΚΓ 2: «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη» και στην ΚΣΚΓ 3: «Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας».
- Στις ΟΚΓ 11 «Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης» και 24 «Να προσαρμοστούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες».

Γενικός Στόχος 4: Ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης και ενδυνάμωση των εξωστρεφών συνεργασιών

Η γεωγραφική θέση της χωρικής ενότητας σε συνδυασμό με τη σημαντική συγκέντρωση ακαδημαϊκών, ερευνητικών και τεχνολογικών ιδρυμάτων, δημιουργούν θετικές προϋποθέσεις για την αξιοποίηση των ΤΠΕ και των εφαρμογών τους, τη βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος μέσω της αξιοποίησης ΤΠΕ, την ενίσχυση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων και την ενίσχυση δικτύωσης για την αποκόμιση θετικών εμπειριών. Προβλέπεται η παροχή ανταγωνιστικών ψηφιακών υποδομών προς τις επιχειρήσεις, τους κοινωνικούς εταίρους, του πολίτες κ.λπ. Στοιχείται επίσης η ενίσχυση δημιουργίας ψηφιακού περιεχομένου στον πολιτισμό, στον τουρισμό, στην παιδεία κ.λπ., ενώ θα ληφθεί ιδιαίτερη μέριμνα για την αναβάθμιση των υπηρεσιών της δημόσιας διοίκησης με τη χρήση ΤΠΕ και η ενσωμάτωση της χρήσης των ΤΠΕ στην καθημερινότητα.

Ο παρών γενικός στόχος θα συμβάλλει επίσης στην αύξηση της διείσδυσης των ΤΠΕ σε γενικές και ειδικές ομάδες πληθυσμού της χωρικής ενότητας.

Ο ΓΣ 4 θα συμβάλλει:

- Στη θεματική προτεραιότητα 1: Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας και τους Γενικούς στόχους: 1 «Η αύξηση της εξωστρέφειας και των εισροών Ξένων Αμειωσων Επενδύσεων», 2 «Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας», 3 «Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας» και στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία και τους Γενικούς στόχους: 5 «Ενίσχυση της E&T και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα αναδιάρθρωσης της Ελληνικής Οικονομίας και μετάβασης στην Οικονομία της γνώσης» και 6 «Ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των ΤΠΕ» του ΕΣΠΑ.

- Στην προτεραιότητα 2 «Αύξηση της παραγωγικότητας, μέσα από την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στη λειτουργία των αγορών, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης.» και 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» του ΕΠΜ.
- Στην ΚΣΚΓ 2: «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη»
- Στις ΟΚΓ 7 «Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στον τομέα Έρευνας και Ανάπτυξης, ιδίως του Ευρωπαϊκού Χώρου της Γνώσης», 8 «Να διευκολυνθεί η καινοτομία», 9 «Να διευκολυνθεί η διάδοση και η πραγματική χρήση των ΤΠΕ και να οικοδομηθεί μια κοινωνία της Πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς», 10 «Να ενισχυθούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ευρωπαϊκής βιομηχανικής βάσης» και 15 «Να προωθηθεί μία περισσότερο επιχειρηματική νοοτροπία και να δημιουργηθεί περιβάλλον που να στηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)».

Γενικός Στόχος 5: Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, καλλιέργεια της καινοτομίας, προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας

Στοχεύονται η δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την ανάπτυξη τεχνολογικών και μη καινοτομιών, η αξιοποίηση νέων μορφών επιχειρηματικότητας και εργασίας, η χρήση καινοτομών εργαλείων στη χρηματοδότηση και δραστηριοποίηση των ΜΜΕ όλων των κλάδων και η βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας της εργασίας με αναβάθμιση του εργασιακού περιβάλλοντος.

Ο συνδυασμός βελτίωσης των υποδομών, της διασφάλισης της ποιότητας ζωής και της αύξησης της (διττής) ελκυστικότητας της χωρικής ενότητας, αξιοποιεί τις ευκαιρίες προσέλκυσης νέων επενδυτικών και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Η επιχειρηματικότητα θα συνδυασθεί επίσης με πρωτοβουλίες αξιοποίησης της δυναμικής των τοπικών προϊόντων, ενώ μεσοπρόθεσμα στοχεύεται η δημιουργία πόλων καινοτομίας, με κατάλληλο μείγμα δράσεων και πρωτοβουλιών.

Λαμβάνοντας υπόψη και τις προγραμματιζόμενες, σε μεγάλη κλίμακα, παρεμβάσεις των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» και «Ψηφιακή Σύγκλιση», οι οποίες θα υλοποιηθούν στις Περιφέρειες Κρήτης και Βορείου Αιγαίου και, αντιστοίχως από το ΠΕΠ Κρήτης - Νήσων Αιγαίου για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου, ο παρών Γενικός Στόχος θα συμπεριλάβει ειδικές δράσεις προς την κατεύθυνση της άμβλυνσης των ενδοπεριφερειακών / διανησιωτικών και τοπικών / ενδονησιωτικών ανισοτήτων, οι οποίες θα αποτυπωθούν με εστίαση των αντίστοιχων παρεμβάσεων σε νησιά ή περιοχές χαμηλής ανάπτυξης.

Ο ΓΣ 5 θα συμβάλλει:

- Στην θεματική προτεραιότητα 1: Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας και τους Γενικούς στόχους: 1 «Η αύξηση της εξωστρέφειας και των εισροών Ξένων Αμεινων Επενδύσεων», 2 «Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας», 3 «Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας» και στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία και τους Γενικούς στόχους: 5 «Ενίσχυση της E&T και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα αναδιάρθρωσης της Ελληνικής Οικονομίας και μετάβασης στην Οικονομία της γνώσης» και 6 «Ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την αποτελεσματικότερη αξιοποίηση των ΤΠΕ» του ΕΣΠΑ.
- Στην προτεραιότητα 2 «Αύξηση της παραγωγικότητας, μέσα από την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στη λειτουργία των αγορών, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης.» και 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» του ΕΠΜ.
- Στην ΚΣΚΓ 2: «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη»
- Στις ΟΚΓ 7 «Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στον τομέα Έρευνας και Ανάπτυξης, ιδίως του Ευρωπαϊκού Χώρου της Γνώσης», 8 «Να διευκολυνθεί η καινοτομία», 9 «Να διευκολυνθεί η διάδοση και η πραγματική χρήση των ΤΠΕ και να οικοδομηθεί μια κοινωνία της Πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς», 10 «Να ενισχυθούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ευρωπαϊκής

βιομηχανικής βάσης» και 15 «Να προωθηθεί μία περισσότερο επιχειρηματική νοοτροπία και να δημιουργηθεί περιβάλλον που να στηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)».

Γενικός Στόχος 6: Συνδυασμένη αξιοποίηση των τουριστικών και πολιτισμικών πόρων

Στοχεύεται η αναβάθμιση της ποιότητας, ο εμπλουτισμός, η μείωση της εποχικότητας και η προώθηση ειδικών μορφών θεματικού τουρισμού στην χωρική ενότητα, σε συνδυασμό με την αξιοποίηση των πολιτισμικών πόρων. Η διεθνής αναγνωρισιμότητα της χωρικής ενότητας θα ενισχυθεί με καλύτερη και συνολική προβολή του τουριστικού προϊόντος.

Ο ΓΣ 6 θα συμβάλλει:

- Στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία και τον Γενικό στόχο: 4 «Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος», στη θεματική προτεραιότητα 3: Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή και τους Γενικούς στόχους 9 «Προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης» και 10 «Δημιουργία ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης» και στη θεματική προτεραιότητα 5: Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης και τους Γενικούς στόχους: 15 «Αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος» και 17 «Ανάδειξη του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας» του ΕΣΠΑ
- Στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» και στην προτεραιότητα 4: «Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού» του ΕΠΜ.
- Στην ΚΣΚΓ 1: «Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της, πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση», στην ΚΣΚΓ 2: «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη» και στην ΚΣΚΓ 3: «Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας».
- Στις ΟΚΓ 11 «Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργιες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης» και 24 «Να προσαρμοστούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες»

Γενικός Στόχος 7: Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και των αναπτυξιακών ιδιαιτεροτήτων

Στοχεύεται η αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων, οι οποίες δημιουργούν καθυστερήσεις και στρεβλώσεις στην οικονομική ανάπτυξη, τόσο μεταξύ των διοικητικών Περιφερειών και των νομών της Χωρικής Ενότητας, όσο και μεταξύ των νησιωτικών συμπλεγμάτων της Χωρικής Ενότητας. Θα αντιμετωπισθούν επίσης οι ενδονησιωτικές ανισότητες μεταξύ εσωτερικών αγροτικών / μειονεκτικών περιοχών και αστικών / ημιαστικών κέντρων ή / και παραθαλάσσιων περιοχών.

Ο ΓΣ 7 θα συμβάλλει:

- Στη θεματική προτεραιότητα 5: «Ελκυστικότητα της Ελλάδας & των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης» και στον Γενικό στόχο 13: «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας» του ΕΣΠΑ.
- Στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» του ΕΠΜ.
- Στην ΚΣΚΓ 1 «Να γίνουν η Ευρώπη και οι Περιφέρειες της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση»
- Στην ΟΚΓ 16: «Να επεκταθούν και να βελτιωθούν οι Ευρωπαϊκές υποδομές και να ολοκληρωθούν τα συμφωνηθέντα διασυνοριακά έργα προτεραιότητας»

Γενικός Στόχος 8: Ενίσχυση των τάσεων δικτύωσης μεταξύ αστικών κέντρων της Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου και ανάδειξη πόλων ανάπτυξης.

Ο παρών Γενικός Στόχος συμπυκνώνει τις χωρικές προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής της Περιφέρειας. Εστιάζει στη βιώσιμη ανάπτυξη των αστικών κέντρων της χωρικής ενότητας και στην αναζωογόνηση των περιοχών που παρουσιάζουν σύνθετα μειονεκτήματα (απομόνωση λόγω νησιωτικότητας, μικρής δυναμικότητας παραγωγικό περιβάλλον, μονοκαλλιέργεια δραστηριοτήτων, πληθυσμιακή αποδιάρθρωση κ.λπ.). Βρίσκεται σε απόλυτη συνέργια με τη περιφερειακή διάσταση και τη χωρική στρατηγική του ΕΣΠΑ.

Η ενίσχυση και δικτύωση μεταξύ των αστικών κέντρων και η ανάδειξη πόλων ανάπτυξης κρίνεται σημαντική αναπτυξιακά τόσο για τους πόλους (υφιστάμενους και ανδυόμενους) όσο και για τα αστικά κέντρα στα νησιά που επιτελούν αστικές λειτουργίες ως τοπικοί πόλοι ανάπτυξης.

Η αστική ανάπτυξη στο επίπεδο της Χωρικής Ενότητας αφορά στην ενίσχυση της «ανταγωνιστικότητας» των αστικών περιοχών μέσα από την αξιοποίηση των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων. Παράλληλη επιδίωξη αποτελεί η ενίσχυση της «ελκυστικότητας» των αστικών κέντρων ως τόπων κατοικίας και η διασφάλιση συνοχής τόσο στο επίπεδο του δικτύου των πόλεων της χωρικής ενότητας της Περιφέρειας, όσο και στο εσωτερικό τους.

Στον Γενικό Στόχο ενσωματώνονται οι αρχές της πολυλειτουργικής ανάπτυξης των αστικών κέντρων, η ενίσχυση των τάσεων δικτύωσης μεταξύ αστικών κέντρων, η βελτίωση και ανάπτυξη των υποδομών, η αειφορική ανάπτυξη των πόλεων, η αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων στα αστικά κέντρα και η συστηματοποίηση των πληροφοριών σχετικά με τις εξελίξεις στα αστικά κέντρα.³⁸

Γενικότερα, η ανάπτυξη των αστικών κέντρων και, γενικότερα, των πόλων ανάπτυξης, ως συμπυκνώσεων της αναπτυξιακής διαδικασίας, στοχεύει να κινητοποιήσει μέσα από τις αναδυόμενες δικτυώσεις, τη διάχυση της ανάπτυξης στις περιοχές άμεσης επιρροής τους, είτε αυτή προσδιορίζεται ως ύπαιθρος είτε ως μικρότερες αστικές συγκεντρώσεις.³⁹ Στο ανωτέρω στρατηγικό πλαίσιο, στοχεύεται η μόχλευση ιδιωτικών κεφαλαίων μεταξύ άλλων μέσω Συνολικών Επιχορηγήσεων.

Ο ΓΣ 8 θα συμβάλλει:

- Στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία και τον Γενικό στόχο: 4 «Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος», στη θεματική προτεραιότητα 3: Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή και τους Γενικούς στόχους 9 «Προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης» και τον 10 «Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας, που θα προσφέρει ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πολίτες και θα εστιάζει στη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών πρόληψης και φροντίδας.» και στη θεματική προτεραιότητα 5: Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης και τους Γενικούς στόχους: 15 «Αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος» και 17 «Ανάδειξη του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας» του ΕΣΠΑ
- Στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» και στην προτεραιότητα 4: «Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού» του ΕΠΜ.
- Στην ΚΣΚΓ 1: «Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της, πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση», στην ΚΣΚΓ 2: «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη» και στην ΚΣΚΓ 3: «Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας».
- Στις ΟΚΓ 11 «Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης» και 24 «Να προσαρμοστούν τα συστήματα

³⁸ ΕΣΠΑ 2007-2013, Ενότητα 4.4 «Χωρικές Προτεραιότητες της αναπτυξιακής στρατηγικής».

³⁹ Βλ. «Αστικό Κεκτημένο» (Ρόττερναμ, Νοέμβριος 2004) και «Βιώσιμες Κοινότητες» (Sustainable Communities, Bristol, Δεκέμβριος 2005). Η στρατηγική της αστικής ανάπτυξης συγκροτείται στο τρίπτυχο της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας, της κοινωνικής συνοχής και στο υψηλό επίπεδο περιβαλλοντικής προστασίας, συνοδεύεται δε από αποτελεσματική διοίκηση και αποτελεσματικό επίπεδο υπηρεσιών.

εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες»

3.4. Ανάλυση Στρατηγικής σε Άξονες Προτεραιότητας

Με βάση τα παραπάνω και, με συνεκτίμηση του ανοιχτού κοινωνικού διαλόγου που υποστήριξε το σχεδιασμό, οι στρατηγικές παρεμβάσεις του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος της Χωρικής Ενότητας Κρήτης Νήσων-Αιγαίου 2007-2013 εξειδικεύονται – όπως ήδη διατυπώθηκε- στους ακόλουθους Γενικούς Στόχους:

1. Βελτίωση της προσπελασιμότητας (ενδοπεριφερειακής και διαπεριφερειακής),
2. Διασφάλιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων,
3. Ενσωμάτωση της αειφορίας στις αναπτυξιακές επιλογές και παρεμβάσεις σε συνδυασμό με την προστασία του ευαίσθητου φυσικού περιβάλλοντος,
4. Ανάπτυξη της κοινωνίας της γνώσης και ενδυνάμωση των εξωστρεφών συνεργασιών,
5. Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας, καλλιέργεια της καινοτομίας, προσέλκυση επενδύσεων υψηλής προστιθέμενης αξίας και δημιουργία νέων θέσεων εργασίας,
6. Συνδυασμένη αξιοποίηση των τουριστικών και πολιτισμικών πόρων
7. Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων και των αναπτυξιακών ιδιαιτεροτήτων
8. Ενίσχυση των τάσεων δικτύωσης μεταξύ αστικών κέντρων της Χωρικής Ενότητας και ανάδειξη πόλων ανάπτυξης

Με βάση την περιφερειοποίηση των ανωτέρω στις Περιφέρειες του Στόχου 1 και του Στόχου 2, οι **θεματικές προτεραιότητες** του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος της Χωρικής Ενότητας Κρήτης Νήσων-Αιγαίου 2007-2013 και η στρατηγική που διέπει την κάθε μία εξ αυτών φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί:

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ Π.Ε.Π. ΧΩΡΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΚΡΗΤΗΣ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗΣ - ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΕΣ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ	ΓΕΝΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ
A	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας	1, 7, 8
B	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα	4, 5
Γ	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής	2, 3, 6, 8
Δ	Ειδικές Παρεμβάσεις ενίσχυσης της Χωρικής Συνοχής	1, 7, 8

Η θεματική διάρθρωση των Επιχειρησιακών Στρατηγικών / Πολιτικών συνδέεται ευθέως με τους Άξονες Προτεραιότητας του ΠΕΠ Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου 2007-2013, οι οποίοι διαμορφώνονται ως εξής:

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ	ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ
---------------------------------	------------------------------

ΧΩΡΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑ ΚΡΗΤΗΣ ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ		
A. Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας	1	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Κρήτης
	2	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου
	3	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου
B. Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα	4	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Κρήτης
	5	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου
	6	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου
Γ. Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής	7	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Κρήτης
	8	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου
	9	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
Δ. Ειδικές Παρεμβάσεις ενίσχυσης της Χωρικής Συνοχής	10	Χωρική Συνοχή και Συνεργασία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
E. Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής	11	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης - Κρήτη & Βόρειο Αιγαίο
	12	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Στόχου Σταδιακής Εισόδου – Νότιο Αιγαίο

Με βάση τη χωρική εξειδίκευση (περιφερειοποίηση) των ανωτέρω στις Περιφέρειες του Στόχου 1 και του Στόχου 2, οι **Αξονες Προτεραιότητας** του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος της Χωρικής Ενότητας Κρήτης Νήσων-Αιγαίου 2007-2013 και η στρατηγική που διέπει τον καθένα εξ αυτών φαίνεται εποπτικά στον πίνακα που ακολουθεί.

Για τη διαμόρφωση των αξόνων προτεραιότητας του ΠΕΠ λήφθηκαν υπόψη και οι εισηγήσεις των συμβούλων της Εκ των προτέρων αξιολόγησης, καθώς και των μελετητών της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης. Τα αποτελέσματα της ΣΜΠΕ και της διαβούλευσης θα ενσωματωθούν στο Πρόγραμμα πριν την οριστική του έγκριση.

Αξονες Προτεραιότητας	Περιγραφή	Στρατηγική Αξονα – Πλαίσιο Παρεμβάσεων
Θεματική Προτεραιότητα A: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας		
1	Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Κρήτης	<ul style="list-style-type: none"> ο Στην ολοκλήρωση και αναβάθμιση του οδικού δικτύου περιφερειακού και τοπικού επιπέδου και των λιμένων της Περιφέρειας με απώτερο σκοπό την ουσιαστική βελτίωση του επιπέδου προσβασιμότητας, βασικής παραμέτρου βελτίωσης της ελκυστικότητας της Περιφέρειας και της αναβάθμισης της συνολικής ανταγωνιστικότητάς της. ο Στη συμπλήρωση και αναβάθμιση των βασικών οδικών αρτηριών των αστικών κέντρων της Περιφέρειας με στόχο την βελτίωση της ελκυστικότητας και λειτουργικότητας των πόλεων.
2	Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	<ul style="list-style-type: none"> ο Βελτίωση της διασύνδεσης των νησιών της Περιφέρειας με τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου, καθώς και με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας. ο Λειτουργική και χωρική διασύνδεση των νησιών μεταξύ τους και ενδυνάμωση της προσπελασιμότητας από και προς τις εσωτερικές ζώνες των νησιών με τα διοικητικά, οικονομικά / παραγωγικά κέντρα των νησιών, καθώς και με τις πύλες εισόδου / εξόδου της Περιφέρειας (αεροδρόμια, λιμάνια).
3	Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	<ul style="list-style-type: none"> ο Βελτίωση της προσπελασιμότητας και της διασύνδεσης των νησιών της Περιφέρειας με τα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου, καθώς και με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας.
Θεματική Προτεραιότητα B: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα		
4	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Κρήτης	<ul style="list-style-type: none"> ο Στην υποστήριξη παραγωγικών επενδύσεων που συμβάλλουν στην αύξηση των εξαγωγών και στην μείωση της εισαγωγικής διεύθυνσης.

Άξονες Προτεραιότητας	Περιγραφή	Στρατηγική Άξονα – Πλαίσιο Παρεμβάσεων
		<ul style="list-style-type: none"> ο Στην υποστήριξη επενδύσεων στον τομέα του τουρισμού που συμβάλλουν στην ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και στην επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου ο Στην υποστήριξη των επιχειρήσεων προκειμένου να παράξουν υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και υψηλής τεχνολογίας. ο Στην ενίσχυση των υποδομών των Ερευνητικών Ιδρυμάτων της Κρήτης με στόχο την παραγωγή νέας γνώσης και την εν συνεχεία μετατροπή της σε καινοτομικά προϊόντα, σε τομείς που ενδιαφέρουν τον παραγωγικό ιστό της Κρήτης, αλλά και της χώρας γενικότερα.
5	Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	<ul style="list-style-type: none"> ο Αναβάθμιση και επέκταση της επιχειρηματικής βάσης της Περιφέρειας. Ενσωμάτωση των νέων τεχνολογιών και της καινοτομίας στην παραγωγική διαδικασία των επιχειρήσεων. ο Μικρής κλίμακας παρεμβάσεις με την εγκατάσταση νέων τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών για κάλυψη τοπικών αναγκών
6	Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	<ul style="list-style-type: none"> ο Διαμόρφωση ανταγωνιστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος στην Περιφέρεια ο Επένδυση στην κοινωνία της γνώσης ο Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος ο Δημιουργία πόλων καινοτομίας για την παραγωγή προϊόντων υψηλής τεχνολογίας ο Ανάπτυξη δικτύων διασυνοριακής, μεσογειακής και διαπεριφερειακής συνεργασίας και μεταφοράς καινοτομίας και τεχνογνωσίας
Θεματική Προτεραιότητα Γ: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής		
7	Αειφόρος Ανάπτυξη & Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Κρήτης	<ul style="list-style-type: none"> ο Προστασία φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος. ο Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων με αναβάθμιση περιβάλλοντος και συνθηκών διαβίωσης (υγεία, πρόνοια, εκπαίδευση, περιβάλλον) τόσο σε αστικά κέντρα όσο και σε οικισμούς της υπαίθρου. ο Ανάδειξη και διαχείριση του πολιτιστικού αποθέματος και ένταξή του στη σύγχρονη πολιτιστική ζωή και την εκπαιδευτική διαδικασία. ο Προσέλκυση υψηλού επιπέδου επισκεπτών ιστορικών χώρων / μνημείων. ο Συμπλήρωση –βελτίωση των υποδομών όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης προκειμένου το Περιφερειακό Εκπαιδευτικό Σύστημα να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας ο Πρόληψη και αντιμετώπιση καταστάσεων υψηλού κινδύνου. ο Ανάδειξη – αναβάθμιση του ρόλου επιλεγμένων αστικών κέντρων με γνώμονα την βιώσιμη ανάπτυξη και ενσωμάτωση /συνοχή του γεωγραφικού, κοινωνικού και οικονομικού χώρου της Κρήτης.
8	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα ζωής στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	<ul style="list-style-type: none"> ο Βελτίωση των συνθηκών προστασίας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, ως κυρίαρχοι πόροι για την τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας Β. Αιγαίου, αλλά και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής. ο Βελτίωση των προϋποθέσεων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, στόχος ο οποίος και αυτός έχει άμεση σχέση με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, ενώ συμβάλλει παράλληλα και στην υποστήριξη της τουριστικής ανάπτυξης. ο Ανάδειξη - αναβάθμιση του ρόλου επιλεγμένων αστικών / ημιαστικών κέντρων και περιοχών της υπαίθρου με γνώμονα τη βιώσιμη ανάπτυξη. ο Διαφοροποίηση του αναπτυξιακού προτύπου της Περιφέρειας με υποστήριξη της διεύρυνσης και αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος και της άμβλυνσης των διανοητικών και ενδοηθικών ανισοτήτων.

Άξονες Προτεραιότητας	Περιγραφή	Στρατηγική Άξονα – Πλαίσιο Παρεμβάσεων
		<ul style="list-style-type: none"> ο Ενοποίηση / συνοχή του γεωγραφικού, κοινωνικού, οικονομικού χώρου της Περιφέρειας.
9	Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	<ul style="list-style-type: none"> ο Περιβαλλοντική διαχείριση ο Βελτίωση προσπελασιμότητας (κοινωνικές υποδομές) ο Ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος
Θεματική Προτεραιότητα Δ: Ειδικές Παρεμβάσεις ενίσχυσης της Χωρικής Συνοχής		
10	Χωρική Συνοχή και Συνεργασία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	<ul style="list-style-type: none"> ο Στήριξη περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης ο Εστιασμένη περιβαλλοντική διαχείριση ο Βελτίωση προσπελασιμότητας στις ενδο-περιφερειακές κοινωνικοοικονομικές ροές
Θεματική Προτεραιότητα Ε: Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής		
11	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης - Κρήτη & Βόρειο Αιγαίο	<ul style="list-style-type: none"> ο Προετοιμασία, εφαρμογή, παρακολούθηση και Επαλήθευση ο Αξιολόγηση και μελέτες, ενημέρωση και επικοινωνία
12	Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Στόχου Σταδιακής Εισόδου – Νότιο Αιγαίο	<ul style="list-style-type: none"> ο Προετοιμασία, εφαρμογή, παρακολούθηση και Επαλήθευση ο Αξιολόγηση και μελέτες, ενημέρωση και επικοινωνία

3.5. Συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων με αυτές που χρηματοδοτούνται από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης(ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας (ΕΤΑ) - Κριτήρια Διαχωρισμού των Παρεμβάσεων των Ταμείων με το ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ⁴⁰.

3.5.1. Γενικά

Ο κύριος όγκος των παρεμβάσεων που αφορούν στη βελτίωση της προσπελασιμότητας των αγροτικών περιοχών και τις παρεμβάσεις σε υποδομές περιβάλλοντος **θα καλυφθεί από το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ)**, η ενίσχυση μεγάλης κλίμακας επενδυτικών σχεδίων, η προστασία της πολιτιστικής κληρονομιάς, η αναβάθμιση του συστήματος υγείας και κοινωνικής πρόνοιας. η προώθηση της ψηφιακής σύγκλισης, καθώς και η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος **θα καλυφθούν από το ΕΤΠΑ**, ενώ η αναβάθμιση της δημόσιας διοίκησης, η βελτίωση του εκπαιδευτικού συστήματος και οι παρεμβάσεις στους ανθρώπινους πόρους, **θα καλυφθούν από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ)**.

Η **θέσπιση κριτηρίων διαχωρισμού** μεταξύ των ομοειδών κατηγοριών πράξεων που δύνανται να χρηματοδοτηθούν από τα διαφορετικά Ταμεία δεν διαπνέεται από «διαχειριστική» λογική, αλλά **αντανακλά τις προτεραιότητες των επιμέρους πολιτικών** (περιφερειακή πολιτική, πολιτική αγροτικής ανάπτυξης, αλιευτική πολιτική) το σύνολο των οποίων βεβαίως επηρεάζεται από τη διάσταση του χώρου.

Η μεγάλη έκταση των αγροτικών περιοχών, το μήκος της ακτογραμμής και το πλήθος των νησιών καθιστούν απαγορευτική την υιοθέτηση ως μόνου κριτηρίου διαχωρισμού των πράξεων των Ταμείων το «χωρικό – γεωγραφικό» κριτήριο, διότι είναι δεδομένο ότι οι πόροι του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΑ δεν επαρκούν για να καλύψουν ικανοποιητικά τις ανάγκες στις **δύο γενικές ομάδες παρεμβάσεων**, μέσω των οποίων θα εξυπηρετηθούν **ο στόχος της διαφοροποίησης της οικονομίας των αγροτικών περιοχών και των περιοχών που**

⁴⁰ Το κείμενο της συγκεκριμένης ενότητας είναι κοινό για όλα τα Επιχειρησιακά Προγράμματα του ΕΣΠΑ, το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και το Επιχειρησιακό πρόγραμμα Αλιεία και οριοθετεί τις παρεμβάσεις μεταξύ των Ταμείων (ΕΤΠΑ, ΕΚΤ, ΤΣ), του ΕΓΤΑΑ και του ΕΤΑ.

εξαρτώνται από την αλιεία και ο στόχος της βελτίωσης της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές.

Οι δύο γενικές ομάδες παρεμβάσεων αφορούν:

- Στις παρεμβάσεις στο παραγωγικό περιβάλλον
- Στα έργα υποδομών για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων των αγροτικών περιοχών και των περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία.

Αναγκαιότητα θέσπισης κριτηρίων εντοπίζεται επίσης στους ακόλουθους τομείς παρεμβάσεων:

- Δράσεις κατάρτισης – Ανθρώπινο δυναμικό
- Παρεμβάσεις στον τομέα του Περιβάλλοντος.
- Παρεμβάσεις με βάση την προσέγγιση LEADER που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΑΑ
- Παρεμβάσεις για την ανάπτυξη επιλεγμένων αλιευτικών περιοχών μέσω μιας τοπικής στρατηγικής που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΑ.

Με βάση την παραπάνω προσέγγιση, τα κριτήρια διαχωρισμού των πράξεων που παρουσιάζονται στη συνέχεια, αποτελούν ένα συγκεκριμένο χωρικών – γεωγραφικών, οικονομικών και διοικητικών κριτηρίων.

Για τις παρεμβάσεις που θα υλοποιηθούν στις περιοχές εφαρμογής του **Άξονα Προτεραιότητας 4 Leader του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007 -2013**, με νομική βάση τα άρθρα 61 - 64 του Καν. (ΕΚ) 1698/2005 του Συμβουλίου, της 20/9/2005, «για τη στήριξη της Αγροτικής Ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ)» κριτήριο διαχωρισμού των παρεμβάσεων αποτελεί αυτή καθ' εαυτή η προσέγγιση Leader.

Επίσης, για τις παρεμβάσεις με στόχο την ανάπτυξη **επιλεγμένων αλιευτικών περιοχών** στο πλαίσιο εφαρμογής του **άξονα Προτεραιότητας 4 του Ε.Π Αλιείας (ΕΠΑΛ) 2007 -2013**, με νομική βάση τα άρθρα 43 - 45 του Καν.(ΕΚ) 1198/2006 του Συμβουλίου, της 27/7/2006, για το «Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας», κριτήριο διαχωρισμού των παρεμβάσεων αποτελεί αυτή καθ' εαυτή η επιλεγθείσα τοπική στρατηγική για την κάθε αλιευτική περιοχή.

Επενδύσεις για τον **εκσυγχρονισμό των γεωργικών εκμεταλλεύσεων (άξονας 1 ΠΑΑ)**, κατεύθυνσης φυτικής και ζωικής παραγωγής, στο πλαίσιο συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων, χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το **ΕΓΤΑΑ**.

Επενδύσεις για την **αύξηση της προστιθέμενης αξίας των γεωργικών και δασοκομικών προϊόντων (άξονας 1 ΠΑΑ)**, οι οποίες αφορούν στην πρώτη μεταποίηση ή/και εμπορία προϊόντων (δεν αφορά επενδύσεις στο λιανικό εμπόριο) που καλύπτονται από το Παράρτημα Ι της Συνθήκης, καθώς και δασικών προϊόντων, χρηματοδοτούνται κατά αποκλειστικότητα από το **ΕΓΤΑΑ**. Η **στήριξη από το ΕΓΤΑΑ περιορίζεται στις πολύ μικρές, τις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις κατά την έννοια της Σύστασης 2003/361/ΕΚ της Επιτροπής καθώς και για τις επιχειρήσεις που απασχολούν λιγότερους από 750 υπαλλήλους ή έχουν κύκλο εργασιών μικρότερο των 200 εκ. €.**

Στην περίπτωση της **δασοκομίας** η στήριξη παρέχεται από το **ΕΓΤΑΑ στις πολύ μικρές επιχειρήσεις.**

Οι επενδύσεις στον τομέα της **υδατοκαλλιέργειας, της αλιείας εσωτερικών υδάτων και της θαλάσσιας αλιείας**, χρηματοδοτούνται από το ΕΤΑ μέχρι εξαντλήσεων των πόρων του ΕΠΑΛ.

Οι επενδύσεις στην πρώτη **μεταποίηση και εμπορία** ιχθύων, οστράκων κ.λ.π. χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το ΕΤΑ, μέχρι εξαντλήσεως των πόρων του ΕΠΑΛ.

Η στήριξη στην **υδατοκαλλιέργεια και στη μεταποίηση**, από το ΕΤΑ, περιορίζεται σύμφωνα με τον Καν. 1198/06, σε **πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις καθώς και σε επιχειρήσεις από 250-750 άτομα ή έχουν κύκλο εργασιών 200 εκ.€.**

Υδρεύσεις, αποχετεύσεις και βιολογικοί καθαρισμοί χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το

ΕΤΠΑ.

3.5.2. Ειδικά Κριτήρια Διαχωρισμού

3.5.2.1. Έργα υποδομών που χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ

Παρεμβάσεις σε υποδομές υλοποιούνται στο σύνολο των αγροτικών περιοχών εφαρμογής του άξονα προτεραιότητας 3 του Προγράμματος Αγροτική Ανάπτυξη (ΠΑΑ) 2007 -2013 σε **Δημοτικά Διαμερίσματα έως 3000 κατοίκους και στις περιοχές εφαρμογής του ΕΠΑΛ, ως ακολούθως:**

3.5.2.1.1. Υποδομές για την ενθάρρυνση της τουριστικής δραστηριότητας και τη διατήρηση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς (άξονας 3 ΠΑΑ)

- Τοπικά κέντρα τουριστικής πληροφόρησης (γραφεία-περίπτερα ενημέρωσης και πληροφόρησης), σήμανση αξιοθέατων, μνημείων, κ.λ.π., ποδηλατικές διαδρομές σε περιοχές της αγροτικής υπαίθρου, προβολή και προώθηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων των περιοχών.
- Υποδομές για τη διατήρηση, αποκατάσταση και αναβάθμιση της πολιτιστικής κληρονομιάς, όπως τα πολιτιστικά χαρακτηριστικά της αγροτικής υπαίθρου (μνημεία, γεφύρια, μύλοι, λιοτρίβια, πατητήρια, βρύσες κ.λ.π.) και το τοπίο της υπαίθρου (όπως αναβαθμίδες κ.λ.π.).

Τα ανωτέρω αφορούν σε παρεμβάσεις τοπικής κλίμακας και δεν επιτρέπονται παρεμβάσεις σε μνημεία αρμοδιότητας του Υπουργείου Πολιτισμού. Ως ανώτατο ύψος προϋπολογισμού των παρεμβάσεων αυτών είναι τα **300.000€**. Ίδιες κατηγορίες παρέμβασης προϋπολογισμού υψηλότερου αυτού του ορίου δύνανται να χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ.

3.5.2.1.2. Υποδομές και Υπηρεσίες για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές (άξονας 3 ΠΑΑ)

A) Παρεμβάσεις σε κτίρια για τη μετατροπή τους σε μουσεία – συλλογές - εκθετήρια που σχετίζονται με την λαογραφική / αγροτική πολιτιστική κληρονομιά, κέντρα φροντίδας παιδιών προσχολικής ηλικίας, βιβλιοθήκες, ωδεία, χώροι άσκησης πολιτιστικών δραστηριοτήτων (θέατρο, κινηματογράφος).

Ως ανώτατο ύψος προϋπολογισμού των παρεμβάσεων αυτών είναι τα 300.000 €. Ίδιες κατηγορίες παρέμβασης, προϋπολογισμού υψηλότερου αυτού του ορίου, δύνανται να χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ.

B) Ενίσχυση πολιτιστικών εκδηλώσεων και εκδηλώσεων ανάδειξης και διατήρησης της τοπικής κληρονομιάς – στήριξη πολιτιστικών φορέων για μικρής κλίμακας υποδομή, προμήθεια εξοπλισμού, μουσικών οργάνων, στολών κλπ.

Ως ανώτατο ύψος προϋπολογισμού των παρεμβάσεων αυτών είναι τα 300.000 €. Ίδιες κατηγορίες παρέμβασης, προϋπολογισμού υψηλότερου αυτού του ορίου, δύνανται να χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ.

Οι παρεμβάσεις των σημείων Α, Β, ανωτέρω δεν σχετίζονται με επιχειρηματική δραστηριότητα.

3.5.2.1.3. Ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών (άξονας 3 ΠΑΑ).

Για την ανακαίνιση και ανάπτυξη χωριών, θα χρηματοδοτηθούν δράσεις για τη συνολική αναβάθμιση χωριών (Δημοτικά Διαμερίσματα έως 3.000 κατοίκων κατά βάση ορεινών και μειονεκτικών στο πλαίσιο εφαρμογής του άξονα 3 του ΠΑΑ) σε **εφαρμογή συνολικής**

μελέτης αναβάθμισης⁴¹ του οικισμού. Οι επιλέξιμες κατηγορίες δαπανών αφορούν τα παρακάτω:

- βελτίωση και ανάπλαση κοινοχρήστων χώρων (διαμόρφωση υπαίθριων χώρων, πλακοστρώσεις, πεζοδρομήσεις, φωτισμός κ.λ.π.)
- αποκατάσταση κτιρίων για κοινωφελή χρήση
- αποκατάσταση εξωτερικών όψεων κτισμάτων με ιδιαίτερα στοιχεία αισθητικής και ιστορικής αξίας

Το μέτρο αφορά κυρίως σε **δημόσια έργα** και συνολικά για τις ανωτέρω παρεμβάσεις ο επιλέξιμος προϋπολογισμός θα ανέρχεται έως **1.000.000 €**.

3.5.2.1.4. Υποδομές πρόσβασης.

Μικρά έργα πρόσβασης στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις συνολικού προϋπολογισμού **μέχρι 500.000€**, χρηματοδοτούνται από το ΕΓΓΤΑ.

3.5.2.1.5. Αλιευτικά καταφύγια (Άξονας 3 ΕΠΑΛ).

Το ΕΤΑ θα χρηματοδοτεί:

- (α) Την κατασκευή μόνο μικρών αλιευτικών καταφυγίων (μέχρι 50 θέσεις ελλιμενισμού και προϋπολογισμού μέχρι
(β) Τον εκσυγχρονισμό και εξοπλισμό των υφιστάμενων αλιευτικών καταφυγίων.

3.5.2.1.6. Υποδομές Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (ΤΠΕ)

Το σύνολο των παρεμβάσεων που άπτονται υποδομών και εφαρμογών ΤΠΕ για την εξυπηρέτηση του πολίτη χρηματοδοτούνται αποκλειστικά και μόνο από το ΕΤΠΑ.

3.5.2.1.7. Λοιπά έργα υποδομών

Τα λοιπά έργα υποδομών, στις αγροτικές και αλιευτικές περιοχές, χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ.

3.5.3. Ανθρώπινο δυναμικό

3.5.3.1. Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) 2007-2013

Το σύνολο των δράσεων κατάρτισης, εκπαίδευσης ενημέρωσης στο πλαίσιο εφαρμογής των **Άξόνων 3 και 4**, όπως αυτοί καθορίζονται στον Καν.1698/2005, υλοποιούνται στο πλαίσιο χρηματοδότησης προγραμμάτων, μέσω του **ΕΚΤ**.

Όσον αφορά σε δράσεις κατάρτισης αγροτών που σχετίζονται με τον **Άξονα 2** του Καν. 1698/2005, καθώς και **δράσεις κατάρτισης-ενημέρωσης** (διάρκειας μικρότερης των 50 ωρών), οι οποίες αφορούν **όλες τις στρατηγικές, πολιτικές και κατευθύνσεις για την Αγροτική Ανάπτυξη** στη νέα προγραμματική περίοδο, υλοποιούνται στο πλαίσιο χρηματοδότησης του ΠΑΑ, μέσω του **ΕΓΤΑΑ**.

Η διαφοροποίηση μεταξύ ΕΓΤΑΑ και ΕΚΤ, για τις δράσεις κατάρτισης, ενημέρωσης στο πλαίσιο εφαρμογής του Άξονα 1 του ΠΑΑ, θα εξειδικευτεί στο πλαίσιο του μηχανισμού συντονισμού.

3.5.3.2. Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Αλιείας (ΕΠΑΛ) 2007-2013

Δεν περιλαμβάνονται δράσεις κατάρτισης στο ΕΠ Αλιείας 2007 – 2013 και οι σχετικές δράσεις

⁴¹ Ως προς αυτό το μέτρο απαραίτητη προϋπόθεση είναι η σύνταξη μελέτης συνολικής θεώρησης αισθητικής και λειτουργικής αναβάθμισης και ανάδειξης συνολικά του οικισμού ή σύνταξη σχεδίου αναβάθμισης αυτού. Αυτή η κατηγορία παρέμβασης δεν εφαρμόζεται σε εγκαταλελειμμένους οικισμούς. Το περιεχόμενο της μελέτης θα προσδιορισθεί σε συνεργασία με το ΥΠΕΧΩΔΕ. Κατά προτεραιότητα εντάσσονται περιοχές που έχουν ήδη ολοκληρωθεί τα βασικά δίκτυα (ύδρευσης, αποχέτευσης)

θα υλοποιηθούν με συγχρηματοδότηση του ΕΚΤ.

3.5.4. Περιβάλλον

3.5.4.1. Κριτήρια διαχωρισμού ανά περιβαλλοντικό τομέα

Οι ειδικότερες περιβαλλοντικές δράσεις ομαδοποιήθηκαν ανά περιβαλλοντικό τομέα (φύση, έδαφος, ατμοσφαιρικό περιβάλλον, ακουστικό περιβάλλον, κλιματική αλλαγή, πολιτική προστασία, μηχανισμοί-εργαλεία-θεσμοί, υδατικό περιβάλλον, χωροταξία-πολεοδομία).

Για τα πεδία που μπορούν να χρηματοδοτηθούν από περισσότερα του ενός Ταμείου και για τα οποία υπάρχει αναγκαιότητα προσδιορισμού κριτηρίων διαχωρισμού και διασφάλισης συμπληρωματικότητας εφαρμόζονται τα ακόλουθα κριτήρια, τα οποία παρατίθενται ανά τομέα:

Τομέας «Φύση»:

- Η εφαρμογή μέτρων προστασίας των δασικών οικοσυστημάτων και γενικότερα τα θέματα παρεμβάσεων σε περιοχές Δικτύου Natura 2000 αποτελεί από τα σημαντικότερα πεδία εφαρμογής κριτηρίων διαχωρισμού, ιδιαίτερα μεταξύ των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (βλ. ανάλυση στον πίνακα 2 που ακολουθεί).
- Μεταχείριση και παρακολούθηση γενετικά τροποποιημένων προϊόντων και οργανισμών που χρησιμοποιούνται στην παραγωγή. Οι δράσεις που θα χρηματοδοτηθούν από κάθε Ε.Π. εξειδικεύονται στις αντίστοιχες περιγραφές των προγραμματικών κειμένων. *Γενικό κριτήριο διαχωρισμού αποτελεί το Παράρτημα Ι της Συνθήκης, όπου σχετικές δράσεις είναι επιλέξιμες μόνο στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ.*
- Πυρκαγιές: Το ΠΑΑ θα καλύψει τον τομέα των δασικών πυρκαγιών και ειδικότερα θα χρηματοδοτήσει δράσεις αντίστοιχες αυτών που χρηματοδοτήθηκαν από τα ΠΕΠ, μέσω του ΕΓΤΠΕ-Π κατά τη Γ' προγραμματική περίοδο, όπως έργα πρόληψης και προστασίας των δασικών οικοσυστημάτων από πυρκαγιές και άλλες φυσικές καταστροφές.
Ο εξοπλισμός δασοπυρόσβεσης χρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ (βλ. και πίνακα 1).

Τομέας «Ατμοσφαιρικό περιβάλλον»:

- Ενίσχυση ασφάλειας προστατευόμενων περιοχών από φυσικούς ή άλλους κινδύνους (Μεταφορά, χρήση ή αποθήκευση ουσιών – πυρκαγιές).
Το ΕΓΤΑΑ συγχρηματοδοτεί δράσεις για την πρόληψη των δασικών πυρκαγιών, ως ανωτέρω.

Τομέας «Κλιματική Αλλαγή»:

- Προώθηση Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας (ΑΠΕ): Το ΠΑΑ, θα χρηματοδοτήσει αποκλειστικά μικρής κλίμακας επενδυτικά σχέδια προώθησης ΑΠΕ (επιλέξιμου συνολικού προϋπολογισμού έως 300.000 €), στο πλαίσιο του **Άξονα 3**.

Μεγαλύτερου προϋπολογισμού επενδύσεις, στις περιοχές του άξονα 3, θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ. Οι επενδύσεις σε επίπεδο γεωργικής εκμετάλλευσης για την προώθηση των ενεργειακών καλλιεργειών θα χρηματοδοτηθούν από τον Άξονα Προτεραιότητας 1 του ΠΑΑ 2007 – 2013.

- Ενίσχυση τεχνολογιών και προϊόντων για την προστασία της στοιβάδας του όζοντος:

Οι παρεμβάσεις του ΠΑΑ στο συγκεκριμένο τομέα αφορούν αποκλειστικά τη ζωική και φυτική παραγωγή καθώς και την πρώτη μεταποίηση των προϊόντων του Παραρτήματος Ι της Συνθήκης.

Τομέας «Μηχανισμοί, Εργαλεία, Θεσμοί»:

Αποτελεί αποκλειστική αρμοδιότητα του ΕΤΠΑ

Τομέας «Χωροταξία – Πολεοδομία»:

- **Εθνικό δασολόγιο:** Κατά περίπτωση και πιθανή συγχρηματοδότηση ανάλογα με το είδος της πράξης από ΕΓΤΑΑ (Δασικοί χάρτες) και από ΕΤΠΑ κάθε άλλη σχετική δράση.

Με βάση τα σημαντικότερα πεδία δυνητικών επικαλύψεων που εντοπίστηκαν, διαμορφώθηκε ο Πίνακας 1, που ακολουθεί, στον οποίο εξειδικεύονται οι δράσεις του τομέα περιβάλλοντος που θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ, το Ταμείο Συνοχής και το ΕΓΤΑΑ.

Πίνακας 1: ΕΠΙΚΑΛΥΨΕΙΣ ΤΟΜΕΩΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΕΤΠΑ, Τ.Σ. ΚΑΙ ΕΓΤΑΑ ΣΤΟΝ ΤΟΜΕΑ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ: ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΥ

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΩΝ	ΕΤΠΑ	ΤΑΜΕΙΟ ΣΥΝΟΧΗΣ	ΕΓΤΑΑ
Αντιπλημμυρικά έργα	♦	♦	
Αρδευτικά δίκτυα			♦
Ταμιευτήρες, Λιμνοδεξαμενές, Φράγματα (ανάλογα με τη σκοπιμότητα), Αρδευση			♦
Ταμιευτήρες, Λιμνοδεξαμενές, Φράγματα για ύδρευση	♦	♦	
Ταμιευτήρες, Λιμνοδεξαμενές, Φράγματα στα νησιά ή αγροτικές περιοχές υπό όρους			♦
Βιοποικιλότητα, παρεμβάσεις σε περιοχές υψηλής φυσικής αξίας ⁴²	♦		♦
Έρευνα και τεχνολογία σε θέματα περιβάλλοντος	♦		
Δάση, πρόληψη πυρκαγιών, αναδασώσεις			♦
Μονοπάτια, ποδηλατικές διαδρομές, σήμανση, παρατηρητήρια, θέσεις θέας (αγροτικές περιοχές)			♦
Μονοπάτια, ποδηλατικές διαδρομές, σήμανση, παρατηρητήρια, θέσεις θέας (λοιπές περιοχές)	♦		
Ύδρευση / αντικατάσταση δικτύων κλπ.	♦		
Βιολογικοί καθαρισμοί	♦	♦	
Διαχείριση απορριμμάτων	♦	♦	
Απειλούμενοι φυτικοί και ζωικοί πόροι (είδη και φυλές)			♦
Άγρια πανίδα	♦		
Έργα υποδομής σε περιοχές NATURA ⁴³	♦		♦
Μηχανισμοί πιστοποίησης και σήμανσης (προϊόντα του παραρτήματος 1 της συνθήκης)			♦
Μηχανισμοί πιστοποίησης και σήμανσης (λοιπά προϊόντα)	♦		
Μηχανισμοί παρακολούθησης της ποιότητας του περιβάλλοντος	♦		
Βιοκαύσιμα μικρής κλίμακας - μονάδες παραγωγής για ίδια χρήση			♦
Βιοκαύσιμα (μεγάλες μονάδες παραγωγής)	♦		
Αξιοποίηση βιομάζας γεωργοκτηνοτροφικής και δασικής προέλευσης			♦
Εξοπλισμός δασοπυρόσβεσης	♦		

3.5.4.2. Κριτήρια διαχωρισμού για παρεμβάσεις στις περιοχές του δικτύου Natura 2000

⁴² Κατηγοριοποίηση των Παρεμβάσεων σύμφωνα με τον τεχνικό Οδηγό για τη χρηματοδότηση του Δικτύου Natura 2000 (2006)

⁴³ Κατηγοριοποίηση των Παρεμβάσεων σύμφωνα με τον τεχνικό Οδηγό για τη χρηματοδότηση του Δικτύου Natura 2000 (2006)

Το Δίκτυο **Natura 2000** καλύπτει διαφορετικούς τύπους εκτάσεων και εδαφών της χώρας, στους οποίους περιλαμβάνονται γεωργικές εκτάσεις, δάση, άλλες χερσαίες εκτάσεις (όπως αλπικές, θαμνώδεις, εγκαταλελειμμένες γεωργικές εκτάσεις κλπ), εσωτερικά ύδατα, υγρότοποι, παράκτιες ζώνες και θαλάσσιες ζώνες. Ως εκ τούτου, καθίσταται προφανές ότι οι σχετικές δραστηριότητες εμπίπτουν στο πεδίο παρέμβασης τόσο των προγραμμάτων του ΕΤΠΑ όσο και των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΑ και χρήζουν διαχωρισμού.

Δεδομένου ότι το μεγαλύτερο μέρος της Κοινοτικής συγχρηματοδότησης του Δικτύου **Natura 2000** παρέχεται μέσω των υφιστάμενων Κοινοτικών πόρων που προορίζονται για την ενίσχυση της αγροτικής, περιφερειακής και θαλάσσιας ανάπτυξης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε έναν Τεχνικό Οδηγό για την καταγραφή των χρηματοδοτικών δυνατοτήτων για το Δίκτυο **Natura 2000** (Τεχνικός Οδηγός για τη Χρηματοδότηση του δικτύου Natura 2000, (Ε.Ε). 2006). Ο συγκεκριμένος Τεχνικός Οδηγός αποτέλεσε χρήσιμο εργαλείο για τον προσδιορισμό της συμπληρωματικότητας και των συνεργιών που αναπτύσσονται μεταξύ των διαφορετικών χρηματοδοτικών μέσων, καθώς και την αποφυγή πιθανών επικαλύψεων και επαναλήψεων σε ότι αφορά τη χρηματοδότηση επιμέρους δραστηριοτήτων, που αναπτύσσονται στις περιοχές του δικτύου και χρηματοδοτούνται από διαφορετικά μέσα.

Ως **βασικές αρχές για το διαχωρισμό των δραστηριοτήτων** σημειώνονται οι εξής:

- οι δραστηριότητες που αφορούν στο καθεστώς προστασίας των περιοχών (φορείς διαχείρισης, μελέτες, επιχειρησιακά σχέδια κλπ) καθώς και στην υλοποίηση πιλοτικών έργων θα χρηματοδοτηθούν από τα προγράμματα του ΕΤΠΑ
- οι δραστηριότητες που αφορούν διαχειριστικά μέτρα σε γεωργικές και σε δασικές εκτάσεις και ενισχύσεις ιδιωτών για την προώθηση διαχειριστικών και προστατευτικών μέτρων θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΓΤΑΑ
- δράσεις προστασίας και μελέτης συγκεκριμένων ειδών θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ
- υποδομές για τη διευκόλυνση της πρόσβασης, την ενθάρρυνση της επισκεψιμότητας, δράσεις για την αποκατάσταση οικοτόπων ή ειδών και δράσεις ενημέρωσης θα χρηματοδοτηθούν από το ΕΤΠΑ ή το ΕΓΤΑΑ, ανάλογα με την πράξη. Η διαφοροποίηση θα διασφαλίζεται στην περίπτωση αυτή στο πλαίσιο του μηχανισμού συντονισμού.

Ο διαχωρισμός των δραστηριοτήτων στις περιοχές του δικτύου **Natura 2000** αποτυπώνεται στον Πίνακα 2, που ακολουθεί:

Πίνακας 2: ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ / ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ NATURA 2000

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ NATURA 2000	ΕΤΠΑ	ΕΓΤΑΑ	Παρατηρήσεις
Διαχείριση της διαδικασίας επιλογής	+		
Επιστημονικές Μελέτες/ Κατάλογοι Απογραφής για τον προσδιορισμό περιοχών	+		
Προετοιμασία αρχικού Ενημερωτικού & Διαφημιστικού Υλικού	+		
Πιλοτικά Έργα	+		
Προετοιμασία Σχεδίων & Στρατηγικών Διαχείρισης	+		
Σύσταση Φορέων Διαχείρισης	+		
Διαβούλευση και Δικτύωση-Δημόσιες Συσκέψεις, Δικτύωση, Σύνδεσμοι με Γαιοκτήμονες	+		
Αναθεώρηση Σχεδίων & Στρατηγικών Διαχείρισης	+		
Τρέχουσες Δαπάνες Φορέων Διαχείρισης	+		
Συντήρηση Εγκαταστάσεων για το Κοινό - Πρόσβαση και Χρήση Περιοχών	+		
Τρέχουσες Δαπάνες Προσωπικού	+		

Διαχείριση Προστασίας - Οικότοποι		
Ενισχύσεις για Φυσικά Μειονεκτήματα στους γεωργούς ορεινών περιοχών		+
Ενισχύσεις στους γεωργούς περιοχών με μειονεκτήματα, εκτός ορεινών		+
Ενισχύσεις Natura 2000 και ενισχύσεις που συνδέονται με την Οδηγία 2000/60		+
Αγροπεριβαλλοντικές ενισχύσεις		+
Στήριξη για μη παραγωγικές επενδύσεις (γεωργικές εκτάσεις)		+
Πρώτη Δάσωση Γεωργικών Γαιών		+
Πρώτη εγκατάσταση αγροδασοκομικών συστημάτων σε γεωργική γη		+
Πρώτη δάσωση μη γεωργικών γαιών		+
Ενισχύσεις Natura (δάση)		+
Δασοπεριβαλλοντικές ενισχύσεις		+
Αποκατάσταση δασοκομικού δυναμικού & δράσεις πρόληψης		+
Στήριξη για μη παραγωγικές επενδύσεις (δάση)		+
Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς Leader		+
Διαχείριση Προστασίας - Είδη	+	

Πίνακας 2 (συνέχεια): ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ / ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ NATURA 2000

ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ NATURA 2000	ΕΤΠΑ	ΕΓΤΑ Α	Παρατηρήσεις
Διαχείριση Προστασίας - Εισβάλλοντα Ξένα Είδη	+		
Υλοποίηση Σχεδίων και Συμβάσεων Διαχείρισης	+		
Παροχή Υπηρεσιών, Αποζημίωση για παραίτηση από δικαιώματα και απώλεια εσόδων		+	
Παρακολούθηση και επισκόπηση	+		
Διαχείριση Κινδύνων	+	+	Ανά τύπο γης
(Συνεχιζόμενη) Επιτήρηση Περιοχών	+		
Παροχή Ενημερωτικού και Διαφημιστικού Υλικού	+	+	Ανάλογα με τη δράση
Επιμόρφωση και Εκπαίδευση στις περιοχές Natura από τους Φορείς Διαχείρισης	+		
Εγκαταστάσεις για την ενθάρρυνση της χρήσης επισκεπτών και την εκτίμηση περιοχών Natura 2000	+	+	Ανάλογα με τη δράση
Αγορά γαιών, περιλαμβανομένης της αποζημίωσης για δικαιώματα ανάπτυξης	+		
Υποδομή που απαιτείται για την αποκατάσταση οικοτόπων ή ειδών	+	+	Ανάλογα με την πράξη
Υποδομή για Δημόσια Πρόσβαση	+	+	Ανάλογα με την πράξη

Στο πλαίσιο της νέας προγραμματικής περιόδου δημιουργείται Ειδική Υπηρεσία για το συντονισμό των δράσεων στον τομέα του Περιβάλλοντος. Ο ρόλος και οι αρμοδιότητες της Ειδικής Υπηρεσίας περιγράφονται αναλυτικά στο ΕΣΠΑ. Η σύσταση της Ειδικής Υπηρεσίας αναμένεται ότι όχι μόνο θα διασφαλίσει την αποφυγή επικαλύψεων, αλλά θα συμβάλει στην

μέγιστη συνέργεια και συμπληρωματικότητα των πράξεων στον τομέα του Περιβάλλοντος, ανεξάρτητα πηγής (Ταμείου) χρηματοδότησης.

3.5.4.3. Περιβάλλον στο πλαίσιο της αλιείας

Στο βαθμό που η αειφόρος διαχείριση των περιοχών που εξαρτώνται από την αλιεία και η προστασία του περιβάλλοντος αποτελούν βασικούς στρατηγικούς στόχους της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής και του ΕΣΣΑΑΛ για την Δ' προγραμματική περίοδο, σχεδόν το σύνολο των δράσεων που προβλέπονται στο πλαίσιο του επιχειρησιακού προγράμματος αποτελούν δράσεις για το περιβάλλον.

Ειδικότερα **οι δράσεις προς την κατεύθυνση του περιβάλλοντος που θα χρηματοδοτηθούν αποκλειστικά από το ΕΠΑΛ**, είναι αυτές που προβλέπονται από τον Κανονισμό του ΕΤΑ και περιλαμβάνουν:

- Μέθοδοι υδατοκαλλιέργειας που μειώνουν τον αρνητικό αντίκτυπο ή ενισχύουν το θετικό αντίκτυπο στο περιβάλλον, σε σχέση με τη συνήθη πρακτική στον τομέα τα υδατοκαλλιέργειας.
- Στήριξη παραδοσιακών μεθόδων υδατοκαλλιέργειας για τη διατήρηση και ανάπτυξη του οικονομικού και κοινωνικού πλέγματος και του περιβάλλοντος.
- Μορφές υδατοκαλλιέργειας για τη βελτίωση του περιβάλλοντος, των φυσικών πόρων και της γενετικής ποικιλίας καθώς και την διαχείριση των χαρακτηριστικών τοπίου και των παραδοσιακών χαρακτηριστικών των ζωνών υδατοκαλλιέργειας.
- Βιώσιμη υδατοκαλλιέργεια συμβατή με συγκεκριμένους περιβαλλοντικούς περιορισμούς, που προκύπτουν από το χαρακτηρισμό των περιοχών Natura 2000 σύμφωνα με την Οδηγία 92/43/ΕΟΚ.
- Βιώσιμη συμβολή στην καλύτερη διαχείριση ή προστασία των αλιευτικών πόρων.
- Δράσεις που αφορούν άμεσα στις αλιευτικές δραστηριότητες για την προστασία και βελτίωση του περιβάλλοντος στο πλαίσιο του Δικτύου Natura, εκτός λειτουργικών εξόδων.
- Προστασία του περιβάλλοντος σε μικρές αλιευτικές περιοχές για τη διατήρηση της ελκυστικότητάς τους, ανάπτυξη μικρών παράκτιων κωμοπόλεων και χωριών και προστασία και βελτίωση της φυσικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς.
- Για την ανάπτυξη, αναδιάρθρωση ή την βελτίωση ζωνών υδατοκαλλιέργειας, στους φορείς διαχείρισης Περιοχών Οργανωμένης Ανάπτυξης Υδατοκαλλιεργειών (ΠΟΑΥ), (Νόμος 2742/1999 & αριθ Η.Π.17239 / 30.8.2002 Υπουργική Απόφαση), χορηγείται στήριξη προκειμένου να υλοποιούν ενέργειες συλλογικού χαρακτήρα, ιδίως για την προμήθεια συλλογικού εξοπλισμού για παρακολούθηση των ποιοτικών χαρακτηριστικών του νερού στις ΠΟΑΥ και για αντιμετώπιση περιστατικών έκτακτης ρύπανσης, διενέργεια σχετικών μελετών κλπ.
- Στο πλαίσιο την εφαρμογής του Κανονισμού 1967/2006, για τα μέτρα διαχείρισης στη Μεσόγειο, χορηγείται ενίσχυση ιδίως για:
 - (i) τη συλλογή επιστημονικών πληροφοριών προκειμένου να χαρτογραφηθούν οι βιοτόποι που θα προστατευθούν (*Posidonia oceanica*)(άρθρο 4 του Κανονισμού),
 - (ii) τη συλλογή επιστημονικών πληροφοριών για την επιστημονική ταυτοποίηση και χαρτογράφηση των περιοχών (Εθνικές προστατευόμενες περιοχές), οι οποίες θα προστατευθούν στο πλαίσιο του άρθρου 7 του Κανονισμού, και
 - (iii) την επιστημονική παρακολούθηση των σχεδίων διαχείρισης, σύμφωνα με τα άρθρα 18 και 19 του Κανονισμού.

3.5.5. Παρεμβάσεις στο Παραγωγικό περιβάλλον

Οι παρεμβάσεις στο Παραγωγικό Περιβάλλον, **στο πλαίσιο εφαρμογής του άξονα 3 του ΠΑΑ**, που αφορά στη διαφοροποίηση της αγροτικής οικονομίας και στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές, συνδέονται με μέτρα τα οποία περιλαμβάνουν :

- διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες
- στήριξη για τη δημιουργία και ανάπτυξη πολύ μικρών επιχειρήσεων (όπως αυτές

- ορίζονται στη σύσταση 2003/361/ΕΚ της Επιτροπής)
- ενθάρρυνση τουριστικών δραστηριοτήτων.

Τα κριτήρια διαχωρισμού, οι όροι και οι προϋποθέσεις, κυρίως για παρεμβάσεις από μη γεωργούς, στις περιοχές εφαρμογής του Άξονα 3 του ΠΑΑ, θα εξειδικευτούν περαιτέρω, στο πλαίσιο του συντονισμού μεταξύ των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ και των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΑ, όπως περιγράφεται στις Διατάξεις Εφαρμογής των Ε.Π. Ο συντονισμός αυτός ασκείται μέσω μηχανισμού προώθησης της συμπληρωματικότητας των δράσεων χωρικά και τομεακά, στο πλαίσιο του οποίου θα γίνει η περαιτέρω εξειδίκευση των κριτηρίων.

3.5.5.1. Διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες - Επενδύσεις από γεωργούς

Οι γεωργοί, όπως η ιδιότητα αυτή προσδιορίζεται από το εκάστοτε Εθνικό θεσμικό πλαίσιο, οι ασφαλισμένοι στον ΟΓΑ και τα μέλη των νοικοκυριών τους, **μπορούν να χρηματοδοτηθούν μόνο από το ΕΓΤΑΑ για τη δημιουργία, τον εκσυγχρονισμό και την επέκταση πολύ μικρών επιχειρήσεων κατά την έννοια της σύστασης 2003/361/ΕΚ της Επιτροπής.**

Ενδεικτικές δράσεις είναι οι εξής:

- Μικρής δυναμικότητας υποδομές διανυκτέρευσης
- Χώροι εστίασης και αναψυχής
- Επισκέψιμα αγροκτήματα
- Επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών για την εξυπηρέτηση του τουρισμού της υπαίθρου (π.χ. εναλλακτικές μορφές τουρισμού, ειδικές μορφές τουρισμού, χώροι αθλοπαιδιών, χώροι γευσιγνωσίας κλπ.).
- Οικοτεχνία, χειροτεχνία, παραγωγή ειδών παραδοσιακής τέχνης, βιοτεχνικές μονάδες
- Επιχειρήσεις παροχής υπηρεσιών
- Επιχειρήσεις παραγωγής ειδών διατροφής μετά την α΄ μεταποίηση
- Βελτίωση επιχειρήσεων προς την κατεύθυνση προστασίας του περιβάλλοντος, εκτός των όσων προβλέπονται από τη νομοθεσία (π.χ. φωτοβολταϊκά, αξιοποίηση βιομάζας, γεωθερμίας κλπ.).

Δύνανται να χρηματοδοτούνται επίσης ενέργειες για την ανάπτυξη νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) καθώς και η εγκατάσταση συστημάτων διασφάλισης ποιότητας και απόκτηση ποιοτικών σημάτων.

Όσον αφορά στα καταλύματα η δυναμικότητα των μονάδων δεν θα υπερβαίνει τις 40 κλίνες.

3.5.5.2. Διαφοροποίηση προς μη γεωργικές δραστηριότητες / Επενδύσεις από μη γεωργούς

Βασικές αρχές που θα διέπουν τα κριτήρια διαχωρισμού για επενδύσεις από μη γεωργούς, όπως ορίστηκαν ανωτέρω, στους τομείς της μεταποίησης, εμπορίας, υπηρεσιών και τουρισμού είναι οι παρακάτω:

- ☑ **Γεωγραφικό κριτήριο.** Για τις περιοχές εφαρμογής των Ολοκληρωμένων Προγραμμάτων Ανάπτυξης Αγροτικού Χώρου (ΟΠΑΑΧ), που θα είναι ορεινές και μειονεκτικές, κατά την έννοια του Καν.1698/05 και που θα προσδιοριστούν μετά την συνεξέταση μιας σειράς παραμέτρων (όπως η κάλυψη των αναγκών από την τρέχουσα προγραμματική περίοδο, ο βαθμός επίτευξης των επιχειρησιακών σχεδίων των περιοχών αυτών, οι επιπτώσεις από την αναθεώρηση της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής κ.λ.π.) η χρηματοδότηση αντίστοιχων επενδύσεων θα γίνει από το ΕΓΤΑΑ. Η χρηματοδότηση από το ΕΓΤΑΑ δεν θα αφορά σε Δημοτικά Διαμερίσματα άνω των 3.000 κατοίκων.
- ☑ **Ύψος Προϋπολογισμού.** Στις παραπάνω περιοχές, οι παρεμβάσεις στη μεταποίηση και τις υπηρεσίες από το ΕΓΤΑΑ δεν θα υπερβαίνουν τις 300.000 €. Οι επενδύσεις στον τουρισμό για ίδρυση και εκσυγχρονισμό με αύξηση δυναμικότητας χρηματοδοτούνται για τις ίδιες περιοχές αποκλειστικά από το ΕΓΤΑΑ και μέχρι ύψους

προϋπολογισμού 600.000€.

- ☑ **Κλαδικό κριτήριο.** Στη μεταποίηση, το εμπόριο και τις υπηρεσίες, οι κάθε είδους συνεταιρισμοί χρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το ΕΓΤΑΑ. Περαιτέρω εξειδίκευση αυτού του κριτηρίου είναι δυνατόν να αποφασισθεί στο πλαίσιο του μηχανισμού συντονισμού προώθησης της συμπληρωματικότητας των δράσεων (όπως προαναφέρθηκε) σε θεματικό επίπεδο (τομέας παρέμβασης). Η εξειδίκευση αυτή θα λαμβάνει σε κάθε περίπτωση υπόψη την εξυπηρέτηση των στρατηγικών αναπτυξιακών προτεραιοτήτων των Ταμείων και των ΕΠ.

Σημειώνεται ότι η στήριξη της δημιουργίας και της ανάπτυξης πολύ μικρών επιχειρήσεων με στόχο την προώθηση της επιχειρηματικότητας και την ανάπτυξη του οικονομικού ιστού των περιοχών εφαρμογής στους τομείς της μεταποίησης ή και εμπορίας (εκτός γεωργικών προϊόντων), αφορά μόνο πολύ μικρές επιχειρήσεις, όπως αυτές ορίζονται στη Σύσταση 2003/361/ΕΚ της Επιτροπής.

3.5.6. Κριτήρια διαχωρισμού δράσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 και του Επιχειρησιακού Προγράμματος Αλιείας 2007-2013

Παρεμβάσεις, οι οποίες στοχεύουν στην οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών και των αλιευτικών περιοχών θα υλοποιηθούν μέσω του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 και ειδικότερα μέσω των Αξόνων Προτεραιότητας 3 και 4 αλλά και μέσω του Ε.Π Αλιεία 2007-2013, Άξονας Προτεραιότητας 4: «Αειφόρος Ανάπτυξη Αλιευτικών Περιοχών».

Για την αποφυγή επικαλύψεων αλλά και την διασφάλιση της συμπληρωματικότητας μεταξύ των Ταμείων θα χρησιμοποιηθούν τα ακόλουθα κριτήρια διαχωρισμού των δράσεων που θα υλοποιηθούν στο πλαίσιο των δύο Προγραμμάτων.

Άξονας Προτεραιότητας 4 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 «Προσέγγιση LEADER» και Άξονας Προτεραιότητας 4: «Αειφόρος Ανάπτυξη Αλιευτικών Περιοχών» του Ε.Π. Αλιεία 2007 – 2013

Οι δύο Άξονες Προτεραιότητας υλοποιούνται μέσω Τοπικών Στρατηγικών Ανάπτυξης που υποβάλλονται από Ομάδες Τοπικής Δράσης στη βάση της εκ των κάτω προς τα άνω προσέγγισης (bottom up).

Οι περιοχές, οι οποίες θα ενταχθούν στον Άξονα Προτεραιότητας 4 του ΠΑΑ και στον Άξονα Προτεραιότητας 4 του ΕΠΑΛ **θα διαφοροποιούνται γεωγραφικά.**

Άξονας Προτεραιότητας 3 του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης 2007-2013 «Ποιότητα Ζωής στις Αγροτικές Περιοχές και Διαφοροποίηση της Αγροτικής Οικονομίας» και Άξονας Προτεραιότητας 4: «Αειφόρος Ανάπτυξη Αλιευτικών Περιοχών» του Ε.Π Αλιεία 2007 – 2013.

Παρεμβάσεις του Άξονα Προτεραιότητας 3 του ΠΑΑ είναι δυνατόν να υλοποιούνται σε περιοχές οι οποίες εντάσσονται παράλληλα και στον Άξονα Προτεραιότητας 4 του ΕΠΑΛ. Στις περιπτώσεις αυτές η χρηματοδότηση πράξεων ακολουθεί τα παρακάτω κριτήρια διαχωρισμού:

- **Προκειμένου για δημόσια έργα** ο Άξονας Προτεραιότητας 4 του ΕΠΑΛ χρηματοδοτεί αποκλειστικά και μόνο τα έργα, τα οποία αναφέρονται **ονομαστικά και κατά προτεραιότητα** στα Τοπικά Προγράμματα που θα υποβληθούν από τις Ομάδες Τοπικής Δράσης Αλιευτικών Περιοχών, για την ένταξή τους στον Άξονα Προτεραιότητας. Λοιπά δημόσια έργα στις ίδιες περιοχές είναι δυνατόν να χρηματοδοτηθούν από τον Άξονα Προτεραιότητας 3 του ΠΑΑ «Ποιότητα Ζωής στις Αγροτικές Περιοχές και Διαφοροποίηση της Αγροτικής Οικονομίας»

- **Οι ιδιωτικές επενδύσεις στις περιοχές αυτές** χρηματοδοτούνται κατά προτεραιότητα από τον Άξονα Προτεραιότητας 4 του ΕΠΑΛ και μέχρι την εξάντληση του προϋπολογισμού, που αναλογεί από το Μέτρο 4.1, για κάθε περιοχή παρέμβασης. Η κάλυψη περαιτέρω αναγκών για χρηματοδότηση ιδιωτικών έργων μπορεί να γίνει από τον Άξονα Προτεραιότητας 3 του ΠΑΑ στο πλαίσιο προκηρύξεων που θα ακολουθήσουν την εξάντληση των διαθέσιμων πόρων του Μέτρου 4.1.

3.5.7. Οριζόντια Διάταξη

Ο όρος εφαρμογής των κριτηρίων μέχρι την εξάντληση του διαθέσιμου προϋπολογισμού (με βάση τις σχετικές εντάξεις πράξεων) ισχύει για όλα τα κριτήρια που παρατίθενται στο παρόν κεφάλαιο του Προγράμματος. Στην περίπτωση εξάντλησης του προϋπολογισμού, η αρμόδια Διαχειριστική Αρχή ενημερώνει σχετικά το μηχανισμό συντονισμού, ο οποίος με τη σειρά του μεριμνά για τη σχετική κατά περίπτωση άρση των κριτηρίων.

3.6. Τεκμηρίωση εσωτερικής συνέπειας της στρατηγικής.

Η εσωτερική συνέπεια της στρατηγικής του Προγράμματος αποτιμάται με τη διερεύνηση της σχέσης των Γενικών Στόχων με τις διατυπωθείσες Ανάγκες. Η συνάφεια αυτή εκτιμάται σε ποιοτικούς όρους, μέσω της άμεσης / σημαντικής συμβολής – συνέργιας της Ανάγκης με τον Γενικό Στόχο και της εκτιμώμενης έμμεσης συμβολής, όπως φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί. Προκύπτει σχετικά ότι η εσωτερική συνέπεια της στρατηγικής του Προγράμματος κινείται σε ιδιαίτερα υψηλά επίπεδα.

Γενικοί Στόχοι ΠΕΠ Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου	1 ^{ος}	2 ^{ος}	3 ^{ος}	4 ^{ος}	5 ^{ος}	6 ^{ος}	7 ^{ος}	8 ^{ος}
ΑΝΑΓΚΕΣ								
Αντιμετώπιση των έντονων ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων, καθώς και της σύνδεσης των περιφερειών της Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου με τη λοιπή χώρα (διπλή περιφερειακότητα)	•	•	(•)	(•)	•		•	•
Άρση της νησιωτικής απομόνωσης μέσω της αναβάθμισης υφιστάμενων και δημιουργίας νέων υποδομών φυσικής και τεχνολογικής προσπελασιμότητας	•	(•)		(•)	(•)		•	
Βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και των επισκεπτών της Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου.	•	•	•	(•)	•	•	•	•
Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και της ισότητας των ευκαιριών στην ποιότητα ζωής και στην απασχόληση.	(•)	•	•	•	•	•	•	•
Ενεργητικές πολιτικές μείωσης της ανισοκατανομής της απασχόλησης ενδό και δια περιφερειακά, ενίσχυση της πολυαπασχόλησης και της κινητικότητας του εργατικού δυναμικού.	(•)	•	(•)	•	(•)	•		
Αναβάθμιση των δεξιοτήτων και των γνώσεων του ανθρώπινου δυναμικού χρησιμοποιώντας ως εργαλείο, μεταξύ άλλων, τις νέες τεχνολογίες.	(•)	(•)	(•)	•	(•)			
Βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της περιφερειακής δημόσιας διοίκησης και της αυτοδιοίκησης.	(•)	•	(•)	•			(•)	•
Αυξημένες απαιτήσεις προστασίας φυσικού και ιστορικού πολιτιστικού περιβάλλοντος με σημαντική χωρική διασπορά.	(•)	•	•	(•)		•	•	
Ολοκληρωμένα διαχειριστικά σχέδια για τα δάση, την ύδρευση, άρδευση και τα απορρίμματα.	(•)	•	•				•	•
Ανάπτυξη διαπεριφερειακών και διακρατικών συνεργιών και συνεργασιών για το Περιβάλλον, την Έρευνα και την Κοινωνία της Πληροφορίας.		•	•	(•)			•	
Εκσυγχρονισμός της παραγωγικής βάσης των περιφερειακών οικονομιών, ενσωμάτωση πρακτικών τοποθέτησης των τοπικών προϊόντων στις εθνικές και διεθνείς αγορές, προτεραιότητα προώθησης των προϊόντων με ονομασία προέλευσης.	(•)	•	(•)	•	•		•	
Διασύνδεση της έρευνας και των εφαρμογών των νέων τεχνολογιών με την οικονομία.		•	(•)	(•)	•			
Δημιουργία ικανής ερευνητικής βάσης και δια-πανεπιστημιακής συνεργασίας, για την προσέλκυση και αξιοποίηση του ερευνητικού δυναμικού, ανάπτυξη καινοτομίας (τεχνολογικής και μη).		(•)		•	(•)			
Διασφάλιση της ενεργειακής αυτοτέλειας των νησιών	(•)	•	•		(•)		•	
εμπλουτισμός τουριστικού προϊόντος, αξιοποίηση πολιτισμικών πόρων, μείωση της εποχικότητας. Προώθηση ειδικών και εναλλακτικών τουρισμού με χρήση των συγκριτικών φυσικών πλεονεκτημάτων κάθε περιοχής	(•)	(•)	(•)	(•)	(•)	•	•	(•)

• : Εκτιμώμενη άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργια / (•) : Εκτιμώμενη έμμεση συμβολή

3.7. Τεκμηρίωση εξωτερικής συνέπειας της στρατηγικής και των προτεραιοτήτων

3.7.1. Γενικά

Στην παρούσα ενότητα περιλαμβάνεται συνοπτική τεκμηρίωση της συνάφειας-συμβολής της στρατηγικής και των προτεραιοτήτων του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου με εθνικές και ευρωπαϊκές προτεραιότητες. Η συνοπτική αυτή τεκμηρίωση πραγματοποιείται σε σχέση με τα παρακάτω βασικά έγγραφα αναφοράς:

- Τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής (ΚΣΚΓ),
- Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων και τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση .
- Το ΕΣΠΑ 2007-2013

Η συνέπεια (και η συμβολή) της στρατηγικής του ΠΕΠ με τις ανωτέρω πολιτικές εξετάζεται και αποτυπώνεται συνοπτικά στο ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου:

- Σε όρους περιεχομένου των πολιτικών, των προτεραιοτήτων και των μέτρων πολιτικής, εξετάζοντας δηλαδή στη βάση ποιοτικής περισσότερο ανάλυσης, ποια μέτρα / προτεραιότητες προτείνονται-εντάσσονται στο ΠΕΠ προκειμένου να εξυπηρετήσουν τις ανωτέρω ευρωπαϊκές και εθνικές προτεραιότητες
- Σε όρους χρηματοδοτικής συμβολής

3.7.2. Συνάφεια της στρατηγικής του ΠΕΠ με τις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για την πολιτική συνοχής 2007-2013

Οι Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ για τη Συνοχή 2007-2013 (ΚΣΚΓ) παρέχουν στα κράτη-μέλη και τις περιφέρειες ενδεικτικές κοινοτικές προτεραιότητες, υπογραμμίζουν την ανάγκη ενίσχυσης των συνεργιών μεταξύ της Πολιτικής συνοχής, των εθνικών και περιφερειακών προτεραιοτήτων και της στρατηγικής της Λισσαβόνας, και ενισχύουν την οικειοποίηση της πολιτικής συνοχής από τις περιφερειακές και τοπικές αρχές, τους κοινωνικούς εταίρους και άλλους εμπλεκόμενους παράγοντες.

Διαρθρώνονται σε τρεις πρωταρχικούς στόχους: I - Να καταστεί η Ευρώπη ελκυστικότερος τόπος επενδύσεων και εργασίας, II - Γνώση και καινοτομία για την ανάπτυξη, III - Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας. Οι κατευθυντήριες γραμμές δίδουν επίσης ιδιαίτερη έμφαση στην εδαφική συνοχή και συνεργασία. Αναγνωρίζουν τη συνεισφορά των πόλεων στην ανάπτυξη και την απασχόληση, στηρίζουν την οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών και προωθούν τη διασυνοριακή, διεθνική και διαπεριφερειακή συνεργασία.

Στο επόμενο πίνακα αναλύεται η αποτύπωση της συνάφειας των ΚΣΚΓ με τις προτεραιότητες του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου. Από τον πίνακα προκύπτει ότι:

- ⇒ Η ΚΣΚΓ 1 «Να γίνουν η Ευρώπη και οι Περιφέρειες της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση» επηρεάζεται από τους Άξονες Προτεραιότητας 1, 2, 3, 7, 8, 9 και 10 του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου
- ⇒ Η ΚΣΚΓ 2: «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη» ενισχύεται από τους Άξονες προτεραιότητας 4, 5, 6, 7, 8, 9 και 10 του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου
- ⇒ Η ΚΣΚΓ 3: «Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας» επηρεάζεται από παρεμβάσεις των Αξόνων Προτεραιότητας 7, 8, 9 και 10 του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου.

Όπως προκύπτει, η αναπτυξιακή στρατηγική του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων

Αιγαίου βρίσκεται σε πλήρη εναρμόνιση με τις ΚΣΚΓ, το σύνολο των οποίων εξυπηρετούνται μέσα από τις θεματικές και χωρικές του προτεραιότητες και εξειδικεύονται στους επιμέρους Άξονες Προτεραιότητας.

Εξυπηρέτηση των Κοινοτικών Στρατηγικών Κατευθυντήριων Γραμμών για τη Συνοχή 2007-2013 από το ΠΕΠ Κρήτης και νήσων Αιγαίου	ΠΕΠ Κρήτης και νήσων Αιγαίου											
	Α.Π. 1	Α.Π. 2	Α.Π. 3	Α.Π. 4	Α.Π. 5	Α.Π. 6	Α.Π. 7	Α.Π. 8	Α.Π. 9	Α.Π. 10	Α.Π. 11	Α.Π. 12
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ: Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση												
1.1.1 Επέκταση και βελτίωση των υποδομών μεταφορών	•	•	•							•		
1.1.2 Ενίσχυση των συνεργειών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη	(•)	(•)	(•)	(•)	(•)	(•)	•	•	•	•		
1.1.3 Αντιμετώπιση του θέματος της εντατικής χρησιμοποίησης παραδοσιακών πηγών ενέργειας		•								(•)		
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ: Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη												
1.2.1 Αύξηση και βελτίωση της στοχοθέτησης των επενδύσεων στην ΕΤΑ				•	•	•						
1.2.2 Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της επιχειρηματικότητας				•	•	•						
1.2.3. Προώθηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας για όλους				•	•	•						
1.2.4. Βελτίωση της πρόσβασης στην χρηματοδότηση							(•)	(•)	(•)	(•)		
ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΑ ΓΡΑΜΜΗ : Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας												
1.3.1 Προσέλκυση και διατήρηση περισσότερων ανθρώπων στην αγορά εργασίας και εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας				(•)	(•)	(•)				•		
1.3.2. Βελτίωση της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων και των επιχειρήσεων και αύξηση της ευελιξίας της αγοράς εργασίας				(•)	(•)	(•)				•		
1.3.3. Αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων										•		
1.3.4. Διοικητικές ικανότητες							(•)	(•)	(•)	(•)		

1.3.5. Προστασία της υγείας των εργαζομένων							(.)	(.)	(.)	(.)		
Η εδαφική διάσταση της πολιτικής της συνοχής												
2.1. Η συμβολή των πόλεων στην ανάπτυξη και στην απασχόληση								•		•		
2.2. Υποστήριξη για την οικονομική διαφοροποίηση των αγροτικών περιοχών, των περιοχών αλιείας και των περιοχών με φυσικά πλεονεκτήματα								•		•		
2.3 – 2.6. Διασυνοριακή, Διαπεριφερειακή, Διακρατική συνεργασία												

• : Εκτιμώμενη άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια

(•): Εκτιμώμενη έμμεση συμβολή

3.7.3. Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΠΕΠ Κρήτης-Νήσων Αιγαίου με τους στόχους του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων και τις Ευρωπαϊκές Προτεραιότητες για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση

Το Ελληνικό ΕΠΜ 2005-2008 καλύπτει τα αρχικά έτη εφαρμογής της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 των Διαρθρωτικών Ταμείων και του ΕΣΠΑ. Ένας σημαντικός αριθμός πολιτικών, αναπτυξιακών μέσων και παρεμβάσεων που έχουν περιληφθεί στο ΕΠΜ εξυπηρετούνται από το ΚΠΣ 2000 - 2006 και σημαντικό μέρος τους θα συγχρηματοδοτηθεί από το ΕΣΠΑ 2007-2013.

Οι παρεμβάσεις του του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου θα έχουν άμεση και σημαντική συμβολή στην 2η, 3η και 4η προτεραιότητα του ΕΠΜ (αύξηση της παραγωγικότητας, βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, αύξηση της απασχόλησης).

Ειδικότερα από τον επόμενο πίνακα προκύπτει ότι:

- ⇒ Οι Άξονες Προτεραιότητας 1, 2, και 3 του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν στην Προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» του ΕΠΜ.
- ⇒ Οι Άξονες Προτεραιότητας 4, 5, και 6 ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν στην Προτεραιότητα 2 «Αύξηση της παραγωγικότητας, μέσα από την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στη λειτουργία των αγορών, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης» στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» του ΕΠΜ.
- ⇒ Οι Άξονες Προτεραιότητας 7, 8, και 9 ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» και στην προτεραιότητα 4: «Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού» του ΕΠΜ.

- ⇒ Ο Άξονας Προτεραιότητας 10 ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου συμβάλλει στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» και στην προτεραιότητα 4: «Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού» του ΕΠΜ.

ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου												
ΑΞΟΝΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Προτεραιότητες του ΕΠΜ 2005-2008												
Αποκατάσταση της δημοσιονομικής ισορροπίας και εξασφάλιση της μακροχρόνιας βιωσιμότητας των δημόσιων οικονομικών.												
Αύξηση της παραγωγικότητας, μέσα από την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στη λειτουργία των αγορών, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης.				•	•	•	(•)	(•)	(•)	(•)		
Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής Ευρώπης.	•	•	•	•	•	•	(•)	(•)	(•)	•		
Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού.				(•)	(•)	(•)	•	•	•	•		

- : Εκτιμώμενη άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια
(•) : Εκτιμώμενη έμμεση συμβολή

3.7.4. Συνέπεια των προτεραιοτήτων του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου με τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση

Όπως καταδεικνύεται από τον πίνακα που ακολουθεί, συνολικά τόσο το σκέλος των μικροοικονομικών κατευθύνσεων (microeconomic guidelines) όσο και το σκέλος των κατευθύνσεων για την απασχόληση (employment guidelines) από τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές της ΕΕ (ΟΚΓ), εξυπηρετούνται μέσα από τους Άξονες Προτεραιότητας του **ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου** στους τομείς:

- έρευνας και καινοτομίας (ΟΚΓ 7-9),
- φυσικού περιβάλλοντος (ΟΚΓ 11),
- επιχειρηματικού περιβάλλοντος (ΟΚΓ 10, 12-15),
- υποδομών (ΟΚΓ 16),
- και απασχόλησης (ΟΚΓ 17-24).

Ειδικότερα από τον επόμενο πίνακα προκύπτει ότι:

Οι Άξονες Προτεραιότητας 1, 2, και 3 του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν:

Στην ΟΚΓ 16: «Να επεκταθούν και να βελτιωθούν οι Ευρωπαϊκές υποδομές και να ολοκληρωθούν τα συμφωνηθέντα διασυνοριακά έργα προτεραιότητας».

Οι Άξονες Προτεραιότητας 4, 5, και 6 ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν:

Στις ΟΚΓ 7: «Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στον τομέα Έρευνας και Ανάπτυξης, ιδίως του Ευρωπαϊκού Χώρου της Γνώσης», **ΟΚΓ 8** « Να διευκολυνθεί η καινοτομία», **ΟΚΓ 9** «Να διευκολυνθεί η διάδοση και η πραγματική χρήση των ΤΠΕ και να οικοδομηθεί μια κοινωνία της Πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς», **ΟΚΓ 10** «Να ενισχυθούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ευρωπαϊκής βιομηχανικής βάσης» και **ΟΚΓ 15** «Να προωθηθεί μία περισσότερο επιχειρηματική νοοτροπία και να δημιουργηθεί περιβάλλον που να στηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)».

Οι Άξονες Προτεραιότητας 7, 8, και 9 ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν:

Στις ΟΚΓ 11: «Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης» και **ΟΚΓ 24** «Να προσαρμοστούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες»

Ο Άξονας Προτεραιότητας 10 ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου συμβάλλει:

Στην ΟΚΓ 11: «Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης».

ΟΚΓ	ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου											
	Α.Π. 1	Α.Π. 2	Α.Π. 3	Α.Π. 4	Α.Π. 5	Α.Π. 6	Α.Π. 7	Α.Π. 8	Α.Π. 9	Α.Π. 10	Α.Π. 11	Α.Π. 12
Μικροοικονομικές Κατευθυντήριες Γραμμές (Microeconomic guidelines)												
(7) Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στον τομέα της Έρευνας & Ανάπτυξης, ιδίως στον ιδιωτικό τομέα, με σκοπό τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου της Γνώσης				•	•	•						
(8) Να διευκολυνθεί η καινοτομία				•	•	•						
(9) Να διευκολυνθεί η διάδοση και η πραγματική χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνιών (ΤΠΕ) και να οικοδομηθεί μια Κοινωνία της Πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς				•	•	•						
(10) Να ενισχυθούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ευρωπαϊκής βιομηχανικής βάσης				•	•	•						
(11) Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και ανάπτυξης		•					•	•	•	•		
(12) Να επεκταθεί σε έκταση και σε βάθος η Εσωτερική Αγορά				(•)	(•)	(•)				(•)		
(13) Να εξασφαλισθούν ανοιχτές και ανταγωνιστικές αγορές εντός και εκτός της Ευρώπης και να προσκομισθούν οφέλη από την παγκοσμιοποίηση												
(14) Να δημιουργηθεί ελκυστικότερο επιχειρηματικό περιβάλλον και να ενθαρρυνθεί η ιδιωτική πρωτοβουλία μέσω της βελτίωσης των κανονιστικών ρυθμίσεων												
(15) Να προωθηθεί μία περισσότερο επιχειρηματική νοοτροπία και να δημιουργηθεί περιβάλλον που να στηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)				•	•	•				(•)		

(16) Να επεκταθούν και να βελτιωθούν οι ευρωπαϊκές υποδομές και να ολοκληρωθούν τα συμφωνηθέντα διασυνοριακά έργα προτεραιότητας	•	•	•	(•)	(•)	(•)							
Κατευθυντήριες Γραμμές των πολιτικών Απασχόλησης (Employment guidelines)													
(17) Να εφαρμοσθούν πολιτικές απασχόλησης που θα στοχεύουν στην πλήρη απασχόληση, στη βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας στην εργασία και στην ενίσχυση της κοινωνικής και εδαφικής συνοχής				(•)	(•)	(•)							
(18) Να προωθηθεί προσέγγιση της εργασίας βασισμένη στον κύκλο ζωής													
(19) Να δημιουργηθούν αγορές εργασίας χωρίς αποκλεισμούς, να ενισχυθεί η ελκυστικότητα της εργασίας και να καταστεί αποδοτική για όσους αναζητούν εργασία, συμπεριλαμβανομένων μειονεκτούντων ατόμων και των άεργων													
(20) Να βελτιωθεί η κάλυψη των αναγκών της αγοράς εργασίας													
(21) Να προωθηθεί η ευελιξία σε συνδυασμό με την εργασιακή ασφάλεια και να μειωθεί ο κατακερματισμός της αγοράς εργασίας, λαμβανομένου δεόντως υπόψη του ρόλου των κοινωνικών εταίρων													
(22) Να εξασφαλισθεί ευνοϊκή προς την απασχόληση εξέλιξη των μισθών και άλλων στοιχείων κόστους που συνδέονται με την εργασία													
(23) Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο													
(24) Να προσαρμοσθούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες							(•)	(•)	(•)				

• : Εκτιμώμενη άμεση και σημαντική συμβολή – συνέργεια (•) : Εκτιμώμενη έμμεση συμβολή

3.7.5. Συνέπεια των προτεραιοτήτων ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου με τους στόχους του ΕΣΠΑ

Τα κύρια σημεία της στρατηγικής του ΕΣΠΑ αφορούν:

- στη διάρθρωση της αναπτυξιακής στρατηγικής σε πέντε θεματικές προτεραιότητες, δεκαεπτά (17) γενικούς στόχους και περαιτέρω εξειδίκευση σε ειδικούς στόχους και κύρια μέσα επίτευξης.
- στη διαμόρφωση πέντε χωρικών ενοτήτων και στην ανάπτυξη ανταγωνιστικών πόλων σε αυτές (αστικά κέντρα).
- στη περιφερειακή διάσταση των θεματικών προτεραιοτήτων, που εστιάζει στη διαμόρφωση και τη διατύπωση προσαρμοσμένης αναπτυξιακής στρατηγικής ανά Περιφέρεια, αποτελεί σημαντικό παράγοντα τόνωσης της ανταγωνιστικότητας των Περιφερειών της χώρας.

Όπως καταδεικνύεται από τον πίνακα που ακολουθεί, συνολικά τόσο το σκέλος των Θεματικών Προτεραιοτήτων όσο και στο σκέλος των Γενικών Στόχων της στρατηγικής του ΕΣΠΑ υπάρχει ισχυρή συνάφεια με τους Άξονες Προτεραιότητας του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου. Ειδικότερα από τον επόμενο πίνακα προκύπτει ότι:

Οι Άξονες Προτεραιότητας 1, 2, και 3 του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν:

Στη θεματική προτεραιότητα :«Ελκυστικότητα της Ελλάδας & των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης» και στον Γενικό στόχο 13: «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας» και στον Γενικό στόχο 14 «Ο ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας με γνώμονα την αειφορία» του **ΕΣΠΑ**.

Οι Άξονες Προτεραιότητας 4, 5, και 6 του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν:

Στη θεματική προτεραιότητα 1: Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας και τους Γενικό στόχο 1: «Αύξηση της εξωστρέφειας και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων», Γενικό στόχο 2 «Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας», Γενικό στόχο 3 «Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας» και στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία και τους Γενικούς στόχους: 5 «Ενίσχυση της Ε&Τ και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα αναδιάρθρωσης της Ελληνικής Οικονομίας και μετάβασης στην Οικονομία της γνώσης» και Γενικό στόχο 6 «Η ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την ενσωμάτωση και τη συστηματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στους τομείς κοινωνικής και οικονομικής δραστηριοποίησης», στη θεματική προτεραιότητα 3: Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή και τον Γενικό στόχο 11 και 12 του ΕΣΠΑ.

Οι Άξονες Προτεραιότητας 7, 8, και 9 του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου συμβάλλουν:

Στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία και τον Γενικό στόχο 4 «Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος», στη θεματική προτεραιότητα 3: Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή και τον Γενικό στόχο 10 «Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας, που θα προσφέρει ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πολίτες και θα εστιάζει στη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών πρόληψης και φροντίδας» και στη θεματική προτεραιότητα 5: Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης και τους Γενικούς στόχους: 15, 17 και 13: του ΕΣΠΑ.

Ο Άξονας Προτεραιότητας 10 του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου συμβάλλει:

Στη θεματική προτεραιότητα 3: Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή και τον Γενικό στόχο 9 «Προώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης» και στη θεματική προτεραιότητα 5: Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης και τους Γενικούς στόχους 15 «Αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος» και τον Γενικό στόχο 17 «Ανάδειξη του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας» του ΕΣΠΑ.

Θεματική Προτεραιότητα	Γενικός Στόχος	Αξόνες Προτεραιότητας του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου. ⁴⁴											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1 Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας	1 Η αύξηση της εξωστρέφειας και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων				•	•	•						
	2 Η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας				•	•	•	(•)	(•)	(•)	(•)		
	3 Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας				•	•	•	(•)	(•)	(•)	(•)		

⁴⁴ Καταγράφεται η συμβολή των αξόνων προτεραιότητας στις θεματικές προτεραιότητες και τους γενικούς στόχους του ΕΣΠΑ

Θεματική Προτεραιότητα	Γενικός Στόχος	Αξόνες Προτεραιότητας του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου. ⁴⁵											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
2 Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία	4 Βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του ελληνικού εκπαιδευτικού συστήματος.								(•)	(•)	(•)	(•)	
	5 Ενίσχυση της Έρευνας, Τεχνολογίας και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα αναδιάρθρωσης της ελληνικής οικονομίας και μετάβασης στην οικονομία της γνώσης.				•	•	•						
	6 Η ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την ενσωμάτωση και τη συστηματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στους τομείς κοινωνικής και οικονομικής δραστηριοποίησης				(•)	(•)	•						

⁴⁵ Καταγράφεται η συμβολή των αξόνων προτεραιότητας στις θεματικές προτεραιότητες και τους γενικούς στόχους του ΕΣΠΑ

Θεματική Προτεραιότητα	Γενικός Στόχος	Αξόνες Προτεραιότητας του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου. ⁴⁶												
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
3 Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή	7	Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των εργαζόμενων και των επιχειρήσεων.				(•)	(•)	(•)						
	8	Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση.												
	9	Πρωώθηση της Κοινωνικής Ενσωμάτωσης							(•)	(•)	(•)	•		
	10	Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας, που θα προσφέρει ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πολίτες και θα εστιάζει στη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών πρόληψης και φροντίδας.								•	•	•	•	
	11	Ανάδειξη του οικονομικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα των θεμάτων ισότητας των φύλων, με την άμεση σύνδεσή τους με τις κυρίαρχες εθνικές πολιτικές προτεραιότητες (ανάπτυξη – απασχόληση - κοινωνική συνοχή).							(•)					

⁴⁶ Καταγράφεται η συμβολή των αξόνων προτεραιότητας στις θεματικές προτεραιότητες και τους γενικούς στόχους του ΕΣΠΑ

Θεματική Προτεραιότητα	Γενικός Στόχος	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης - Νήσων Αιγαίου											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
4 Θεσμικό Περιβάλλον	12 Βελτίωση της ποιότητας των δημόσιων πολιτικών και η αποτελεσματική εφαρμογή τους για τη διευκόλυνση της επιχειρηματικής δράσης						•						

Θεματική Προτεραιότητα	Γενικός Στόχος	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης - Νήσων Αιγαίου											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
5 Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.	13 Ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας.	•	•	•							•		

Θεματική Προτεραιότητα	Γενικός Στόχος	Άξονες Προτεραιότητας του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης - Νήσων Αιγαίου											
		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
5 Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης.	14 Ο ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας με γνώμονα την αειφορία			•									
	15 Αειφόρος διαχείριση του Περιβάλλοντος				(•)	(•)	(•)	•	•	•	•		
	16 Ασκηση αποτελεσματικής περιβαλλοντικής πολιτικής							(•)	(•)	(•)	(•)		
	17 Ανάδειξη του Πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας.								•	•	•	•	

3.8. Σύνοψη των πορισμάτων της εκ των προτέρων αξιολόγησης

3.8.1. Πλαίσιο Συνεργασίας και Διαδικασία Σύνταξης της Εκ των Προτέρων Αξιολόγησης

Γενικά, Αρχές, Δομή και Περιεχόμενο της Σύνοψης

Στόχος της εκ των προτέρων (ex ante) αξιολόγησης είναι «...να βελτιστοποιήσει την κατανομή των δημοσιονομικών πόρων στο πλαίσιο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων και να βελτιώσει την ποιότητα προγραμματισμού» (Άρθρο 46 παράγραφος 2 του Κανονισμού 1083/2006).

Η εν λόγω συμβολή σε όλα τα στάδια κατάρτισης του Προγράμματος διασφαλίζει την απαιτούμενη τεκμηρίωση και τη διατύπωση αιτιολογημένων προτάσεων στα κρίσιμα αξιολογικά ερωτήματα, τα οποία εν κατακλείδι αφορούν:

- στην καταλληλότητα της στρατηγικής του Προγράμματος για την αντιμετώπιση των προβλημάτων και την ικανοποίηση των προκλήσεων που αντιμετωπίζει συνολικά η Χωρική Ενότητα Κρήτης – Νήσων Αιγαίου,
- στην επαρκώς καθορισμένη και με σαφείς στόχους και προτεραιότητες διατυπωθείσα στρατηγική της χωρικής ενότητας, με παράλληλη τεκμηρίωση του βαθμού επίτευξης των στόχων, σύμφωνα με την κατανομή των πόρων στις επιλεγείσες προτεραιότητες,
- στη συνάφεια της στρατηγικής με τις πολιτικές αφενός σε περιφερειακό, εθνικό και κοινοτικό επίπεδο και αφετέρου στη συνάφεια της στρατηγικής του Προγράμματος στις ευρωπαϊκές πολιτικές, με έμφαση στην επίτευξη των στόχων της Λισσαβόνας,
- στην καταλληλότητα των δεικτών για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της υλοποίησης καθώς και της συνάφειας τους με τους στόχους του Προγράμματος,
- στις επιπτώσεις της προτεινόμενης στρατηγικής σε ποσοτικοποιημένους όρους,
- στην καταλληλότητα των συστημάτων εφαρμογής για την επίτευξη των στόχων του προγράμματος.

Τα ανωτέρω ερωτήματα διαμορφώνουν και τις ενότητες της παρούσας σύνοψης της Έκθεσης Αξιολόγησης, η οποία γίνεται τόσο σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας Κρήτης - Νήσων Αιγαίου 2007-2013, όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Τα στοιχεία των τελευταίων προέρχονται από τις αντίστοιχες εκ των προτέρων αξιολογήσεις των επόμενων προγραμμάτων, με εξαίρεση τρεις ενότητες που πραγματεύονται οριζόντια θέματα και προσεγγίζονται σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας. Με βάση αυτή τη λογική, το περιεχόμενο της σύνοψης της έκθεσης της εκ των προτέρων αξιολόγησης, φαίνεται στον Πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας: Διάρθρωση και Περιεχόμενο Σύνοψης Έκθεσης της εκ των προτέρων Αξιολόγησης

ΕΝΟΤΗΤΕΣ	ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ	ΠΕΠ Κρήτης-Νήσων Αιγαίου	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΚΡΗΤΗΣ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Β. ΑΙΓΑΙΟΥ	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ Ν. ΑΙΓΑΙΟΥ
3.7.2	Επιτελική Σύνοψη (Συμπεράσματα)	X	-	-	-
3.7.3	Αξιολόγηση της κοινωνικο-οικονομικής ανάλυσης και των προσδιορισθεισών αναγκών	X	X	X	X
3.7.4	Αξιολόγηση του βαθμού συνέπειας της στρατηγικής και του βαθμού επικινδυνότητας της εφαρμογής	X	X	X	X
3.7.5	Εξέταση της συνεκτικότητας της Στρατηγικής με τις εθνικές πολιτικές και τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις	X	X	X	X
3.7.6	Αξιολόγηση των αναμενόμενων αποτελεσμάτων και επιπτώσεων	X	X	X	X
3.7.7	Εξέταση των προτεινόμενων συστημάτων / διαδικασιών εφαρμογής.	X	-	-	-
3.7.8	Αξιολόγηση της χωρικής διάστασης του Επιχειρησιακού Προγράμματος	X	X	X	X
3.8.9	Αξιολόγηση της συμβολής του Επιχειρησιακού Προγράμματος στη μεγιστοποίηση της Κοινοτικής Προστιθέμενης Αξίας.	X	-	-	-

Με τη διαδικασία εκπόνησης της εκ των προτέρων Αξιολόγησης ο Σύμβουλος Αξιολόγησης (Σ.Α.), ακολουθώντας αφενός τις σχετικές εγκυκλίους και οδηγίες⁴⁷ και, αφετέρου, υιοθετώντας ως βασική

⁴⁷ Σχετικά κείμενα που λαμβάνονται υπόψη: Εγκύκλιος για τη διεξαγωγή της εκ των προτέρων αξιολόγησης των επιχειρησιακών προγραμμάτων της περιόδου 2007-2013, ΥΠΟΙΟ, Αθήνα 6 Ιουνίου 2006 Α.Π.: 23527/ΕΥΣΣΑΑΠ 1813 3^η εγκύκλιος για την κατάρτιση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, ΥΠΟΙΟ, Ιούλιος 2006 1η Τεχνική Οδηγία Δομή, περιεχόμενο και μεθοδολογία κατάρτισης των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων 2007-2013, ΥΠΟΙΟ, Ιούλιος

μεθοδολογία το πλαίσιο που προσδιορίζουν τόσο το σχετικό Έγγραφο Εργασίας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής⁴⁸ όσο και ο Κανονισμός 1083/2006 των Διαρθρωτικών Ταμείων, διατύπωσε σταδιακά τις προτάσεις του επί της σειράς των εκδόσεων του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας, συμμετέχοντας ουσιαστικά στο σχεδιασμό και συμβάλλοντας κατά τα προβλεπόμενα στην πληρότητα τού.

Η εκ των προτέρων αξιολόγηση του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης - Νήσων Αιγαίου συνέβαλε κυρίως σε τρία επίπεδα:

- Στο επίπεδο του σχολιασμού του σχεδιασμού και της προετοιμασίας του ΠΕΠ της χωρικής ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου,
- Στο επίπεδο συμπλήρωσης της κατάρτισης των επιμέρους αναπτυξιακών προγραμμάτων Κρήτης, Βορείου Αιγαίου και Νοτίου Αιγαίου ώστε να εξελίσσονται σε ένα κοινό πλαίσιο σχεδιασμού και, στο σύνολό τους, να ικανοποιούν το «παραδεκτό» του Προγράμματος σε σχέση με τις τεχνικές απαιτήσεις και τις κατευθύνσεις του σχεδιασμού,
- Στο επίπεδο της βελτιστοποίησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος μέσω του εμπλουτισμού του με ποιοτικά στοιχεία, ύστερα από τις συζητήσεις και τις κοινές συνεδριάσεις των ΟΣΠ των Προγραμμάτων των τριών διοικητικών Περιφερειών της Χωρικής Ενότητας με το Σύμβουλο Αξιολόγησης.

Οι τρεις ΟΣΠ λειτούργησαν ως «στρατηγικοί εταίροι» του Προγράμματος, συμβάλλοντας στην **ποιότητα** του έργου της αξιολόγησης (quality of evaluation)⁴⁹. Η ποιότητα ως ικανή και αναγκαία συνθήκη του έργου της αξιολόγησης υιοθετήθηκε από τον Σ.Α.:

- με βασική λειτουργία την επιβεβαίωση / τεκμηρίωση των προτάσεων (accountability of evaluation),
- με την κατάλληλη πληροφόρηση των τριών ΟΣΠ, ως στρατηγικών εταίρων του Προγράμματος (strategic stakeholder), με στόχο να λαμβάνονται ορθές και τεκμηριωμένες αποφάσεις
- με συνεκτίμηση της ανοιχτής κοινωνικής διαβούλευσης που προηγήθηκε και στις τρεις Περιφέρειες.⁵⁰

Οι προτάσεις του Σ.Α. συζητήθηκαν στις κοινές συνεδριάσεις των ΟΣΠ των Περιφερειών και αποτέλεσαν βασική εισροή στις βελτιωμένες εκδόσεις του Επιχειρησιακού Προγράμματος, αφορούσαν δε κυρίως:

- σε επισημάνσεις και σενάρια για τη συμπλήρωση πιθανών κενών και αδυναμιών, τεχνικού και ουσιαστικού χαρακτήρα (λ.χ. υιοθέτηση δομής Προγράμματος με βάση κατευθύνσεις ΥΠΟΙΟ, το πλαίσιο των Διαρθρωτικών Κανονισμών και των εγγράφων εργασίας, ανάλυση υφιστάμενης κατάστασης στη λογική του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντος, κατάληξη της κοινωνικοοικονομικής κατάστασης σε κωδικοποιημένα κοινά προβλήματα και ανάγκες,
- στη διασφάλιση της πληρότητας και της εσωτερικής και εξωτερικής συνέπειας της στρατηγικής του Προγράμματος (λ.χ. διατύπωση συνεκτικών και ιεραρχημένων προβλημάτων και αναγκών, συσχέτιση με SWOT και, αυτών, τόσο με τη στρατηγική / μείγμα πολιτικής και τους γενικούς / ειδικούς στόχους του Προγράμματος, όσο και με τις εθνικές πολιτικές και τις κοινοτικές στρατηγικές κατευθύνσεις,
- στην επάρκεια και στην πληρότητα της διατύπωσης της στρατηγικής,
- στη διερεύνηση της αποτελεσματικότητας της κατανομής των πόρων του Προγράμματος σε σχέση με την επίτευξη των στρατηγικών/γενικών στόχων,
- στην εκτίμηση του βαθμού πιθανής επικινδυνότητας που αναδύεται κατά την υλοποίηση της στρατηγικής/ προτεραιοτήτων του Προγράμματος,
- στην ενιαία –κατά το δυνατόν- και τεκμηριωμένη μεθοδολογική προσέγγιση, όσον αφορά στην υιοθέτηση δεικτών, μετρήσιμων και στο επίπεδο του ΕΣΠΑ.

Η διεργασία αυτή συνέβαλε στη **βελτιστοποίηση** του σχεδιασμού του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης - Νήσων Αιγαίου, καθιστώντας την εκ των προτέρων αξιολόγηση χρήσιμο και πρακτικό εργαλείο για τη βελτίωση του Προγράμματος (πέρα από το ρόλο της ως μέσου αποτίμησης), προσδίδοντας εντέλει στην εκ των προτέρων αξιολόγηση επιχειρησιακό χαρακτήρα και συγκεκριμένη προστιθέμενη αξία.

Ειδικότερα, στο πλαίσιο της συνδρομής του Σ.Α. στο σχεδιασμό του Προγράμματος, τα στελέχη της Ομάδας Έργου του Σ.Α. συμμετείχαν στις συνεδριάσεις των ΟΣΠ, ενώ παράλληλα

2006 4^η εγκύκλιος για την κατάρτιση Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της προγραμματικής περιόδου 2007 – 2013, ΥΠΟΙΟ, Νοέμβριος 2006 Επιστολή 6/12/2006 του ΥΠΟΙΟ ΑΠ: 4196 με θέμα: «Διευκρινίσεις για την υποβολή των εκ των προτέρων αξιολογήσεων μαζί με το κείμενο των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της Προγραμματικής Περιόδου 2007- 2013

⁴⁸ The new Programming Period, 2007-2013: Methodological Working Paper «Draft Working Paper on Ex Ante Evaluation»)

⁴⁹ Preparing an evaluation with quality as a priority, C3E, Building on MEANS, Σεμινάριο, Μάιος 2000, Βρυξέλλες

⁵⁰ Διαδρομές στις θεωρίες του χώρου, Η. Κουρλιούρος, Εκδ. Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα 2001.

πραγματοποιήθηκαν επιμέρους συναντήσεις με τις ΕΥΔ των ΠΕΠ και με τους Συμβούλους Σχεδιασμού των επιμέρους Προγραμμάτων. Τέλος, ο Σ.Α. συμμετείχε στις συναντήσεις των ΟΣΠ με την ΕΥΣΣΑΑΠ (ΥΠΟΙΟ).

3.8.2. Επιτελική Σύνοψη

Τα γενικά συμπεράσματα της διαδικασίας αξιολόγησης στο επίπεδο του ΠΕΠ Κρήτης - Νήσων Αιγαίου συνοψίζονται στα ακόλουθα:

1. Το ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης – Νήσων Αιγαίου» καλείται να αντιμετωπίσει με συνολικό και βιώσιμο τρόπο τις μέσο- και μακρο-πρόθεσμες ανάγκες της χωρικής ενότητας και της εφαρμογής σε αυτήν τομεακών πολιτικών, θέτοντας συγκεκριμένη στρατηγική επιλογή, η οποία εδράζεται σε οκτώ Γενικούς Στόχους.
2. Οι Γενικοί Στόχοι του Προγράμματος τεκμηριώνονται επαρκώς, προκύπτουν δε ευθέως από την καταγραφή των αναπτυξιακών προβλημάτων, αναγκών της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης, καθώς και των ευκαιριών / πλεονεκτημάτων / προοπτικών της SWOT ανάλυσης.
3. Οι Γενικοί Στόχοι του Προγράμματος εξειδικεύονται επαρκώς σε ειδικούς στόχους και προτεραιότητες, ενσωματώνοντας την απαιτούμενη περιφερειακή τεκμηρίωση, τόσο όσον αφορά στις Περιφέρειες Αμιγούς Σύγκλισης του Στόχου 1 (Κρήτη, Βόρειο Αιγαίο), όσο και στην Περιφέρεια του Στόχου 2 (Νότιο Αιγαίο).
4. Η «συνοχή» της Στρατηγικής του Προγράμματος δεν αποδεικνύεται ευαίσθητη σε κινδύνους, κυρίως λόγω της καθαρότητας αποτύπωσης-περιεχομένου, αλλά και δεδομένων των άμεσων και έμμεσων επιτευγμάτων των αντίστοιχων ΠΕΠ 2000-2006, καθώς και της σχετικής εμπειρίας και της τεχνογνωσίας που έχει συγκεντρωθεί. Για την ελαχιστοποίηση των πιθανών κινδύνων, θα πρέπει να τύχουν ιδιαίτερης προσοχής η ταχύτητα ωρίμανσης και ενεργοποίησης, η πληρότητα της εξειδίκευσης των νέων παρεμβάσεων και ο συντονισμός με συμπληρωματικές παρεμβάσεις των τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων (ο οποίος, ειρήσθω εν παρόδω, διασφαλίζεται στο πλαίσιο των Συστημάτων Επιτελικής Εποπτείας).
5. Οι παρεμβάσεις εκτιμάται ότι χαρακτηρίζονται από οικονομίες κλίμακας, ενιαίο σχεδιασμό και αξιοποίηση τεχνογνωσίας και καλών πρακτικών. Η ίδια μεθοδολογία θα πρέπει να ληφθεί υπόψη κατά την εξειδίκευση των παρεμβάσεων σε επιμέρους δράσεις.
6. Στο Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα ενσωματώνονται η ανάγκη για θετικές δράσεις υπέρ των γυναικών και υιοθετείται η αρχή της μη διάκρισης» (συμπεριλαμβανομένων των ΑμΕΑ).
7. Ικανοποιούνται οι στρατηγικές κατευθύνσεις του ΕΣΠΑ και οι προτεραιότητες των Ευρωπαϊκών Πολιτικών, όσον αφορά στη Συνοχή και στη ΣΤΛ.
8. Προσδιορίζεται ένα ελάχιστο επίπεδο 19 δεικτών εκρών -ως απόρροια της στοχευμένης στρατηγικής- και 12 δεικτών αποτελεσμάτων, οι οποίοι διαμορφώνουν μια ενιαία «πλατφόρμα» στο ΠΕΠ, παρά τα προβλήματα διαφορετικού μοναδιαίου κόστους, που πηγάζει από τη νησιωτικότητα. Από αυτούς τους δείκτες, οι 5 αποτελούν δείκτες του ΕΣΠΑ. Οι προτεινόμενοι δείκτες εκτιμάται ότι απεικονίζουν με σαφήνεια τους τιθέμενους στόχους και αποτελούν αντικειμενική βάση για την παρακολούθηση και αξιολόγηση της υλοποίησης του Προγράμματος. Το Σύστημα Δείκτες του Προγράμματος απεικονίζονται εποπτικά σε επόμενη παράγραφο της παρούσης και αναλυτικά στους Άξονες Προτεραιότητας.
9. Οι «νέοι» μηχανισμοί της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 (Συστήματα Επιτελικής Εποπτείας και Συστήματα Διαχείρισης και Ελέγχου) δημιουργούν ένα πλήρες και ταυτόχρονα σαφές πλαίσιο εφαρμογής, παρακολούθησης, αξιολόγησης και οικονομικής διαχείρισης, ενώ αναδεικνύουν την σημασία της εταιρικής σχέσης στον προγραμματισμό και σχεδιασμό του Προγράμματος.
10. Το Πρόγραμμα περιλαμβάνει συγκεκριμένο και σαφές πλαίσιο χωρικής διάστασης στη δομή του, το οποίο αξιολογείται ως εξής:
 - **ΚΡΗΤΗ:** Η χωρική θεώρηση έχει συμπεριληφθεί σε αντίστοιχη ενότητα στο Πρόγραμμα στο πλαίσιο της οποίας γίνεται προσπάθεια ανάλυσης των ορεινών και αγροτικών δεδομένων που προσδιορίζουν και τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες στην Περιφέρεια Κρήτης. Ως προς την αστική ανάπτυξη αναφέρονται οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικού τύπου ενώ γίνεται εκτεταμένη αναφορά στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Σημειώνεται ότι τόσο η αστική ανάπτυξη όσο και η ανάπτυξη ορεινών και αγροτικών περιοχών αποτελούν διακριτούς στόχους (ειδικό στόχο) της Περιφέρειας για την 4^η προγραμματική περίοδο.
 - **ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ:** Η χωρική προσέγγιση του προγράμματος εστιάζεται στην έννοια της νησιωτικότητας και συγκεκριμένα στη λογική μικρών – μεγάλων νησιών επιχειρώντας μια κατηγοριοποίηση των νησιών σε δυο ταχύτητες από πλευράς ανάπτυξης και αντιμετώπισης των σχετικών αδυναμιών και αναγκών με διαφοροποιημένη προσέγγιση.
 - **ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ:** Από την εξέταση της αντίστοιχης ενότητας του Προγράμματος, διαπιστώνεται ότι γίνεται μια προσπάθεια προσδιορισμού κάποιων περιοχών στην Περιφέρεια, με ιδιαίτερα χωρικά χαρακτηριστικά, κυρίως γεωφυσικά και δημογραφικά, τα οποία αναφέρονται στην αστικότητα, στην ορεινότητα, στην αραιοκατοίκηση και στον αγροτικό

- χαρακτήρα, σε επίπεδο Δημοτικού Διαμερίσματος. Παράλληλα, προσδιορίζονται, τα μικρά νησιά (με πληθυσμό μικρότερο των 3.100 κατοίκων), ως περιοχές ιδιαίτερων παρεμβάσεων.
11. Τέλος, όσον αφορά στο πλαίσιο αποτίμησης της Κοινοτικής Προστιθέμενης Αξίας (ΚΠΑ), ο Σ.Α. του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης - Νήσων Αιγαίου εκτιμά ότι τίθενται οι σχετικές προϋποθέσεις, ως εξής:
- διαμορφώνεται συγκροτημένη περιφερειακή αναπτυξιακή στρατηγική, σε συνέργια με την αντίστοιχη εθνική, με συγκεκριμένους μεσοπρόθεσμους στόχους για το τέλος της νέας επταετούς προγραμματικής περιόδου.
 - προβλέπονται στο πλαίσιο του Προγράμματος προωθητικές πολιτικές (driving forces) για την επίτευξη του οράματος, δια των οποίων επιτυγχάνεται μία σειρά από διαρθρωτικές και μακροοικονομικές στοχεύσεις, όπως η βελτίωση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας, η αύξηση της παραγωγικότητας, η προστασία και βιώσιμη διαχείριση του περιβάλλοντος, η αύξηση της απασχόλησης, η αύξηση του ΑΕΠ κ.λπ.
 - προάγεται η «επιχειρησιακή» προστιθέμενη αξία μέσω των προβλέψεων που εισάγουν οι Διατάξεις Εφαρμογής, α) για τη Συγκρότηση των Συστημάτων Εποπτείας και Ελέγχου με στόχο το Συντονισμό του Εθνικού με τον Κοινοτικό Σχεδιασμό, β) για την συνολική αναβάθμιση της Δημόσιας Διοίκησης και των διαχειριστικών συστημάτων, αλλά και την απλοποίηση του εθνικού θεσμικού πλαισίου και γ) με την πρόβλεψη για την αξιοποίηση νέων «χρηματοδοτικών εργαλείων και τεχνικών».
 - Προάγεται η βελτίωση της διακυβέρνησης, κυρίως μέσω της αξιοποίησης της εταιρικής σχέσης με την ευρεία συμμετοχή των τοπικών αρχών, των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, στη φάση του προγραμματισμού, κ.λπ.
 - Εκτιμάται ότι επιτυγχάνεται σημαντική οικονομική προστιθέμενη αξία -από την άποψη της προσθετικότητας και της αύξησης της αποδοτικότητας κεφαλαίου (μόχλευση), κατ' αναλογία της μεθοδολογίας του ΕΣΠΑ (Ενότητα 7.1, Πίνακας 14) για τις Περιφέρειες του Στόχου 1 και, κατ'επέκταση και για το Νότιο Αιγαίο, ως Περιφέρειας του Στόχου 2.
 - Η ενσωμάτωση και διάχυση της ΚΠΑ προωθείται τέλος αποτελεσματικά μέσω της καλλιέργειας της «μάθησης» και προαγωγής της καινοτομίας σε συνδυασμό με τη διάδοση καινοτομιών, δικτυώσεων, νέων τεχνολογιών κ.λπ. με στόχο την παραγωγή οικονομικού και κοινωνικού οφέλους «αξίας».

3.8.3. Αξιολόγηση της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης και των προσδιορισθισών αναγκών

ΠΕΠ Κρήτης – Νήσων Αιγαίου: Η ανάλυση της κατάστασης κατά την έναρξη της προγραμματικής περιόδου όπως αυτή περιγράφεται στο ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης - Νήσων Αιγαίου ακολουθεί την εξής δομή:

- ☞ Ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, σε δυο επίπεδα:
 - **κοινωνικοοικονομική κατάσταση των Περιφερειών και το εσωτερικό περιβάλλον:** η ανάλυση του εσωτερικού περιβάλλοντος ακολουθεί τις θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ, αναπτύσσεται σε επίπεδο της Χωρικής Ενότητας αναλύοντας τα κοινά διαρθρωτικά χαρακτηριστικά, τα αναπτυξιακά δεδομένα, τα προβλήματα, τις ιδιαιτερότητες, αλλά και τις ευκαιρίες.
 - **ανάλυση εξωτερικού περιβάλλοντος**, όπου παρουσιάζονται οι στρατηγικές και οι στόχοι του ΕΣΠΑ 2007-2013 και, οι συνέργιες με τις εθνικές Τομεακές Πολιτικές ενώ λόγω της τομεακής βαρύτητας του πρωτογενή τομέα στις περιοχές αναφοράς, γίνεται ειδική αναφορά στο Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο για την Αγροτική Ανάπτυξη (το αντίστοιχο της Αλιείας στην παρούσα φάση δεν έχει αποκτήσει οριστικό περιεχόμενο). Στο εξωτερικό περιβάλλον συγκαταλέγονται οι Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις για τη Συνοχή 2007-2013 και η (ανανεωμένη) Στρατηγική της Λισσαβόνας (ΑΣΤΛ), η οποία εξειδικεύεται σε εθνικό επίπεδο από το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ). Τέλος, στην ανάλυση του εξωτερικού περιβάλλοντος περιλαμβάνεται και η οριζόντια διάσταση της ενσωμάτωσης της ισότητας των φύλων και της ισότητας των ευκαιριών.
- ☞ Ανάλυση SWOT, προκειμένου να αποτυπωθεί η κατάσταση των ευκαιριών και των απειλών που συνδέονται με το εξωτερικό περιβάλλον: Η αποτίμηση των αποτελεσμάτων της τρέχουσας προγραμματικής περιόδου γίνεται συνολικά σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας, αλλά και ανά Περιφέρεια. Τέλος, η «σύνθεση» των ευρημάτων της υφιστάμενης κατάστασης αξιοποιεί τα δεδομένα της ανάλυσης SWOT, η οποία αντίστοιχα επιχειρείται σε επίπεδο χωρικής ενότητας Κρήτης - νήσων Αιγαίου και ανά Περιφέρεια. Η «διαδρομή» αυτή οδηγεί σε συμπεράσματα, τα οποία αποκωδικοποιούνται σε αναπτυξιακά προβλήματα και, σε ανάγκες, οι οποίες ιεραρχούνται, με βάση ποιοτικά κριτήρια.
- ☞ Συστηματοποίηση προβλημάτων και σαφώς διατυπωμένων αναγκών, που απορρέουν, όπως ήδη σημειώθηκε, τεκμηριωμένα από την προηγούμενη ανάλυση.

Από την εξέταση, των στοιχείων της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης του Προγράμματος, ο ΣΑ διέγνωσε αρχικά ασάφεια στην εξαγωγή συμπερασμάτων, χωρίς να είναι άμεσα ορατή η μετάβαση από τις διαπιστώσεις της στην επισήμανση των ισχυρών σημείων / αδυναμιών και των ευκαιριών / απειλών. Για να καλυφθεί το παραπάνω κενό προτάθηκε από τον Σ.Α. η αναμόρφωση της ανάλυσης SWOT, η οποία εστιάστηκε κυρίως στην τεκμηρίωση των προτάσεων (υφιστάμενη κατάσταση, προβλήματα, ανάγκες), ώστε η SWOT να καταστεί αξιοποιήσιμη για τη διαμόρφωση κομβικών επιλογών πολιτικής.

Συνακόλουθα, ο Σ.Α., πρότεινε αφενός την αναδιάρθρωση του περιεχομένου της εν λόγω ενότητας προωθώντας συγκεκριμένη πρόταση, η οποία και έγινε αποδεκτή από τις τρεις ΟΣΠ.

Περαιτέρω, με μέριμνα του Σ.Α. ενσωματώθηκε πλήρως η νέα αρχιτεκτονική του ΕΣΠΑ 2007-2013 (Κανονισμός 1083/06, Άρθρο 37) και οι λοιπές απαιτήσεις των Κανονισμών, μεταξύ των οποίων η περιφερειακή ειδίκευση, η παρακολούθηση και η χρηματοδότηση (Κανονισμός 1083/06, Άρθρο 35, Κανονισμός 1828/06, άρθρο 11 και παραρτήματα II, III & XVIII).

Ειδικότερα, ο Σ.Α. προχώρησε σε συγκεκριμένες επισημάνσεις που αφορούσαν σε:

- ο ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης της χ.ε. με γνώμονα τους στόχους του ΕΣΠΑ και της Ε.Ε. (EU objectives driven analysis) και περιγραφή της κατάστασης σε σχέση με τους στόχους αυτούς.
- ο αποτύπωση του γενικού «αναπτυξιακού περιβάλλοντος» των Περιφερειών Στόχου 1 και 2 της Χωρικής Ενότητας με τη χρήση διαρθρωτικών δεικτών (λ.χ. ΑΕΠ., τομεακή σύνθεση κ.λ.π., Ακαθ. Προστ. Αξία Παραγωγής, παραγωγικότητα της εργασίας, απασχόληση, μορφωτικό επίπεδο κ.λπ.), για τους οποίους ο Σ.Α. διερεύνησε και παρείχε κατάλληλα και επικαιροποιημένα δεδομένα.
- ο διαχρονική αποτύπωση –όπου ήταν εφικτό- των στοιχείων για τους χρησιμοποιούμενους γενικούς και ειδικούς διαρθρωτικούς δείκτες.
- ο στο εξωτερικό περιβάλλον παρουσιάζεται το περιεχόμενο των σχετικών Ευρωπαϊκών Πολιτικών όπως λ.χ. οι κατευθύνσεις για τη Συνοχή 2007-2013 και η Στρατηγική της Λισσαβόνας, ενώ διερευνήθηκαν οι τομεακές πολιτικές της χώρας ως προς την Ανταγωνιστικότητα, την Ψηφιακή σύγκλιση, την Απασχόληση, τη Νέα Γεωργική Πολιτική (πολυλειτουργικότητα της υπαίθρου), την εκπαίδευση και την έρευνα και την καινοτομία (κοινωνία της γνώσης).

Περιφέρεια Κρήτης: Ο Σ.Α. συνέβαλε σε όλη την πορεία του σχεδιασμού και ανάλυσης της κοινωνικο-οικονομικής κατάστασης της περιφέρειας με συγκεκριμένες προτάσεις εμπλουτισμού ποσοτικών και ποιοτικών στοιχείων. Σημείο εκκίνησης των αξιολογικών παρατηρήσεων του Σ.Α. για την ανάλυση της κατάστασης κατά την έναρξη της περιόδου προγραμματισμού (Ενότητα 1) ήταν ότι αυτή θα έπρεπε να περιλαμβάνει μια δυναμική ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης με γνώμονα τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Λισσαβόνα, ΕΠΜ, ΟΚΓ). Συνεπώς, ο Σ.Α. σημείωσε προσθήκες αναφορικά με:

- ο Τα γενικά γεωμορφολογικά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας
- ο Τη χωρική κατανομή του πληθυσμού ενδοπεριφερειακά
- ο Την πληθυσμιακή ανάλυση με βάση το φύλο και την ηλικιακή σύνθεση.
- ο Την παραγωγικότητα, το ΑΕΠ, το κατά κεφαλή ΑΕΠ και την ενδοπεριφερειακή κατανομή τους
- ο Ποιοτικά και ποσοτικά στοιχεία για την καινοτομία και την κοινωνία της γνώσης
- ο Την τομεακή διάρθρωση της Ακαθάριστης Προστιθέμενης Αξίας με εκτεταμένη αναφορά στον τουρισμό
- ο Την απασχόληση και την ανεργία σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο με ειδικές αναφορές την απασχόληση των γυναικών και των νέων
- ο Δεδομένα για την αστική ανάπτυξη και την εταιρικότητα των πόλεων
- ο Την κοινωνικοοικονομική ανάλυση αναφορικά με στοιχεία για την Υγεία Πρόνοια σε περιφερειακό επίπεδο.

Καθώς στις αρχικές εκδόσεις του Προγράμματος της Περιφέρειας Κρήτης δεν είχε ενταχθεί ενότητα στο πλαίσιο της οποίας αποτυπώνεται ευδιάκριτα η ιεράρχηση των αναγκών με συνοπτική περιγραφή τους ο Σ.Α. πρότεινε συγκεκριμένη ιεράρχηση και αντιστοίχιση η οποία έγινε και αποδεκτή. Τέλος ο Σ.Α. προχώρησε σε συμπληρώσεις και προτάσεις βελτιστοποίησης της ανάλυσης SWOT ώστε να τεκμηριώνεται από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης και να συνεργεί στην αναπτυξιακή λογική του Προγράμματος, διασφαλίζοντας την αντίστοιχη λογική στο επίπεδο του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Οι αξιολογικές παρατηρήσεις της Ενότητας 1 που αφορούν στην ανάλυση της κατάστασης κατά την έναρξη της περιόδου προγραμματισμού εστίασαν στο ότι θα έπρεπε να περιλαμβάνει μια συνοπτική και δυναμική ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης με γνώμονα τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Λισσαβόνα, ΟΚΓ). Επιπλέον, με βάση το γεγονός ότι η Περιφέρεια παρουσιάζει «δύο ταχύτητες ανάπτυξης» -η αντιμετώπιση των οποίων ουσιαστικά ενσωματώνεται και στις παρεμβάσεις του ΠΕΠ Κρήτης - Νήσων Αιγαίου- η ανάλυση πρέπει να καταδείξει τα ειδικά εκείνα σημεία που είτε εγγενώς δημιουργούν το πρόβλημα είτε απλώς το διαγιγνώσκουν.

Συνακόλουθα, ο Σ.Α. συνέβαλε στα ακόλουθα:

- ο Στη διατύπωση προτάσεων εμπλουτισμού της ανάλυσης της υφιστάμενης κατάστασης (π.χ. δημογραφικά στοιχεία, Ενεργός Πληθυσμός και την Απασχόληση, ΑΕΠ και ΑΠΑ, δεδομένα για την Κοινωνία της Γνώσης, της Κοινωνίας της Πληροφορίας και της Καινοτομίας, Επιχειρηματικότητα).
- ο Στην ανάδειξη της έλλειψης αποτύπωσης της «θέσης» της Περιφέρειας σύμφωνα με τη συσχέτιση Εξωτερικού-Εσωτερικού Περιβάλλοντος και δεν παρουσιάζεται οριζόντια στην ανάλυση η προβληματική του νησιώτικου χαρακτήρα της Περιφέρειας ο οποίος αναγνωρίζεται από την Κοινότητα ως φυσικό μειονέκτημα για την ανάπτυξη μιας περιοχής. (Άρθρο 154 Συνθήκη του Μάαστριχτ, Άρθρο 158 Συνθήκη του Άμστερνταμ).
- ο Στην πρόταση για την περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης της Περιφέρειας σε σχέση με τις θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ.
- ο Στην αξιολογική παρατήρηση για την προσθήκη α) υποενότητας με την ανάλυση του Εξωτερικού Περιβάλλοντος που επηρεάζει τον αναπτυξιακό σχεδιασμό και β) των ομοειδών ή/και συμπληρωματικών παρεμβάσεων του Περιφερειακού προγράμματος με εκείνα των Τομεακών «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη», «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας», «Ψηφιακή Σύγκλιση», «Ανταγωνιστικότητα», «Αγροτική Ανάπτυξη» κ.λπ. με σκοπό την αναγνώριση συνεργιών και διασφάλιση της διαλειτουργικότητας ανάμεσα στις τομεακές με τις περιφερειακές παρεμβάσεις.
- ο Στην πρόταση ιεράρχησης των αναπτυξιακών αναγκών ως βάση προβληματισμού και συζήτησης ώστε –στη συνέχεια- να οριστικοποιηθεί και να ενσωματωθεί στο Πρόγραμμα της Περιφέρειας.
- ο Τέλος, σε συμπληρώσεις και προτάσεις βελτιστοποίησης της ανάλυσης SWOT ώστε να τεκμηριώνεται από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης και να συνεργεί στην αναπτυξιακή λογική του Προγράμματος, ικανοποιώντας έτσι και τη σχετική προσέγγιση του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης - Νήσων Αιγαίου.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: Η διάρθρωση της κοινωνικο-οικονομικής ανάλυσης της Περιφέρειας στο Πρόγραμμα, είναι συμβατή με τις απαιτήσεις της Τεχνικής Οδηγίας 1 του ΥΠ.ΟΙ.Ο., περιλαμβάνοντας μεγάλο αριθμό από στατιστικά δεδομένα (κυρίως Eurostat και ΕΣΥΕ), με αποτύπωση των διαρθρωτικών δεικτών, οι οποίοι προσδιορίζουν το αναπτυξιακό επίπεδο της Περιφέρειας. Παράλληλα όμως, γίνεται μια αναλυτική παρουσίαση των διαρθρωτικών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών της Περιφέρειας ανά τομέα παραγωγής και κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, τόσο ως προς το παραγόμενο ΑΕΠ και ΑΠΑ, όσο και ως προς την απασχόληση.

Από αυτήν την αναλυτική παρουσίαση, η οποία αναδεικνύει τη διπλή ή και τριπλή περιφερειακότητα των νησιών του Βορείου Αιγαίου, προσεγγίζοντας και τις αναπτυξιακές διαφοροποιήσεις ανά νομό, αλλά και σε ορισμένες περιπτώσεις ανά νησί της Περιφέρειας, διαπιστώνονται τα ιδιαίτερα διαρθρωτικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου. Τα χαρακτηριστικά αυτά αναδεικνύουν, αφ' ενός την πρόοδο που έχει συντελεστεί κατά την προηγούμενη δεκαετία, αφ' ετέρου τα διαρθρωτικά προβλήματα στους παραγωγικούς τομείς και στην αγορά εργασίας, ενώ παράλληλα είναι εμφανείς οι ενδοπεριφερειακές ανισότητες μεταξύ των τριών νομών της Περιφέρειας, αλλά και οι διανοητικές ανισότητες, τόσο στα δημογραφικά / κοινωνικά χαρακτηριστικά, όσο και στους παραγωγικούς / οικονομικούς δείκτες.

Ιδιαίτερη δε αναφορά γίνεται στην επικρατούσα κατάσταση, όσον αφορά στην ισότητα των φύλων και στις χωρικές (διανομαρχιακές, διανοητικές και ενδονησιωτικές διαφοροποιήσεις). Για την πρώτη περίπτωση προσδιορίζονται σαφώς οι διαφοροποιήσεις στην αγορά εργασίας μεταξύ ανδρών και γυναικών στην Περιφέρεια, αλλά και σε σύγκριση με τους αντίστοιχους δείκτες σε επίπεδο Χώρας και ΕΕ. Για τη δεύτερη προσέγγιση των χωρικών διαφοροποιήσεων με βάση, αφ' ενός τη διοικητική διαίρεση ανά νομό και αφ' ετέρου την ορεινότητα και αστικότητα, τα στοιχεία εστιάζονται σε κοινωνικο-οικονομικές και δημογραφικές διαφοροποιήσεις ανά νομό και σε πληθυσμιακές διαφοροποιήσεις και πυκνότητες, ανά κατηγορία Δημοτικού Διαμερίσματος, με δεδομένη την έλλειψη στατιστικών

οικονομικών στοιχείων σε επίπεδο ΟΤΑ και Δημοτικών Διαμερισμάτων.

Όσον αφορά στην αποτίμηση των αποτελεσμάτων της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου (2000-2006), ενώ καταγράφονται σε πολύ αναλυτικό βαθμό οι πραγματοποιηθείσες και πραγματοποιούμενες παρεμβάσεις, τόσο από το ΠΕΠ, όσο και από άλλα Προγράμματα, με ποσοτικοποιημένα στοιχεία υλοποίησης, δεν γίνεται αναφορά στις επιπτώσεις αυτών των παρεμβάσεων σε αναπτυξιακούς δείκτες της Περιφέρειας, αντικείμενο εξ' άλλου της Εκ των υστέρων αξιολόγησης του Γ' ΚΠΣ, ιδιαίτερα δε με τις δυσκολίες για παρακινδυνευμένες εκτιμήσεις σε περιφερειακό επίπεδο. Παρόλα αυτά, γίνεται μια προσπάθεια εκτίμησης κάλυψης των αναγκών από αυτές τις παρεμβάσεις, εντοπίζοντας τις ανάγκες που εξακολουθούν να υφίστανται, με τη λήξη της τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.

Η ανακεφαλαίωση και τα συμπεράσματα επί της κοινωνικο-οικονομικής ανάλυσης, με την παρουσίαση της ανάλυσης SWOT, οδηγούν σε κατευθύνσεις πολιτικών-στρατηγικής για την ανάπτυξη της Περιφέρειας, οι οποίες όμως εξαρτώνται από ένα πλέγμα έντονων παρεμβάσεων πολλών Προγραμμάτων στην Περιφέρεια, διαδραματίζοντας παράλληλα σημαντικό ρόλο στην αναπτυξιακή διαδικασία της Περιφέρειας, τα δημοσιονομικά της Χώρας και οι γενικότερες θεσμικές ρυθμίσεις.

Σε κάθε περίπτωση πάντως, οι προσδιοριζόμενοι κίνδυνοι / απειλές και οι ευκαιρίες / προοπτικές, μπορούν να οδηγήσουν και να αιτιολογήσουν τη συνολική αναπτυξιακή στρατηγική για την Περιφέρεια, άσχετα από τα μέσα τα οποία μπορεί να χρησιμοποιηθούν κατά την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013.

3.8.4. Αξιολόγηση της συνέπειας της στρατηγικής

ΠΕΠ Κρήτης – Νήσων Αιγαίου: Στο πλαίσιο της αξιολόγησης της συνέπειας / καταλληλότητας της στρατηγικής, επιβεβαιώνεται η καταλληλότητα της επιλεγείσας στρατηγικής του Προγράμματος σε σχέση με τις ανάγκες που διατυπώθηκαν στη φάση της διαγνωστικής προσέγγισης. Η επιβεβαίωση αυτή τεκμηριώνεται μέσω της επαρκούς διαδρομής αποτίμησης-αναγκών-προβλημάτων-γενικών στόχων.

Από την ανάλυση αυτής της ενότητας, τεκμηριώνεται η σε υψηλό βαθμό εσωτερική και εξωτερική συνοχή του Προγράμματος. Οι επιμέρους προτεραιότητες δεν συγκρούονται, ενώ εμφανίζουν συμπληρωματικότητα και ουσιαστικές συνέργιες. Ειδικότερα, μέσω των πινάκων συνάφειας που προετοίμασε ο Σ.Α. και περιέχονται στις Ενότητες 3.5 και 3.6. του παρόντος επιβεβαιώνονται:

- ο η συνέπεια των παρεμβάσεων που περιλαμβάνονται στο Επιχειρησιακό Σχέδιο με τις διατυπωμένες ανάγκες και ως προς τα ευρήματα της SWOT
- ο η οριζόντια και κάθετη εμβέλεια των αναγκών που προσδιορίζονται στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα με τους στόχους και τις προτεραιότητες του.

Περαιτέρω, εξετάσθηκε η καταλληλότητα του μείγματος πολιτικής, το οποίο χαρακτηρίζεται από:

- Τη επικέντρωση των στόχων και παρεμβάσεων σε δύο Άξονες Προτεραιότητας με κριτήριο, όπως διαφαίνεται από τους Ειδικούς Στόχους των Αξόνων, την παρέμβαση σε κρίσιμους τομείς όπως η ελκυστικότητα, η νησιωτικότητα κ.λπ., τομείς που εκφράζονται πλήρως μέσω των γενικών στόχων του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης - Νήσων Αιγαίου.
- Η ομογενοποίηση αυτή έχει το πλεονέκτημα της επίτευξης οικονομικών κλίμακας πόρων και μέσων, αλλά οδηγεί στη γενική περιγραφή των πράξεων που υλοποιούν.

Εφαρμόστηκε «ανάλυση ευαισθησίας» για την εκτίμηση των πιθανών κινδύνων, τόσο στο επίπεδο της συνέπειας στρατηγικής και επιλεγμένων μέσων του προγράμματος, όσο και στο πλαίσιο των διατάξεων εφαρμογής (σε συνδυασμό με τα δεδομένα του επόμενου μεθοδολογικού επιπέδου). Ειδικότερα:

- ο Δεν διαπιστώνονται κίνδυνοι κατά την υλοποίηση των στρατηγικών και των προτεραιοτήτων που έχουν επιλεγεί, δεδομένης της σαφούς σχέσης επιλογών και παρεμβάσεων. Όμως, οι τελευταίες χρήζουν ειδικότερης ανάλυσης και εξειδίκευσης προκειμένου να είναι «διαχειρίσιμες». Σημαντικές εστίες κινδύνων αναδεικνύονται από τον χρόνο και την πληρότητα της εξειδίκευσης, ιδιαίτερα σε έργα που συγκεντρώνουν σύνθετες και χρονοβόρες διοικητικές διαδικασίες μελέτης και αδειοδότησης.
- ο Η συνεκτικότητα της σχέσης στρατηγικής – προτεραιοτήτων – παρεμβάσεων οφείλει να λάβει υπόψη του και το σύστημα των Τελικών Δικαιούχων, η ποιοτική αποτελεσματικότητα του οποίου αναμένεται να ενδυναμωθεί μέσω σειράς υποστηρικτικών παρεμβάσεων.

Περιφέρεια Κρήτης: Σε ένα αρχικό επίπεδο και για λόγους ομοιογένειας στην παρουσίαση των αξόνων προτεραιότητας και της αντιστοίχισης με τις Θεματικές Προτεραιότητες του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας προτάθηκε από τον Σ.Α. η αναδιάρθρωση της δομής ανάλυσης των Αξόνων Προτεραιότητας.

Στην ανάλυση των στόχων και των προτεραιοτήτων προτάθηκε η αλλαγή της συσχέτισης ορισμένων ειδικών στόχων σε διαφορετικές θεματικές προτεραιότητες ώστε να υπάρχει αντιστοίχιση ειδικής στοχοθεσίας και κατηγοριών παρέμβασης. Ο επαναπροσδιορισμός των κατηγοριών παρέμβασεις και της κατανομής των πόρων επέφερε ισορροπία στο Πρόγραμμα όσον αφορά στην εξυπηρέτηση των στόχων και των τομέων πολιτικής με τους οποίους συνδέονται.

Στο πλαίσιο της ίδια συλλογιστικής επιβεβαιώθηκε και η καταλληλότητα της στρατηγικής του Προγράμματος σε σχέση με τις ανάγκες που διατυπώθηκαν στη φάση της διαγνωστικής προσέγγισης καθώς και σε σχέση με τη συμπληρωματικότητα των προτεραιοτήτων. Μάλιστα, το επιλεγμένο μίγμα πολιτικής ελαχιστοποιεί τους κινδύνους σε επίπεδο πολιτικής και στρατηγικής και εξυπηρετεί τις προτεραιότητες και τους στόχους των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών. Ειδικότερα:

- ⇒ Το Πρόγραμμα ομαδοποιεί ως σημαντικότερες ανάγκες δυο κατηγορίες. Η πρώτη αφορά στην ενίσχυση των τεχνολογικών υποδομών και την προώθηση της επιχειρηματικότητας ενώ η δεύτερη αναφέρεται στην ποιοτική αναβάθμιση του τουρισμού.
- ⇒ Πράγματι, ένα σημαντικό ποσοστό των πόρων κατανέμεται σε κατηγορίες παρέμβασης σχετικές με την αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας Κρήτης. Ειδικότερα, η υλοποίηση δράσεων αναφερόμενων στην περιβαλλοντική προστασία και πρόληψη κινδύνων (11,52% της Κ.Σ.), στον πολιτισμό (6,56% της Κ.Σ.) και τουρισμό (0,53% της Κ.Σ.) συνιστούν ένα συνδυασμό μέσων και παρεμβάσεων με σκοπό την ενίσχυση του προφίλ της Κρήτης ως σημαντικού τουριστικού προορισμού. Ενισχυτικά, η βελτίωση βασικών υποδομών, όπως για παράδειγμα των οδικών αξόνων, των λιμένων (Μεταφορές: 40,07% της Κ.Σ.) και των υποδομών υγείας συνεισφέρουν πολλαπλασιαστικά στην επίτευξη της ειδικής στοχοθεσίας της Περιφέρειας.
- ⇒ Με δεδομένο το χαρακτηρισμό της Κρήτης ως Περιφέρεια αμιγούς Στόχου 1 δεν είναι δυνατόν όλοι οι στόχοι της αναπτυξιακής στρατηγικής να καλυφθούν από το μονοτομεακό χαρακτήρα του περιφερειακού προγράμματος και ως εκ τούτου να χρηματοδοτηθεί ένα σύνολο παρεμβάσεων που θα αντιμετωπίζουν ολιστικά τις ανάγκες του προγράμματος. Επομένως, η κάλυψη των σχετικών, με την Επιχειρηματικότητα και την προώθηση της Έρευνας και της Τεχνολογίας, αναγκών, εκτός των ήδη κατανεμημένων κονδυλίων σε σχετικούς κωδικούς των θεματικών πεδίων παρέμβασης (π.χ. Έρευνα και τεχνολογική Ανάπτυξη (R&TD), καινοτομία και επιχειρηματικότητα: 6,56%), τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα «Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα» και «Ψηφιακή Σύγκλιση» μπορούν να χρηματοδοτήσουν κάθε είδους επένδυση σε αυτούς τους τομείς.
- ⇒ Συμπερασματικά, το Πρόγραμμα παρουσιάζει σφαιρικά τις ανάγκες της Περιφέρειας οι οποίες πρόκειται να καλυφθούν συνδυαστικά τόσο από το περιφερειακό όσο και από τα Τομεακά προγράμματα. Επιπλέον, οι στόχοι και οι προτεραιότητες που τέθηκαν ικανοποιούν τις προσδιορισθείσες ανάγκες της Περιφέρειας και το Πρόγραμμα παρουσιάζει σημαντικό βαθμό εσωτερικής συνοχής.
- ⇒ Το επιλεγμένο μείγμα πολιτικής ελαχιστοποιεί τους κινδύνους σε επίπεδο πολιτικής και στρατηγικής και εξυπηρετεί τις προτεραιότητες και τους στόχους των εθνικών και κοινοτικών πολιτικών.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Η κύρια αναπτυξιακή επιλογή της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου για την προγραμματική περίοδο 2007-2013, αποτελεί η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας της Περιφέρειας η οποία προσδιορίζεται μέσα από την ενίσχυση της ποιότητας του τουριστικού και πολιτιστικού προϊόντος σε συνθήκες αφειρορίας καθώς και από την προώθηση της σύγχρονης έρευνας και των επενδύσεων υψηλής τεχνολογίας. Φαίνεται πως η αναπτυξιακή επιλογή της Περιφέρειας βρίσκεται σε αρμονία με τη στοχοθεσία (γενική και ειδική) και τις επιλεχθείσες Κατηγορίες Παρέμβασης ανά Θεματική Προτεραιότητα καθώς:

- ⇒ Όλοι οι στόχοι του προγράμματος καλύπτονται επαρκώς από την κατανομή των Κατηγοριών Παρέμβασης ανά Θεματική Προτεραιότητα ενώ το πρόγραμμα παρουσιάζει υψηλή εσωτερική συνοχή και αλληλοσυμπλήρωση των ειδικών του στόχων.
- ⇒ Οι στόχοι της προτάσης προγράμματος της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου σύμφωνα με την ποιοτική μεθοδολογική προσέγγιση του Σ.Α., συνεισφέρουν σημαντικά στην κάλυψη των αναγκών της περιφέρειας με σημαντική έντασης συνέργια των στόχων του προγράμματος της Περιφέρειας «Αναβάθμιση τουριστικού προϊόντος» και «περιβαλλοντική διαχείριση».

- ⇒ Ομοίως, η αντίστοιχη μήτρα συνάφειας συσχέτισης των ειδικών στόχων με τους γενικούς στόχους του προγράμματος ανέδειξε την «Αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος» ως τον ιεραρχικά σημαντικότερο στόχο του Προγράμματος.

Ειδικότερα: Σύμφωνα με την προτεινόμενη χρηματοδοτική κατανομή το Πρόγραμμα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου θα αξιοποιήσει για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου πόρους κοινοτικής συνδρομής (πόροι ΕΤΠΑ) της τάξης των 140.300 εκ €. Από το σύνολο των πόρων της κοινοτικής συνδρομής:

- ⇒ το 12,10% θα διατεθεί στην Έρευνα και την Τεχνολογική Ανάπτυξη (R&TD), την καινοτομία και την επιχειρηματικότητα,
- ⇒ το 12,69% σε δράσεις Κοινωνίας της Πληροφορίας,
- ⇒ το 11,55% σε Μεταφορές,
- ⇒ το 9,98% στην Ενέργεια,
- ⇒ το 9,84% στην Περιβαλλοντική προστασία και πρόληψη κινδύνων,
- ⇒ το 3,40% στον Τουρισμό,
- ⇒ το 8,13% στον Πολιτισμό,
- ⇒ το 1,43% στην Αστική και Αγροτική Αναγέννηση,
- ⇒ το 28,51% σε επενδύσεις κοινωνικών υποδομών και τέλος,
- ⇒ το 0,71% θα κατευθυνθεί σε δράσεις που αφορούν σε «μείωση του πρόσθετου κόστους που αποτελεί εμπόδιο στην ανάπτυξη των εξόχως απομακρυσμένων περιφερειών».

Πράγματι, η ποσοστιαία εικόνα της κατανομής των πόρων καταδεικνύει τη θέληση της Περιφέρειας για επενδύσεις σχετικές με την ποιοτική αναβάθμιση της Περιφέρειας με σκοπό τη βελτίωση της εκλυσιμότητάς της ως τόπου επενδύσεων, περιηγήσεων και διαμονής.

Ενώ δεν εμφανίζονται ιδιαίτεροι κίνδυνοι, όσον αφορά στον καθορισμό του μείγματος πολιτικής, υπάρχει πιθανότητα ανάδειξης κινδύνων που σχετίζονται με τον προγραμματισμό και την υλοποίηση των έργων.

Συμπερασματικά, λαμβάνοντας υπόψη ότι η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου ολοκληρώνει με το πέρας της Γ προγραμματικής περιόδου τις βασικές της υποδομές σε όλους τους τομείς πολιτικής, και σύμφωνα με την κατάταξή της στο Στόχο 2 «Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση» η πρόταση προγράμματος δικάως δίδει έμφαση σε παρεμβάσεις σχετικές με την Επιχειρηματικότητα, την Κοινωνία της Πληροφόρίας και την Ισόρροπη Αειφόρο Ανάπτυξη.

Οι συμπληρωματικοί πόροι από το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το Ταμείο Συνοχής συνεισφέρουν πολλαπλά στους τομείς των ανθρωπίνων πόρων, των μεταφορών και των υποχρεώσεων της Περιφέρειας αναφορικά με το περιβάλλον (ΧΥΤΑ, ΧΑΔΑ, κ.α.). Η στρατηγική υλοποίησης των συστατικών μερών του οράματος της Περιφέρειας (όπως επεξηγείται από το συμπληρωματικό προσδιορισμό του), πιστεύεται ότι θα επιτευχθεί μέσα από το προτεινόμενο μείγμα πολιτικής σύμφωνα με την πρόταση προγράμματος.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: Με βάση την αποτύπωση της κοινωνικο-οικονομικής ανάλυσης και της ανάλυσης SWOT, προσδιορίζεται η συνολική αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου για την Περίοδο 2007-2013, προκειμένου να επιλυθούν ή να αμβλυνθούν τα διαρθρωτικά αναπτυξιακά προβλήματα και να τεθεί η Περιφέρεια σε μια τροχιά οικονομικής μεγέθυνσης και κοινωνικής ανάπτυξης, με στόχο την πραγματική σύγκλιση με τις αναπτυγμένες Περιφέρειες της ΕΕ. Εξ' αυτής της ανάγκης, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου προσδιόρισε ως Γενικό Στρατηγικό Αναπτυξιακό Στόχο την άμβλυνση της διπλής περιφερειακότητας και την ενδυνάμωση της εξωστρέφειάς της, με τη διεύρυνση / μεγέθυνση και αναδιοργάνωση της παραγωγικής της βάσης.

Ο παραπάνω αναφερόμενος Στόχος, λαμβάνει υπόψη του την πολιτική συνοχής και τη στρατηγική της Λισσαβόνας στο επίπεδο και στην κλίμακα που προσδιορίζονται από τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της Περιφέρειας, λαμβάνοντας υπόψη τη συμπληρωματικότητα, ή μάλλον τις μεγάλης έντασης παρεμβάσεις, κυρίως από τα Τομεακά Προγράμματα της Περιόδου 2007-2013, αλλά και από το Εθνικό Πρόγραμμα Ανάπτυξης, το οποίο λόγω της Αρχής της Προσθετικότητας για τις Περιφέρειες του στόχου της «Σύγκλισης», κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο, δύναται να αποτελέσει ένα σημαντικό χρηματοδοτικό μέσο της ανάπτυξης της Περιφέρειας. Τα παραπάνω, εξάλλου, διαπιστώνονται από την εξειδίκευση του Γενικού Στρατηγικού Αναπτυξιακού Στόχου της Περιφέρειας στους τρεις πυλώνες ανάπτυξης, οι οποίοι είναι:

- α) Εξωστρέφεια της παραγωγικής της δραστηριότητας και αύξηση της εκλυσιμότητάς της
- β) Βελτίωση του επιπέδου της ποιότητας ζωής
- γ) Ανάπτυξη του ανθρώπινου δυναμικού για την ενίσχυση της απασχόλησης, της παραγωγικότητας και της κοινωνικής συνοχής

Στη συνέχεια γίνεται εμφανές ότι η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου στηρίζει σε μεγάλο βαθμό την αναπτυξιακή της διαδικασία και την επίτευξη του Γενικού Στρατηγικού Αναπτυξιακού Στόχου της, στο σύνολο των Προγραμμάτων της Περιόδου 2007-2013 από τις παρακάτω προτεινόμενες αναπτυξιακές προτεραιότητες στο πλαίσιο των τριών πυλώνων ανάπτυξης:

- ✓ Ενίσχυση και βελτίωση της προσπελασιμότητας
- ✓ Προστασία του περιβάλλοντος – αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής
- ✓ Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας
- ✓ Ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού / βελτίωση της διοικητικής ικανότητας της Δημόσιας Διοίκησης
- ✓ Αγροτική ανάπτυξη – ανάπτυξη της αλιείας
- ✓ Ψηφιακή σύγκλιση
- ✓ Χωρική συνεργασία

Διαπιστώνοντας ότι οι παραπάνω αναπτυξιακές προτεραιότητες ταυτίζονται με τις τομεακές Εθνικές Πολιτικές της Περιόδου 2007-2013, θα ήταν σκόπιμο να είναι εμφανής η ιεράρχηση αυτών των προτεραιοτήτων, σε συνδυασμό με τις παρεμβάσεις που θα προβλεφθούν στο Πρόγραμμα της Περιφέρειας. Σε κάθε περίπτωση πάντως, με βάση την κοινωνικο-οικονομική ανάλυση της Περιφέρειας και την ανάλυση SWOT, χωρίς να εξαιρείται ως προτεραιότητα η χωρική συνεργασία, όλες οι προτεραιότητες είναι βαρύνουσας σημασίας και στο μόνο που μπορεί να διαφοροποιηθεί η ιεράρχησή τους είναι στις επιμέρους δράσεις ανά προτεραιότητα, σε σχέση με τις ανάγκες, αλλά και τη δυναμική (ικανότητα) που έχει η παραγωγική και διοικητική βάση της Περιφέρειας, για αποτελεσματική και αποδοτική υλοποίηση των αντίστοιχων δράσεων.

Λαμβάνοντας υπ' όψη τα προαναφερόμενα, σύμφωνα με το Γενικό Στρατηγικό Αναπτυξιακό Στόχο της Περιφέρειας και με δεδομένο ότι δεν υφίστανται Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα πολιτισμού, υποδομών εκπαίδευσης και υποδομών υγείας – πρόνοιας, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου καθόρισε ως Κεντρικό Στρατηγικό Στόχο του Προγράμματος την εξασφάλιση της ισόρροπης χωρικής / νησιωτικής και οικονομικής / παραγωγικής ανάπτυξης και της αναβάθμισης του επιπέδου ζωής των πολιτών της.

Με το στόχο αυτό είναι εμφανές ότι το Πρόγραμμα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, το οποίο συγχρηματοδοτείται μόνο από το ΕΤΠΑ, επιχειρεί να καλύψει τις ανάγκες και την αναπτυξιακή υστέρηση που προκύπτουν από τη διπλή ή / και τριπλή Περιφερειακότητα, σε οικονομικό και κοινωνικό επίπεδο, με:

- α) την αύξηση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας,
- β) την ενίσχυση της εξωστρέφειάς της και
- γ) την άμβλυση των ενδοπεριφερειακών / διανομαρχιακών – διανησιωτικών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων.

Η επίτευξη των παραπάνω αναπτυξιακών προτεραιοτήτων, προσδιορίζει τους τρεις Στρατηγικούς στόχους του Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, για την περίοδο 2007-2013. Οι τρεις αυτοί Στρατηγικοί Στόχοι συσχετίζονται άμεσα με συγκεκριμένους τομείς παρέμβασης, όπως:

- ✓ Υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας (για την αύξηση της ελκυστικότητας, την ενίσχυση της εξωστρέφειας και την άμβλυση των διανησιωτικών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων).
- ✓ Φυσικό και δομημένο περιβάλλον (για την αύξηση της ελκυστικότητας και την άμβλυση των διανησιωτικών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων).
- ✓ Εκπαίδευση (για την αύξηση της ελκυστικότητας και την άμβλυση των διανησιωτικών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων).
- ✓ Υγεία και πρόνοια (για την αύξηση της ελκυστικότητας και την άμβλυση των διανησιωτικών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων).
- ✓ Πολιτισμός / τουρισμός (για την αύξηση της ελκυστικότητας και την άμβλυση των διανησιωτικών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων).
- ✓ Ανταγωνιστικότητα, επιχειρηματικότητα και καινοτομία (για την ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας και την άμβλυση των διανησιωτικών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων).
- ✓ Ψηφιακή σύγκλιση (για την ενίσχυση της εξωστρέφειας της Περιφέρειας και την άμβλυση των διανησιωτικών και ενδονησιωτικών ανισοτήτων).

Για την εξυπηρέτηση αυτών των στόχων, σε συνδυασμό με τους τομείς πολιτικής με τους οποίους συνδέονται, κατανεμήθηκαν ανάλογα τα διατιθέμενα κονδύλια του Προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη και τις αντίστοιχες, ομοειδείς ή / και συμπληρωματικές παρεμβάσεις των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων. Ως εκ τούτου, φαίνεται ότι στις μεταφορές (προσπελασιμότητα), λόγω του έντονου προβλήματος της Περιφέρειας, ως νησιωτικής περιοχής, διατίθεται ένα σημαντικό μέρος των κονδυλίων του Προγράμματος (33,3% της συνολικής κοινοτικής συνδρομής), όπως επίσης

για κοινωνικές υποδομές (26,3% της συνολικής κοινοτικής συνδρομής). Για υποδομές και λοιπές δράσεις περιβαλλοντικής προστασίας, διατίθεται ποσό 48,3 εκατ. Ευρώ, το οποίο αντιστοιχεί στο 15,7% της συνολικής κοινοτικής συνδρομής του Προγράμματος.

Όσον αφορά στον τουρισμό, αποτελεί βασική προτεραιότητα για την Περιφέρεια, φαίνεται ότι η τουριστική ανάπτυξη στηρίζεται στις δράσεις προσπελασιμότητας (σύνδεση των φυσικών και πολιτιστικών πόρων της Περιφέρειας με αστικά κέντρα και πύλες εισόδου / εξόδου), καθώς και με την προστασία και διατήρηση του περιβάλλοντος. Παράλληλα, η τουριστική ανάπτυξη φαίνεται να στηρίζεται και στις δράσεις για την ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και της καινοτομίας, οι οποίες κατά μείζονα λόγο αφορούν σε τουριστικές επιχειρήσεις, λαμβάνοντας υπ' όψη και τις παρεμβάσεις του Τομεακού Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα».

Με δεδομένες τις αναπτυξιακές προτεραιότητες και τους Στρατηγικούς στόχους της Περιφέρειας και σε σχέση με την διαθεσιμότητα κονδυλίων, ένας εναλλακτικός συνδυασμός των πόρων θα μπορούσε να ήταν η διάθεση περισσότερων πόρων για την επιχειρηματικότητα / ανταγωνιστικότητα, Ε&ΤΑ και για την ψηφιακή σύγκλιση, με εστίαση στην ενίσχυση τουριστικών επιχειρήσεων, με παράλληλη διάθεση λιγότερων πόρων στην προτεραιότητα για υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας. Με δεδομένο όμως ότι, αφενός το αντίστοιχο Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Προσπελασιμότητας δεν χρηματοδοτεί περιφερειακές τοπικές οδούς, μικρά λιμενικά έργα και μικρής κλίμακας επενδύσεις στο εθνικό οδικό δίκτυο και αφετέρου, τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα «Ανταγωνιστικότητα-Επιχειρηματικότητα» και «Ψηφιακή Σύγκλιση» μπορούν να χρηματοδοτήσουν κάθε είδους επένδυση σε αυτούς τους τομείς, δύναται να θεωρηθεί ότι το μίγμα πολιτικής του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, όπως το μίγμα αυτό εκφράζεται από τις περιλαμβανόμενες στο Πρόγραμμα αναπτυξιακές προτεραιότητες και την αντίστοιχη κατανομή πόρων, εξυπηρετεί τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Περιφέρειας.

Τα σημαντικότερα συμπεράσματα της εκ των προτέρων αξιολόγησης προέκυψαν λαμβάνοντας υπόψη τρεις βασικές παραμέτρους, στο πλαίσιο σχεδιασμού και αξιολόγησης των προγραμμάτων της νέας Προγραμματικής Περιόδου 2007-2013: α) το νέο πλαίσιο και τις προσδιορισθείσες προδιαγραφές, οι οποίες δίνουν έμφαση στην επιχειρησιακή αξιοποίηση της εκ των προτέρων Αξιολόγησης, β) το γεγονός ότι το Πρόγραμμα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου αποτελεί ένα μέρος του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Χωρικής Ενότητας «Κρήτης και Νήσων Αιγαίου» και γ) ότι το Πρόγραμμα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου συγχρηματοδοτείται μόνο από το ΕΤΠΑ, λόγω του μονοταμειακού χαρακτήρα των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων της Περιόδου 2007-2013. Με βάση τα παραπάνω και λαμβάνοντας υπ' όψη τη φάση / στάδιο σχεδιασμού του Προγράμματος, τα κυριότερα συμπεράσματα της εκ των προτέρων Αξιολόγησης του Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, αναφέρονται στα εξής:

α) Κοινωνικοοικονομική ανάλυση και προσδιορισθείσες ανάγκες της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου:

- Η διάρθρωση της κοινωνικοοικονομικής ανάλυσης της Περιφέρειας στο Πρόγραμμα είναι συμβατή με τις απαιτήσεις της Τεχνικής Οδηγίας 1 του Υπ.ΟΙ.Ο, περιλαμβάνοντας μεγάλο αριθμό από στατιστικά δεδομένα (Eurostat και ΕΣΥΕ) και με αποτύπωση των διαρθρωτικών δεικτών.
- Γίνεται αναλυτική παρουσίαση των διαρθρωτικών αναπτυξιακών χαρακτηριστικών της Περιφέρειας ανά τομέα και κλάδο οικονομικής δραστηριότητας, η οποία αναδεικνύει αφ' ενός, την πρόοδο που έχει συντελεστεί κατά την προηγούμενη δεκαετία, αφ' ετέρου τα διαρθρωτικά προβλήματα στους παραγωγικούς τομείς και στην αγορά εργασίας, προσεγγίζοντας και τις αναπτυξιακές διαφοροποιήσεις ανά νομό.
- Ιδιαίτερη αναφορά γίνεται στην επικρατούσα κατάσταση, όσον αφορά στην ισότητα των φύλων και στις χωρικές διαφοροποιήσεις.
- Όσον αφορά στην αποτίμηση των αποτελεσμάτων της προηγούμενης Προγραμματικής Περιόδου (2000-2006), διαπιστώνεται η καταγραφή σε πολύ αναλυτικό βαθμό των πραγματοποιηθεισών και πραγματοποιούμενων παρεμβάσεων, τόσο από το ΠΕΠ, όσο και από άλλα Προγράμματα, με ποσοτικοποιημένα στοιχεία υλοποίησης, ενώ εντοπίζεται η μη αναφορά στις επιπτώσεις αυτών των παρεμβάσεων σε αναπτυξιακούς δείκτες της Περιφέρειας, αντικείμενο εξ' άλλου της ex-post αξιολόγησης του Γ' ΚΠΣ.
- Εντούτοις, διαπιστώνεται η προσπάθεια εκτίμησης κάλυψης των αναγκών από αυτές τις παρεμβάσεις, εντοπίζοντας τις ανάγκες που εξακολουθούν να υφίστανται, με τη λήξη της τρέχουσας Προγραμματικής Περιόδου.
- Η ανακεφαλαίωση και τα συμπεράσματα επί της κοινωνικο-οικονομικής ανάλυσης, με την παρουσίαση της ανάλυσης SWOT, οδηγούν σε κατευθύνσεις πολιτικών-στρατηγικής για την ανάπτυξη της Περιφέρειας, οι οποίες όμως εξαρτώνται από ένα πλέγμα έντονων παρεμβάσεων πολλών Προγραμμάτων στην Περιφέρεια.

β) Συνέπεια της στρατηγικής του Προγράμματος:

- Με βάση την αποτύπωση της κοινωνικο-οικονομικής ανάλυσης και της ανάλυσης SWOT, προσδιορίζεται η συνολική αναπτυξιακή στρατηγική της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου για την Περίοδο 2007-2013, προσδιορίζοντας ως Γενικό Στρατηγικό Αναπτυξιακό Στόχο τη «διεύρυνση της παραγωγικής βάσης στο σύνολο της Περιφέρειας, με την ενίσχυση της ελκυστικότητας και της εξωστρέφειάς της για την ανάδειξη και προώθηση κυρίως υψηλής ποιότητας τουριστικών υπηρεσιών και αγροτικών προϊόντων, σε συνδυασμό με την προστασία του περιβάλλοντος, την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς και την εφαρμογή καινοτομιών».
- Η εκ των προτέρων Αξιολόγηση διαπιστώνει ότι οι αναπτυξιακές προτεραιότητες της Περιφέρειας ταυτίζονται με τις Τομεακές Εθνικές Πολιτικές της Περιόδου 2007-2013 και ως εκ τούτου θα ήταν σκόπιμο να είναι εμφανής η ιεράρχηση αυτών των προτεραιοτήτων. Σε κάθε περίπτωση πάντως, με βάση την κοινωνικο-οικονομική ανάλυση της Περιφέρειας και την ανάλυση SWOT, χωρίς να εξαιρείται ως προτεραιότητα η χωρική συνεργασία, όλες οι προτεραιότητες είναι βαρύνουσας σημασίας και στο μόνο που μπορεί να διαφοροποιηθεί η ιεράρχησή τους είναι στις επιμέρους δράσεις ανά προτεραιότητα.
- Η επίτευξη των αναπτυξιακών προτεραιοτήτων που απορρέουν από τον Κεντρικό Στρατηγικό Στόχο, προσδιορίζει τους τρεις Στρατηγικούς στόχους του Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, για την περίοδο 2007-2013. Η εκ των προτέρων Αξιολόγηση διαπιστώνει ότι για την εξυπηρέτηση αυτών των στόχων, σε συνδυασμό με τους τομείς πολιτικής με τους οποίους συνδέονται, κατανεμήθηκαν ανάλογα τα διατιθέμενα κονδύλια του Προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη και τις αντίστοιχες, ομοειδείς συμπληρωματικές παρεμβάσεις των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.
- Λαμβανομένης υπ' όψη της συμπληρωματικότητας των παρεμβάσεων στην Περιφέρεια από τα Τομεακά Επιχειρησιακά Προγράμματα, προκειμένου να μην παρατηρηθούν φαινόμενα ανισορροπιών μεταξύ αναπτυξιακών αναγκών της Περιφέρειας και στόχων του Προγράμματος, είναι απαραίτητο κατά την υλοποίηση / εφαρμογή των Τομεακών Προγραμμάτων της περιόδου 2007-2013, να τηρηθεί μια ισορροπημένη και με περιφερειακή αναπτυξιακή προοπτική, κατανομή, των πόρων και των δράσεων. Με δεδομένη την κατανομή των κονδυλίων των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, σύμφωνα με τον Προγραμματισμό τους, μπορεί να υποστηριχθεί ότι εξασφαλίζεται η προαναφερόμενη αναγκαία ισορροπία, ενώ θα πρέπει να διασφαλισθεί η συμπληρωματικότητα των δράσεων και η κατεύθυνσή τους προς την αποτελεσματική κάλυψη των αναπτυξιακών απαιτήσεων της Περιφέρειας. Με δεδομένο ότι η επίτευξη των τριών στρατηγικών στόχων του Προγράμματος και των αντίστοιχων γενικών του στόχων, επιχειρείται μέσω των τριών βασικών αξόνων προτεραιότητας, σε καθ' έναν εκ των οποίων τίθενται αντίστοιχα ειδικόί στόχοι, η εκ των προτέρων αξιολόγηση διερευνά τη συνέπεια της στρατηγικής του Προγράμματος, όπως αυτή εκφράζεται από τους άξονες προτεραιότητας και τους επί μέρους ειδικούς στόχους, ως προς τα εξής:
 - Ως προς τη συμβολή του Προγράμματος στα σημαντικότερα προβλήματα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου
 - Ως προς τη συνάφεια του Προγράμματος με τους στόχους και κατευθύνσεις πολιτικής του ΕΣΠΑ
 - Ως προς την εσωτερική συνάφεια του Προγράμματος, ήτοι τη συμβολή των Αξόνων Προτεραιότητας και των ειδικών τους στόχων στους γενικούς στόχους του Επιχειρησιακού Προγράμματος (μείγμα πολιτικής).

Από τη διερεύνηση αυτή διαπιστώθηκαν τα παρακάτω:

- Με βάση την κλίμακα συμβολής 0-2 (μέγιστο το 2) των ειδικών στόχων του Προγράμματος στα έντεκα (11) σημαντικότερα προβλήματα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, όπως αυτά συμπεραίνονται από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, διαπιστώνεται ότι:
 - Το σύνολο των ειδικών στόχων του Προγράμματος συμβάλλει στην αντιμετώπιση του συνόλου των προβλημάτων της Περιφέρειας με ένα βαθμό 0,24, όταν η απόλυτη συμβολή (ως επίλυση) επί του συνόλου των προβλημάτων εκφράζεται με τη μονάδα (1).
 - Ο πρώτος άξονας προτεραιότητας «Υποδομές προσπελασιμότητας» συμβάλλει κατά 0,20, ο δεύτερος άξονας προτεραιότητας «Αειφόρος ανάπτυξη και ποιότητα ζωής», συμβάλλει κατά 0,26, ενώ ο τρίτος άξονας προτεραιότητας «Ψηφιακή σύγκλιση και επιχειρηματικότητα» συμβάλλει στην επίλυση των προβλημάτων της Περιφέρειας κατά 0,25.
 - Οι μεγαλύτεροι βαθμοί συμβολής (0,73-0,31) των ειδικών στόχων του Προγράμματος εμφανίζονται στα προβλήματα που αναφέρονται στις ενδοπεριφερειακές / ενδονησιωτικές ανισότητες, στη δυσκολία ανάπτυξης σχέσεων συνεργασίας και λειτουργικών /

παραγωγικών διασυνδέσεων και στο χαμηλό επίπεδο βασικών συγκοινωνιακών υποδομών.

- Από τα παραπάνω ενδεικτικά στοιχεία μπορεί να υποστηριχθεί ότι το Πρόγραμμα συμβάλει σημαντικά στα κυριότερα αναπτυξιακά προβλήματα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, λαμβανομένης υπόψη τα συμπληρωματικότητας των παρεμβάσεων των Τομεακών Προγραμμάτων για την επίλυση των αναπτυξιακών προβλημάτων της Περιφέρειας.
- Επίσης, με βάση την ίδια κλίμακα συνάφειας / συμβολής (0-2) των ειδικών στόχων του Προγράμματος στους στόχους / κατευθύνσεις πολιτικής του ΕΣΠΑ, διαπιστώνεται ότι στο σύνολο των ειδικών στόχων του Προγράμματος συμβάλλει ή έχει συνάφεια με τους στόχους / κατευθύνσεις πολιτικής του ΕΣΠΑ με ένα συνολικό βαθμό 0,24, ο οποίος είναι μεν κατά πολύ μικρότερος από τη χρηματοδοτική βαρύτητα του Προγράμματος στο σύνολο των πόρων των διαρθρωτικών ταμείων και του Ταμείου Συνοχής που διατίθενται στην Περιφέρεια ($\approx 45\%$). Αντίθετα ο βαθμός συμβολής / συνάφειας του Προγράμματος της Περιφέρειας στις χωρικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ φθάνει στο 0,45, ίσο περίπου με το ποσοστό συμμετοχής των πόρων του Προγράμματος στους συνολικούς κοινοτικούς πόρους του ΕΣΠΑ που διατίθενται για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου.

Παράλληλα, το Πρόγραμμα παρουσιάζει υψηλό βαθμό εσωτερικής συνάφειας, όπως αυτή εκφράζεται στη σύνδεση των ειδικών στόχων των Αξόνων Προτεραιότητας, με τους γενικούς στόχους του Προγράμματος.

Όσον αφορά στην επικινδυνότητα εφαρμογής της Στρατηγικής της Περιφέρειας, όσον αυτή εξαρτάται από το Επιχειρησιακό της Πρόγραμμα, η δομή του Προγράμματος στους συγκεκριμένους Άξονες Προτεραιότητας, με τις συγκεκριμένες κατηγορίες παρεμβάσεων που περιλαμβάνονται σε αυτούς και την αντίστοιχη κατανομή πόρων, αμβλύνουν τους κινδύνους εφαρμογής / υλοποίησης των προτεραιοτήτων στο σύνολό τους, παρά την ύπαρξη καινοτόμων κατηγοριών δράσεων με δυσκολίες υλοποίησης, όπως οι Ολοκληρωμένες Παρεμβάσεις Αστικής και Αγροτικής Αναγέννησης ή οι δράσεις ψηφιακής σύγκλισης και επιχειρηματικότητας, οι οποίες εν πολλοίς εξαρτώνται από τη ζήτηση των εν δυνάμει ωφελουμένων.

Ένας άλλος κίνδυνος για την εφαρμογή των προτεραιοτήτων που ενδεχομένως να υφίσταται, είναι η μειωμένη ικανότητα των Δικαιούχων / Φορέων υλοποίησης, να εκτελέσουν αποτελεσματικά τα έργα / δράσεις του Προγράμματος. Ο κίνδυνος αυτός όμως αμβλύνεται κατά ένα βαθμό, σε επίπεδο Αξόνων Προτεραιότητας, πρώτον, διότι οι κατηγορίες δράσεων, εντός του Άξονα Προτεραιότητας, προσιωμίζουν διασπορά σε διάφορες κατηγορίες Δικαιούχων και δεύτερον, διότι σύμφωνα με τα νέα σχεδιαζόμενα συστήματα και μηχανισμούς υλοποίησης και διαχείρισης, προβλέπεται η μείωση του αριθμού των Δικαιούχων / Φορέων υλοποίησης, με παράλληλη ενδυνάμωση της δυναμικότητάς τους και «πιστοποίηση» της ικανότητάς τους.

3.8.5. Εξέταση της συνεκτικότητας της στρατηγικής με τις Εθνικές πολιτικές και τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις

ΠΕΠ Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου: Η συνεκτικότητα της στρατηγικής του Προγράμματος αποτιμάται με:

- Τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές για την Πολιτική Συνοχής (ΚΣΚΓ),
- Το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων και τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση,
- Το ΕΣΠΑ 2007-2013.

Η συνέπεια (και η συμβολή) της στρατηγικής του ΠΕΠ με τις ανωτέρω πολιτικές εξετάσθηκε:

- Σε όρους περιεχομένου των πολιτικών, των προτεραιοτήτων και των μέτρων πολιτικής, διερευνώντας με βάση ποιοτική προσέγγιση ποια μέτρα / προτεραιότητες προτείνονται-εντάσσονται στο ΕΠ προκειμένου να εξυπηρετήσουν τις ανωτέρω ευρωπαϊκές και εθνικές προτεραιότητες
- Σε όρους χρηματοδοτικής συμβολής

Από τις σχετικές συσχετίσεις εξάγεται συνολικά το συμπέρασμα ότι το ΠΕΠΚρήτης - Νήσων Αιγαίου ικανοποιεί με επάρκεια όλες τις ανωτέρω πολιτικές.

Περιφέρεια Κρήτης: Το Πρόγραμμα παρουσιάζει υψηλή συνάφεια ως προς τη συσχέτιση της στρατηγικής με τις Εθνικές και Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις. Η συσχέτιση του προγράμματος

με την εθνική στρατηγική κατέδειξε:

- Σημαντική συσχέτιση με όλες τις προτεραιότητες του ΕΣΠΑ και ειδικά με τις προτεραιότητες 1 «Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας», 2 «Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία» και 5 «Ελκυστικότητα της Ελλάδος και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης».
- Μεγάλης έντασης συνάφεια με όλες (πλην της πρώτης) τις αρχές του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων.

Ομοίως, το Πρόγραμμα παρουσιάζει σημαντική συνάφεια με τις προτεραιότητες της Στρατηγικής της Λισαβώνας, τις ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση και τις Κατευθυντήριες Γραμμές για τη Συνοχή καθώς:

- Ενσωματώνει δράσεις για την ενίσχυση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας μέσα από την αναβάθμιση του δικτύου μεταφορών, τη χρήση της έρευνας στην παραγωγή, την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και την ανάπτυξη Τεχνολογιών, Πληροφορικής και Επικοινωνιών.
- Διαμορφώνει πολιτικές για την ισόρροπη αειφορική ανάπτυξη μέσω της ολοκλήρωσης των υποδομών περιβάλλοντος, της προώθησης της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης, της συμπερίληψης της αξιοποίησης του πολιτιστικού αποθέματος.
- Επιχειρεί να ενισχύσει την εξωστρέφεια της Περιφέρειας μέσα από το ερευνητικό έμπυχο δυναμικό της, τη χρήση ΤΠΕ στον πολιτισμό, το περιβάλλον, τις υπηρεσίες υγείας, την ενίσχυση των θεματικών μορφών τουρισμού.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Το Πρόγραμμα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, στην αναλυόμενη έκδοσή του, παρουσιάζει σημαντική συνάφεια με τις πρώτες δυο προτεραιότητες, ενώ συνεισφέρει στους τομείς παρέμβασής του στην τρίτη. Οι κατευθυντήριες γραμμές που επωφελούνται από το συνδυασμό των παρεμβάσεων του Προγράμματος είναι οι 1.2. «περιβαλλοντική προστασία», 2.2. «Διευκόλυνση της Καινοτομίας και προώθηση επιχειρηματικότητας, 2.3. «προώθηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας», 1.1. «επέκταση και βελτίωση μεταφορικών υποδομών». Όσον αφορά τη συνεκτικότητα της στρατηγικής του προγράμματος με τις προτεραιότητες του ΕΣΠΑ, από τη σχετική ανάλυση προέκυψε υψηλή ένταση συνάφεια καθώς όλες οι Προτεραιότητες του ΕΣΠΑ συσχετίζονται έστω και με έναν Ειδικό Στόχο του Προγράμματος. Χαμηλής έντασης συνάφειας εντοπίζεται στην Θεματική Προτεραιότητα «Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή» καθώς η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου θα ενισχυθεί από το Τομεακό «Ανθρώπινοι Πόροι» όσον αφορά τη συγκεκριμένη προτεραιότητα και ως εκ τούτου δεν φαίνεται να την ενισχύει σημαντικά μέσα από το συνδυασμό παρεμβάσεων του προγράμματός της.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: Στην ενότητα αυτή εξετάζεται η συνάφεια της στρατηγικής και των πολιτικών του Προγράμματος με τις Εθνικές πολιτικές και τις Κοινοτικές Στρατηγικές Κατευθύνσεις, ήτοι με το Εθνικό Στρατηγικό Πλαίσιο Αναφοράς (ΕΣΠΑ), το Εθνικό Πρόγραμμα Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ), τις Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές της Κοινότητας για τη Συνοχή (ΣΚΓΚ) και με τις Ολοκληρωμένες Κατευθυντήριες Γραμμές για την Ανάπτυξη και την Απασχόληση (ΟΚΓ).

Από την αναλυτική αποτύπωση στο Πρόγραμμα αυτής της διάστασης, αλλά και από την προσεκτική μελέτη της Στρατηγικής του Προγράμματος και των Αξόνων Προτεραιότητας στη λεπτομέρειά τους, διαπιστώνεται ότι, τόσο η συνολική Αναπτυξιακή Στρατηγική της Περιφέρειας, όσο και η Στρατηγική του Προγράμματος και όπως αυτή εξειδικεύεται σε Άξονες Προτεραιότητας και κατηγορίες δράσεων, παρουσιάζουν συνάφεια και συνέργεια με τα παραπάνω έγγραφα. Συγκεκριμένα, αφ' ενός άμεση και στενή συνάφεια παρουσιάζουν με συγκεκριμένες θεματικές και χωρικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ, με αντίστοιχες προτεραιότητες του ΕΠΜ, καθώς και με συγκεκριμένες Στρατηγικές Κατευθυντήριες Γραμμές της Κοινότητας (ΣΚΓΚ), αφ' ετέρου έμμεση συνάφεια εμφανίζουν με αρκετές θεματικές προτεραιότητες του ΕΣΠΑ, προτεραιότητες του ΕΠΜ και με αρκετές ΣΚΓΚ και ΟΚΓ. Η έμμεση συνάφεια και συνέργεια οφείλεται, είτε στο χαρακτήρα των δράσεων, είτε στη μικρή χρηματοδοτική βαρύτητα των δράσεων, σε σχέση με το σύνολο αντίστοιχων παρεμβάσεων σε επίπεδο Χώρας.

Από την ανάλυση του Συμβούλου Αξιολόγησης, ως προς αυτό το αξιολογικό θέμα, διαπιστώνεται ότι το Πρόγραμμα της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου έχει άμεση και ισχυρή συνάφεια και συνέργεια:

α) Ως προς το ΕΣΠΑ 2007-2013, με τις εξής θεματικές προτεραιότητες:

- (4.2.1) - Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας
- (4.2.5) - Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών, ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης)

Επίσης, με τις χωρικές προτεραιότητες:

- (4.4.1) - Βιώσιμη αστική ανάπτυξη

- (4.4.2.) - Ανάπτυξη των ορεινών περιοχών
- (4.4.3.) - Ανάπτυξη των νησιωτικών περιοχών
- β) Ως προς το ΕΠΜ, με τις εξής προτεραιότητες:**
- (3.1, 3.1.3, 3.3) - Διαρθρωτικές αλλαγές στις αγορές προϊόντων, όπως αυτή εξειδικεύεται για το επιχειρησιακό περιβάλλον και ιδιαίτερα για τον τουρισμό, καθώς και με δράσεις για την εξωστρέφεια
- (6) - Περιβάλλον και βιώσιμη ανάπτυξη
- γ) Ως προς τις ΣΚΓΚ, με την εξής κατευθυντήρια γραμμή:**
- (1.1): Να γίνει η Ευρώπη και οι Περιφέρειές της περισσότερο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση και πιο συγκεκριμένα:
 - (1.1.1): Επέκταση και βελτίωση των υποδομών μεταφορών
 - (1.1.2): Ενίσχυση των συνεργιών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην ανάπτυξη
 - (1.2.2): Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της Επιχειρηματικότητας
- δ) Ως προς τις ΟΚΓ, με τις εξής κατευθυντήριες γραμμές:**
- ((11): Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρησιμοποίηση των πόρων και να ενισχυθούν συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης
- (14): Να δημιουργηθεί ελκυστικότερο επιχειρηματικό περιβάλλον και να ενθαρρυνθεί η ιδιωτική πρωτοβουλία μέσω της βελτίωσης των κανονιστικών ρυθμίσεων.

3.8.6. Αξιολόγηση των αναμενόμενων αποτελεσμάτων και επιπτώσεων

Σε επίπεδο του **οργανωτικού και επιχειρησιακού σχεδιασμού**, ήτοι στην εξέταση της σχέσης παρεμβάσεων, πόρων μέσων και δεικτών, τα αναφερόμενα στο κείμενο της εκ των προτέρων αξιολόγησης συνοψίζονται:

- στην αναζήτηση από τον Σ.Α. κατάλληλων δεικτών και στόχων στο πλαίσιο των Εθνικών και Ευρωπαϊκών Πολιτικών για την περιφερειακή πολιτική και ανάπτυξη και, στην επιλογή δέσμης καταλληλότερων δεικτών εκρών και αποτελέσματος από ένα ευρύτερο δείγμα, μέσω:
 - ελέγχου αντιστοιχίας δεικτών και παρεμβάσεων,
 - μεγιστοποίησης της ορθολογικής απεικόνισης των παρεμβάσεων του Προγράμματος.

Η μεθοδολογία αξιολόγησης των αναμενόμενων αποτελεσμάτων και επιπτώσεων έλαβε υπόψη της ότι:

- Στο Πρόγραμμα απαιτείται να περιέχεται ένας περιορισμένος αριθμός δεικτών με τους ποσοτικοποιημένους στόχους που θα επιτευχθούν μέχρι το τέλος της προγραμματικής περιόδου.
- Οι δείκτες εκρών, αποτελέσματος και επιπτώσεων και οι στόχοι τους προτείνονται, στη βάση των προγραμματισμένων οικονομικών κατανομών στους διαφορετικούς τύπους δραστηριοτήτων.
- Η αξιολόγηση οφείλει να επικυρώσει την καταλληλότητα της διάρθρωσης και της ιεράρχησης των στόχων και των δεικτών που έχουν προσδιορισθεί, καθώς επίσης και της προτεινόμενης ποσοτικοποίησης, βάσει της προηγούμενης εμπειρίας και κατάλληλων συγκριτικών μετρήσεων.
- Η αξιολόγηση πρέπει να ελέγξει την αιτιότητα μεταξύ των εκρών, των αποτελεσμάτων και των επιπτώσεων και να υποβάλει συστάσεις για βελτιώσεις, εάν κρίνεται απαραίτητο.

Το προτεινόμενο σύστημα δεικτών εξετάζεται ως προς την ικανοποίηση των ακόλουθων κριτηρίων:

- I. να είναι αντιπροσωπευτικοί των κύριων στόχων και προτεραιοτήτων που έχουν τεθεί από το Πρόγραμμα,
- II. να είναι μετρήσιμοι στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου αναφοράς ως τιμές βάσης και τιμές στόχου
- III. οι τιμές – στόχοι τους να μπορούν να επιτευχθούν με τους οικονομικούς πόρους που διατίθενται στις διάφορες προτεραιότητες και
- IV. αυτοί οι δείκτες και οι τιμές – στόχοι τους να μπορούν να αποτελέσουν τη βάση για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της υλοποίησης του Προγράμματος.

Προσδιορίζεται ένα ελάχιστο επίπεδο **19 δεικτών εκρών** -ως απόρροια της στοχευμένης στρατηγικής- και **12 δεικτών αποτελεσμάτων**, οι οποίοι διαμορφώνουν μια ενιαία «πλατφόρμα» στο ΠΕΠ, παρά τα προβλήματα διαφορετικού μοναδιαίου κόστους, που πηγάζει από τη νησιωτικότητα. Από αυτούς τους δείκτες, οι 5 αποτελούν δείκτες του ΕΣΠΑ.

Οι προτεινόμενοι δείκτες εκτιμάται ότι απεικονίζουν με σαφήνεια τους τιθέμενους στόχους και αποτελούν αντικειμενική βάση για την παρακολούθηση και αξιολόγηση της υλοποίησης του Προγράμματος. **Οι δείκτες του Προγράμματος απεικονίζονται συνολικά στον Πίνακα που ακολουθεί:**

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΚΡΗΤΗ	ΒΟΡΕΙΟ ΑΙΓΑΙΟ	ΝΟΤΙΟ ΑΙΓΑΙΟ
Βελτίωση – κατασκευή οδών εκτός αυτοκινητοδρόμων και εθνικής οδοποιίας (E)	X	X	X
Λιμένες που αναβαθμίζονται (E)	X	X	X
Βελτίωση - κατασκευή εθνικής οδοποιίας (E)		X	
Μήκος υποβρυχίων καλώδιων (E)			X
Συνολική εγκατεστημένη ισχύς από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ (E)			X
Ποσοστό αναβάθμισης οδικού δικτύου (A)	X	X	
Παρεμβάσεις αναβάθμισης λιμένων επί των υφιστάμενων (A)		X	
Αριθμός νησιών που διασυνδέονται με το ηπειρωτικό δίκτυο ενέργειας (A)			X
<u>Επιχειρήσεις που θα ενισχυθούν από προγράμματα (E)</u>	X	X	X
Τουριστικές κλίνες που εκσυγχρονίζονται (E)	X		X
Δημιουργία clusters (E)			X
Χρηματοδοτούμενες επιχειρήσεις για ενσωμάτωση ΤΠΕ στην καθημερινή τους λειτουργία (E)			X
Δημιουργούμενες & Νέες Επιχειρήσεις που παράγουν ή αξιοποιούν ΤΠΕ και Χρηματοδοτούνται από venture capital και άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία (E)			X
Χρηματοδοτούμενοι κόμβοι παροχής ψηφιακών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις (E)			X
Επωφελούμενοι πολίτες από χρηματοδοτούμενους εξοπλισμούς ΤΠΕ (E)			X
<u>Ποσοστό επιχειρήσεων με δυνατότητα αποδοχής Ηλεκτρονικών Παραγγελιών (A)</u>			X
Νέες θέσεις απασχόλησης που δημιουργούνται από ΜΜΕ (A)			X
ΜΜΕ που εκσυγχρονίζονται / βελτιώνονται (A)		X	
<u>Ποσοστό τουριστικών κλινών που εκσυγχρονίζονται (A)</u>	X		X
Νέες ΕΕΛ (E)	X		
ΕΕΛ που αναβαθμίζονται (E)	X	X	
Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων που δημιουργούνται (E)		X	
ΧΥΤΑ που δημιουργούνται (E)	X	X	
Νασοκομειακές Κλίνες που δημιουργούνται / αναβαθμίζονται (E)	X	X	
Υποδομές μονάδων πρωτοβάθμιας φροντίδας (E)			X
Μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι που αναδεικνύονται (E)	X	X	X
<u>Ποσοστό Ισοδύναμου Πληθυσμού που εξυπηρετείται από ΕΕΛ (A)</u>	X		
<u>Ποσοστό Πληθυσμού που εξυπηρετείται από ΧΥΤΑ-ΣΜΑ (A)</u>	X	X	
Πληθυσμός που καλύπτεται από αναβαθμισμένα δίκτυα ύδρευσης (A)		X	
Αύξηση επισκεπτών σε μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία (A)			X
Νασοκομειακές κλίνες που δημιουργούνται / αναβαθμίζονται % (A)		X	X

Συνακόλουθα, τα αναμενόμενα αποτελέσματα των παρεμβάσεων του Προγράμματος εκφράζουν μία λογική συγκέντρωσης / εστίασης, διακρίνονται δε από απλότητα μέτρησης και είναι χρηστικά σε κάθε φάση υλοποίησης του Προγράμματος.

3.8.7. Εξέταση των προτεινόμενων συστημάτων/διαδικασιών εφαρμογής

Τα Συστήματα Επιτελικής Εποπτείας και Διαχείρισης / Ελέγχου (ΣΕΕ και ΣΔΕ):

- ο Προσδιορίζουν τις Αρχές και τους Φορείς που θα αναλάβουν τους ρόλους της αρχής διαχείρισης, της αρχής πιστοποίησης και της αρχής ελέγχου που απαιτούνται από το άρθρο 59 του Κανονισμού 2083/2006.
- ο Εξειδικεύουν επαρκώς τα επιμέρους στοιχεία του «συστήματος» που προβλέπεται για την παρακολούθηση της ποιότητας υλοποίησης του ΠΕΠ και της αποτελεσματικότητάς του (εξειδίκευση / περιεχόμενο ΣΕΕ και ΣΔΕ).
- ο Προβλέπουν τα επίπεδα και την κλιμάκωση των αξιολογήσεων του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου.
- ο Περιγράφουν το πλαίσιο και τους μηχανισμούς πληροφόρησης και δημοσιότητας με τους οποίους θα ικανοποιηθούν οι προβλεπόμενες κανονιστικές διατάξεις για τη δημοσιότητα του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου και των έργων και την πληροφόρηση των δυνητικών δικαιούχων)
- ο Προβλέπουν τις διαδικασίες κινητοποίησης και κυκλοφορίας των χρηματοδοτικών ροών ώστε να διασφαλίζεται η διαφάνειά τους).
- ο Προσδιορίζουν τη διαδικασία ανταλλαγής ηλεκτρονικών δεδομένων που απαιτούνται για τη διαχείριση, την παρακολούθηση και την αξιολόγηση του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου.
- ο Διασφαλίζουν και αναδεικνύουν την εταιρική σχέση.
- ο Προάγουν την ισότητα των δύο φύλων και προβλέπουν τη μη διάκριση (ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου, της αρχής της μη διάκρισης και της προσβασιμότητας, κ.λπ.).
- ο Προβλέπουν τη «ρήτρα ευελιξίας», σε εφαρμογή του άρθρου 34 του Καν.1083/06, ενώ επεξεργάζονται ειδικά και λοιπά θέματα (λ.χ. μηχανισμοί που απαιτούνται για την εφαρμογή των δράσεων των κοινωνικών εταιρών σε εφαρμογή του άρθρου 5, παρ.3 του Καν. 1081/06 δημόσιες συμβάσεις, κρατικές ενισχύσεις, ίσες ευκαιρίες, διαχειριστική επάρκεια των δυνητικών δικαιούχων των ΠΕΠ κ.λπ.).
- ο Προβλέπουν νέα / σύγχρονα μέσα χρηματοοικονομικής τεχνικής (σύμφωνα με το άρθρο 44 του Καν.1083/06).
- ο Οριοθετούν σαφώς τις προϋποθέσεις για τα έργα που η εκτέλεσή τους γίνεται σε δύο προγραμματικές περιόδους (έργα γέφυρες).

Από την επισκόπηση των ΣΕΕ και ΣΔΕ διαπιστώνονται τα εξής βασικά σημεία:

- ο Επιχειρείται εξορθολογισμός της διάρθρωσης και των αρμοδιοτήτων των μηχανισμών, με επιμερισμό και σαφήνεια στη διατύπωση των αρμοδιοτήτων τους και με κεντρικό, σαφή και αυστηρό συντονισμό, το οποίο θα δημιουργήσει τις συνθήκες μικρότερης επιβάρυνσης των συστημάτων, με θετικά αποτελέσματα στην αποτελεσματική και αποδοτική εφαρμογή του Προγράμματος.
- ο Η μείωση του αριθμού των δικαιούχων / φορέων υλοποίησης, με παράλληλη ενδυνάμωση της ικανότητάς τους, θεωρείται θετική παράμετρος για τα συστήματα εφαρμογής του Προγράμματος.
- ο Ο προγραμματισμός δημιουργίας / λειτουργίας συντονιστικών μηχανισμών για δράσεις που άπτονται σημαντικών εθνικών και κοινοτικών πολιτικών δημιουργεί τις προοπτικές ορθολογικής, αποτελεσματικής και ολοκληρωμένης αναπτυξιακής παρέμβασης στην Χωρική Ενότητα.
- ο Η δυνατότητα που διαφαίνεται και, αφορά στη σύνδεση του υπάρχοντος συστήματος εφαρμογής με το νέο, δημιουργεί θετικές προοπτικές έγκαιρης ενεργοποίησης του νέου, αν και πρέπει να ληφθεί υπόψη η για δύο έτη ακόμη «υπερφόρτωση» του υπάρχοντος συστήματος από την υλοποίηση του Προγράμματος της περιόδου 2000-2006.
- ο Οι διαδικασίες σχεδιασμού, η σύνθεση και οι αρμοδιότητες της Επιτροπής Παρακολούθησης, καθώς και οι αρμοδιότητες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σε σχέση με εκείνες του Κράτους-Μέλους ή/και της Περιφέρειας, προάγουν και ενδυναμώνουν την εταιρική σχέση.

3.8.8. Η συμβολή της εκ των προτέρων αξιολόγησης στην εκτίμηση της χωρικής διάστασης του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου

ΠΕΠ Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου: Το Πρόγραμμα ενσωματώνει συγκεκριμένη «χωρική διάσταση», καθώς λαμβάνεται υπόψη κατά το αρχικό στάδιο του σχεδιασμού, αναλύεται διεξοδικά μέσω της Ενότητας 1 και συγκεκριμένα της υποενότητας 2.5.1. «Η χωρική διάσταση των περιφερειακών ανισοτήτων».

Ειδικότερα:

- Αναλύονται, σε περιφερειακό επίπεδο, οι ανισότητες όπως αποτυπώνονται στα πληθυσμιακά μεγέθη, στο ΑΕΠ, στη συγκέντρωση των οικονομικών δραστηριοτήτων
- Προσδιορίζονται οι διαφοροποιήσεις που υφίστανται στις ορεινές, ημιορεινές και πεδινές περιοχές
- Υπογραμμίζονται όλα τα δεδομένα που αφορούν τη βιώσιμη αστική ανάπτυξη και τέλος,
- Με δεδομένη τη νησιωτικότητα και τις αναπτυξιακές ιδιαιτερότητες που αυτή ορίζει σημειώνονται ιδιαίτερα τα θέματα που αφορούν τα μικρά νησιά σε επίπεδο Χωρικής Ενότητας Κρήτης – Νήσων Αιγαίου.

Περιφέρεια Κρήτης: Η χωρική θεώρηση έχει συμπεριληφθεί σε αντίστοιχη ενότητα στο Περιφερειακό Πρόγραμμα στο πλαίσιο της οποίας γίνεται προσπάθεια ανάλυσης των ορεινών και αγροτικών δεδομένων που προσδιορίζουν και τις ενδοπεριφερειακές ανισότητες στην Περιφέρεια Κρήτης. Ως προς την αστική ανάπτυξη αναφέρονται οι ολοκληρωμένες παρεμβάσεις αστικού τύπου ενώ γίνεται εκτεταμένη αναφορά στη βιώσιμη αστική ανάπτυξη. Σημειώνεται ότι τόσο η αστική ανάπτυξη όσο και η ανάπτυξη ορεινών και αγροτικών περιοχών αποτελούν διακριτούς στόχους (ειδικοί στόχοι) της Περιφέρειας για την 4^η προγραμματική περίοδο.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: Από την εξέταση της αντίστοιχης ενότητας του Επιχειρησιακού Προγράμματος, διαπιστώνεται ότι γίνεται μια προσπάθεια προσδιορισμού κάποιων περιοχών στην Περιφέρεια, με ιδιαίτερα χωρικά χαρακτηριστικά, κυρίως γεωφυσικά και δημογραφικά, τα οποία αναφέρονται στην αστικότητα, στην ορεινότητα, στην αραιοκατοίκηση και στον αγροτικό χαρακτήρα, σε επίπεδο Δημοτικού Διαμερίσματος. Παράλληλα, προσδιορίζονται, τα μικρά νησιά (με πληθυσμό μικρότερο των 3.100 κατοίκων), ως περιοχές ιδιαίτερων παρεμβάσεων.

Τα χαρακτηριστικά αυτά των συγκεκριμένων τύπων περιοχών, μπορούν σε ένα βαθμό να προσδιορίσουν και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των Δημοτικών Διαμερισμάτων και νησιών και ως εκ τούτου και τις ανάγκες τους για άμβλυνση των ενδοπεριφερειακών / διανομαρχιακών-διανησιωτικών ανισοτήτων, ο οποίος είναι και ένας από τους Στρατηγικούς Στόχους της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου.

Απαιτείται όμως τυπολογία των περιοχών αυτών, έτσι ώστε να προσδιορισθούν συγκεκριμένες υποπεριοχές, ευρύτερες των ΟΤΑ, με συγκεκριμένα ομοειδή χαρακτηριστικά, προς την κατεύθυνση ανάδειξης των οικιστικών κέντρων με αστικές λειτουργίες και λειτουργικής διασύνδεσης αυτών των κέντρων με περιοχές ιδιαίτερων αναπτυξιακών και χωρικών χαρακτηριστικών, προκειμένου να προσδιορισθούν οι αναγκαίες παρεμβάσεις. Αυτό εξ άλλου αναφέρεται και στο Πρόγραμμα της Περιφέρειας, με τον προσδιορισμό κατάλληλων κριτηρίων, όσον αφορά στις ολοκληρωμένες παρεμβάσεις Αστικής και Αγροτικής αναγέννησης.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Η χωρική προσέγγιση του προγράμματος εστιάζεται στην έννοια της νησιωτικότητας και συγκεκριμένα στην λογική μικρών – μεγάλων νησιών επιχειρώντας μια κατηγοριοποίηση των νησιών σε δυο ταχύτητες από πλευράς ανάπτυξης και αντιμετώπισης των σχετικών αδυναμιών και αναγκών με διαφοροποιημένη προσέγγιση.

Η ως άνω χωρική προσέγγιση αναφέρεται στα ανεπτυγμένα οικονομικά και διοικητικά νησιά / κέντρα, στα οποία πραγματοποιήθηκαν σημαντικές παρεμβάσεις στις προηγούμενες προγραμματικές περιόδους και υφίσταται τώρα η ανάγκη του ποιοτικού άλματος τόσο σε διοικητικό, όσο και σε οικονομικό επίπεδο.

Στα μικρότερα νησιά, στα οποία οι παρεμβάσεις που πραγματοποιήθηκαν ήταν μικρής κλίμακας και αποτελέσματος και στα οποία υπάρχει ακόμη ευρύ πεδίο για ενέργειες, που θα οδηγήσουν στην οικονομική και κοινωνική ενδοπεριφερειακή σύγκλιση.

3.8.9. Μεγιστοποίηση της Κοινοτικής Προστιθέμενης Αξίας (ΚΠΑ)

Η εκτίμηση της ΚΠΑ στο Επιχειρησιακό Πρόγραμμα μετά το έτος 2006 θα πρέπει να ικανοποιεί τα παρακάτω κριτήρια και υποκριτήρια (γίνεται συνοπτική ποιοτική εκτίμηση και αναφορά):

1. Προστιθέμενη Αξία Συνοχής:

- ο Διαμορφώνεται μακρόπνοη περιφερειακή αναπτυξιακή στρατηγική, σε συνέργια με την αντίστοιχη εθνική (συνεκτιμώμενων των επιμέρους τομεακών πολιτικών), με διακριτούς μεσοπρόθεσμους στόχους για το τέλος της νέας επταετούς προγραμματικής περιόδου.
- ο Αναδεικνύεται συμβολή του Προγράμματος στη μείωση των οικονομικών και κοινωνικών ανισοτήτων διαπεριφερειακά και ενδοπεριφερειακά και συνεισφορά στην οικονομική

- ανάπτυξη (λ.χ. δημιουργία ή διατήρηση απασχόλησης, δραστηριότητες Έρευνας και Ανάπτυξης κλπ),
- ο Το ΠΕΠ συνεισφέρει στην ΚΠΑ σε πεδία όπως η αύξηση του Α.Ε.Π., οι επενδύσεις και η απασχόληση, λόγω της εφαρμογής του σε Περιφέρειες Στόχου 1, ενώ οι παρεμβάσεις του Στόχου 2 συνεισφέρουν σε περισσότερο ποιοτικές διαστάσεις της Προστιθέμενης Αξίας.
 - ο Ενσωματώνεται το περιβαλλοντικό κεκτημένο, που οριοθετούν οι οδηγίες της Ε.Ε και η Στρατηγική του Γκέτεμποργκ.
2. Πολιτική Προστιθέμενη Αξία:
- ο Προωθείται βελτίωση της διακυβέρνησης, μέσω της αξιοποίησης της διαμορφωθείσας στο πλαίσιο της εθνικής διαμόρφωσης μιας εταιρικής σχέσης με την ευρεία συμμετοχή των τοπικών και περιφερειακών αρχών, των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, στη φάση του προγραμματισμού και με την ουσιαστική αξιοποίηση των επιμέρους προτάσεων της εκ των προτέρων αξιολόγησης καθ' όλη τη διάρκεια της κατάρτισης του Προγράμματος.
3. Προστιθέμενη Αξία της Πολιτικής:
- ο Επιτυγχάνεται σημαντική οικονομική προστιθέμενη αξία -από την άποψη της προσθετικότητας και της αύξησης της αποδοτικότητας κεφαλαίου (μόχλευση) στις Περιφέρειες του Στόχου 1 (κατ' αναλογία της μεθοδολογία του ΕΣΠΑ, Ενότητα 7.1, Πίνακας 14) και, κατ' επέκταση και στο Ν. Αιγαίο, ως Περιφέρειας του Στόχου 1).
 - ο Προβλέπεται και πωθείται η δημιουργία ευνοϊκών συνθηκών για την κινητοποίηση πρόσθετων πόρων από ιδιωτικά κεφάλαια μέσω της αξιοποίησης Συνολικών Επιχορηγήσεων, συμπεριλαμβανομένων δράσεων στο πλαίσιο των Προτύπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης κ.λπ.
 - ο Σε ορισμένες παρεμβάσεις, προβλέπεται μεταφορά διεθνώς επιτυχημένων πρακτικών στις εσωτερικές / περιφερειακές πολιτικές και πρακτικές.
4. Επιχειρησιακή Προστιθέμενη Αξία:
- ο Στην ΚΠΑ συμβάλλουν σημαντικά τα Συστήματα Επιτελικής Εποπτείας (Σ.Ε.Ε.) και τα Συστήματα Διαχείρισης και Ελέγχου (Σ.Δ.Ε.), τα οποία καλύπτουν όλα τα στάδια εφαρμογής του Προγράμματος (Σχεδιασμού, ανάλυσης, διαμόρφωσης της στρατηγικής, προγραμματισμού και χρηματοδότησης, διαβούλευσης, χρηματοδοτικής κατανομής, παρακολούθησης και αξιολόγησης).
 - ο Με τα Σ.Ε.Ε. αναδεικνύεται η εταιρική σχέση ως θεμελιώδης αρχή προγραμματισμού στο πλαίσιο των παρεμβάσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων,
5. Ενσωμάτωση-διάχυση της Προστιθέμενης Αξίας:
- ο Ανταλλαγή εμπειριών και διάδοση καλών πρακτικών.
 - ο Καλλιέργεια της «μάθησης» και προαγωγή της καινοτομίας σε συνδυασμό με τη διάδοση νέων τεχνολογιών με στόχο την παραγωγή οικονομικού και κοινωνικού οφέλους «αξίας»⁵¹.

3.9. Αειφόρος ανάπτυξη – Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση

Για τη διαμόρφωση των Αξόνων Προτεραιότητας του ΕΠ λήφθηκαν υπόψη οι εισηγήσεις των Εκ των προτέρων αξιολογητών καθώς και των μελετητών της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης. Τα αποτελέσματα της ΣΜΠΕ και της διαβούλευσης θα ενσωματωθούν στο Πρόγραμμα πριν την οριστική του έγκριση.

3.10. Ενσωμάτωση της οριζόντιας διάστασης της ισότητας των φύλων

Λαμβάνοντας υπόψη το πλαίσιο του Άρθρου 16 του Καν. 1083/2006 αναφορικά με την Ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών και μη διάκριση, καθώς και την προσέγγιση του Γενικού Στόχου 11 του ΕΣΠΑ, το παρόν Επιχειρησιακό Πρόγραμμα διασφαλίζει:

- την προώθηση της ισότητας των φύλων με συγκεκριμένες δράσεις τις οποίες περιλαμβάνει.
- ο την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στο σύνολο των παρεμβάσεων του.
- ο καθώς και την μη διάκριση εξαιτίας της φυλής η της εθνοτικής καταγωγής, της θρησκείας η των πεποιθήσεων, της ύπαρξης αναπηρίας, της ηλικίας η του γενετήσιου προσανατολισμού, με συγκεκριμένες δράσεις τις οποίες περιλαμβάνει.

Για την προαγωγή της ισότητας των φύλων και την επίτευξη των στόχων του Επιχειρησιακού Προγράμματος στον τομέα αυτό πρόκειται να δεσμευτεί με τον προσφορότερο δυνατό τρόπο συγκεκριμένο ποσοστό από τον προϋπολογισμό του προγράμματος. Το ποσοστό αυτό θα καθορισθεί με απόφαση της Επιτροπής Παρακολούθησής του.

⁵¹ λ.χ. σε συνδυασμό καινοτόμων παρεμβάσεων, βλ. Στρατηγικό Σχέδιο ανάπτυξης της Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ, 2^ο Σχέδιο, Ιανουάριος 2007.

Περαιτέρω, η προσέγγιση της ισότητας των ευκαιριών στο πλαίσιο του παρόντος ΠΕΠ, δεν εξαντλείται στην εφαρμογή συγκεκριμένων δράσεων, αλλά αντίθετα όλες οι πολιτικές και δράσεις κινητοποιούνται προκειμένου να επιτευχθεί η ισότητα. Τούτο σημαίνει ότι τα θέματα ισότητας αποτελούν ενδογενή συστατικά στοιχεία του προγραμματισμού του ΠΕΠ, από την αρχική ανάλυση και τη διαμόρφωση στρατηγικής έως την τελική αξιολόγηση, ενώ ενσωματώνονται στο σχεδιασμό και εφαρμογή όλων των αξόνων, δράσεων και προτεραιοτήτων κάθε παρέμβασης.

Η εφαρμογή της πολιτικής ισότητας των φύλων διαπνέει όλους τους άξονες του Προγράμματος. Μεταξύ άλλων, περιλαμβάνει ενίσχυση της απασχόλησης των γυναικών και προώθηση της ισότιμης πρόσβασης σε αυτήν, τη λήψη ειδικών μέτρων για την αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, κ.λπ.

Πρόσθετες πολιτικές για την προώθηση της ισότητας των φύλων και των ευκαιριών θα αποτελέσουν η ενθάρρυνση των κοινωνικών εταίρων και των επιχειρήσεων να αναπτύξουν πρωτοβουλίες υπέρ της ισότητας των φύλων, η προαγωγή προγραμμάτων για την ισότητα των φύλων στο χώρο εργασίας, η δημιουργία κινήτρων στις επιχειρήσεις για την ανάπτυξη ενδο-επιχειρησιακών δομών υποστήριξης των γυναικών και συμφιλίωσης του οικογενειακού και εργασιακού βίου, και η συμμετοχή των κοινωνικοοικονομικών εταίρων στην υλοποίηση δράσεων υπέρ της ισότητας των φύλων στην εργασία. Ιδιαίτερη έμφαση θα δοθεί στην ενημέρωση και ευαισθητοποίηση εργαζομένων και διευθυντικών στελεχών σε θέματα ισότητας και ενσωμάτωση της έννοιας της ισότητας στις διοικητικές πρακτικές.

Όσον αφορά πολιτικές που θα προωθούν τη γυναικεία επιχειρηματικότητα, πέραν της ενίσχυσης για τη δημιουργία νέων επιχειρήσεων από γυναίκες, ιδιαίτερη βαρύτητα θα πρέπει να δοθεί και στην προετοιμασία, ωρίμανση και υποστήριξη των επιχειρήσεων αυτών κατά τη διάρκεια λειτουργίας τους, ώστε να αντιμετωπιστεί η χρονικά περιορισμένη βιωσιμότητα που παρατηρείται στις επιχειρήσεις που δημιουργούνται από γυναίκες.

Τα παραπάνω θέματα προβλέπεται να διατρέχουν οριζόντια όλο το φάσμα των συντελεστών προετοιμασίας, υλοποίησης, παρακολούθησης και αξιολόγησης του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης-Νήσων Αιγαίου (στο βαθμό που εμπίπτουν στο πλαίσιο αρμοδιοτήτων των οργάνων διοίκησης και διαχείρισης του Προγράμματος) και σε συντονισμό με το σχετικό Ε.Π. «Ανθρώπινοι Πόροι».

Στο πλαίσιο του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης - Νήσων Αιγαίου θα αξιοποιηθούν μεταξύ άλλων πρωτοβουλίες που αφορούν στη θέσπιση πλαισίου που ενισχύουν την αρχή της μη-διάκρισης, όπως λ.χ. μείωση χάσματος στις αμοιβές, άρση των εμποδίων στην επαγγελματική εξέλιξη, διασφάλιση υγιεινής και ασφάλειας στην εργασία, καθώς και λοιπά μέτρα, όπως μέτρα συμβατότητας επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων, που θα παροτρύνουν τις γυναίκες να ενταχθούν και να παραμείνουν στην αγορά εργασίας, ώστε να αυξηθεί το συνολικό ποσοστό απασχόλησης της χώρας.

3.11. Διαδικασία σχεδιασμού στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης

Γενικά: Σε εφαρμογή της οριζόντιας οδηγίας του ΥΠΟΙΟ, ακολουθήθηκε και από τις τρεις (3) Περιφέρειες της χωρικής ενότητας ανοιχτή κοινωνική διαβούλευση, η οποία διήρκεσε περίπου 15 μήνες. Η κινητοποίηση των κοινωνικών εταίρων και της αυτοδιοίκησης ήταν συνολική και μπορεί να εκτιμηθεί ως αποτελεσματική. Η διαβούλευση στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης ακολούθησε συγκεκριμένο πλαίσιο, το οποίο προδιαγράφηκε από τα ακόλουθα έγγραφα:

1. Την 23681/ΕΥΣΑΠ 82/04.06.2004 1η εγκύκλιο του ΥΠ.ΟΙ.Ο.
2. Την 42154/ΕΥΣΑΠ 1861/24.10.2004 2η εγκύκλιο του ΥΠ.ΟΙ.Ο.
3. Την 3794/31.05.2006 3η εγκύκλιο του ΥΠ.ΟΙ.Ο.
4. Την ΕΥΣΑΠ 2545/28.07.2006 1η Τεχνική Οδηγία του ΥΠ.ΟΙ.Ο.

Στο πλαίσιο της Εγκυκλίου 2, προετοιμάσθηκαν «αναπτυξιακά προγράμματα» για κάθε Περιφέρεια τα οποία τέθηκαν σε δημόσιο διάλογο, μέσω ημερίδων, συναντήσεων εργασίας και Περιφερειακών Αναπτυξιακών Συνεδρίων (Μάιος-Ιούλιος 2005). Ταυτόχρονα, συγκροτήθηκαν σε κάθε Περιφέρεια «Ομάδες Σχεδιασμού Προγραμμάτων» (ΟΣΠ), ενώ στο επίπεδο της χωρικής ενότητας λειτουργήσε σε συνεργασία και υπό την καθοδήγηση του ΥΠΟΙΟ, Ομάδα Σχεδιασμού με εκπροσώπους των επιμέρους ΟΣΠ, με λειτουργίες συντονιστικού / καθοδηγητικού οργάνου, κυρίως ως προς την στρατηγική και επιχειρησιακή συνέπεια του ΠΕΠ Κρήτης - Νήσων Αιγαίου με τον σχεδιασμό σε επίπεδο διοικητικής Περιφέρειας.

Περιφέρεια Κρήτης: Στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης και, με στόχο την επίτευξη ενός ορθολογικού σχεδιασμού για το Ε.Π. Κρήτης της περιόδου 2007-2013 με τη μεγαλύτερη δυνατή συμβολή, συνδρομή, συμμετοχή και ευαισθητοποίηση των κοινωνικών εταίρων, η Περιφέρεια Κρήτης προχώρησε σε μια εκτεταμένη κινητοποίηση των φορέων και των πολιτών της Κρήτης μέσα από συστηματικές συμμετοχικές διαδικασίες.

Έτσι, η ευρεία διαβούλευση για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό που ξεκίνησε το 2004 και βρίσκεται σε εξέλιξη, μπορεί να συνοψιστεί ως εξής :

- Το Δεκέμβριο του 2004 η Περιφέρεια Κρήτης παρουσίασε μια πρώτη δομή των προτάσεων της για το Σχέδιο Ανάπτυξης και διατύπωσε τις βασικές προτεραιότητες για την ανάπτυξη της. Το κείμενο αυτό παρουσιάστηκε κατά τη Συνεδρίαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Κρήτης στις 20 Δεκεμβρίου 2004 και έγινε εκτενής συζήτηση πάνω στον αναπτυξιακό προγραμματισμό 2007-2013.
- Το Φεβρουάριο του 2005 διατυπώθηκε από την Περιφέρεια Κρήτης ένα συνεκτικό κείμενο με Προτάσεις για τη σύνταξη των κατευθύνσεων Εθνικής Στρατηγικής Ανάπτυξης 2007-2013, στο πλαίσιο της στρατηγικής που προσδιόρισε το Περιφερειακό Συμβούλιο.
- Παράλληλα, ξεκίνησαν οι διεργασίες για τη διεξαγωγή του Αναπτυξιακού Συνεδρίου της Περιφέρειας με εκτεταμένη διαβούλευση με οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους.
- Από τον Ιανουάριο του 2005, ξεκίνησε η υλοποίηση μιας σειράς Αναπτυξιακών Συνεδρίων ανά Νομό με τη συμμετοχή της Περιφέρειας Κρήτης.
- Τον Ιούλιο του 2005, πραγματοποιήθηκε το Αναπτυξιακό Συνέδριο Κρήτης με ευρεία συμμετοχή φορέων από την Κρήτη και το απόδημο κρητικό στοιχείο και διατυπώθηκε συνοπτικό και συνεκτικό κείμενο Συμπερασμάτων.
- Παράλληλα με τη διοργάνωση ενημερωτικών Ημερίδων για τους Φορείς της Κρήτης, η Περιφέρεια Κρήτης συμμετείχε ενεργά στα Εθνικά Αναπτυξιακά Συνέδρια που οργανώθηκαν τον Ιούλιο και το Δεκέμβριο του 2005.
- Σε συνέχεια των προαναφερομένων διαδικασιών διαβούλευσης η Περιφέρεια Κρήτης τον Μάρτιο του 2006 συγκέντρωσε κατά τρόπο τυποποιημένο απόψεις – προτάσεις από τους τοπικούς – νομαρχιακούς και περιφερειακούς φορείς, για έργα που κρίνουν ως σκόπιμα για υλοποίηση κατά την 4^η Προγραμματική Περίοδο.
Στόχος της Περιφέρειας ήταν η περαιτέρω εξειδίκευση και προσδιορισμός των αναγκαίων αναπτυξιακών πρωτοβουλιών ως επιστέγασμα των μέχρι τότε διεργασιών.
- Η Συγκρότηση της Ομάδας Σχεδιασμού προγράμματος τον Μάιο του 2006, έδωσε νέα ώθηση στον όλο αναπτυξιακό Σχεδιασμό, με διατύπωση ,πλέον, συνεκτικών κειμένων για το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα Κρήτης 2007-2013, με τη σύμπραξη του Συμβούλου Κατάρτισης και του Συμβούλου της εκ των προτέρων αξιολόγησης.
- Πραγματοποιήθηκαν πολυάριθμες κοινές συνεδριάσεις της ΟΣΠ με τους επικεφαλής των Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων, των ΟΤΑ, των Πανεπιστημιακών και Ερευνητικών Ιδρυμάτων, των Επιμελητηρίων και άλλων φορέων της Κρήτης και μελετήθηκαν εμπειριστατωμένα τα συμπεράσματα του 3^{ου} και του 4^{ου} Εθνικού Αναπτυξιακού Συνεδρίου (Ιούνιος και Οκτώβριος 2006)
- Έτσι, διατυπώθηκε μια σειρά διαδοχικών προσχεδίων Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2007-2013 σε συμφωνία εκάστοτε με τις εγκυκλίους του Υπουργείου Οικονομίας & Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ) και σε πλήρη συμβατότητα με το κείμενο ΕΣΠΑ.
- Το σχέδιο Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης 2007-2013 όπως διαμορφώθηκε, τέθηκε προς δημόσια διαβούλευση κατά την Συνεδρίαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Κρήτης στα Χανιά στις 3 Αυγούστου 2006.
- Στη συνέχεια, και αφού υποβλήθηκε το κείμενο αυτό στο Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ), συνεχίστηκε η διαβούλευση και συνεργασία με το Υπουργείο Οικονομίας & Οικονομικών (ΥΠΟΙΟ) και τα Υπουργεία που εκφράζουν τομεακές πολιτικές, προκειμένου να διαμορφωθεί τελικά ένα κείμενο Επιχειρησιακού Σχεδίου συμβατό με όλες τις αναπτυξιακές πολιτικές.

Το τελικό αυτό κείμενο συζητήθηκε κατά τη Συνεδρίαση του Περιφερειακού Συμβουλίου Κρήτης στις 11 Δεκεμβρίου 2006 και έγινε αποδεκτό ως προς τη στρατηγική του, τους άξονες προτεραιότητας και την κατανομή των πόρων. Ήδη δε, μέσα από συνεχείς διαβουλεύσεις, αποτελεί συστατικό στοιχείο για τη διατύπωση του ΠΕΠ της Χωρικής Ενότητας Κρήτης και Νήσων Αιγαίου.

Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου: Η διαδικασία προετοιμασίας του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος, περιελάμβανε την πραγματοποίηση δύο θεματικών συναντήσεων και ενός αναπτυξιακού συνεδρίου, με την συμμετοχή τοπικών φορέων, κοινωνικών εταίρων, πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και επιχειρηματικού κόσμου.

Η θεματολογία των θεματικών συναντήσεων έλαβε χώρα και κάλυψε τις εξής ενότητες :

Πάρος 05.05.2005

- ✓ Τουρισμός – Πολιτισμός
- ✓ Νέα Οικονομία – Κοινωνία της γνώσης

Ρόδος 17-18.05.2005

- ✓ Μεταφορές - Επικοινωνίες
- ✓ Ανταγωνιστικότητα
- ✓ Υψηλή Τεχνολογία

Σύρος 10.06.2005

- ✓ Περιβάλλον
- ✓ Ανθρώπινο δυναμικό

Οι παραπάνω ενότητες επιλέχθηκαν διότι αποτελούν τις βασικές συνιστώσες του πλαισίου εντός του οποίου θα κινηθούν οι προτεραιότητες της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου, ως Περιφέρειας κατηγορίας σταδιακής εισόδου (phasing-in) στο στόχο περιφερειακή ανταγωνιστικότητα και απασχόληση. Επιπλέον η θεματολογία αυτή αποτελεί τον βασικό κορμό της στρατηγικής, τόσο της Λισσαβόνας, όσο και του Göteborg.

Τα αναπτυξιακά αυτά συνέδρια προσέφεραν αξιόλογο υλικό, το οποίο καταγράφηκε και έγινε αντικείμενο επεξεργασίας με περιλήψεις και εντοπισμό των βασικών σημείων, αποτέλεσε δε κύρια εισροή ιδεών και θέσεων, που η ομάδα σχεδιασμού χρησιμοποίησε μεταξύ άλλων για την κατάρτιση της παρούσας πρότασης του Αναπτυξιακού Προγράμματος.

Τα περιεχόμενα αυτού του πίνακα λήφθηκαν υπόψη στην επιλογή των κυριότερων προτεραιοτήτων, στον βαθμό που επιτρέπουν οι περιορισμοί των εφαρμοστικών κοινοτικών κανονισμών και το μέγεθος των διατιθέμενων πόρων στο υπό κατάρτιση Αναπτυξιακό Πρόγραμμα.

Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου: Η κινητοποίηση / ενεργοποίηση και συμμετοχή του συνόλου του ανθρώπινου δυναμικού της Περιφέρειας και, κυρίως η συμμετοχή και συστράτευση στην αναπτυξιακή προσπάθεια των περιφερειακών και τοπικών κοινωνικών εταίρων και αυτοδιοικητικών φορέων, αποτέλεσε κυρίαρχη στρατηγική επιλογή και περιεχόμενο του κοινωνικού διαλόγου της Περιφέρειας.

Όσον αφορά στο σχεδιασμό του συνολικού Αναπτυξιακού Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, αλλά του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος της Περιφέρειας, το οποίο θα συγχρηματοδοτηθεί από το ΕΤΠΑ, υπήρξε μια ευρεία διαβούλευση με τους τοπικούς / περιφερειακούς φορείς η οποία συνοψίζεται στα εξής:

- Τον Δεκέμβριο του 2004 η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου παρουσίασε το πρώτο κείμενο-πρόταση στρατηγικού σχεδιασμού με τις Προγραμματικές κατευθύνσεις της Περιφέρειας για την περίοδο 2007-13.
- Η πρόταση παρουσιάστηκε και τέθηκε υπόψη του Περιφερειακού Συμβουλίου Βορείου Αιγαίου κατά τη 15η συνεδρίασή του στις 17.02.05.
- Στο πλαίσιο της στρατηγικής που προσδιόρισε το Περιφερειακό Συμβούλιο, για τη διεξαγωγή δημόσιας διαβούλευσης με τους τοπικούς φορείς των νησιών, απεστάλη προς όλους τους αρμόδιους περιφερειακούς, νομαρχιακούς και τοπικούς φορείς το Προγραμματικό Κείμενο, μαζί με ειδικά διαμορφωμένο ερωτηματολόγιο, για την καταγραφή των απόψεών τους σχετικά με την αναπτυξιακή στρατηγική σε τοπικό επίπεδο κατά τη νέα προγραμματική περίοδο. Παράλληλα, πραγματοποιήθηκαν ευρείες συσκέψεις ανά Νομό της Περιφέρειας στο διάστημα Μαρτίου – Απριλίου 2005, κατά τις οποίες συζητήθηκαν οι κατευθύνσεις σχεδιασμού του νέου Αναπτυξιακού Προγράμματος της Περιφέρειας για την περίοδο 2007-2013.
- Παράλληλα ξεκίνησε από την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου η διαδικασία σχεδιασμού και προετοιμασίας του Αναπτυξιακού Συνεδρίου της Περιφέρειας το οποίο πραγματοποιήθηκε στις 4 και 5 Ιουλίου 2005 στη Χίο.
- Μέσα από τις εισηγήσεις και την ευρεία συζήτηση των φορέων των νησιών της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, το Συνέδριο κατέληξε σε ένα Προγραμματικό Κείμενο με τις βασικές κατευθύνσεις και άξονες ανάπτυξης της Περιφέρειας κατά τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013.
- Σαν συνέχεια των παραπάνω διαδικασιών διαβούλευσης, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου στοχεύοντας να συγκεντρώσει τις απόψεις των τοπικών – νομαρχιακών και περιφερειακών φορέων για έργα (ή ενέργειες) που κρίνουν ως αναγκαία (ή αναγκαίες) στο πλαίσιο της 4ης Προγραμματικής Περιόδου, απέστειλε κατάλληλα διαμορφωμένο "Τεχνικό Δελτίο σκοπιμότητας /ετοιμότητας έργου ή ενέργειας".

- Η συμπλήρωση αυτών από τους τοπικούς φορείς έδωσε τη δυνατότητα στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου να συγκεντρώσει τις απόψεις τους για αναγκαία, κατ' αυτούς, έργα ή ενέργειες που θα εξειδικεύουν την αναπτυξιακή στρατηγική κάθε φορέα, έτσι όπως αυτή εκφράστηκε από την μέχρι τώρα διαδικασία.
- Η διαδικασία διαβούλευσης συνεχίστηκε με την διεξαγωγή από την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου ημερίδων ενημέρωσης των τοπικών φορέων στα μεγάλα νησιά της Περιφέρειας.
- Οι ημερίδες αυτές πραγματοποιήθηκαν στο διάστημα Φεβρουαρίου – Απριλίου 2006, στη Χίο, Μυρίνα, Μυτιλήνη, Βαθύ Σάμου και Άγιο Κήρυκο Ικαρίας.
- Στη συνέχεια, η Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, σε συνεργασία με τον Σύμβουλο Τεχνικής Υποστήριξης, επεξεργάστηκε το υλικό των υποβληθέντων Τεχνικών Δελτίων σε συνάρτηση με τα Ερωτηματολόγια στα οποία απάντησαν οι τοπικοί φορείς κατά την πρώτη φάση σχεδιασμού, έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια βάση δεδομένων η οποία θα αποτελέσει βασικό υποστηρικτικό υλικό για την οριστικοποίηση της τελικής Αναπτυξιακής Πρότασης του Βορείου Αιγαίου για τη Δ' Προγραμματική Περίοδο 2007-2013 που θα υποβληθεί από την Περιφέρεια στο ΥΠ.ΟΙ.Ο., σαν επιστέγασμα της όλης διαδικασίας του αναπτυξιακού σχεδιασμού σε Περιφερειακό επίπεδο.
- Παράλληλα, η Ομάδα Σχεδιασμού του Προγράμματος της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου, σε συνεργασία με το Σύμβουλο Τεχνικής Υποστήριξης στην βάση της 3ης Εγκυκλίου του ΥΠ.ΟΙ.Ο. και των τεχνικών οδηγιών που δόθηκαν από το ίδιο Υπουργείο προχώρησε στην κατάρτιση του Προγράμματος 2007-2013 του Βορείου Αιγαίου, αφού συνέλεξε και επεξεργάστηκε τα συμπληρωμένα ΤΔΕ αναγκαίων έργων, έτσι ώστε να διαφανούν οι τάσεις των τοπικών φορέων ως προς την άποψή τους για τις αναπτυξιακές ανάγκες της Περιφέρειας κατά τη νέα Προγραμματική Περίοδο.
- Με την ολοκλήρωση του πρώτου προσχεδίου του Προγράμματος 2007-2013 της Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου παρουσιάστηκαν και συζητήθηκαν κατά τη συνεδρίαση του Περιφερειακού Συμβουλίου, ως 27/7/2006, στη Χίο, τα κείμενα αυτά, τα οποία και εγκρίθηκαν, αφού ελήφθησαν υπόψη οι σχετικές παρατηρήσεις και προτάσεις.

4. Αξονες Προτεραιότητας

4.1. Αξονας Προτεραιότητας 1: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Κρήτης

Στόχοι του Άξονα - Γενική Επισκόπηση

Γενικός Στόχος: Η ανάπτυξη και ο εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της Περιφέρειας

Ο γενικός στόχος εξειδικεύεται στους ακόλουθους **ειδικούς στόχους**:

- ολοκλήρωση και αναβάθμιση του οδικού δικτύου περιφερειακού και τοπικού επιπέδου και των λιμένων της Περιφέρειας, με απώτερο σκοπό την περαιτέρω βελτίωση του επιπέδου προσβασιμότητας και ασφάλειας της κυκλοφορίας, βασικών παραμέτρων για τη βελτίωση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας και της αναβάθμισης της συνολικής ανταγωνιστικότητάς της.
- συμπλήρωση και αναβάθμιση των βασικών οδικών αρτηριών των αστικών κέντρων της Περιφέρειας με στόχο τη βελτίωση της ελκυστικότητας και λειτουργικότητας των πόλεων.

Ο Άξονας Προτεραιότητας 1 του ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου θα συμβάλλει:

Στη θεματική προτεραιότητα 5: «Ελκυστικότητα της Ελλάδας & των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης» και στον Γενικό στόχο 13: «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας» του ΕΣΠΑ.

Στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» του ΕΠΜ.

Στην ΚΣΚΓ 1: «Να γίνουν η Ευρώπη και οι Περιφέρειες της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση»
Στην ΟΚΓ 16: «Να επεκταθούν και να βελτιωθούν οι Ευρωπαϊκές υποδομές και να ολοκληρωθούν τα συμφωνηθέντα διασυνοριακά έργα προτεραιότητας»

Στους Γενικούς Στόχους του ΠΕΠ Κ-ΝΑ 1 και 7.

Ποσοτικοποιημένοι στόχοι και δείκτες

Δείκτες εκροών	Μονάδα μέτρησης	Πηγή/Έτος	Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Βελτίωση - κατασκευή οδών εκτός αυτοκινητοδρόμων και εθνικής οδοποιίας	χιλιόμετρα	ΝΑ Κρήτης / ΕΥΔ ΠΕΠ Κρήτης 2000-2006	13.347	158
Λιμένες που αναβαθμίζονται*	αριθμός	Λιμενικά Ταμεία, 2006	5	5
Δείκτες αποτελέσματος			Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Ποσοστό αναβάθμισης οδικού δικτύου**	%		-	6,8 %

* Κύριοι Λιμένες

** Η μέτρηση αφορά στα 124 βελτιούμενα χιλιόμετρα επαρχιακού δικτύου (από το σύνολο των 158 χλμ.) προς το υπάρχον επαρχιακό δίκτυο (1.800 χλμ.)

Αναμενόμενες επιπτώσεις

- Βελτίωση των συνδέσεων ζωνών με έντονη παραγωγικότητα του α' γενή τομέα με πύλες εξόδου της Περιφέρειας (λιμάνια, αεροδρόμια) ή αστικά κέντρα και τουριστικές περιοχές ευρείας κατανάλωσης.
- Βελτίωση της προσπελασιμότητας και της διασύνδεσης αναπτυσσόμενων τουριστικών ζωνών.
- Βελτίωση της προσπελασιμότητας, κυκλοφοριακή εξυγίανση και αισθητική αναβάθμιση των οδικών αρτηριών του αστικού ιστού των πόλεων της Κρήτης
- Βελτίωση των υποδομών και της δικτύωσης των περιφερειακών και τοπικών λιμανιών της Περιφέρειας με αποτέλεσμα την καλύτερη εξυπηρέτηση του επιβατικού κοινού (ημεδαποί και αλλοδαποί) και τη διακίνηση προϊόντων.
- Μείωση τροχαίων ατυχημάτων
- Ενίσχυση μακροπρόθεσμα της εσωτερικής συνοχής και της άρσης των ανισοτήτων στο εσωτερικό της Περιφέρειας (συμπεριλαμβανομένων και των ΟΤΑ) σε γεωγραφικούς και κοινωνικο-οικονομικούς όρους.

Ειδική στόχευση (σε όρους ομάδων-στόχων / τομέων / περιοχών / ειδικών εδαφικών μονάδων)

ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΣ

- Ο πληθυσμός και οι επισκέπτες της Περιφέρειας,
- Αγροτικές, τουριστικές, εμπορικές, κλπ, επιχειρήσεις,

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- Όλη η Περιφέρεια

Δράσεις- ενδεικτικές Κατηγορίες Πράξεων

Στο πλαίσιο αυτού του Άξονα Προτεραιότητας εντάσσονται έργα «περιφερειακής και τοπικής κλίμακας». Έργα εθνικής εμβέλειας ενταγμένα και στα Διευρωπαϊκά Δίκτυα, όπως η ολοκλήρωση και αναβάθμιση του ΒΟΑΚ και τμημάτων του ΝΟΑΚ, αλλά και η συμπλήρωση των λιμενικών εγκαταστάσεων του Λιμένα Ηρακλείου θα χρηματοδοτηθούν από το Τομεακό Ε. Π. «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας».

Κατηγορίες Παρέμβασης

(23) Περιφερειακές– Τοπικές Οδοί

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Κατασκευή νέων και βελτιώσεις υφισταμένων οδών περιφερειακής και τοπικής εμβέλειας.
- Έργα και μέτρα για την βελτίωση της ασφάλειας και των συνθηκών κυκλοφορίας των οδών.
- Διανοίξεις, αισθητικές αναβαθμίσεις στους οικισμούς και στις περιοχές με έντονες τουριστικές πιέσεις.

(30) Λιμένες

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Κατασκευή και Βελτίωση λιμενικών έργων.
- Δημιουργία ποιοτικών χερσαίων εγκαταστάσεων στα λιμάνια για την εξυπηρέτηση της επιβατικής και εμπορευματικής κίνησης.
- Έργα και Μέτρα ασφάλειας στα λιμάνια.
- Υποδομές και μέτρα για την προστασία του θαλάσσιου και λιμενικού περιβάλλοντος και την αποφυγή ρύπανσης.
- Εισαγωγή νέων τεχνολογιών τηλεματικής και διαχείρισης εμπορευματικής επιβατικής κίνησης (logistics)

Χρήση εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αστική ανάπτυξη – Συνεισφορά Ε.Τ.Επ. και Ε.Τα.Ε.

Θα εξετασθεί η δυνατότητα υποστήριξης από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, καθώς και του χρηματοδοτικού μέσου *Jessica*.

Ειδικά ζητήματα (Ρήτρα ευελιξίας 10% ΕΚΤ/ΕΤΠΑ, Διαχωρισμός πράξεων επιλέξιμων δυνάμει ΕΓΤΑΑ / ΕΤΑ)

Δεν προβλέπεται η χρήση της ρήτρας ευελιξίας. Ο διαχωρισμός πράξεων προσδιορίζεται μέσω των κριτηρίων της ενότητας 3.5.

Ειδικά θέματα (Κατάλογος Πόλεων, Ενδεικτικός Κατάλογος Μεγάλων Έργων, Καινοτόμες και Πιλοτικές Παρεμβάσεις).

Δεν προβλέπονται

Συμπληρωματικότητα / Συνάφεια με άλλες Δράσεις

Έργα που αφορούν υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (σε αγροτικές περιοχές) και τα Τομεακά Ε.Π: «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας», «Χωρική Συνεργασία», «Ψηφιακή Σύγκλιση» και «Περβάλλον –αιφόρος ανάπτυξη»

Καθεστώς Ενίσχυσης

Δεν προβλέπεται η χρήση καθεστώτων ενίσχυσης

4.2. Άξονας Προτεραιότητας 2: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου

Στόχοι του Άξονα - Γενική Επισκόπηση

Γενικός Στόχος: Βελτίωση της διασύνδεσης των νησιών της Περιφέρειας με τον ηπειρωτικό κορμό της χώρας, αλλά και η λειτουργική και χωρική διασύνδεση των νησιών μεταξύ τους, με παράλληλη ενδυνάμωση της προσπελασιμότητας από και προς τις εσωτερικές ζώνες των νησιών με τα διοικητικά, οικονομικά / παραγωγικά κέντρα των νησιών, καθώς και με τις πύλες εισόδου / εξόδου της Περιφέρειας (αεροδρόμια, λιμάνια).

Ο Γενικός Στόχος εξυπηρετείται / επιτυγχάνεται με την επίτευξη τριών **ειδικών στόχων** οι οποίοι αναφέρονται:

1. στη βελτίωση και επέκταση των λιμενικών υποδομών
2. στη βελτίωση και επέκταση της εθνικής οδοποιίας
3. στη βελτίωση και επέκταση του επαρχιακού / διαδημοτικού οδικού δικτύου

Ο Άξονας 2 του ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου θα συμβάλλει:

Στη θεματική προτεραιότητα 5: «Ελκυστικότητα της Ελλάδας & των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης» και στον Γενικό στόχο 13: «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας» και 14 «Ο ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας με γνώμονα την αειφορία» του ΕΣΠΑ.

Στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» του ΕΠΜ.

Στην ΚΣΚΓ 1: «Να γίνουν η Ευρώπη και οι Περιφέρειες της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση»

Στην ΟΚΓ 16: «Να επεκταθούν και να βελτιωθούν οι Ευρωπαϊκές υποδομές και να ολοκληρωθούν τα συμφωνηθέντα διασυνοριακά έργα προτεραιότητας»

Στους Γενικούς Στόχους του ΠΕΠ Κ-ΝΑ 1 και 7.

Ποσοτικοποιημένοι στόχοι και δείκτες

Δείκτες εκροών	Μονάδα μέτρησης	Πηγή / Έτος	Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Βελτίωση - κατασκευή εθνικής οδοποιίας	χλμ.	N/A B. Αιγαίου/Ενδιάμεση Αξιολόγηση ΠΕΠ Β. Αιγαίου 2000-2006	124	16
Βελτίωση - κατασκευή οδών εκτός αυτοκινητοδρόμων και εθνικής οδοποιίας	χλμ.	N/A B. Αιγαίου/Ενδιάμεση Αξιολόγηση ΠΕΠ Β. Αιγαίου 2000-2006	1.252	40
Λιμένες που αναβαθμίζονται	αριθμός	Λιμενικά Ταμεία, 2006	9	4
Δείκτες αποτελέσματος			Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Ποσοστό αναβάθμισης οδικού δικτύου	%		-	4
Παρεμβάσεις αναβάθμισης λιμένων επί των υφιστάμενων	%		-	44,4

Αναμενόμενες επιπτώσεις

1. Βελτίωση των συνδέσεων περιοχών με αγροτικές και μεταποιητικές δραστηριότητες με τις πύλες εξόδου της Περιφέρειας (κυρίως λιμάνια), τα αστικά κέντρα και τουριστικές περιοχές.
2. Βελτίωση της προσπελασιμότητας και της διασύνδεσης τουριστικών ζωνών με πύλες εισόδου / εξόδου.
3. Βελτίωση της προσπελασιμότητας και κυκλοφοριακή εξυγίανση των οδικών αρτηριών
4. Βελτίωση των υποδομών και της δικτύωσης των περιφερειακών και τοπικών λιμανιών της Περιφέρειας με αποτελέσματα, αφενός την καλύτερη εξυπηρέτηση του επιβατικού κοινού και, αφετέρου, τη διακίνηση προϊόντων.
5. Βελτίωση της ασφάλειας / μείωση τροχαίων ατυχημάτων.

6. Ενίσχυση μακροπρόθεσμα της εσωτερικής συνοχής και της άρσης των ανισοτήτων στο εσωτερικό της Περιφέρειας, συμβολή στην άμβλυση των προβλημάτων της νησιωτικότητας.

Ειδική στόχευση (σε όρους ομάδων-στόχων / τομέων / περιοχών / ειδικών εδαφικών μονάδων)

ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΣ

- Ο πληθυσμός και οι επισκέπτες της Περιφέρειας,
- Αγροτικές, τουριστικές, εμπορικές κλπ. επιχειρήσεις,

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- Όλη η Περιφέρεια

Δράσεις- ενδεικτικές Κατηγορίες Πράξεων

Οι προαναφερόμενοι στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας θα επιτευχθούν με την υλοποίηση των παρακάτω δύο βασικών κατηγοριών παρεμβάσεων.

(30) «Λιμένες»

Όσον αφορά στις λιμενικές υποδομές προβλέπεται να πραγματοποιηθούν παρεμβάσεις βελτίωσης των χερσαίων ή / και των θαλάσσιων υποδομών σε επιβατικά κυρίως λιμάνια των νησιών της Περιφέρειας για εκσυγχρονισμό ή / και επέκταση των εγκαταστάσεών τους, με σκοπό την αναβάθμιση της λειτουργικότητάς τους και την αύξηση της δυναμικότητάς τους.

Αφορά κυρίως έργα σε μικρής κλίμακας λιμενικές υποδομές και δημιουργία ή / και αναβάθμιση των χερσαίων εγκαταστάσεων για αύξηση της λειτουργικότητας των λιμένων της Περιφέρειας.

(22) «Εθνικές οδοί»

Σ' αυτή την κατηγορία μεταφορικών υποδομών προβλέπεται να πραγματοποιηθούν έργα συμπλήρωσης ή / και βελτίωσης του εθνικού οδικού δικτύου της Περιφέρειας, το οποίο συνδέει τουριστικές περιοχές με αστικά κέντρα ή / και με βασικά δίκτυα, ή / και με λιμενικές και αεροπορικές υποδομές, καθώς επίσης και παρακαμπτήριες οδοί αστικών ή ημιαστικών κέντρων. Θα υλοποιηθούν κυρίως έργα βελτίωσης και εφ' όσον απαιτείται για τη λειτουργικότητα των παρεμβάσεων, καθώς και δράσεις νέων χαραξέων.

(23) «Περιφερειακές – τοπικές οδοί»

Αφορά έργα κατασκευής ή / και βελτίωσης του επαρχιακού οδικού δικτύου της Περιφέρειας, το οποίο συνδέει οικιστικά σύνολα της Περιφέρειας με τουριστικούς / πολιτιστικούς πόρους, Δήμους ή / και Δημοτικά Διαμερίσματα με βασικά οδικά δίκτυα ή λιμάνια, καθώς και παρακαμπτήριες οδοί ημιαστικών κέντρων ή / και οικισμών. Θα έχουν προτεραιότητα έργα βελτίωσης και νέας χάραξης του αντίστοιχου οδικού δικτύου, με στόχο τη διασύνδεση των εσωτερικών ζωνών με οικιστικά και εμπορικά κέντρα.

Χρήση εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αστική ανάπτυξη – Συνεισφορά Ε.Τ.Επ. και Ε.Τα.Ε.

Θα εξετασθεί η δυνατότητα υποστήριξης από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων.

Ειδικά ζητήματα (Ρήτρα ευελιξίας 10% ΕΚΤ/ΕΤΠΑ, Διαχωρισμός πράξεων επιλέξιμων δυνάμει ΕΓΤΑΑ / ΕΤΑ)

Δεν προβλέπεται η χρήση της ρήτρας ευελιξίας. Ο διαχωρισμός πράξεων προσδιορίζεται μέσω των κριτηρίων της ενότητας 3.5.

Ειδικά θέματα (Κατάλογος Πόλεων, Ενδεικτικός Κατάλογος Μεγάλων Εργων, Καινοτόμες και Πιλοτικές Παρεμβάσεις).

Δεν προβλέπονται.

Συμπληρωματικότητα / Συνάφεια με άλλες Δράσεις

Έργα που αφορούν σε υποδομές και υπηρεσίες προσπελασιμότητας μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης (σε αγροτικές περιοχές) και τα Τομεακά Ε.Π: «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας» και «Χωρική Συνεργασία»

Καθεστώς Ενίσχυσης

Δεν προβλέπεται η χρήση καθεστώτων ενίσχυσης στον παρόντα Άξονα.

4.3. Άξονας Προτεραιότητας 3: Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Στόχοι του Άξονα - Γενική Επισκόπηση

Γενικός στόχος: Βελτίωση της προσπελασιμότητας και της ενεργειακής επάρκειας.

Μέσω των παρεμβάσεων του Άξονα στοχεύονται:

1. η βελτίωση των αεροπορικών και κυρίως των ακτοπλοϊκών συνδέσεων
2. η αναβάθμιση των υποδομών, κυρίως σε χώρους εξυπηρέτησης επιβατών.
3. η βελτίωση της σύνδεσης λιμανιών και αεροδρομίων με τα νησιωτικά κέντρα.
4. η αποσυμφόρηση αστικών κέντρων και η εξασφάλιση πρόσβασης σε φυσικούς και πολιτιστικούς χώρους.

Συνακόλουθα, οι **Ειδικοί στόχοι** του άξονα αφορούν:

1. στη βελτίωση των εγκαταστάσεων σε λιμάνια και αεροδρόμια της Περιφέρειας.
2. στην εξασφάλιση επάρκειας ενέργειας και Ενίσχυση επενδύσεων σε ανανεώσιμες πηγές ενέργειας.
3. στη βελτίωση των συνθηκών των οδικών μεταφορών.

Ο Άξονας 3 του ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου θα συμβάλλει:

Στη θεματική προτεραιότητα 5: «Ελκυστικότητα της Ελλάδας & των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης» και στον Γενικό στόχο 13: «Ανάπτυξη και εκσυγχρονισμός των φυσικών υποδομών και των συναφών υπηρεσιών του συστήματος μεταφορών της χώρας» και 14 «Ο ασφαλής ενεργειακός εφοδιασμός της χώρας με γνώμονα την αειφορία» του ΕΣΠΑ.

Στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» του ΕΠΜ.

Στην ΚΣΚΓ 1: «Να γίνουν η Ευρώπη και οι Περιφέρειες της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση»

Στην ΟΚΓ 11: «Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και ανάπτυξης» και στην ΟΚΓ 16: «Να επεκταθούν και να βελτιωθούν οι Ευρωπαϊκές υποδομές και να ολοκληρωθούν τα συμφωνηθέντα διασυνοριακά έργα προτεραιότητας»

Στους Γενικούς Στόχους του ΠΕΠ Κ-ΝΑ 1 και 7.

Ποσοτικοποιημένοι στόχοι και δείκτες:

Δείκτες εκροών	Μονάδα μέτρησης	Πηγή / Έτος	Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Βελτίωση – κατασκευή οδών εκτός αυτοκινητοδρόμων και εθνικής οδοποιίας	χιλιόμετρα	ΝΑ Ν. Αιγαίου / Ενδιάμεση Αξιολόγηση ΠΕΠ Ν. Αιγαίου 2000-2006.	1,582	28
Λιμένες που αναβαθμίζονται	αριθμός	Λιμενικά Ταμεία 2006	10	3
Μήκος υποβρύχιων καλωδίων	χιλιόμετρα	ΕΥΔ ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου, Υπουργείο Ανάπτυξης	87	89
Συνολική εγκατεστημένη ισχύς από ΑΠΕ και ΣΗΘΥΑ	MW	Υπουργείο Ανάπτυξης	20	30
Δείκτες αποτελέσματος			Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Αριθμός νησιών που διασυνδέονται με το ηπειρωτικό δίκτυο ενέργειας	αριθμός		-	6

Αναμενόμενες επιπτώσεις:

1. Αύξηση του συνολικού μόνιμου πληθυσμού και συγκράτηση των παραγωγικών ηλικιών
2. Άρση των αρνητικών επιπτώσεων της νησιωτικότητας
3. Προσέλκυση νέων επενδύσεων και επισκεπτών
4. Αύξηση ενεργειακής επάρκειας

Ειδική στόχευση (σε όρους ομάδων-στόχων / τομέων / περιοχών / ειδικών εδαφικών μονάδων)

ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΣ

- Ο πληθυσμός και οι επισκέπτες της Περιφέρειας,
- Αγροτικές, τουριστικές, εμπορικές κλπ. επιχειρήσεις,

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- Όλη η Περιφέρεια

Δράσεις- ενδεικτικές Κατηγορίες Πράξεων

(30) «Λιμένες»

Παρά το γεγονός ότι υπήρξε ικανή διάθεση πόρων για λιμενικές εγκαταστάσεις σε όλες τις προγραμματικές περιόδους (Α', Β' και Γ' ΚΠΣ), εν τούτοις η πληθώρα των αναγκών (48 κατοικημένα νησιά), σε συνδυασμό με την τεχνολογική εξέλιξη των μέσων θαλάσσιας μεταφοράς, δεν έχουν εξασφαλίσει την επάρκεια του συνόλου των λιμενικών εγκαταστάσεων, ούτε ως προς την εξυπηρέτηση των πλοίων, ούτε ως προς την εξυπηρέτηση των επιβατών, αλλά ούτε ως προς την ασφάλεια.

Προτεραιότητα θα δοθεί σε δράσεις που θα επικεντρώνονται σε χερσαίες εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτηση των επιβατών και των αλιέων, καθώς και σε δράσεις που θα εξασφαλίζουν την ασφάλεια των πλοίων.

(34) «Ηλεκτρισμός (TEN –E)»

Η ενεργειακή σύνδεση των μεγαλύτερων νησιών με το ηπειρωτικό δίκτυο (υποβρύχιο καλώδιο), αφ' ενός μεν εξασφαλίζει ενεργειακή επάρκεια κατά τη θερινή περίοδο, αφ' ετέρου δε αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για την επιτυχή υλοποίηση των δράσεων των θεματικών πεδίων 39, 40 και 42, του Άξονα.

Η διασύνδεση των Κυκλάδων αποτελεί έργο μείζονος σημασίας για τη μελλοντική τροφοδότησή τους, λόγω των υψηλών ρυθμών ανάπτυξης των φορτίων τους αλλά και των περιορισμένων δυνατοτήτων εγκατάστασης νέας τοπικής παραγωγής στα εν λόγω νησιά για περιβαλλοντικούς λόγους. Το προτεινόμενο για έργο αφορά τη διασύνδεση των νήσων Σύρου, Πάρου, Νάξου, Τήνου και Μυκόνου, με δυνατότητα επέκτασης μελλοντικά προς Μήλο για αξιοποίηση του γεωθερμικού της δυναμικού. Το έργο επιμερίζεται στα ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου, Στερεάς Ελλάδας, Αττικής, Δυτικής Ελλάδας και Πελοποννήσου.

(39) (40) (42) «Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας»

Δεδομένου ότι η χωρική ενότητα της Περιφέρειας ευνοεί την ανάπτυξη ήπιων μορφών ενέργειας, προβλέπεται η ενίσχυση επενδύσεων σε αιολική, ηλιακή και άλλες πηγές ενέργειας, εφ' όσον υλοποιηθεί η προβλεπόμενη στο θεματικό πεδίο 33 του Άξονα δράση.

(23) « Περιφερειακές / τοπικές οδοί»

Προτεραιότητα θα δοθεί στη σύνδεση αστικών κέντρων με πύλες εισόδου, καθώς και αστικών κέντρων με νέους τουριστικούς προορισμούς ή προορισμούς σημαντικού πολιτιστικού ή και οικολογικού ενδιαφέροντος.

(25) «Αστικές μεταφορές»

Αν και οι οικισμοί των μεγάλων νησιών δεν έχουν τον συγκοινωνιακό φόρτο των μεγαλουπόλεων της ενδοχώρας, εν τούτοις έχει αρχίσει να παρατηρείται μία αύξηση του συγκοινωνιακού φόρτου κατά την

θερινή περίοδο. Η εξασφάλιση αξιόπιστων αστικών μεταφορών θα βοηθήσει στην εφαρμογή περιοριστικών μέτρων στην κυκλοφορία των ΙΧ αυτοκινήτων.

(24) «Ποδηλατόδρομοι»

Προβλέπονται δράσεις μόνον για οικισμούς μεγάλων αστικών κέντρων και μόνον για πόλεις που η τοπογραφία τους το επιτρέπει.

Χρήση εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αστική ανάπτυξη – Συνεισφορά Ε.Τ.Επ. και Ε.Τα.Ε.

Στον άξονα συνεισφέρει το Ταμείο Συνοχής και θα εξεταστεί η δυνατότητα υποστήριξης από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, ενώ θα υπάρξει προσπάθεια χρήσης του χρηματοδοτικού εργαλείου JESSICA.

Ειδικά ζητήματα (Ρήτρα ευελιξίας 10% ΕΚΤ/ΕΤΠΑ, Διαχωρισμός πράξεων επιλέξιμων δυνάμει ΕΓΤΑΑ / ΕΤΑ)

Δεν προβλέπεται η χρήση της ρήτρας ευελιξίας. Ο διαχωρισμός πράξεων προσδιορίζεται μέσω των κριτηρίων της ενότητας 3.5.

Ειδικά θέματα (Κατάλογος Πόλεων, Ενδεικτικός Κατάλογος Μεγάλων Εργων, Καινοτόμες και Πιλοτικές Παρεμβάσεις).

Ο κατάλογος πόλεων θα τεκμηριωθεί μέσω σχετικής εμπειρογνομosύνης και δημόσιας διαβούλευσης. Σε γενικές γραμμές στον Άξονα δεν προβλέπονται καινοτόμες και πιλοτικές παρεμβάσεις.

Συμπληρωματικότητα / Συνάφεια με άλλες Δράσεις

Οι κυριότερες υποδομές προσπελασιμότητας για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου που αφορούν στα κομβικά λιμάνια και στα σημαντικά οδικά έργα θα χρηματοδοτηθούν από το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Ενίσχυση της Προσπελασιμότητας» με συγχρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής.

Καθεστώς Ενίσχυσης

Προβλέπεται η χορήγηση κρατικών ενισχύσεων στο πλαίσιο του νέου χάρτη περιφερειακών ενισχύσεων 2007-2013 για τις δράσεις του άξονα που αφορούν στην ενέργεια και στις τηλεπικοινωνίες.

4.4. Άξονας Προτεραιότητας 4: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα στην Περιφέρεια Κρήτης

Στόχοι του Άξονα - Γενική Επισκόπηση

Γενικός Στόχος: *Ενίσχυση των παραγωγικών επενδύσεων, προώθηση της καινοτομίας και αποτελεσματική αξιοποίηση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στην Περιφέρεια Κρήτης.*

Ο ανωτέρω γενικός στόχος εξειδικεύεται στους ακόλουθους **ειδικούς στόχους:**

1. υποστήριξη παραγωγικών επενδύσεων που συμβάλλουν στην αύξηση των εξαγωγών και στην μείωση της εισαγωγικής διείσδυσης
2. υποστήριξη επενδύσεων στον τομέα του τουρισμού που συμβάλλουν στην ποιοτική αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος και την επιμήκυνση της τουριστικής περιόδου
3. υποστήριξη των επιχειρήσεων προκειμένου να παράξουν υπηρεσίες και προϊόντα υψηλής προστιθέμενης αξίας και υψηλής τεχνολογίας
4. ενίσχυση των υποδομών των Ερευνητικών Ιδρυμάτων της Κρήτης με στόχο την παραγωγή νέας γνώσης και την εν συνεχεία μετατροπή της σε καινοτομικά προϊόντα, σε τομείς που ενδιαφέρουν τον παραγωγικό ιστό της Κρήτης, αλλά και της χώρας γενικότερα.

Ο Άξονας 4 του ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου θα συμβάλλει:

Στη θεματική προτεραιότητα 1: Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας και τους Γενικούς Στόχους 1: «Αύξηση της εξωστρέφειας και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων», 2: «Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας», 3: «Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας». Στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία και το Γενικό Στόχο: 5 «Ενίσχυση της Ε&Τ και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα αναδιάρθρωσης της Ελληνικής Οικονομίας και μετάβασης στην Οικονομία της γνώσης» και 6: «Η ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την ενσωμάτωση και τη συστηματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στους τομείς κοινωνικής και οικονομικής δραστηριοποίησης» του ΕΣΠΑ.

Στην προτεραιότητα 2 «Αύξηση της παραγωγικότητας, μέσα από την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στη λειτουργία των αγορών, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης.» και 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» του ΕΠΜ.

Στην ΚΣΚΓ 2: «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη»

Στις ΟΚΓ 7: «Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στον τομέα Έρευνας και Ανάπτυξης, ιδίως του Ευρωπαϊκού Χώρου της Γνώσης», 8 «Να διευκολυνθεί η καινοτομία», 9 «Να διευκολυνθεί η διάδοση και η πραγματική χρήση των ΤΠΕ και να οικοδομηθεί μια κοινωνία της Πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς», 10 «Να ενισχυθούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ευρωπαϊκής βιομηχανικής βάσης» και 15 «Να προωθηθεί μία περισσότερο επιχειρηματική νοοτροπία και να δημιουργηθεί περιβάλλον που να στηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)».

Στους Γενικούς Στόχους του ΠΕΠ Κ-ΝΑ 4 και 5.

Ποσοτικοποιημένοι στόχοι και δείκτες

Δείκτες εκροών	Μονάδα μέτρησης	Πηγή / Έτος	Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Επιχειρήσεις που θα ενισχυθούν από προγράμματα	Αριθμός	Μητρώο Επιχειρήσεων ΕΣΥΕ / 2003	51.160	130
Τουριστικές κλίνες που εκσυγχρονίζονται	Αριθμός	ΕΣΥΕ / 2005	143.480	10.500
Δείκτες αποτελέσματος	Μονάδα μέτρησης		Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Ποσοστό τουριστικών κλινών που εκσυγχρονίζονται	%	ΕΣΥΕ / 2005	-	7,3

Αναμενόμενες επιπτώσεις

1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσω της διεύρυνσης των αγορών και του τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού τους.
2. Προώθηση της καινοτομίας.
3. Ενθάρρυνση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, την διεύρυνση της παραγωγικής βάσης της περιφέρειας και την δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης.
4. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού τομέα.

Ειδική στόχευση (σε όρους ομάδων-στόχων / τομέων / περιοχών / ειδικών εδαφικών μονάδων)

ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΣ

- Μόνιμοι και προσωρινοί κάτοικοι της Περιφέρειας, επιχειρήσεις

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- Όλη η Περιφέρεια

Δράσεις - ενδεικτικές Κατηγορίες Πράξεων

Στο πλαίσιο αυτού του Άξονα Προτεραιότητας εντάσσονται κατηγορίες δράσεων συμπληρωματικές αυτών που χρηματοδοτούνται από τα Τομεακά Ε.Π «Επιχειρηματικότητα και Ανταγωνιστικότητα» και «Ψηφιακή Σύγκλιση». Ειδικότερα:

(02) «Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (συμπεριλαμβάνοντας υλικό εξοπλισμό, τεχνολογική εγκατάσταση και δίκτυα υπολογιστών υψηλής ταχύτητας που συνδέουν κέντρα έρευνών) και κέντρα αναγνωρισμένου κύρους σε εξειδικευμένη τεχνολογία.»

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Κατασκευή νέων και εκσυγχρονισμός κτιριακών εγκαταστάσεων εκπαιδευτικών και ερευνητικών ιδρυμάτων .
- Προμήθεια και εγκατάσταση σύγχρονου τεχνολογικού εξοπλισμού
- Ανάπτυξη κέντρων έρευνας –καινοτομίας και τεχνολογίας των εκπαιδευτικών δομών.

(08) «Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις»

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Ενίσχυση υφισταμένων επιχειρήσεων και δημιουργία νέων, στους τομείς της μεταποίησης, του τουρισμού, του εμπορίου και των υπηρεσιών, σύμφωνα με τα εκάστοτε ισχύοντα καθεστώτα ενίσχυσης .

Χρήση εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αστική ανάπτυξη – Συνεισφορά Ε.Τ.Επ. και Ε.Τα.Ε.

Θα εξεταστεί η δυνατότητα αξιοποίησης του χρηματοδοτικού μέσου Jeremie για την ανάπτυξη των ΜΜΕ.

Ειδικά ζητήματα (Ρήτρα ευελιξίας 10% ΕΚΤ/ΕΤΠΑ, Διαχωρισμός πράξεων επιλέξιμων δυνάμει ΕΓΤΑΑ / ΕΤΑ)

Δεν προβλέπεται η χρήση της ρήτρας ευελιξίας. Ο διαχωρισμός πράξεων προσδιορίζεται μέσω των κριτηρίων της ενότητας 3.5.

Ειδικά θέματα (Κατάλογος Πόλεων, Ενδεικτικός Κατάλογος Μεγάλων Εργων, Καινοτόμες και Πιλοτικές Παρεμβάσεις).

Δεν προβλέπονται.

Συμπληρωματικότητα / Συνάφεια με άλλες Δράσεις

Έργα που αφορούν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και στην προώθηση της ψηφιακής σύγκλισης σε αγροτικές περιοχές μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και τα Τομεακά Ε.Π: «Ψηφιακή Σύγκλιση» και «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα»

Καθεστώτα Ενίσχυσης

Προβλέπεται η χορήγηση κρατικών ενισχύσεων στο πλαίσιο του νέου χάρτη περιφερειακών ενισχύσεων 2007-2013 (ενδεικτικά, Κανονισμός 364/2004, Αναπτυξιακός Νόμος όπως θα ισχύσει, Κανόνας ήσσονος σημασίας όπως κάθε φορά ισχύει, λοιπά καθεστώτα προς έγκριση).

4.5. Άξονας Προτεραιότητας 5: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Στόχοι του Άξονα - Γενική Επισκόπηση

Γενικός στόχος άξονα: Διεύρυνση και εκσυγχρονισμός της επιχειρηματικής βάσης της Περιφέρειας

Ο γενικός στόχος του Άξονα Προτεραιότητας εστιάζεται στον εκσυγχρονισμό αλλά και στη διεύρυνση της επιχειρηματικής βάσης της Περιφέρειας, με έμφαση στις τοπικές ανάγκες και δυνατότητες για την επιτάχυνση της ανάπτυξης της Περιφέρειας και την αύξηση της ελκυστικότητας και της εξωστρέφειάς της, με ορθολογικά σχεδιασμένη συμπληρωματικότητα με τις παράλληλες αντίστοιχες δράσεις των Τομεακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων.

Η επίτευξη αυτού του Γενικού στόχου θα πραγματοποιηθεί με την αποτελεσματική επίτευξη των παρακάτω **ειδικών στόχων:**

1. Ενσωμάτωση νέων τεχνολογιών στην παραγωγική διαδικασία των επιχειρήσεων
2. Εκσυγχρονισμός της λειτουργίας των Επιχειρήσεων.

Ο Άξονας 5 του ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου θα συμβάλλει:

Στη θεματική προτεραιότητα 1: Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας και τους Γενικούς στόχους 2 «Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας», 3 «Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας» και στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία και τους Γενικούς στόχους: 5 «Ενίσχυση της Ε&Τ και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικό παράγοντα αναδιάρθρωσης της Ελληνικής Οικονομίας και μετάβασης στην Οικονομία της γνώσης» και 6 «Η ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την ενσωμάτωση και τη συστηματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στους τομείς κοινωνικής και οικονομικής δραστηριοποίησης» του ΕΣΠΑ.

Στην προτεραιότητα 2 «Αύξηση της παραγωγικότητας, μέσα από την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στη λειτουργία των αγορών, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης» και 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της Νοτιοανατολικής του ΕΠΜ.

Στην ΚΣΚΓ 2: «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη» και αναλυτικότερα με τις κατευθυντήριες γραμμές 1.2.2 «Διευκόλυνση της καινοτομίας και προώθηση της επιχειρηματικότητας» και 1.2.3 «Προώθηση της Κοινωνίας της Πληροφορίας για όλους»

Στις ΟΚΓ 8 «Να διευκολυνθεί η καινοτομία», 9 «Να διευκολυνθεί η διάδοση και η πραγματική χρήση των ΤΠΕ και να οικοδομηθεί μια κοινωνία της Πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς», 10 «Να ενισχυθούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ευρωπαϊκής βιομηχανικής βάσης» και 15 «Να προωθηθεί μία περισσότερο επιχειρηματική νοοτροπία και να δημιουργηθεί περιβάλλον που να στηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)».

Στους Γενικούς Στόχους του ΠΕΠ Κ-ΝΑ 4 και 5.

Ποσοτικοποιημένοι στόχοι και δείκτες:

Δείκτες εκροών	Μονάδα μέτρησης	Πηγή / Έτος	Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Επιχειρήσεις που θα ενισχυθούν από προγράμματα	αριθμός	Μητρώο Επιχειρήσεων ΕΣΥΕ, 2003	11.971*	340
Δείκτες αποτελέσματος			Τιμή βάσης	Στόχος 2013
ΜΜΕ που εκσυγχρονίζονται / βελτιώνονται	%	Μητρώο Επιχειρήσεων ΕΣΥΕ, 2003	-	2,8

* Επιλέξιμες για χρηματοδότηση Επιχειρήσεις

Αναμενόμενες επιπτώσεις

1. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων μέσω αναβάθμισης του τεχνολογικού και οργανωτικού εκσυγχρονισμού τους και διεύρυνση των αγορών.
2. Προώθηση της καινοτομίας, τεχνολογικής και μη.
3. Ενθάρρυνση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων, την διεύρυνση της παραγωγικής βάσης της περιφέρειας.
4. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού τομέα.
5. Ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας του τουριστικού τομέα.

Ειδική στόχευση (σε όρους ομάδων-στόχων / τομέων / περιοχών / ειδικών εδαφικών μονάδων)

ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΣ

- Κυρίως οι ΜΜΕ της Περιφέρειας, καθώς και οι χρήστες των ευρυζωνικών δικτύων.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- Όλη η Περιφέρεια

Δράσεις - Ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων

Στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας προβλέπονται δράσεις όπως:

(10) «Υποδομή τηλεπικοινωνιών (συμεριλαμβανομένων και των ευρυζωνικών δικτύων)»

Αφορά έργα σχετικά με την εγκατάσταση και χρήση νέων τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πχ ευρυζωνικά δίκτυα)

(08) «Άλλες επενδύσεις σε Επιχειρήσεις»

Στο πλαίσιο αυτής της κατηγορίας δράσεων προβλέπονται οι πλέον απλές από πλευρά καινοτομίας δράσεις ενίσχυσης των επιχειρήσεων για εκσυγχρονισμό του εξοπλισμού τους και των παραγωγικών / διοικητικών λειτουργιών τους, είτε στο πλαίσιο των απαλλακτικών Κανονισμών, όσον αφορά στα καθεστάτα ενίσχυσης, είτε στο πλαίσιο του Εθνικού Αναπτυξιακού νόμου περί κινήτρων για παραγωγικές επενδύσεις, όπως αυτός εκάστοτε ισχύει.

Χρήση εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αστική ανάπτυξη – Συνεισφορά Ε.Τ.Επ. και Ε.Τα.Ε.

Στο πλαίσιο του Άξονα προβλέπονται πιλοτικές καινοτόμες παρεμβάσεις σχετικά με τη χρήση νεωτεριστικών μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής με τη μορφή Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης (ΠΚΣΑ) και, ενδεχομένως της Πρωτοβουλίας JEREMIE.

Ειδικά ζητήματα (Ρήτρα ευελιξίας 10% ΕΚΤ/ΕΤΠΑ, Διαχωρισμός πράξεων επιλέξιμων δυνάμει ΕΓΤΑΑ / ΕΤΑ)

Δεν προβλέπεται η χρήση της ρήτρας ευελιξίας. Ο διαχωρισμός πράξεων προσδιορίζεται μέσω των κριτηρίων της ενότητας 3.5.

Ειδικά θέματα (Κατάλογος Πόλεων, Ενδεικτικός Κατάλογος Μεγάλων Εργων, Καινοτόμες και Πιλοτικές Παρεμβάσεις).

Τα ΠΣΚΑ θα υλοποιηθούν ως Καινοτόμες και Πιλοτικές Παρεμβάσεις.

Συμπληρωματικότητα / Συνάφεια με άλλες Δράσεις

Παρεμβάσεις που αφορούν στην ενίσχυση της επιχειρηματικότητας και στην προώθηση της ψηφιακής σύγκλισης σε αγροτικές περιοχές μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης και τα Τομεακά Ε.Π: «Ψηφιακή Σύγκλιση» και «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα»

Καθεστάτα Ενίσχυσης

Προβλέπεται η χορήγηση κρατικών ενισχύσεων στο πλαίσιο του νέου χάρτη περιφερειακών ενισχύσεων 2007-2013 (ενδεικτικά, Κανονισμός 364/2004, Αναπτυξιακός Νόμος όπως θα ισχύσει, Κανόνας ήσσονος σημασίας όπως κάθε φορά ισχύει, λοιπά καθεστάτα προς έγκριση).

4.6. Άξονας Προτεραιότητας 6: Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου**Στόχοι του Άξονα - Γενική Επισκόπηση**

Γενικός Στόχος: Δυνατότητα επαρκούς διοικητικής κάλυψης των κατοίκων και επισκεπτών και διαμόρφωση ανταγωνιστικού επιχειρηματικού περιβάλλοντος, στους τομείς που συμβάλλουν στην υλοποίηση του οράματος της Περιφέρειας, με επένδυση στο ανθρώπινο δυναμικό και στη κοινωνία της γνώσης.

Ο ανωτέρω γενικός στόχος εξειδικεύεται στους ακόλουθους **ειδικούς στόχους**:

1. Βελτίωση προσφερομένων υπηρεσιών και εφαρμογών για τον πολίτη (ηλεκτρονική διακυβέρνηση, διοικητική κάλυψη με καινοτόμες εφαρμογές).
2. Προώθηση χρήσης Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών (Τ.Π.Ε.) από επιχειρήσεις της Περιφέρειας.
3. Ενίσχυση των επενδυτικών σχεδίων των επιχειρήσεων στη μεταποίηση, το εμπόριο, τον τουρισμό και τις υπηρεσίες με έμφαση στην προώθηση της καινοτομίας, στην προστασία του περιβάλλοντος και την περιβαλλοντική διαχείριση, στη διαφοροποίηση των προϊόντων και σε όλες τις πρακτικές βελτίωσης της ανταγωνιστικότητάς τους.
4. Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας ομάδων πληθυσμού και ενίσχυση πρωτοβουλιών της ευρύτερης κοινωνικής οικονομίας.
5. Προώθηση της έρευνας, της τεχνολογίας και της καινοτομίας με έμφαση στην ενσωμάτωσή τους στον παραγωγικό ιστό της χώρας ως παράγοντα ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας. Συμμετοχή

- στα προγράμματα και δράσεις της Έρευνας, της Τεχνολογίας και της Καινοτομίας των υπόλοιπων περιφερειών.
6. Ενίσχυση της προσαρμοστικότητας των επιχειρήσεων στις απαιτήσεις της νέας οικονομίας.
 7. Εξασφάλιση επαρκών τηλεπικοινωνιών.
 8. Ενίσχυση των εποπτικών μηχανισμών και των υποδομών Ποιότητας και προστασίας του Καταναλωτή.
 9. Εκσυγχρονισμός θεσμών και φορέων που άπτονται της λειτουργίας του επιχειρηματικού περιβάλλοντος. Ενίσχυση δομών στήριξης της επιχειρηματικότητας, με στόχο την παροχή έγκυρων και αποτελεσματικών υπηρεσιών προς τον επιχειρηματία /επενδυτή στην λογική του “one stop shop”. Προώθηση της χρήσης των χρηματοοικονομικών εργαλείων με πιθανή αξιοποίηση της πρωτοβουλίας JEREMIE.
 10. Εκσυγχρονισμός τουριστικών επιχειρήσεων καθώς και των τουριστικών υποδομών και υπηρεσιών.
 11. Ενίσχυση δράσεων και επενδύσεων σε συγκεκριμένες εναλλακτικές μορφές τουρισμού.
 12. Ανάδειξη του πολιτισμού ως σημαντικού κινήτρου προσέλκυσης επισκεπτών υψηλού επιπέδου και σύνδεση με τουριστικές δραστηριότητες.
 13. Ανάπτυξη διασυννοριακών τουριστικών προγραμμάτων στον Μεσογειακό χώρο.
 14. Προβολή του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας.
 15. Ενίσχυση συνεργασιών μεταξύ επιχειρήσεων (clusters).
 16. Βελτίωση οδικής ασφάλειας μέσω συστημάτων τηλεματικής.

Επίσης θα ενισχυθούν ιδιωτικές επενδύσεις εγκεκριμένες μέχρι 31.12.2006, οι οποίες θα υλοποιηθούν κατά την Προγραμματική Περίοδο 2007-2013.

Επισημαίνεται ότι τα προγράμματα της Περιφέρειας, ανάλογα και με τους επιμέρους στόχους του κάθε προγράμματος, θα είναι ανοικτά και σε συνεργασίες και δικτυώσεις με φορείς των άλλων περιφερειών της χώρας, ιδιαίτερα στον τομέα Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας με στόχο την επίτευξη οικονομίας κλίμακας και σκοπού.

Ο Άξονας 6 του ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου θα *συμβάλλει*:

Στη θεματική προτεραιότητα 1: Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας και τους Γενικούς Στόχους 1: «Αύξηση της εξωστρέφειας και των εισροών Ξένων Άμεσων Επενδύσεων», 2 «Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας», 3 «Η διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας». Στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της Γνώσης και Καινοτομία και τους Γενικούς στόχους: 5 «Ενίσχυση της Ε&Τ και η προώθηση της Καινοτομίας σε όλους τους κλάδους ως βασικού παράγοντα αναδιάρθρωσης της Ελληνικής Οικονομίας και μετάβασης στην Οικονομία της γνώσης» και 6 «Η ψηφιακή σύγκλιση της χώρας με την ενσωμάτωση και τη συστηματική χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών (ΤΠΕ) στους τομείς κοινωνικής και οικονομικής δραστηριοποίησης» του ΕΣΠΑ.

Στην προτεραιότητα 2 «Αύξηση της παραγωγικότητας, μέσα από την αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων στη λειτουργία των αγορών, τις επενδύσεις σε ανθρώπινο κεφάλαιο και την προώθηση της Κοινωνίας της Γνώσης.» και 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» του ΕΠΜ.

Στην ΚΣΚΓ 2: «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη»

Στις ΟΚΓ 7 «Να αυξηθούν και να βελτιωθούν οι επενδύσεις στον τομέα Έρευνας και Ανάπτυξης, ιδίως του Ευρωπαϊκού Χώρου της Γνώσης», 8 «Να διευκολυνθεί η καινοτομία», 9 «Να διευκολυνθεί η διάδοση και η πραγματική χρήση των ΤΠΕ και να οικοδομηθεί μια κοινωνία της Πληροφορίας χωρίς αποκλεισμούς», 10 «Να ενισχυθούν τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα της Ευρωπαϊκής βιομηχανικής βάσης» και 15 «Να προωθηθεί μία περισσότερο επιχειρηματική νοοτροπία και να δημιουργηθεί περιβάλλον που να στηρίζει τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ)».

Στους Γενικούς Στόχους του ΠΕΠ Κ-ΝΑ 4 και 5.

Ποσοτικοποιημένοι στόχοι και δείκτες:

Δείκτες εκροών	Μονάδα μέτρησης	Πηγή / Έτος	Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Δημιουργία clusters	αριθμός	ΕΥΔ ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2000-2006	0	1
Τουριστικές κλίνες που εκσυγχρονίζονται	αριθμός	ΕΣΥΕ 2005	156.106	12.000
Επιχειρήσεις που θα ενισχυθούν από προγράμματα	αριθμός	Μητρώο Επιχειρήσεων, ΕΣΥΕ 2003	37.734	200
Χρηματοδοτούμενες επιχειρήσεις για ενσωμάτωση ΤΠΕ στην καθημερινή τους λειτουργία	Αριθμός	Παρατηρητήριο ΚτΠ	294	635
Δημιουργούμενες & Νέες Επιχειρήσεις που παράγουν ή	Αριθμός	Παρατηρητήριο	0	10

αξιοποιούν ΤΠΕ και Χρηματοδοτούνται από venture capital και άλλα χρηματοδοτικά εργαλεία		ΚτΠ		
Χρηματοδοτούμενοι κόμβοι παροχής ψηφιακών υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις	Αριθμός	Παρατηρητήριο ΚτΠ	0	1
Επωφελούμενοι πολίτες από χρηματοδοτούμενους εξοπλισμούς ΤΠΕ	Αριθμός	Παρατηρητήριο ΚτΠ	0	11.889
Δείκτες αποτελέσματος			Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Νέες θέσεις απασχόλησης που δημιουργούνται από τις ΜΜΕ	αριθμός		-	250
Ποσοστό τουριστικών κλινών που εκσυγχρονίζονται	%		-	7,6%
Ποσοστό Επιχειρήσεων με δυνατότητα αποδοχής Ηλεκτρονικών Παραγγελιών			6,2	8,1

Αναμενόμενες επιπτώσεις:

1. Βελτίωση του επιπέδου εξυπηρέτησεων του πολίτη
2. Βελτιωμένη πρόσβαση των κατοίκων και επισκεπτών σε υπηρεσίες και κοινωνικές παροχές
3. βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των υφισταμένων ΜΜΕ της Περιφέρειας
4. Αύξηση των ΜΜΕ που εγκαθίστανται στην Περιφέρεια - προσέλκυση νέων άμεσων επενδύσεων
5. Αύξηση του ΑΕΠΠ
6. Αύξηση της απασχόλησης
7. Αύξηση της αποδοτικότητας των επιχειρήσεων του τουριστικού τομέα
8. Ενθάρρυνση της εξωστρέφειας των επιχειρήσεων
9. Βελτίωση των τηλεπικοινωνιών

Ειδική στόχευση (σε όρους ομάδων-στόχων / τομέων / περιοχών / ειδικών εδαφικών μονάδων)

ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΣ

- Μόνιμοι και προσωρινοί κάτοικοι της Περιφέρειας, επιχειρήσεις και, γενικά, οι χρήστες των ευρυζωνικών δικτύων.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- Όλη η Περιφέρεια

Ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων και δράσεων:

(05), (06), (07), (09), (11), (12), (14) και (15) «Clustering, εφαρμογή καινοτομίας και τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών στις ΜΜΕ»

Προβλέπονται ενδεικτικά:

- Ενίσχυση της εγκατάστασης στην Περιφέρεια επενδύσεων παραγωγής προϊόντων και υπηρεσιών υψηλής τεχνολογίας.
- Δράσεις ανάδειξης της καταλληλότητας του γεωγραφικού χώρου της Περιφέρειας για την εγκατάσταση επιχειρήσεων παροχής υπηρεσιών οι οποίες δραστηριοποιούνται μέσω των τηλεπικοινωνιών (telemarketing, εταιρείες διαχείρισης απαιτήσεων κλπ).
- Ενίσχυση επενδύσεων δημιουργίας δικτύων συνεργασίας των ΜΜΕ με εκπαιδευτικά ιδρύματα και δημόσιους φορείς.
- Ενίσχυση επενδύσεων διαφοροποίησης της παραγωγικής διαδικασίας (καινοτομία).
- Δράσεις ενίσχυσης της αξιοποίησης νέων τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών συμπεριλαμβανομένου και της οδικής ασφάλειας.
- Δράσεις παροχής υπηρεσιών προς τις επιχειρήσεις.

(08) « Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις »

Προβλέπεται η ενίσχυση επενδύσεων σε εφαρμογές συστημάτων διασφάλισης ποιότητας, σε εφαρμογές τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον κλπ.

(10) «Υποδομή τηλεπικοινωνιών (συμπεριλαμβανομένων των ευρυζωνικών δικτύων)»

Η εξασφάλιση επαρκών υποδομών μεταφοράς πολυμέσων, αποτελεί προϋπόθεση για την ικανοποιητική διοικητική κάλυψη και εξυπηρετεί την υλοποίηση των κυριότερων θεματικών πεδίων του Άξονα.

(57) «Συνδρομή στην βελτίωση τουριστικών υπηρεσιών»

Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός τουριστικών καταλυμάτων. Ενίσχυση επενδύσεων τουριστικής υποδομής σε εναλλακτικές μορφές τουρισμού.

(60) «Συνδρομή στην βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών»

Ποιοτική αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός πολιτιστικών υπηρεσιών και διασύνδεσή τους με τουριστικές δραστηριότητες.

(82) « Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού»

Η ύπαρξη 48 κατοικημένων νησιών, δημιουργεί προβλήματα υψηλού κόστους μεταφοράς, έλλειψης οικονομιών κλίμακας και χαμηλής αποτελεσματικότητας του συστήματος θαλασσιών μεταφορών. Προβλέπονται παρεμβάσεις ενίσχυσης των ΥΓΟΣ.

(13) «Υπηρεσίες και εφαρμογές για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, ηλεκτρονική διακυβέρνηση ηλεκτρονική εκμάθηση, ηλεκτρονική ενσωμάτωση , κ.λ.π.)»

Κατά την προγραμματική περίοδο 2000-06, υλοποιήθηκε ένας μικρός αριθμός δράσεων που αφορούσε στην τηλεϊατρική καθώς και στην ηλεκτρονική διακυβέρνηση (Δήμοι Ερμούπολης, Καλύμνου, Νάξου, Ρόδου κλπ). Στη νέα προγραμματική περίοδο, προβλέπονται δράσεις οι οποίες θα διευκολύνουν και θα επιταχύνουν την εξυπηρέτηση του πολίτη, όπως η εφαρμογή της έξυπνης κάρτας από το σύνολο σχεδόν των ΟΤΑ των μεγάλων νησιών, τις Νομαρχίες και την Περιφέρεια.

Οι δράσεις Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας της Περιφέρειας, ανάλογα και με τους επιμέρους στόχους τους, θα είναι ανοικτές και σε συνεργασίες και δικτυώσεις με φορείς των άλλων περιφερειών της χώρας καθώς και με αντίστοιχους φορείς άλλων χωρών.

Χρήση εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αστική ανάπτυξη – Συνεισφορά Ε.Τ.Επ. και Ε.Τα.Ε.

Στο πλαίσιο του Άξονα προβλέπονται πιλοτικές καινοτόμες παρεμβάσεις σχετικά με τη χρήση νεωτεριστικών μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής με τη μορφή Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης (ΠΚΣΑ) και, στην περίπτωση του Άξονα της Πρωτοβουλίας JEREMIE.

Περιλαμβάνονται επίσης καινοτόμες παρεμβάσεις σχετικά με τη χρήση νεωτεριστικών μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής και διευκόλυνσης επιμερισμού του κινδύνου (RISK SHARING FINANCE FACILITY-RSFF) της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων κ.λπ.

Ειδικά ζητήματα (Ρήτρα ευελιξίας 10% ΕΚΤ/ΕΤΠΑ, Διαχωρισμός πράξεων επιλέξιμων δυνάμει ΕΓΤΑΑ / ΕΤΑ)

Στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας 6 θα εξετασθεί το ενδεχόμενο χρήσης της ρήτρας ευελιξίας (σύμφωνα με το άρθρο 34 παρ 2 του ΓΚ), δηλαδή η χρηματοδότηση από το ΕΤΠΑ και εντός ορίου 10% κατ ανώτατο όριο, παρεμβάσεων που εμπίπτουν στο πεδίο ενίσχυσης του ΕΚΤ για παρεμβάσεις στους τομείς Έρευνας και Τεχνολογικής Ανάπτυξης και ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας. Οι δράσεις αυτές εντάσσονται στο ευρύτερο πλαίσιο προώθησης των στόχων της 1ης Προτεραιότητας του Κανονισμού ΕΚΤ, αναφορικά με την ενίσχυση της προσαρμοστικότητας επιχειρήσεων και εργοδοτών. Ο διαχωρισμός πράξεων προσδιορίζεται μέσω των κριτηρίων της ενότητας 3.5.

Ειδικά θέματα (Κατάλογος Πόλεων, Ενδεικτικός Κατάλογος Μεγάλων Εργων, Καινοτόμες και Πιλοτικές Παρεμβάσεις).

Τα ΠΣΚΑ θα υλοποιηθούν ως Καινοτόμες και Πιλοτικές Παρεμβάσεις.

Συμπληρωματικότητα / Συνάφεια με άλλες Δράσεις

Δεδομένου ότι η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου υπάγεται στον στόχο “Περιφερειακή Ανταγωνιστικότητα και Απασχόληση”, δεν προβλέπονται τομεακές παρεμβάσεις, πλην εκείνων που χρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ και έχουν έμμεση σχέση με τις επιδιώξεις του Άξονα (λ.χ. κοινωνική διάσταση της ΚτΠ).

Καθεστώς Ενίσχυσης

Προβλέπεται η χορήγηση κρατικών ενισχύσεων στο πλαίσιο του νέου χάρτη περιφερειακών ενισχύσεων 2007-2013 (ενδεικτικά, Κανονισμός 364/2004, Αναπτυξιακός Νόμος όπως θα ισχύσει, Κανόνας ήσσονος σημασίας όπως κάθε φορά ισχύει, λοιπά καθεστώτα προς έγκριση).

4.7. Άξονας Προτεραιότητας 7: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Κρήτης**Στόχοι του Άξονα - Γενική Επισκόπηση**

Γενικός Στόχος: Η αναβάθμιση των υποδομών εκπαίδευσης, υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, η αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος, και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς στην Περιφέρεια Κρήτης, βασικοί πυλώνες για την ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και την βελτίωση της ποιότητας ζωής των κατοίκων της.

Ο ανωτέρω γενικός στόχος εξειδικεύεται στους ακόλουθους **ειδικούς στόχους**:

1. Προστασία του φυσικού και δομημένου περιβάλλοντος.
2. Βελτίωση της ποιότητας ζωής κατοίκων με αναβάθμιση των συνθηκών διαβίωσης (υγεία, πρόνοια, εκπαίδευση, περιβάλλον) τόσο σε αστικά κέντρα όσο και σε οικισμούς της υπαίθρου.
3. Ανάδειξη και διαχείριση του πολιτισμικού αποθέματος και ένταξή του στη σύγχρονη πολιτιστική ζωή και την εκπαιδευτική διαδικασία.
4. Προσέλκυση υψηλού επιπέδου επισκεπτών ιστορικών χώρων / μνημείων.
5. Συμπλήρωση-βελτίωση των υποδομών όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης προκειμένου το Περιφερειακό Εκπαιδευτικό σύστημα να ανταποκρίνεται στις σύγχρονες ανάγκες της κοινωνίας και της οικονομίας .
6. Πρόληψη και αντιμετώπιση καταστάσεων υψηλού κινδύνου.
7. Ανάδειξη - αναβάθμιση του ρόλου επιλεγμένων αστικών κέντρων με γνώμονα τη βιώσιμη ανάπτυξη και ενοποίηση / συνοχή του γεωγραφικού, κοινωνικού, οικονομικού χώρου της Κρήτης.

Ο παρών Άξονας Προτεραιότητας θα συμβάλλει:

Στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία και τον Γενικό στόχο 4 «Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος».

Στη Θεματική Προτεραιότητα 3: Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή και τον Γενικό στόχο 10 «Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας, που θα προσφέρει ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πολίτες και θα εστιάζει στη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών πρόληψης και φροντίδας».

Στη θεματική προτεραιότητα 5: Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης και τους Γενικούς στόχους 15 «Αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος» και 17 «Ανάδειξη του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας» του ΕΣΠΑ.

Στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» και στην προτεραιότητα 4: «Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού» του ΕΠΜ.

Στην ΚΣΚΓ 1: «Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της, πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση», στην ΚΣΚΓ 2: «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη» και στην ΚΣΚΓ 3: «Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας».

Στις ΟΚΓ 11 «Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης» και 24 «Να προσαρμοστούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες»

Στους Γενικούς Στόχους του ΠΕΠ Κ-ΝΑ 2, 3, 6 και 8.

Ποσοτικοποιημένοι στόχοι και δείκτες

Α. ΔΕΙΚΤΕΣ ΕΚΡΟΩΝ	Μονάδα Μέτρησης	Πηγή / Έτος	ΤΙΜΗ ΒΑΣΗΣ	ΣΤΟΧΟΣ 2013
Νέες ΕΕΛ	Αριθμός	ΕΥΔ ΠΕΠ Κρήτης 2000-2006	25	2
ΕΕΛ που αναβαθμίζονται	Αριθμός	ΕΥΔ ΠΕΠ Κρήτης 2000-2006	0	1

ΧΥΤΑ που δημιουργούνται	Αριθμός	ΕΥΔ ΠΕΠ Κρήτης 2000-2006	10	1
Νοσοκομειακές κλίνες που δημιουργούνται – αναβαθμίζονται	Αριθμός	Υπουργείο Υγείας 2007	2.314	1.774
Μνημεία και Αρχαιολογικοί χώροι που αναδεικνύονται	Αριθμός	ΕΥΔ ΠΕΠ Κρήτης 2000-2006	71	45
Β. ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΟΣ				
Ποσοστό Ισοδύναμου πληθυσμού που εξυπηρετείται από ΕΕΛ	%		83,2	86,5
Ποσοστό πληθυσμού που εξυπηρετείται από ΧΥΤΑ/ΣΜΑ	%		85	100

Αναμενόμενες Επιπτώσεις

1. Ολοκλήρωση των υποδομών που διασφαλίζουν υψηλά ποιοτικά χαρακτηριστικά και την ορθολογική διαχείριση του υδάτινου δυναμικού στα αστικά κέντρα και στην ύπαιθρο της Κρήτης.
2. Ολοκλήρωση των υποδομών διαχείρισης λυμάτων και στερεών απορριμμάτων στην Κρήτη.
3. Ενδυνάμωση του σύγχρονου πολιτισμού.
4. Καλύτερες συνθήκες εκπαίδευσης (α' βάρθια και β' βάρθια).
5. Αύξηση επισκεπτών ιστορικών χώρων, μουσείων κλπ.
6. Διάσωση, προβολή και απόδοση σε χρήση της πολιτιστικής κληρονομιάς, λειτουργώντας υποστηρικτικά στη βαθύτερη γνώση της Κρήτης, στη δημιουργία ίσων ευκαιριών πρόσβασης στα πολιτιστικά αγαθά και στην ανάδειξη της τοπικής ταυτότητας.
 - Ενδυνάμωση των προϋποθέσεων για ανάπτυξη θεματικού τουρισμού.
 - Θωράκιση των περιφερειακών και τοπικών αρχών όσον αφορά την πρόληψη και αντιμετώπιση καταστάσεων υψηλού κινδύνου.
 - Δημιουργία ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και επισκεπτών της Περιφέρειας.
 - Διαφοροποίηση / ανάδειξη / ενδυνάμωση της ταυτότητας των επιλεγμένων πόλεων/περιοχών και ενδυνάμωση των δικτύων συνεργασίας
 - Αύξηση της ελκυστικότητας των αστικών περιοχών και της υπαίθρου.

Ειδική στόχευση (σε όρους ομάδων-στόχων / τομέων / περιοχών / ειδικών εδαφικών μονάδων)

ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΣ

- Όλος ο πληθυσμός και οι επισκέπτες της Περιφέρειας,

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- Όλη η Περιφέρεια

Δράσεις- ενδεικτικές Κατηγορίες Πράξεων

Στο πλαίσιο του Άξονα Προτεραιότητας εντάσσονται κατηγορίες δράσεων συμπληρωματικές αυτών που χρηματοδοτούνται από τα Τομεακά ΕΠ «Περιβάλλον & Αειφόρος Ανάπτυξη», «Εκπαίδευση και δια βίου μάθηση» και «Χωρική Συνεργασία».

(44) «Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων».

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Έργα εκσυγχρονισμού του συστήματος διαχείρισης των στερεών αποβλήτων
- Έργα διαχείρισης ειδικών και επικίνδυνων στερεών αποβλήτων (π.χ νοσοκομειακά απόβλητα)

(45) «Διαχείριση και διανομή ύδατος».

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Δράσεις και έργα για την βελτίωση των συνθηκών ύδρευσης και της ποιότητας του πόσιμου νερού.

(46) «Επεξεργασία υδάτων (λύματα)».

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Εγκαταστάσεις επεξεργασίας υγρών αποβλήτων.
- Βελτίωση και επέκταση δικτύων αποχέτευσης, ακαθάρτων και ομβρίων.

(52) «Πρώθηση Καθαρών Αστικών Μεταφορών».

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Εκσυγχρονισμός παλαιών αμαξοστασίων /κατασκευή νέων.
- Προμήθεια σύγχρονου τροχαίου υλικού αντιρρυπαντικής τεχνολογίας.

(53) «Πρόληψη κινδύνων»

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Κατάρτιση και εφαρμογή σχεδίων, για την πρόληψη και την διαχείριση των φυσικών και τεχνολογικών καταστροφών.

(57) «Συνδρομή στη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών».

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Έργα και ενέργειες προώθησης θεματικών μορφών τουρισμού και σύνδεση του τουρισμού με την τοπική παραγωγή και τη σύγχρονη πολιτιστική πραγματικότητα.
- Ενέργειες ενημέρωσης και προβολής.
- Αναβάθμιση των υποδομών που προάγουν την εκπαίδευση στον τομέα του Τουρισμού.
- Διαδρομές επισκεπτών –οικοτουριστικά δίκτυα.

(58) «Προστασία και διαχείριση πολιτιστικής κληρονομιάς».

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Αποκατάσταση και ανάδειξη μνημείων και αρχαιολογικών χώρων.
- Εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης επισκεπτών.
- Συστήματα ασφαλείας – εξοπλισμός.
- Δράσεις και μέσα προβολής

(59) «Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών».

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Κατασκευή / εκσυγχρονισμός Μουσείων.
- Υποδομές σύγχρονου πολιτισμού.

(61) «Ολοκληρωμένα σχέδια για αστική και αγροτική αναγέννηση.»

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων

Αστικός Χώρος

- Αναβάθμιση του δημόσιου χώρου και η αναδιοργάνωση του οδικού δικτύου .
- Ανάπλαση όψεων κτιρίων για αισθητική αναβάθμιση περιοχών.
- Ανάδειξη μνημείων ή διατηρητέων κτιρίων και η δημιουργία πολιτιστικών υποδομών.
- Δημιουργία κοινωνικών υποδομών.
- Βελτίωση-επέκταση των δικτύων διαχείρισης αποβλήτων, των δικτύων ύδρευσης καθώς και η κατασκευή δικτύων πυρόσβεσης.
- Δράσεις υποστήριξης του ανθρώπινου δυναμικού συμπληρωματικές των παραπάνω έργων
- Ενίσχυση ΜΜΕ.

Ύπαιθρος

- Ανακαίνιση και ανάπτυξη παραδοσιακών οικισμών και προστασία – διατήρηση αγροτικής κληρονομιάς και της αρχιτεκτονικής της υπαίθρου.
- Αναβάθμιση του δημόσιου χώρου.
- Δημιουργία πολιτιστικών υποδομών.
- Δημιουργία κοινωνικών υποδομών.
- Βελτίωση-επέκταση των δικτύων διαχείρισης αποβλήτων, των δικτύων ύδρευσης.
- Δράσεις υποστήριξης του ανθρώπινου δυναμικού συμπληρωματικές των παραπάνω έργων
- Ενίσχυση ΜΜΕ

(75) «Υποδομές εκπαίδευσης.»

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Κατασκευή και αναβάθμιση κτιριακών εγκαταστάσεων σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης.
- Προμήθεια και εγκατάσταση εξοπλισμού σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και της δια βίου μάθησης.
- Ανάπτυξη και εμπλουτισμός σχολικών βιβλιοθηκών και εργαστηρίων.

- Ανάπτυξη υποδομών ειδικής εκπαίδευσης και σχολείων, για άτομα με ειδικές ανάγκες.

(76) «Υποδομές υγείας.»

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Δημιουργία /αναβάθμιση υποδομών περιθαλψης όλων των βαθμίδων (Α΄θμια, Β΄θμια, Τριτοβάθμια).
- Έργα ανάπτυξης και προστασίας της Δημόσιας Υγείας.

(77) «Υποδομές φροντίδας παιδιών.»

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Δημιουργία βρεφονηπιακών και παιδικών σταθμών

(79) «Άλλες κοινωνικές υποδομές.»

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Δημιουργία Κέντρων υποστήριξης ευπαθών κοινωνικών ομάδων του πληθυσμού.
- Υποδομές για την δημιουργία κέντρων υποστήριξης θυμάτων βίας ,εμπορίας και κακοποίησης.

Χρήση εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αστική ανάπτυξη – Συνεισφορά Ε.Τ.Επ. και Ε.Τα.Ε.

Στο πλαίσιο του Άξονα προβλέπονται πιλοτικές καινοτόμες παρεμβάσεις σχετικά με τη χρήση νεωτεριστικών μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής με τη μορφή Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης (ΠΚΣΑ) και, στην περίπτωση του Άξονα της Πρωτοβουλίας JESSICA.

Στις παρεμβάσεις του Άξονα θα μπορούσε να εξετασθεί επίσης η δυνατότητα υποστήριξης από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων.

Ειδικά ζητήματα (Ρήτρα ευελιξίας 10% ΕΚΤ/ΕΤΠΑ, Διαχωρισμός πράξεων επιλέξιμων δυνάμει ΕΓΤΑΑ / ΕΤΑ)

Οι παρεμβάσεις του Άξονα θα συγχρηματοδοτηθούν από πόρους του Ευρωπαϊκού Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), καθώς και από εθνικούς πόρους. Ο προγραμματικός σχεδιασμός προβλέπει τη συγχρηματοδότηση συγκεκριμένων παρεμβάσεων τύπου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) εντός του ορίου 10% του προϋπολογισμού του παρόντος Άξονα (άρθρο 34, παρ. 2 Γενικού Κανονισμού) με έμφαση στην χρηματοδότηση συναφών δράσεων στο πλαίσιο των Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων.

Ο διαχωρισμός πράξεων προσδιορίζεται μέσω των κριτηρίων της ενότητας 3.5.

Ειδικά θέματα (Κατάλογος Πόλεων, Ενδεικτικός Κατάλογος Μεγάλων Έργων, Καινοτόμες και Πιλοτικές Παρεμβάσεις).

Στο πλαίσιο του Άξονα προβλέπονται πιλοτικές καινοτόμες παρεμβάσεις σχετικά με τη χρήση νεωτεριστικών μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής με τη μορφή Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης (ΠΚΣΑ)

Συμπληρωματικότητα / Συνάφεια με άλλες Δράσεις

Έργα που αφορούν στο περιβάλλον και στην ποιότητα ζωής στα μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης.

Καθεστώς Ενίσχυσης

Δεν προβλέπονται

4.8. Άξονας Προτεραιότητας 8: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου

Στόχοι του Άξονα - Γενική Επισκόπηση

Οι Γενικοί Στόχοι του Άξονα Προτεραιότητας αναφέρονται στα εξής:

- Γενικοί Στόχοι:**
- Βελτίωση των συνθηκών προστασίας του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος, ως κυρίαρχοί πόροι για την τουριστική ανάπτυξη της Περιφέρειας, αλλά και για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής.
 - Βελτίωση των προϋποθέσεων παροχής κοινωνικών υπηρεσιών, στόχος ο οποίος και αυτός έχει άμεση σχέση με τη βελτίωση της ποιότητας ζωής, και την υποστήριξη του ανθρώπινου δυναμικού, ενώ συμβάλλει παράλληλα και στην υποστήριξη της τουριστικής ανάπτυξης.
 - Διαφοροποίηση του Αναπτυξιακού Προτύπου της Περιφέρειας, με υποστήριξη της διεύρυνσης και αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος και της άμβλυνσης των διανοησιωτικών και ενδοησιωτικών ανισοτήτων.

Οι τρεις αυτοί Γενικοί Στόχοι επιτυγχάνονται σε μεγάλο ή μικρότερο βαθμό, αντίστοιχα από την επίτευξη του συνόλου ή μέρους των παρακάτω **ειδικών στόχων**.

- Ανάδειξη μνημείων / αρχαιολογικών χώρων
- Αναβάθμιση ή / και αύξηση της δυναμικότητας και λειτουργικότητας των κοινωνικών υποδομών (εκπαίδευσης, υγείας – πρόνοιας)
- Βελτίωση των συνθηκών ή / και αύξηση του εξυπηρετούμενου πληθυσμού των νησιών και των επισκεπτών σε πόσιμο νερό, με παράλληλη μείωση των απωλειών νερού
- Προστασία του περιβάλλοντος από στερεά και υγρά απόβλητα
- Προστασία και ανάδειξη περιοχών φυσικού κάλλους και ευαίσθητων περιοχών
- Αύξηση της λειτουργικότητας των αστικών και ημιαστικών κέντρων της Περιφέρειας
- Αναζωογόνηση των αγροτικών / μειονεκτικών περιοχών στα μεγάλα νησιά της Περιφέρειας
- Στήριξη και ενδυνάμωση του κοινωνικο-οικονομικού ιστού των μικρών νησιών της Περιφέρειας

Οι παρών Άξονες Προτεραιότητας θα συμβάλει:

Στη θεματική προτεραιότητα 1: Επένδυση στον παραγωγικό τομέα της οικονομίας και στο Γενικό στόχο 2 «Ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας και η αύξηση της παραγωγικότητας» και τον Γενικό στόχο 3 «Διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος της χώρας», στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία και τον Γενικό στόχο 4 «Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος», στη θεματική προτεραιότητα 3: Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή και στο Γενικό στόχο 8 «Διευκόλυνση της πρόσβασης στην απασχόληση», το Γενικό στόχο 9 «Πρώιμη Κοινωνική Ενσωμάτωση», το Γενικό στόχο 10 «Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας, που θα προσφέρει ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πολίτες και θα εστιάζει στη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών πρόληψης και φροντίδας» και το Γενικό στόχο 11 «Ανάδειξη του οικονομικού, κοινωνικού και αναπτυξιακού χαρακτήρα των θεμάτων ισότητας των φύλων, με την άμεση σύνδεση τους με τις κυρίαρχες εθνικές πολιτικές προτεραιότητες (ανάπτυξη - απασχόληση - κοινωνική συνοχή)», στη θεματική προτεραιότητα 5: Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης και τους Γενικούς στόχους: 15 «Αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος» και τον Γενικό στόχο 17 «Ανάδειξη του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας», του ΕΣΠΑ.

Στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» και στην προτεραιότητα 4: «Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού» του ΕΠΜ.

Στην ΚΣΚΓ 1: «Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της, πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση» και αναλυτικότερα στην κατευθυντήρια γραμμή 1.1.2 «Ενίσχυση των συνεργιών ανάμεσα στην προστασία του περιβάλλοντος και στην ανάπτυξη» και στην ΚΣΚΓ 3: «Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας» και αναλυτικότερα στην κατευθυντήρια γραμμή 1.3.3 «Αύξηση των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο μέσω της βελτίωσης της εκπαίδευσης και των δεξιοτήτων» και 1.3.5 «Προστασία της υγείας των εργαζομένων».

Στις ΟΚΓ 11 «Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης» και 24 «Να προσαρμοστούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες»

Στους Γενικούς Στόχους του ΠΕΠ Κ-ΝΑ 2, 3, 6 και 8.

Ποσοτικοποιημένοι στόχοι και δείκτες

Δείκτες εκροών	Μονάδα μέτρησης	Πηγή / Έτος	Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Μνημεία / αρχαιολογικοί χώροι που αναδεικνύονται	αριθμός	ΕΥΔ ΠΕΠ Β. Αιγαίου / 2006	65	8
Νοσοκομειακές Κλίνες που δημιουργούνται / αναβαθμίζονται	αριθμός	Υπουργείο Υγείας / 2005	732*	300

ΕΕΛ που αναβαθμίζονται	αριθμός	Σ. ΣΠΕ 2006	12	2
ΧΥΤΑ που δημιουργούνται	αριθμός	ΥΠΕΧΩΔΕ 2006	6	1
Σταθμοί Μεταφόρτωσης Απορριμμάτων που δημιουργούνται (ΣΜΑ)	αριθμός		-	5
Δείκτες αποτελέσματος	Μονάδα μέτρησης		Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Νοσοκομειακές Κλίνες που δημιουργούνται / αναβαθμίζονται (επί των υφιστάμενων)	%		-	41
Πληθυσμός που καλύπτεται από αναβαθμισμένα Δίκτυα Ύδρευσης	%		96	98
Πληθυσμός που εξυπηρετείται από ΧΥΤΑ / ΣΜΑ	%		82,8	100

* περιλαμβάνονται και οι 85 κλίνες των ιδιωτικών νοσοκομείων, για τις οποίες δεν προβλέπονται παρεμβάσεις

Αναμενόμενες επιπτώσεις

1. Ολοκλήρωση των υποδομών που διασφαλίζουν υψηλό επίπεδο ποιότητας ζωής
2. Προστασία / διατήρηση και ορθολογική αξιοποίηση του φυσικού περιβάλλοντος
3. Κάλυψη των αναγκών σε υποδομές διαχείρισης στερεών απορριμμάτων .
4. Διάσωση, προβολή και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς με παράλληλη ενδυνάμωση του σύγχρονου πολιτισμού και αύξηση επισκεπτών ιστορικών χώρων, μουσείων κλπ
5. Βελτίωση συνθηκών εκπαίδευσης και αρχικής κατάρτισης.
6. Δημιουργία προϋποθέσεων αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος.
7. Συμβολή στην πρόληψη και αντιμετώπιση καταστάσεων υψηλού κινδύνου.
8. Δημιουργία ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης με στόχο την αναβάθμιση της ποιότητας ζωής των κατοίκων και επισκεπτών της Περιφέρειας.
9. Διάχυση της ανάπτυξης, μέσω λειτουργικών διασυνδέσεων των νησιών αλλά και των ορεινών / μειονεκτικών περιοχών εντός των νησιών, με τα αστικά / ημιαστικά κέντρα και τις πύλες εισόδου / εξόδου κάθε νησιού.
10. Διάχυση της ανάπτυξης, μέσω λειτουργικών διασυνδέσεων των νησιών αλλά και των ορεινών / μειονεκτικών περιοχών εντός των νησιών, με τα αστικά / ημιαστικά κέντρα και τις πύλες εισόδου / εξόδου κάθε νησιού.

Ειδική στόχευση (σε όρους ομάδων-στόχων / τομέων / περιοχών / ειδικών εδαφικών μονάδων)

ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΣ

- Άμεσα ωφελούμενοι είναι οι κάτοικοι των περιοχών στις οποίες πραγματοποιούνται οι αντίστοιχες παρεμβάσεις, ενώ έμμεσα ωφελούμενοι είναι το σύνολο των τουριστικών επιχειρηματιών, αλλά και των επιχειρηματιών άλλων δραστηριοτήτων, λόγω της διεύρυνσης των παραγωγικών δραστηριοτήτων από την υλοποίηση και λειτουργία των έργων που θα πραγματοποιηθούν στο πλαίσιο αυτού του Άξονα Προτεραιότητας

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- Όλη η Περιφέρεια

Δράσεις- ενδεικτικές Κατηγορίες Πράξεων

(58) «Προστασία και Διατήρηση της Πολιτιστικής Κληρονομιάς»

Στο πλαίσιο της κατηγορίας παρέμβασης προβλέπεται να αναδειχθούν ή / και να βελτιωθούν οι υποδομές που συμβάλλουν στην αύξηση του βαθμού επισκεψιμότητας των αρχαιολογικών χώρων της Περιφέρειας, στα Βυζαντινά και μεταβυζαντινά ή / και της νεότερης ιστορίας μνημεία.

(59) «Ανάπτυξη πολιτιστικής υποδομής (60) «Άλλη συνδρομή για τη βελτίωση των πολιτιστικών υπηρεσιών».

Σε αυτή την κατηγορία δράσεων, προγραμματίζεται να δημιουργηθούν ή / και να βελτιωθούν οι πολιτιστικές υποδομές, κυρίως μουσεία αρχαιολογικά, θεματικά, καθώς και άλλες υποδομές νεότερου πολιτισμού. Παράλληλα προβλέπονται δράσεις υποστήριξης και ενίσχυσης πολιτιστικών δραστηριοτήτων.

(75) «Υποδομές στον τομέα της Εκπαίδευσης»

Όσον αφορά στις υποδομές εκπαίδευσης, για την αιφώρο ανάπτυξη στην εκπαίδευση, τα άτομα με αναπηρία και τις ευαίσθητες κοινωνικά ομάδες, προβλέπονται:

- Η ανάπτυξη (προμήθεια) σύγχρονου εργαστηριακού και τεχνολογικού εξοπλισμού των μονάδων, των εργαστηρίων και των βιβλιοθηκών όλων των βαθμίδων και επιπέδων εκπαίδευσης, με προτεραιότητα στη συμπλήρωση και παράλληλη ολοκλήρωση του σχετικού εξοπλισμού.
- Η αναβάθμιση και πραγματοποίηση κτιριακών παρεμβάσεων χώρων σε όλες τις βαθμίδες και τα επίπεδα εκπαίδευσης, προκειμένου να αντιμετωπισθούν ανάγκες λειτουργίας αιθουσών, εργαστηρίων, βιβλιοθηκών κλπ
- Η ανάπτυξη των εκπαιδευτικών δομών με την υποστήριξη συστημάτων δικτύωσης και επικοινωνιών.

(76) «Υποδομές στον τομέα της υγείας»

Για την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών περίθαλψης, προβλέπεται να βελτιωθούν οι κτιριακές υποδομές και ο εξοπλισμός των Κέντρων Υγείας ή / και περιφερειακών ιατρείων της Περιφέρειας, ενώ προγραμματίζεται, κατά δεύτερο λόγο, να συμπληρωθούν τυχόν ελλείψεις κτιριακών υποδομών και εξοπλισμού νοσοκομειακών μονάδων της Περιφέρειας, καθώς και υποδομές διαχείρισης αποβλήτων και λοιπές παρεμβάσεις σε νοσηλευτικές μονάδες, οι οποίες σχετίζονται και με την αναβάθμιση των παρεχόμενων υπηρεσιών πρωτοβάθμιας περίθαλψης.

(77) «Υποδομές στον τομέα της φροντίδας παιδιών» και (79) «Άλλες Κοινωνικές Υποδομές»

Για την εξυπηρέτηση / αποδέσμευση του γυναικείου πληθυσμού εργάσιμης ηλικίας της Περιφέρειας, προκειμένου να ενταχθεί στην Αγορά Εργασίας, καθώς και για τη βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών φύλαξης παιδιών και υποστήριξης ατόμων που χρειάζονται βοήθεια, προβλέπονται δράσεις βελτίωσης, επέκτασης ή / και δημιουργίας των αντίστοιχων κοινωνικών υποδομών. Παράλληλα, για τη βελτίωση του επιπέδου ζωής των κατοίκων της Περιφέρειας και για την ενδυνάμωση της κοινωνικής συνοχής, προβλέπονται δράσεις/έργα εξυπηρέτησης προστασίας και κοινωνικής ένταξης ατόμων με αναπηρία και άλλων κοινωνικά ευαίσθητων ομάδων.

(55) «Πρωώθηση των φυσικών πόρων» και (56) «Προστασία και ανάπτυξη της φυσικής κληρονομιάς»

Για την αποτελεσματικότερη σύνδεση του πλούσιου φυσικού περιβάλλοντος της Περιφέρειας μέσω της προστασίας και της ανάδειξής του, με την διεύρυνση και αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας, προβλέπονται δράσεις προστασίας και ανάδειξης μνημείων φυσικού κάλλους, καθώς και άλλων πόρων φυσικής κληρονομιάς.

(57) «Άλλη Συνδρομή για τη βελτίωση των τουριστικών υπηρεσιών», (61) «Ολοκληρωμένα σχέδια για την αστική και αγροτική αναγέννηση», (83) «Ειδικές δράσεις για την αντιστάθμιση του πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς»

Στο πλαίσιο της διαδικασίας διεύρυνσης και αναβάθμισης του τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας, προβλέπονται δράσεις, δημιουργία δημόσιων τουριστικών υποδομών, με στόχο την αναβάθμιση των προσφερόμενων τουριστικών υπηρεσιών, καθώς και δράσεις προώθησης / προβολής του αναβαθμισμένου τουριστικού προϊόντος της Περιφέρειας.

(44) «Διαχείριση Οικιακών και Βιομηχανικών Αποβλήτων (Απορρίμματα)»

Η προστασία του φυσικού περιβάλλοντος για την Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου, πέραν των δεσμεύσεων που προκύπτουν από την Εθνική και Κοινοτική νομοθεσία, έχει ιδιαίτερη βαρύτητα, με δεδομένο ότι το φυσικό περιβάλλον ανάγεται πλέον στον κυρίαρχο πλουτοπαραγωγικό της πόρο, για την προώθηση και επίτευξη του στόχου της, για αειφόρο / βιώσιμη ανάπτυξη. Ως εκ τούτου, κάτω από αυτό το στόχο, προβλέπονται μια σειρά παρεμβάσεων, όπως:

Αποτελεσματική διαχείριση απορριμμάτων, κυρίως με τη δημιουργία ΧΥΤΑ/ΧΥΤΥ/ΣΜΑ για κάλυψη του συνόλου των αναγκών της Περιφέρειας, σύμφωνα με την Εθνική και Κοινοτική νομοθεσία.

(45) «Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)»

Ορθολογική και αποτελεσματική διαχείριση και διανομή του πόσιμου νερού, για μείωση των απωλειών και κάλυψη των αναγκών, έτσι όπως αυτές οξύνονται το καλοκαίρι στις τουριστικές περιοχές. Στο πλαίσιο αυτής της κατηγορίας παρέμβασης, προβλέπονται έργα συλλογής, διανομής και διαχείρισης

πόσιμου νερού, με παράλληλη επέκταση ή / και αντικατάσταση παλαιών δικτύων που συμβάλλουν σε απώλειες ύδατος.

(46) «Επεξεργασία υδάτων ύδατος (λύματα)»

Κάλυψη κατά το μεγαλύτερο δυνατό μέρος των αναγκών επέκτασης και αντικατάστασης δικτύων αποχέτευσης και εγκαταστάσεων ΕΕΛ σε άμεση συμπληρωματικότητα με παρεμφερείς δράσεις του Ε.Π. «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη», για την επεξεργασία των υγρών αποβλήτων, λαμβάνοντας υπόψη και τις πιέσεις που δημιουργούνται κατά την τουριστική περίοδο σε περιοχές τουριστικής δραστηριότητας.

(54) «Άλλα μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων»

Αφορά παρεμβάσεις προστασίας του περιβάλλοντος και πρόληψης καταστροφών από καιρικά φαινόμενα, όπως αντιπλημμυρικά έργα, ή προστασία των ακτών.

Χρήση εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αστική ανάπτυξη – Συνεισφορά Ε.Τ.Επ. και Ε.Τα.Ε.

Στο πλαίσιο του Άξονα προβλέπονται πιλοτικές καινοτόμες παρεμβάσεις σχετικά με τη χρήση νεωτεριστικών μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής με τη μορφή Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης (ΠΚΣΑ). Στις παρεμβάσεις του Άξονα θα μπορούσε να εξετασθεί επίσης η δυνατότητα υποστήριξης από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων.

Ειδικά ζητήματα (Ρήτρα ευελιξίας 10% ΕΚΤ/ΕΤΠΑ, Διαχωρισμός πράξεων επιλέξιμων δυνάμει ΕΓΤΑΑ / ΕΤΑ)

Οι παρεμβάσεις του Άξονα θα συγχρηματοδοτηθούν από πόρους του Ευρωπαϊκού Περιφερειακού Ταμείου Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), καθώς και από εθνικούς πόρους. Ο προγραμματικός σχεδιασμός προβλέπει τη συγχρηματοδότηση συγκεκριμένων παρεμβάσεων τύπου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ) εντός του ορίου 10% του προϋπολογισμού του παρόντος Άξονα (άρθρο 34, παρ. 2 Κανονισμού 1083/2006) με έμφαση στην χρηματοδότηση συναφών δράσεων στο πλαίσιο των Ολοκληρωμένων Παρεμβάσεων. Ο διαχωρισμός πράξεων προσδιορίζεται μέσω των κριτηρίων της ενότητας 3.5.

Ειδικά θέματα (Κατάλογος Πόλεων, Ενδεικτικός Κατάλογος Μεγάλων Εργων, Καινοτόμες και Πιλοτικές Παρεμβάσεις).

Όσον αφορά στην επιλογή των αστικών κέντρων της Περιφέρειας για παρεμβάσεις Αστικής αναγέννησης / αναζωογόνησης, με δεδομένη την ιδιαιτερότητα της σημασίας των αστικών κέντρων για τα νησιά της Περιφέρειας κατ' αναλογία του πληθυσμού κάθε νησιού και των κοινωνικών και οικονομικών δραστηριοτήτων, σε συνδυασμό με το βαθμό περιφερειακότητας κάθε νησιού, θα χρησιμοποιηθούν κριτήρια, τα οποία θα προσδιορισθούν από την Διαχειριστική Αρχή του Προγράμματος κατά τη διαδικασία προετοιμασίας εφαρμογής της παρέμβασης.

Συμπληρωματικότητα / Συνάφεια με άλλες Δράσεις

Έργα που αφορούν στο περιβάλλον και στην ποιότητα ζωής, που χρηματοδοτούνται από το Ε.Π. «Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη», καθώς επίσης και έργα που θα μπορούν να χρηματοδοτηθούν από το Πρόγραμμα Αγροτικής Ανάπτυξης .

Καθεστώς Ενίσχυσης

Δεν προβλέπονται

4.9. Άξονας Προτεραιότητας 9: Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Στόχοι του Άξονα - Γενική Επισκόπηση

Γενικός Στόχος: Βιώσιμη ανάπτυξη και ποιότητα ζωής μέσα από τη συνετή διαχείριση των πόρων καθώς και την εξασφάλιση των αναγκών περιβαλλοντικών υποδομών και των υποδομών κοινωνικού χαρακτήρα.

Ειδικοί στόχοι άξονα:

1. Ενίσχυση / συμπλήρωση υποδομών περιβάλλοντος με έμφαση στη διαχείριση των λυμάτων.
2. Βελτίωση της διαχείρισης και διανομής ύδατος.
3. Εξασφάλιση επάρκειας υπηρεσιών εκπαίδευσης.
4. Εξασφάλιση επάρκειας υπηρεσιών υγειονομικής κάλυψης.
5. Εξασφάλιση επάρκειας άλλων υπηρεσιών κοινωνικού χαρακτήρα.
6. Πρόληψη και διαχείριση περιβαλλοντικών κινδύνων.
7. Προστασία και διατήρηση της φυσικής κληρονομιάς.
8. Έλεγχος της δόμησης και των χρήσεων γης.
9. Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών.

Ο παρών Άξονας Προτεραιότητας θα συμβάλλει:

Στη θεματική προτεραιότητα 2: Κοινωνία της γνώσης και καινοτομία και τον Γενικό στόχο 4 «Η βελτίωση της ποιότητας και της έντασης των επενδύσεων στο ανθρώπινο κεφάλαιο για την αναβάθμιση του εκπαιδευτικού συστήματος», στη θεματική προτεραιότητα 3: Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή και τον Γενικό στόχο 10 «Θεμελίωση ενός αποδοτικού και οικονομικά βιώσιμου συστήματος Υγείας, που θα προσφέρει ποιοτικές και εξατομικευμένες υπηρεσίες στους πολίτες και θα εστιάζει στη συνεχή βελτίωση των υπηρεσιών πρόληψης και φροντίδας» και στη θεματική προτεραιότητα 5: Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης και τους Γενικούς στόχους: 15 «Αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος» και 17 «Ανάδειξη του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας» του ΕΣΠΑ.

Στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» και στην προτεραιότητα 4: «Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού» του ΕΠΜ.

Στην ΚΣΚΓ 1: «Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της, πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση», στην ΚΣΚΓ 2: «Βελτίωση των γνώσεων και της καινοτομίας με στόχο την ανάπτυξη» και στην ΚΣΚΓ 3: «Περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας».

Στις ΟΚΓ 11 «Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης» και 24 «Να προσαρμοστούν τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης στις νέες απαιτήσεις ως προς τις δεξιότητες»

Στους Γενικούς Στόχους του ΠΕΠ Κ-ΝΑ 2, 3, 6 και 8.

Ποσοτικοποιημένοι στόχοι και δείκτες

Δείκτες εκρμών	Μονάδα μέτρησης	Πηγή / Έτος	Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Μνημεία και αρχαιολογικοί χώροι που αναδεικνύονται	αριθμός	ΕΥΔ ΠΕΠ Ν. Αιγαίου 2000 -2006	35	15
Υποδομές μονάδων πρωτοβάθμιας φροντίδας	αριθμός	Περιφέρεια Ν. Αιγαίου, 2006	74	5
Δείκτες αποτελέσματος	Μονάδα μέτρησης		Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Νοσοκομειακές κλίνες που δημιουργούνται / αναβαθμίζονται	%		-	10%
Αύξηση επισκεπτών σε μνημεία, αρχαιολογικούς χώρους και μουσεία	%		-	10%

Αναμενόμενες επιπτώσεις

1. Βελτίωση ποιότητας ζωής και συνθηκών εργασίας και διαβίωσης.
2. Αύξηση της ελκυστικότητας της Περιφέρειας.
3. Εξασφάλιση της αειφορίας των φυσικών πόρων.

Ειδική Στόχευση (σε όρους ομάδων – στόχων / δικαιούχων / τομέων / περιοχών / ειδικών εδαφικών μονάδων)

ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΣ

- Οι δράσεις αφορούν κυρίως τους κατοίκους που ζουν και εργάζονται στην Περιφέρεια καθώς και τους επισκέπτες / τουρίστες.
- Το κύριο βάρος των δράσεων κατευθύνεται στους πόλους έλξης της τουριστικής κίνησης και των μεγαλύτερων οικισμών λόγω των σημαντικών περιβαλλοντικών αναγκών και πιέσεων του τουρισμού.

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- Όλη η Περιφέρεια

Δράσεις- ενδεικτικές Κατηγορίες Πράξεων

Ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων και δράσεων:

(45) Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)

Προβλέπεται η κατασκευή και συμπλήρωση δικτύων ύδρευσης, η κατασκευή μονάδων αφαλάτωσης και διύλισης, δεξαμενές και αντλητικά συγκροτήματα.

(46) Επεξεργασία υδάτων (λύματα)

Προβλέπεται η κατασκευή δικτύων αποχέτευσης και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων σε οικισμούς με ισοδύναμο πληθυσμό μεγαλύτερο των 2,000 κατοίκων ή σε οικισμούς που υπάρχει δίκτυο αποχέτευσης αλλά η διάθεση γίνεται χωρίς επεξεργασία.

(51) Προώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας

Μελέτες – έρευνες και δράσεις που σχετίζονται με την προστασία της χλωρίδας, της πανίδας (σπάνιων και προστατευόμενων ειδών) και των φυσικών σχηματισμών στον χερσαίο και θαλάσσιο χώρο (σπήλαια, ακτές κλπ.) χαρακτηριστικών των νησιών του Νότιου Αιγαίου.

(53) Πρόληψη κινδύνων

Μέτρα και δράσεις που αφορούν: α) Την πρόληψη πυρκαγιών, β) τη θαλάσσια ρύπανση ακτών και λιμένων από απόβλητα πλοίων και πετρελαιοκηλίδες, γ) την πρόληψη ή αποκατάσταση κατολισθήσεων και διαβρώσεων μεγάλης κλίμακας, την πρόληψη πλημμυρών.

(54) Άλλα μέτρα για τη διατήρηση της κατάστασης του περιβάλλοντος

Έργα αποκατάστασης χώρων λατομείων και άλλων εξορυκτικών δραστηριοτήτων συντήρησης και αποκατάστασης αναβαθμιδών, μέτρα και δράσεις αντιθορυβικής προστασίας και ηχορύπανσης, από δραστηριότητες βιομηχανίας και έργων υποδομής.

(55) Προώθηση τόπων φυσικού κάλλους

(56) Προστασία και ανάδειξη φυσικής κληρονομιάς

Μέτρα και έργα ανάδειξης τοπίων ιδιαίτερου φυσικού κάλλους, οργάνωσης οικολογικών διαδρομών και μονοπατιών.

(58) Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Προβλέπονται δράσεις ανάδειξης μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, κτιρίων και συνόλων. Επίσης προβλέπονται δράσεις σε εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης επισκεπτών, καθώς και δράσεις προβολής.

(59) Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών

Προβλέπεται η κατασκευή και βελτίωση μουσείων και σύγχρονων πολιτιστικών υποδομών.

(61) Ολοκληρωμένα σχέδια για την αστική και αγροτική αναγέννηση

Προβλέπονται δράσεις αναβάθμισης περιοχών αστικών κέντρων που αντιμετωπίζουν προβλήματα οικονομικά, κοινωνικά ή περιβαλλοντικά.

(75) Υποδομές εκπαίδευσης

Προβλέπεται η κατασκευή υποδομών όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων, ο εκσυγχρονισμός της υλικοτεχνικής υποδομής και η δημιουργία βιβλιοθηκών.

(76) (77) (79) Υποδομές υγείας, φροντίδας παιδιών και άλλες κοινωνικές υποδομές

Προβλέπεται η αναβάθμιση των υποδομών πρωτοβάθμιας φροντίδας, η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας με την βελτίωση του εξοπλισμού και οι συμπλήρωση των κύριων υποδομών υγείας. Επίσης προβλέπεται η κατασκευή βρεφικών και παιδικών σταθμών καθώς και λοιπών υποδομών πρόνοιας.

Χρήση εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αστική ανάπτυξη – Συνεισφορά Ε.Τ.Επ. και Ε.Τα.Ε.

Στον άξονα συνεισφέρει το Ταμείο Συνοχής και θα εξεταστεί η δυνατότητα υποστήριξης από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, ενώ θα υπάρξει προσπάθεια χρήσης του χρηματοδοτικού εργαλείου JESSICA.

Ειδικά ζητήματα (Ρήτρα ευελιξίας 10% ΕΚΤ/ΕΤΠΑ, Διαχωρισμός πράξεων επιλέξιμων δυνάμει ΕΓΤΑΑ / ΕΤΑ)

Δεν προβλέπεται η χρήση της ρήτρας ευελιξίας. Ο διαχωρισμός πράξεων προσδιορίζεται μέσω των κριτηρίων της ενότητας 3.5.

Ειδικά θέματα (Κατάλογος Πόλεων, Ενδεικτικός Κατάλογος Μεγάλων Εργων, Καινοτόμες και Πιλοτικές Παρεμβάσεις).

Στο πλαίσιο του Άξονα προβλέπονται πιλοτικές καινοτόμες παρεμβάσεις σχετικά με τη χρήση νεωτεριστικών μέσων χρηματοοικονομικής τεχνικής με τη μορφή Πρότυπων Καινοτόμων Σχεδίων Ανάπτυξης (ΠΚΣΑ)

Συμπληρωματικότητα / Συνάφεια με άλλες Δράσεις

Οι δράσεις που αφορούν στην κατασκευή χώρων υγειονομικής ταφής απορριμμάτων, στην αποκατάσταση χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων και στην εξασφάλιση των απαιτούμενων υποδομών για τη συγκέντρωση και επεξεργασία των λυμάτων των οικισμών, για τους οποίους έχει υποχρέωση η χώρα σύμφωνα με τη σχετική Οδηγία, θα χρηματοδοτηθούν από το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον – Αειφόρος Ανάπτυξη» με συγχρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής.

Καθεστώς Ενίσχυσης

Δεν προβλέπονται

4.10. Άξονας Προτεραιότητας 10: Χωρική Συνοχή και Συνεργασία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου

Στόχοι του Άξονα - Γενική Επισκόπηση

Γενικός Στόχος: Αντιμετώπιση των ενδοπεριφερειακών αναπτυξιακών ανισοτήτων που υπάρχουν μεταξύ των απομακρυσμένων και μικρότερων νησιών και περιοχών χαμηλής οικονομικής ανάπτυξης και των μεγαλύτερων και περισσότερο ανεπτυγμένων νησιών / κέντρων.

Ειδικοί στόχοι άξονα:

1. Ενίσχυση αναγκαίων υποδομών περιβάλλοντος.
2. Προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος
3. Συμπλήρωση – Βελτίωση βασικών υποδομών μεταφορών (λιμάνια –δρόμοι).
4. Ανάδειξη πολιτιστικών πόρων και σύνδεσή τους με τουριστική δραστηριότητα.
5. Βελτίωση της διαχείρισης και διανομής ύδατος.
6. Εφαρμογή ειδικών δράσεων εξισορρόπησης πρόσθετου κόστους οφειλόμενου στο μικρό μέγεθος της αγοράς και της δυσκολίας προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού.
7. Βελτίωση υποδομών κοινωνικού χαρακτήρα (εκπαίδευση, υγεία, πρόνοια).

Ο παρών Άξονας Προτεραιότητας θα συμβάλλει:

Στη θεματική προτεραιότητα 3: Απασχόληση και Κοινωνική Συνοχή και τον Γενικό στόχο 9 «Πρωώθηση της κοινωνικής ενσωμάτωσης», στη θεματική προτεραιότητα 5: Ελκυστικότητα της Ελλάδας και των Περιφερειών ως τόπου επενδύσεων, εργασίας και διαβίωσης και τους Γενικούς στόχους 15 «Αειφορική διαχείριση του περιβάλλοντος» και 17 «Ανάδειξη του πολιτισμού ως ζωτικού παράγοντα της οικονομικής ανάπτυξης της χώρας» του ΕΣΠΑ

Στην προτεραιότητα 3: «Βελτίωση του επιχειρηματικού περιβάλλοντος, ενίσχυση του ανταγωνισμού, άνοιγμα των αγορών, αύξηση της εξωστρέφειας και αξιοποίηση της γεωπολιτικής θέσης της χώρας ως πόλου έλξης επενδυτικών δραστηριοτήτων με προοπτικές επέκτασης στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ευρώπης» και στην προτεραιότητα 4: «Αύξηση της απασχόλησης, μείωση της ανεργίας, καθώς και αποτελεσματικότερη λειτουργία των συστημάτων εκπαίδευσης και κατάρτισης με μια σειρά από στοχευμένες δράσεις που περιορίζουν παράλληλα τον κίνδυνο του κοινωνικού αποκλεισμού» του ΕΠΜ.

Στην ΚΣΚΓ 1: «Να γίνουν η Ευρώπη και οι περιφέρειές της πιο ελκυστικοί τόποι για επενδύσεις και απασχόληση» και στην ΚΣΚΓ 3: «Διάσπαση της πολιτικής της συνοχής Περσισότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας».

Στην ΟΚΓ 11 «Να ενθαρρυνθεί η βιώσιμη χρήση των πόρων και να ενισχυθούν οι συνέργειες μεταξύ της προστασίας του περιβάλλοντος και της ανάπτυξης».

Στο Γενικό Στόχο του ΠΕΠ Κ-ΝΑ 7.

Ποσοτικοποιημένοι στόχοι και δείκτες

Δείκτες εκροών	Μονάδα μέτρησης	Πηγή / Έτος	Τιμή βάσης	Στόχος 2013
Βελτίωση – κατασκευή οδών εκτός αυτοκινητοδρόμων και εθνικής οδοποιίας	χιλιόμετρα	ΝΑ Ν.Αιγαίου, ΕΥΔ ΠΕΠ Ν. Αιγαίου 2000-2006	431	15
Λιμένες που αναβαθμίζονται	αριθμός	Λιμανικά Ταμεία Περιφέρειας	25	3
Υποδομές μονάδων πρωτοβάθμιας φροντίδας	αριθμός		29	5
Δείκτες αποτελέσματος	Μονάδα μέτρησης		Τιμή βάσης	Στόχος 2013

Αναμενόμενες επιπτώσεις

1. Ανάσχεση της τάσης εγκατάλειψης των μικρών νησιών και αύξηση της ελκυστικότητάς τους.
2. Ενίσχυση κλίματος τοπικών επιχειρηματικών πρωτοβουλιών.

Ειδική στόχευση (σε όρους ομάδων-στόχων / τομέων / περιοχών / ειδικών εδαφικών μονάδων)

Οι δράσεις αφορούν τους κατοίκους των μικρών νησιών και κυρίως το νέο παραγωγικό δυναμικό για παραμονή και δημιουργία επενδύσεων και απασχόλησης. Οι Τελικοί Δικαιούχοι θα προσδιορισθούν ανάλογα με το είδος, το περιεχόμενο και το επίπεδο εφαρμογής των παρεμβάσεων, ικανοποιώντας τις τοπικές ιδιαιτερότητες και την πληρότητα των αποτελεσμάτων.

Δράσεις- ενδεικτικές Κατηγορίες Πράξεων

Ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων και δράσεων:

(23) Περιφερειακές /τοπικές οδοί

Προτεραιότητα θα δοθεί στη σύνδεση της «χώρας» κάθε νησιού με το λιμάνι ή το αεροδρόμιο και με χώρους σημαντικού τουριστικού, πολιτιστικού ή οικολογικού ενδιαφέροντος.

(30) Λιμένες

Προτεραιότητα θα δοθεί σε δράσεις που θα επικεντρώνονται σε μικρά λιμενικά έργα, εγκαταστάσεις για την εξυπηρέτηση των επιβατών, καθώς και σε δράσεις που θα εξασφαλίζουν την ασφάλεια των πλόων.

(45) Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)

Προβλέπεται η κατασκευή και συμπλήρωση δικτύων ύδρευσης, κατασκευή μονάδων αφαλάτωσης, δεξαμενές και αντλητικά συγκροτήματα.

(46) Επεξεργασία υδάτων (λύματα)

Προβλέπεται η κατασκευή δικτύων αποχέτευσης και εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων με προτεραιότητα στην κάλυψη των υποχρεώσεων της χώρας έναντι της σχετικής κοινοτικής Οδηγίας.

(58) Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

Προβλέπονται δράσεις ανάδειξης μνημείων, αρχαιολογικών χώρων, κτιρίων και συνόλων. Επίσης προβλέπονται δράσεις σε εγκαταστάσεις εξυπηρέτησης επισκεπτών, καθώς και δράσεις προβολής.

(59) Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών

Προβλέπεται η κατασκευή και βελτίωση μουσείων και πολιτιστικών διαδρομών.

(60) Συνδρομή στη βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών

(75) Υποδομές εκπαίδευσης

Προβλέπεται η κατασκευή υποδομών πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης, ο εκσυγχρονισμός της υλικοτεχνικής υποδομής και η δημιουργία βιβλιοθηκών.

(76) (77) (79) Υποδομές υγείας, φροντίδας παιδιών και άλλες κοινωνικές υποδομές

Προβλέπεται η αναβάθμιση των υποδομών πρωτοβάθμιας φροντίδας, η βελτίωση των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας με την βελτίωση του εξοπλισμού και οι συμπλήρωση των κύριων υποδομών υγείας. Επίσης προβλέπεται η κατασκευή βρεφικών και παιδικών σταθμών καθώς και λοιπών υποδομών πρόνοιας.

(83) Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς

Χρήση εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αστική ανάπτυξη – Συνεισφορά Ε.Τ.Επ. και Ε.Τα.Ε.

Στον άξονα συνεισφέρει το Ταμείο Συνοχής και θα εξεταστεί η δυνατότητα υποστήριξης από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Επενδύσεων, ενώ θα υπάρξει προσπάθεια χρήσης του χρηματοδοτικού εργαλείου JESSICA.

Ειδικά ζητήματα (Ρήτρα ευελιξίας 10% ΕΚΤ/ΕΤΠΑ, Διαχωρισμός πράξεων επιλέξιμων δυνάμει ΕΓΤΑΑ / ΕΤΑ)

Δεν προβλέπεται η χρήση της ρήτρας ευελιξίας. Ο διαχωρισμός πράξεων προσδιορίζεται μέσω των κριτηρίων της ενότητας 3.5.

Ειδικά θέματα (Κατάλογος Πόλεων, Ενδεικτικός Κατάλογος Μεγάλων Εργων, Καινοτόμες και Πιλοτικές Παρεμβάσεις).

Προβλέπεται η δυνατότητα εφαρμογής των συνολικών επιχορηγήσεων στις δράσεις του θεματικού πεδίου 83.

Συμπληρωματικότητα / Συνάφεια με άλλες Δράσεις

Οι δράσεις που αφορούν στην κατασκευή χώρων υγειονομικής ταφής απορριμμάτων, στην αποκατάσταση χώρων ανεξέλεγκτης διάθεσης απορριμμάτων και στην εξασφάλιση των απαιτούμενων υποδομών για τη συγκέντρωση και επεξεργασία των λυμάτων των οικισμών, για τους οποίους έχει υποχρέωση η χώρα σύμφωνα με τη σχετική Οδηγία, θα χρηματοδοτηθούν από το Τομεακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Περιβάλλον – Αειφόρος Ανάπτυξη» με συγχρηματοδότηση από το Ταμείο Συνοχής.

Καθεστώς Ενίσχυσης

Δεν προβλέπονται

4.11. Άξονας Προτεραιότητας 11: Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Αμιγούς Στόχου Σύγκλισης - Κρήτη & Βόρειο Αιγαίο

Στόχοι του Άξονα - Γενική Επισκόπηση

Για την αποτελεσματική, έγκαιρη και αποδοτική εφαρμογή του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος της Χωρικής Ενότητας Κρήτης Νήσων - Αιγαίου, απαιτείται η εντατικοποίηση αξιοποίησης της τεχνικής βοήθειας για την υποστήριξη και προετοιμασία (Διοικητική και Τεχνική) των φορέων / μηχανισμών και των δράσεων που χρηματοδοτούνται από το Πρόγραμμα.

Στόχος του Άξονα είναι η κάλυψη των ιδιαίτερα σημαντικών αναγκών του Επιχειρησιακού Προγράμματος των ΠΑΣΣ, για προετοιμασία και υποστήριξη κατά την εφαρμογή του, λόγω των απαιτήσεων των νέων Κανονισμών των Διαρθρωτικών Ταμείων, όσον αφορά στις υποβοηθητικές / υποστηρικτικές ενέργειες για την ορθολογική και αποτελεσματική υλοποίησή του, καθώς και για την αξιόπιστη παρακολούθησή του.

Η βέλτιστη εφαρμογή των Κανονισμών των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων Καν. 1083/06 και Καν. 1080/06, μέσω της χρηματοδότησης δραστηριοτήτων:

- Προπαρασκευής, Διαχείρισης, Παρακολούθησης και Ελέγχου των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων
- Ενίσχυσης της διοικητικής ικανότητας για την υλοποίηση των Ταμείων

Αναμενόμενες επιπτώσεις

Η κάλυψη των ιδιαίτερα σημαντικών αναγκών του Επιχειρησιακού Προγράμματος που συγχρηματοδοτείται από το Ταμείο ΕΤΠΑ όσον αφορά στον σχεδιασμό, στην προετοιμασία, στην αξιολόγηση, στη διαχείριση, στην παρακολούθηση, στη δημοσιότητα και πληροφόρηση, στην εφαρμογή και στον έλεγχο των πράξεων.

Ειδική στόχευση (σε όρους ομάδων-στόχων / τομέων / περιοχών / ειδικών εδαφικών μονάδων)

ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΣ

- Θα επιλεγούν μετά από ειδική διαδικασία (κριτήρια, ιεράρχηση)

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- Οι Περιφέρειες Κρήτης και Βορείου Αιγαίου.

Ενδεικτικές κατηγορίες πράξεων / δράσεων

Στο πλαίσιο του Άξονα αυτού εντάσσονται ενδεικτικές κατηγορίες δράσεων, όπως αυτές προβλέπονται στα άρθρα 45 και 46 του Γενικού Κανονισμού των διαρθρωτικών ταμείων 1083/06 και στο άρθρο 3 του Κανονισμού ΕΤΠΑ.

Στην συγκεκριμένη κατηγορία ενεργειών δύναται να περιλαμβάνονται δράσεις ενίσχυσης των μηχανισμών υποστήριξης των φορέων υλοποίησης για την προετοιμασία, την παρακολούθηση και διαχείριση του Προγράμματος και των έργων που περιλαμβάνονται σ' αυτό. Επίσης, περιλαμβάνονται δράσεις υποστήριξης της Επιτροπής Παρακολούθησης και του συστήματος διαχείρισης του Προγράμματος.

Αναλυτικά:

(85) Προετοιμασία, εφαρμογή, παρακολούθηση και επιθεώρηση

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Εγκατάσταση, λειτουργία και διασύνδεση μηχανογραφημένων συστημάτων διαχείρισης παρακολούθησης, επιθεώρησης και αξιολόγησης.
- Βελτιώσεις των μεθόδων αξιολόγησης και ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τις πρακτικές που ακολουθούνται στον τομέα αυτό.

(86) Αξιολόγηση και μελέτες, ενημέρωση και επικοινωνία

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Συνδρομή για την εκπόνηση και την αξιολόγηση έργων, μεταξύ άλλων από κοινού με την ΕΤΕΠ, μέσω επιχορήγησης ή άλλων μορφών συνεργασίας, ανάλογα με την περίπτωση.
- Μελέτες που συνδέονται με την εκπόνηση των κοινοτικών στρατηγικών κατευθυντηρίων γραμμών για τη συνοχή, τις εκθέσεις της Επιτροπής για την πολιτική συνοχής και την τριετή έκθεση για τη συνοχή.
- Αξιολογήσεις, εκθέσεις εμπειρογνομόνων, στατιστικές και μελέτες, στις οποίες περιλαμβάνονται και μελέτες γενικής φύσεως που αφορούν στην λειτουργία των Ταμείων, οι οποίες μπορούν να πραγματοποιούνται ανάλογα με την περίπτωση, από την ΕΤΕΠ ή το ΕΤΕ μέσω επιχορήγησης ή άλλων μορφών συνεργασίας.
- Μέτρα που έχουν ως στόχο τους εταίρους, τους δικαιούχους συνδρομής των Ταμείων και το κοινό γενικά, συμπεριλαμβανομένων μέτρων πληροφόρησης.
- Μέτρα για την διάδοση των πληροφοριών, τη δικτύωση, την ευαισθητοποίηση, την προαγωγή της συνεργασίας και την ανταλλαγή εμπειριών σε ολόκληρη την Κοινότητα.

Χρήση εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αστική ανάπτυξη – Συνεισφορά Ε.Τ.Επ. και Ε.Τα.Ε.

Δεν προβλέπεται.

Ειδικά ζητήματα (Ρήτρα ευελιξίας 10% ΕΚΤ/ΕΤΠΑ, Διαχωρισμός πράξεων επιλέξιμων δυνάμει ΕΓΤΑΑ / ΕΤΑ)

Δεν προβλέπεται.

Ειδικά θέματα (Κατάλογος Πόλεων, Ενδεικτικός Κατάλογος Μεγάλων Έργων, Καινοτόμες και Πιλοτικές Παρεμβάσεις).

Δεν προβλέπεται.

Συμπληρωματικότητα / Συνάφεια με άλλες Δράσεις

Ο Άξονας θα λειτουργήσει συμπληρωματικά με το Τομεακό ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής».

Καθεστώς Ενίσχυσης

Δεν προβλέπονται.

4.12. Άξονας Προτεραιότητας 12: Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Στόχου Σταδιακής Εισόδου – Νότιο Αιγαίο

Στόχοι του Άξονα - Γενική Επισκόπηση

Γενικός στόχος άξονα:

Η βέλτιστη εφαρμογή των Κανονισμών των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών Ταμείων 1083/06 (Γενικός Κανονισμός) και 1080/06 (Κανονισμός ΕΤΠΑ).

Ειδικοί στόχοι:

1. Εκπόνηση μελετών
2. Ανταλλαγή εμπειριών
3. Δημοσιότητα, προβολή και πληροφόρηση

Ενδεικτικές κατηγορίες παρεμβάσεων:

- Προπαρασκευή, διαχείριση, παρακολούθηση και έλεγχος
- Μελέτες και εμπειρογνωμοσύνες
- Δράσεις ανταλλαγής εμπειριών
- Ενέργειες δημοσιότητας, προβολής και πληροφόρησης
- Υπηρεσίες συμβούλων / εμπειρογνομόνων

Αναμενόμενες επιπτώσεις:

Η κάλυψη των ιδιαίτερα σημαντικών αναγκών των δράσεων που συγχρηματοδοτείται από το ΕΤΠΑ, αναφορικά με τον σχεδιασμό, την προετοιμασία, την αξιολόγηση, τη διαχείριση, την παρακολούθηση, τη δημοσιότητα, την πληροφόρηση, την εφαρμογή και τον έλεγχο.

Ειδική στόχευση (σε όρους ομάδων-στόχων / τομέων / περιοχών / ειδικών εδαφικών μονάδων)

ΟΜΑΔΕΣ ΣΤΟΧΟΣ

- Θα επιλεγούν μετά από ειδική διαδικασία (κριτήρια, ιεράρχηση)

ΠΕΡΙΟΧΕΣ

- Η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου.

Ενδεικτικές κατηγορίες πράξεων / δράσεων

Στο πλαίσιο του Άξονα αυτού εντάσσονται ενδεικτικές κατηγορίες δράσεων, όπως αυτές προβλέπονται στα άρθρα 45 και 46 του Γενικού Κανονισμού των διαρθρωτικών ταμείων 1083/06 και στο άρθρο 3 του Κανονισμού ΕΤΠΑ.

(85) Προετοιμασία ,εφαρμογή ,παρακολούθηση και επιθεώρηση

Εξειδικεύεται στις παρακάτω κατηγορίες πράξεων:

- Εγκατάσταση, λειτουργία και διασύνδεση μηχανογραφημένων συστημάτων διαχείρισης παρακολούθησης, επιθεώρησης και αξιολόγησης.
- Βελτιώσεις των μεθόδων αξιολόγησης και ανταλλαγής πληροφοριών σχετικά με τις πρακτικές που ακολουθούνται στον τομέα αυτό.

(86) Αξιολόγηση και μελέτες, ενημέρωση και επικοινωνία

Εξειδικεύεται στις παρακάτω ενδεικτικές κατηγορίες πράξεων:

- Συνδρομή για την εκπόνηση και την αξιολόγηση έργων, μεταξύ άλλων από κοινού με την ΕΤΕπ, μέσω επιχορήγησης ή άλλων μορφών συνεργασίας, ανάλογα με την περίπτωση.
- Μελέτες που συνδέονται με την εκπόνηση των κοινοτικών στρατηγικών κατευθυντηρίων γραμμών για τη συνοχή, τις εκθέσεις της Επιτροπής για την πολιτική συνοχής και την τριετή έκθεση για τη συνοχή.
- Αξιολογήσεις, εκθέσεις εμπειρογνομόνων, στατιστικές και μελέτες, στις οποίες περιλαμβάνονται και μελέτες γενικής φύσεως που αφορούν στην λειτουργία των Ταμείων, οι οποίες μπορούν να πραγματοποιούνται ανάλογα με την περίπτωση, από την ΕΤΕπ ή το ΕΤΕ μέσω επιχορήγησης ή άλλων μορφών συνεργασίας .
- Μέτρα που έχουν ως στόχο τους εταίρους, τους δικαιούχους συνδρομής των Ταμείων και το κοινό γενικά, συμπεριλαμβανομένων μέτρων πληροφόρησης.
- Μέτρα για την διάδοση των πληροφοριών, τη δικτύωση, την ευαισθητοποίηση, την προαγωγή της συνεργασίας και την ανταλλαγή εμπειριών σε ολόκληρη την Κοινότητα.

Χρήση εργαλείων χρηματοοικονομικής τεχνικής για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την αστική ανάπτυξη – Συνεισφορά Ε.Τ.Επ. και Ε.Τα.Ε.

Δεν προβλέπεται.

Ειδικά ζητήματα (Ρήτρα ευελιξίας 10% ΕΚΤ/ΕΤΠΑ, Διαχωρισμός πράξεων επιλέξιμων δυνάμει ΕΓΤΑΑ / ΕΤΑ)

Δεν προβλέπεται.

Ειδικά θέματα (Κατάλογος Πόλεων, Ενδεικτικός Κατάλογος Μεγάλων Εργων, Καινοτόμες και Πιλοτικές Παρεμβάσεις).

Δεν προβλέπεται.

Συμπληρωματικότητα / Συνάφεια με άλλες Δράσεις

Ο Άξονας θα λειτουργήσει συμπληρωματικά με το Τομεακό ΕΠ «Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής».

5. Διατάξεις Εφαρμογής.

5.1. Αρχές και Φορείς Διαχείρισης και Ελέγχου

Σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Καν. (ΕΚ) 1083/2006 και ειδικότερα τα όσα προβλέπονται στα άρθρα 58 έως 62, για κάθε επιχειρησιακό πρόγραμμα (ΕΠ) ορίζονται η διαχειριστική αρχή, η αρχή πιστοποίησης και η αρχή ελέγχου και προσδιορίζονται οι ενδιαμέσοι φορείς που θα οριστούν για τη διαχείρισή του. Στο κοινό σύστημα διαχείρισης και ελέγχου των ΕΠ του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς, εφεξής ΕΣΠΑ, ορίζεται εθνική αρχή συντονισμού για τη διασφάλιση του απαραίτητου συντονισμού της εφαρμογής των ΕΠ και την επίτευξη των στόχων του ΕΣΠΑ. Η εξειδίκευση των αρμοδιοτήτων, η απαραίτητη διάκριση καθηκόντων και ο τρόπος οργάνωσης και λειτουργίας αυτών των αρχών και φορέων καθορίζονται με νόμο και όπου απαιτείται θα εκδοθούν επί μέρους κανονιστικές πράξεις.

Η εθνική αρχή συντονισμού και οι διαχειριστικές αρχές των ΕΠ συνιστούν δίκτυο με στόχο τη στενή συνεργασία, την άμεση ενημέρωση και τη μεταφορά των καλών πρακτικών που αναπτύσσονται.

Αναλυτική περιγραφή του τρόπου άσκησης των αρμοδιοτήτων κάθε αρχής και φορέα στην διαχείριση και τον έλεγχο του ΕΠ θα γίνει στην περιγραφή του κοινού Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου των ΕΠ που θα κοινοποιηθεί στην Επιτροπή σύμφωνα με το άρθρο 71 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006.

Το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών εκπροσωπεί τις ελληνικές αρχές έναντι της ΕΕ για θέματα που άπτονται του ΕΣΠΑ. Για θέματα που άπτονται των ΕΠ εκπροσωπεί τις ελληνικές αρχές σε συνεργασία με τα κατά περίπτωση αρμόδια Υπουργεία.

5.1.1. Εθνική αρχή συντονισμού αναπτυξιακών προγραμμάτων 2007-2013

Η εθνική αρχή συντονισμού έχει την ευθύνη του συντονισμού του προγραμματισμού και της εφαρμογής των ΕΠ στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ και της καθοδήγησης των διαχειριστικών αρχών, με στόχο την εξασφάλιση της αποτελεσματικότητας της διαχείρισης και της εφαρμογής τους. Στο πλαίσιο αυτό η εθνική αρχή συντονισμού:

- (i) παρακολουθεί και συντονίζει τον προγραμματισμό και την εφαρμογή του ΕΣΠΑ και των ΕΠ του ΕΣΠΑ, παρέχοντας κατευθύνσεις για τη συμβατότητά τους με τις εθνικές πολιτικές και τις πολιτικές και προτεραιότητες της Ευρωπαϊκής Ένωσης,
- (ii) έχει την ευθύνη για το σχεδιασμό του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου, την κοινοποίησή του στην Επιτροπή, συμπεριλαμβανομένης της γνώμης συμμόρφωσης του άρθρου 71 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006, την εποπτεία της αποτελεσματικής εφαρμογής του και την προσαρμογή του ώστε να διασφαλίζεται η επίτευξη των στόχων του,
- (iii) συντονίζει τις διαχειριστικές αρχές των ΕΠ του ΕΣΠΑ και εκδίδει οδηγίες και παρέχει κατευθύνσεις σχετικές με τον προγραμματισμό, τη διαχείριση, την αξιολόγηση, τις επαληθεύσεις και κάθε δραστηριότητα που υπάγεται στην αποστολή των διαχειριστικών αρχών των ΕΠ,
- (iv) παρέχει την απαραίτητη πληροφόρηση προς τη Διυπουργική Επιτροπή κοινοτικών προγραμμάτων που συστήθηκε με το άρθρο 20 του Ν.3483/2006 και την διάσκεψη των Προέδρων των επιτροπών παρακολούθησης των ΕΠ και μεριμνά για την εφαρμογή των αποφάσεων τους,
- (v) συνεργάζεται με τα αρμόδια όργανα προκειμένου το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα

- (ΟΠΣ) να ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις διαχείρισης, παρακολούθησης, ελέγχου και αξιολόγησης των ΕΠ του ΕΣΠΑ, καθώς και ενημέρωσης της Επιτροπής,
- (vi) παρέχει οδηγίες και κατευθύνσεις για τη διενέργεια των αξιολογήσεων που συνδέονται με την παρακολούθηση ΕΠ, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 47 και 48 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006 και στο υποκεφάλαιο 5.3., επεξεργάζεται τα πορίσματα των αξιολογήσεων και παρέχει κατευθύνσεις στις διαχειριστικές αρχές σχετικά με την αναθεώρηση των ΕΠ,
 - (vii) παρέχει οδηγίες για τη διασφάλιση της συμβατότητας των παρεμβάσεων με το εθνικό και κοινοτικό δίκαιο, ιδίως σε ό,τι αφορά την τήρηση των διατάξεων για τον ανταγωνισμό, τις δημόσιες συμβάσεις, την προστασία του περιβάλλοντος, την προώθηση της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και της αρχής της μη διάκρισης και εισηγείται τη λήψη των κατάλληλων μέτρων για την αποτελεσματική εφαρμογή αυτών,
 - (viii) διαμορφώνει το ειδικό Πρόγραμμα για το εθνικό αποθεματικό απροβλέπτων, σύμφωνα με το άρθρο 51 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006,
 - (ix) διαμορφώνει το πλαίσιο αρχών δημοσιότητας και πληροφόρησης για τα ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από τα Διαρθρωτικά Ταμεία και το Ταμείο Συνοχής, προκειμένου να εξασφαλίζεται η ομοιογένεια, η συνοχή και ο συντονισμός των μέτρων δημοσιότητας και πληροφόρησης των ΕΠ και του ΕΣΠΑ και μεριμνά για την παρακολούθηση και τήρηση του πλαισίου αυτού,
 - (x) συμμετέχει στις ετήσιες συναντήσεις των διαχειριστικών αρχών των ΕΠ και της Επιτροπής που προβλέπονται στο άρθρο 68 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006,
 - (xi) παρακολουθεί την τήρηση των δεσμεύσεων για την προσθετικότητα και παρέχει στην Επιτροπή τις απαιτούμενες πληροφορίες για την επαλήθευσή της, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 15 του Κανονισμού,
 - (xii) υποβάλλει τα αναγκαία στοιχεία σχετικά με τη συμβολή των ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία στην εφαρμογή του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων, προκειμένου να συμπεριληφθούν στην ετήσια έκθεση υλοποίησής του κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 29 παρ 1 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006,
 - (xiii) συντάσσει τις εκθέσεις στρατηγικής παρακολούθησης του ΕΣΠΑ που προβλέπονται στις παρ.2 και 3 του άρθρου 29 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006, σχετικά με τη συμβολή των ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία στην επίτευξη των στόχων της πολιτικής για τη συνοχή όπως ορίζεται στη Συνθήκη, των στόχων των Ταμείων όπως ορίζονται στον Κανονισμό, των προτεραιοτήτων που διατυπώνονται στις στρατηγικές κατευθυντήριες γραμμές για τη συνοχή όπως προσδιορίζονται στο ΕΣΠΑ και του στόχου προώθησης της ανταγωνιστικότητας και της απασχόλησης,
 - (xiv) διασφαλίζει σε συνεργασία με τις αρμόδιες εθνικές αρχές το συντονισμό μεταξύ της συνδρομής των διαφόρων Ταμείων, του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ), του Ευρωπαϊκού Ταμείου Αλιείας (ΕΤΑ) και το συντονισμό μεταξύ των Ταμείων και των παρεμβάσεων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕΠ) και άλλων χρηματοδοτικών μέσων,
 - (xv) έχει την ευθύνη για την τήρηση της κατανομής των πόρων των Ταμείων κατά τύπο Περιφερειών (Περιφέρειες αμιγούς στόχου 1, στατιστικής σύγκλισης, σταδιακής εισόδου)
 - (xvi) μεριμνά για το συντονισμό του προγραμματισμού και της εφαρμογής των συγχρηματοδοτούμενων δράσεων κρατικών ενισχύσεων, με την υποστήριξη ειδικής επιτροπής
 - (xvii) διαμορφώνει το σύστημα επιβεβαίωσης της διαχειριστικής επάρκειας των δικαιούχων, παρέχει οδηγίες και εποπτεύει την ορθή και ενιαία εφαρμογή του,
 - (xviii) διαμορφώνει σε συνεργασία με την αρχή πιστοποίησης τους κανόνες για την επιλεξιμότητα των δαπανών και εκδίδει οδηγίες για την υποστήριξη των διαχειριστικών αρχών και των δικαιούχων,
 - (xix) συγκροτεί και λειτουργεί θεματικές δικτυώσεις με στόχο τη διερεύνηση και διάχυση καλών πρακτικών και προτάσεων απλούστευσης και μείωσης της γραφειοκρατίας,
 - (xx) οργανώνει και λειτουργεί την ηλεκτρονική δικτύωση όλων των διαχειριστικών αρχών με στόχο την καλύτερη και ταχύτερη ενημέρωση και την υιοθέτηση βέλτιστων πρακτικών στην αντιμετώπιση και επίλυση κοινών θεμάτων,
 - (xxi) υποστηρίζει την αποστολή και τις εργασίες της διάσκεψης των Προέδρων των επιτροπών παρακολούθησης των ΕΠ.
 - (xxii) μεριμνά για την παρακολούθηση της προόδου/εφαρμογής earmarking σύμφωνα με το άρθρο 9.3 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006, τον συντονισμό με τις πολιτικές του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων και την παρακολούθηση της εφαρμογής της βιώσιμης αστικής ανάπτυξης.

Η άσκηση των αρμοδιοτήτων που περιγράφονται ανωτέρω γίνεται μέσω των ειδικών υπηρεσιών: «Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού της Εφαρμογής των Επιχειρησιακών Προγραμμάτων», «Ειδική Υπηρεσία Στρατηγικής, Σχεδιασμού και Αξιολόγησης Αναπτυξιακών Προγραμμάτων», που υπάγονται

στη Γενική Διεύθυνση Αναπτυξιακού Προγραμματισμού, Περιφερειακής Πολιτικής και Δημοσίων Επενδύσεων της Γενικής Γραμματείας Επενδύσεων και Ανάπτυξης του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, καθώς και μέσω της «Ειδικής Υπηρεσίας Θεσμικής Υποστήριξης» που υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης.

5.1.2. Βασικοί μηχανισμοί συντονισμού

Πέραν της εθνικής αρχής συντονισμού όπως ορίζεται στο υποκεφάλαιο 5.1.1. προσδιορίζονται οι ακόλουθοι βασικοί μηχανισμοί συντονισμού:

• Συντονισμός δράσεων ΕΚΤ

Ο συντονισμός των δράσεων που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ ασκείται από την Ειδική Υπηρεσία Συντονισμού και Παρακολούθησης Δράσεων ΕΚΤ (ΕΥΣΕΚΤ) του Υπουργείου Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας σε συνεργασία με την εθνική αρχή συντονισμού και τις αρμόδιες εθνικές αρχές.

Ειδικότερα η ΕΥΣΕΚΤ:

(i) Παρακολουθεί τις εθνικές, ευρωπαϊκές και διεθνείς εξελίξεις και πολιτικές στα θέματα που σχετίζονται με την απασχόληση, την κοινωνική ένταξη, τη δια βίου μάθηση, την προώθηση της ισότητας των φύλων και των ίσων ευκαιριών καθώς και τις επιπτώσεις άλλων πολιτικών (εθνικών, Ε.Ε., διεθνών) και συμμετέχει στις σχετικές επιτροπές της Ε.Ε. Παρακολουθεί την εφαρμογή των πολιτικών απασχόλησης και κοινωνικής ένταξης και συμβάλλει στο σχεδιασμό τους.

(ii) Παρακολουθεί και ενημερώνεται για την τήρηση της περιφερειακής κατανομής των πόρων του ΕΚΤ ανά ΕΠ/δράση και τύπο Περιφερειών, (Περιφέρειες αμιγούς στόχου 1, στατιστικής σύγκλισης, σταδιακής εισόδου).

(iii) Εκπονεί το αναγκαίο θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο που διέπει την υλοποίηση δράσεων συγχρηματοδοτούμενων από το ΕΚΤ, όπου αυτό απαιτείται, σε συνεργασία με την εθνική αρχή συντονισμού, τις διαχειριστικές αρχές των ΕΠ και τα συναρμόδια Υπουργεία, προκειμένου να διασφαλίζεται η ενιαία υλοποίηση δράσεων ίδιου τύπου. Στο πλαίσιο αυτό, εκδίδει οδηγίες και παρέχει κατευθύνσεις σε συνεργασία με τους αρμόδιους φορείς.

(iv) Παρακολουθεί και επεξεργάζεται τις χρηματοδοτικές ροές και τις συνολικές δεσμεύσεις των επιχειρησιακών προγραμμάτων ΕΚΤ για τον έγκαιρο εντοπισμό τυχόν προβλημάτων και σε συνεργασία με την εθνική αρχή συντονισμού εισηγείται κατάλληλα διορθωτικά μέτρα στις οικείες επιτροπές παρακολούθησης, για την αποφυγή εφαρμογής του κανόνα αυτόματης αποδέσμευσης $v+3/v+2$.

(v) Είναι αρμόδια για την παροχή κατευθύνσεων και την παρακολούθηση δράσεων τύπου ΕΚΤ που συγχρηματοδοτούνται μέσω της χρήσης της ρήτρας ευελιξίας του 10% (ή 15%) σε όλα τα εμπλεκόμενα ΕΠ, με στόχο την αποφυγή επικαλύψεων και την επίτευξη συνεργιών.

(vi) Εκδίδει οδηγίες και παρέχει κατευθύνσεις για το σχεδιασμό και τις τροποποιήσεις των δεικτών και για τα θέματα αξιολόγησης γενικά, που αφορούν σε παρεμβάσεις ΕΚΤ στο επίπεδο του ΕΣΠΑ και των ΕΠ, με τη σύμφωνη γνώμη της εθνικής αρχής συντονισμού και σε συνεργασία με τους συναρμόδιους φορείς. Μεριμνά για τη συμβατότητα των παραπάνω με τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Στρατηγικής για την Απασχόληση και τους συναφείς στόχους της Κοινότητας στους τομείς της Κοινωνικής Ένταξης, της εκπαίδευσης, της κατάρτισης και της ισότητας.

(vii) Παρακολουθεί και συντονίζει την εκ των προτέρων αξιολόγηση και τις αξιολογήσεις που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια της περιόδου προγραμματισμού σε επίπεδο ΕΣΠΑ και ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ, σε συνεργασία με τους συναρμόδιους φορείς.

(viii) Συντονίζει τους αρμόδιους εθνικούς φορείς και συνεργάζεται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την εκπόνηση των αξιολογήσεων σε θέματα Ανθρωπίνων Πόρων, που πραγματοποιούνται με ευθύνη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, σύμφωνα με το Άρθρο 49 του Γεν. Κανονισμού 1083/2006.

(ix) Συμμετέχει στη διαμόρφωση του σχεδίου των αξιολογήσεων της περιόδου 2007-2013 σε ό,τι αφορά θέματα ανθρωπίνων πόρων, σε συνεργασία με τις διαχειριστικές αρχές των ΕΠ του ΕΚΤ και την εθνική αρχή συντονισμού.

(x) Οργανώνει, συντονίζει και παρακολουθεί τις δράσεις πληροφόρησης και δημοσιότητας για την

προβολή των πολιτικών και των παρεμβάσεων του ΕΚΤ στην Ελλάδα, προκειμένου να εξασφαλίζεται η συνέργια των δράσεων επικοινωνίας μεταξύ των ΕΠ, καθώς και τη συμπληρωματικότητα αυτών με τις δράσεις επικοινωνίας του ΕΣΠΑ. Για το παραπάνω συνεργάζεται κυρίως με τις αρμόδιες υπηρεσίες της Γεν. Δ/σης Απασχόλησης της Ε.Ε., την εθνική αρχή συντονισμού, τις αρμόδιες εθνικές αρχές και τις διαχειριστικές αρχές για όλα τα ζητήματα που αφορούν σε δράσεις επικοινωνίας για το ΕΚΤ.

(xi) Αναπτύσσει υποβοηθητικά εργαλεία σε συνεργασία με τις αρμόδιες εθνικές αρχές για την υποστήριξη των φορέων διαχείρισης και υλοποίησης και μεριμνά για την εκπόνηση μελετών, ερευνών, εμπειρογνωμοσυνών και αξιολογήσεων σχετικά με ζητήματα ανθρώπινων πόρων για την εκτέλεση του έργου της.

Η ενσωμάτωση των αρχών της EQUAL κάθετα και οριζόντια (horizontal and vertical mainstreaming) θα διασφαλιστεί μέσω ειδικής υπηρεσίας, η οποία θα αποτελεί μετεξέλιξη της ειδικής υπηρεσίας διαχείρισης του Προγράμματος της Κ.Π. EQUAL του ΚΠΣ 2000-2006. Η ειδική αυτή υπηρεσία αφενός θα εντοπίζει ευκαιρίες για την ενσωμάτωση των αρχών της EQUAL στις δράσεις των ΕΠ, αφετέρου θα παρέχει την απαραίτητη τεχνογνωσία προς την κατεύθυνση αυτή με ενδεδειγμένες εμπειρογνωμοσύνες. Επίσης θα παρακολουθεί και θα παρέχει συμβουλευτική για την ορθή εφαρμογή των αρχών της EQUAL.

Οι υφιστάμενες Ειδικές Υπηρεσίες Εφαρμογής που λειτουργούν στο πλαίσιο του Γ'ΚΠΣ στα Υπουργεία Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας, Εθνικής Παιδείας & Θρησκευμάτων και Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης συνεχίζουν τη λειτουργία τους και την προγραμματική περίοδο 2007-2013.

Για την υποστήριξη της αποτελεσματικής εφαρμογής του ΕΠ «Βελτίωση Διοικητικής Ικανότητας Δημόσιας Διοίκησης», προωθείται η σύσταση ανώνυμης μη κερδοσκοπικής εταιρίας του ευρύτερου Δημόσιου Τομέα («Διοικητική Αναδιοργάνωση Α.Ε.»), με κύριο αντικείμενο τον περιορισμό της πολυνομίας, την αξιολόγηση και αναβάθμιση της διοικητικής ικανότητας των δημόσιων οργανισμών, τον οργανωτικό και λειτουργικό ανασχεδιασμό και την ανασυγκρότησή τους.

- **Συντονισμός δράσεων στον τομέα του περιβάλλοντος**

Ο συντονισμός των δράσεων στον τομέα του περιβάλλοντος ασκείται μέσω Ειδικής Υπηρεσίας στο ΥΠΕΧΩΔΕ, η οποία θα συντονίζει, θα καθορίζει προτεραιότητες και θα παρακολουθεί σε συνεργασία με την εθνική αρχή συντονισμού, το σύνολο των περιβαλλοντικών έργων και δράσεων ανεξάρτητα από την πηγή χρηματοδότησής τους, ώστε να διασφαλιστεί η αναγκαία συνέργια και συμπληρωματικότητα των παρεμβάσεων στον τομέα του περιβάλλοντος. Επιπλέον, η ειδική υπηρεσία συνεργάζεται με την εθνική αρχή συντονισμού για την ενσωμάτωση των κατευθύνσεων άσκησης περιβαλλοντικής πολιτικής στα περιφερειακά ΕΠ.

Η ειδική αυτή υπηρεσία θα υποστηρίζει και θα συντονίζει τη λειτουργία περιβαλλοντικού δικτύου (Environmental Network) σε συνεργασία με το Εθνικό Κέντρο Περιβάλλοντος και Αειφόρου Ανάπτυξης (ΕΚΠΑΑ) και τις λοιπές Υπηρεσίες του ΥΠΕΧΩΔΕ και των συναρμόδιων Κεντρικών & Περιφερειακών Αρχών, θα συντάσσει ετήσιες απολογιστικές εκθέσεις για την πρόοδο των έργων και δράσεων περιβάλλοντος τις οποίες θα αποστέλλει και προς την εθνική αρχή συντονισμού και τις αρμόδιες υπηρεσίες της ΕΕ, θα υποστηρίζει με επεξεργασμένα στοιχεία και αναφορές την Επιτροπή Παρακολούθησης του ΕΠ «Περιβάλλον - Αειφόρος Ανάπτυξη» και την Ετήσια Διάσκεψη των προέδρων των Επιτροπών Παρακολούθησης (ΕΔΙΠ), θα συμμετέχει στις Επιτροπές Παρακολούθησης των ΕΠ και θα υποστηρίζει το ΥΠΕΧΩΔΕ και τις λοιπές δημόσιες αρχές στην αναγκαία διαρκή δημόσια διαβούλευση με τους Κοινωνικούς Εταίρους και τις Περιβαλλοντικές Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις (ΜΚΟ) για συναφή ζητήματα.

Ειδικότερα η ανωτέρω ειδική υπηρεσία θα γνωμοδοτεί εκ των προτέρων και εντός δέκα πέντε (15) ημερών, στο πλαίσιο ειδικής διαδικασίας συντονισμού τις προσκλήσεις που θα εκδίδονται από τις αρμόδιες διαχειριστικές αρχές των ΕΠ και που αφορούν σε έργα / δράσεις / παρεμβάσεις που αφορούν άμεσα στο περιβάλλον. Η ειδική υπηρεσία σε συνεργασία με τις αντίστοιχες διαχειριστικές αρχές και την εθνική αρχή συντονισμού, θα καθορίσει τις κατηγορίες πράξεων για τις οποίες θα είναι απαραίτητη η ανωτέρω διαδικασία συντονισμού.

- **Συντονισμός δράσεων στον τομέα της υγείας**

Ο συντονισμός των δράσεων του τομέα της υγείας θα διασφαλιστεί (α) σε στρατηγικό, επιτελικό επίπεδο, από ένα διυπουργικό όργανο υπό την προεδρία του Γενικού Γραμματέα του Υπουργείου

Υγείας & Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και (β) σε επιχειρησιακό επίπεδο, από ειδική δομή η οποία θα υποστηρίζει το διυπουργικό όργανο για θέματα κατάρτισης της στρατηγικής και θα αναλάβει αρμοδιότητες συντονισμού της εφαρμογής των δράσεων του τομέα υγείας-πρόνοιας που υλοποιούνται από τα ΕΠ του ΕΣΠΑ και καθήκοντα ενδιάμεσου φορέα στο ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού».

- **Συντονισμός συγχρηματοδοτούμενων δράσεων κρατικών ενισχύσεων, μέσω χρηματοοικονομικής τεχνικής και δανείων ΕΤΕπ**

Για την υποστήριξη της εθνικής αρχής συντονισμού στο συντονισμό του προγραμματισμού και της εφαρμογής των συγχρηματοδοτούμενων δράσεων κρατικών ενισχύσεων συνιστάται επιτροπή στην οποία μετέχουν οι προϊστάμενοι της εθνικής αρχής συντονισμού, της διαχειριστικής αρχής του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα», της διαχειριστικής αρχής του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση», της διαχειριστικής αρχής του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού» και της διαχειριστικής αρχής των ΠΕΠ. Στις συνεδριάσεις της επιτροπής δύναται να μετέχουν κατά περίπτωση και εκπρόσωποι άλλων φορέων.

Η ανωτέρω επιτροπή υποστηρίζει την εθνική αρχή συντονισμού στην εποπτεία της οργάνωσης και διαχείρισης των ταμείων που ιδρύονται και οργανώνονται και λειτουργούν σύμφωνα με το άρθρο 44 του Κανονισμού.

Ο συντονισμός των δανείων που χορηγούνται από την ΕΤΕπ για τη χρηματοδότηση μεγάλων έργων που εντάσσονται στα ΕΠ (συμπεριλαμβανομένων και των μεγάλων έργων που προωθούνται με συγχρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα) ή σειρά επενδύσεων μικρότερου μεγέθους, ασκείται από τις αρμόδιες υπηρεσίες του Υπουργείου Οικονομίας & Οικονομικών, σε συνεργασία με την εθνική αρχή συντονισμού και τις αρμόδιες διαχειριστικές αρχές.

- **Μηχανισμοί συντονισμού και προώθησης της Έρευνας και Καινοτομίας**

Στο πλαίσιο του νομοσχεδίου «Θεσμικό πλαίσιο Έρευνας και Τεχνολογίας», που βρίσκεται υπό διαβούλευση, προβλέπεται συντονισμός και εποπτεία των δράσεων και παρεμβάσεων Ε&Τ, καθώς για το σκοπό αυτό πρόκειται να ιδρυθούν ο Εθνικός Οργανισμός Έρευνας, η Διυπουργική Επιτροπή Έρευνας και Τεχνολογίας και το Εθνικό Συμβούλιο Έρευνας και Τεχνολογίας.

Στην αρμοδιότητα της Γενικής Γραμματείας Έρευνας και Τεχνολογίας εκτός από τη χάραξη και άσκηση πολιτικής στους τομείς της επιστημονικής έρευνας και τεχνολογίας, ανήκει και ο συντονισμός της υλοποίησης της πολιτικής αυτής από εμπλεκόμενα όργανα ή φορείς .

Η Διυπουργική Επιτροπή χαράζει και συντονίζει την κυβερνητική πολιτική στον τομέα.

- **Συντονισμός δράσεων στον τομέα του πολιτισμού**

Ο συντονισμός των δράσεων στον τομέα του πολιτισμού θα διασφαλιστεί από την ειδική υπηρεσία του ΕΠ «Πολιτισμός» η οποία λειτουργεί στο πλαίσιο του ΚΠΣ 2000-2006 στο Υπουργείο Πολιτισμού, η οποία θα αναλάβει και αρμοδιότητες συντονισμού της εφαρμογής των δράσεων του τομέα πολιτισμού που υλοποιούνται από τα ΕΠ του ΕΣΠΑ.

- **Συντονισμός ΕΠ του ΕΣΠΑ με ΕΓΤΑΑ και ΕΤΑ**

Ο συντονισμός μεταξύ των ΕΠ του ΕΣΠΑ και των προγραμμάτων που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΑΑ και το ΕΤΑ, ασκείται από την εθνική αρχή συντονισμού και τις ειδικές υπηρεσίες διαχείρισης του προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης (ΠΑΑ) και του ΕΠ Αλιείας (ΕΠΑ), σε συνεργασία με αρμόδιες εθνικές αρχές, κατά τον προγραμματισμό και την παρακολούθηση της υλοποίησης των αντίστοιχων δράσεων.

Ο συντονισμός αυτός ασκείται μέσω μηχανισμού προώθησης της συμπληρωματικότητας των δράσεων, χωρικά (περιοχή παρέμβασης) και θεματικά (τομέας παρέμβασης), που λειτουργεί σε επίπεδο α) προγραμματισμού, β) παρακολούθησης υλοποίησης (διαχειριστικές αρχές), και γ) επανεξέτασης στρατηγικής (εθνική αρχή συντονισμού και διαχειριστικές αρχές του ΠΑΑ και του ΕΠΑ).

Στο πρώτο επίπεδο, ο μηχανισμός αυτός εξειδικεύει κατευθύνσεις για τη διασφάλιση της συμπληρωματικότητας και του διαχωρισμού των δράσεων και συντονίζει το πλαίσιο εφαρμογής τους, θεματικά και γεωγραφικά.

Στο δεύτερο επίπεδο, οι διαχειριστικές αρχές των ΕΠ του ΕΣΠΑ, του ΠΑΑ και του ΕΠΑ τηρούν τις

κατευθύνσεις κατά τη διαδικασία επιλογής των συγχρηματοδοτούμενων πράξεων. Σε ετήσια βάση, συντάσσουν ειδική αναφορά για την πρόοδο και αποτελεσματικότητα των δράσεων με χρήση των κωδικών θεματικής και εδαφικής διάστασης και τις γνωστοποιούν στον μηχανισμό αυτό.

Στο τρίτο επίπεδο και στο πλαίσιο της ανωτέρω ειδικής αναφοράς, ο μηχανισμός, εξετάζει την πρόοδο και αποτελεσματικότητα των δράσεων, προσδιορίζει την ανάγκη αναθεώρησης των κατευθύνσεων και της κατανομής των Κοινοτικών πόρων, συνεπεία αλλαγών στις προτεραιότητες (κοινοτικές, εθνικές, περιφερειακές) ή στις συνθήκες υλοποίησής τους και εισηγείται μέτρα στην Ετήσια Διάσκεψη των προέδρων των Επιτροπών Παρακολούθησης.

5.1.3. Διαχειριστική αρχή του επιχειρησιακού προγράμματος

Η διαχειριστική αρχή είναι υπεύθυνη για τη διαχείριση και την υλοποίηση του ΕΠ σύμφωνα με την αρχή της χρηστής δημοσιονομικής διαχείρισης και ασκεί τις αρμοδιότητες που προβλέπονται στο άρθρο 60 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006.

Ειδικότερα η διαχειριστική αρχή του ΕΠ είναι υπεύθυνη για:

- (i) τη διασφάλιση της επιλογής των προς χρηματοδότηση πράξεων σύμφωνα με τα κριτήρια που εφαρμόζονται στο ΕΠ, καθώς και της συμμόρφωσής τους με τους ισχύοντες κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες, καθ' όλη την περίοδο υλοποίησής τους.
Στο πλαίσιο αυτό η διαχειριστική αρχή:
 - Μεριμνά για την παροχή στους δυνητικούς δικαιούχους λεπτομερών πληροφοριών σχετικά με:
 - τους όρους επιλεξιμότητας τους οποίους πρέπει να πληρούν οι προτεινόμενες πράξεις προκειμένου να ενταχθούν για χρηματοδότηση στο πλαίσιο του ΕΠ
 - τις διαδικασίες για την εξέταση των αιτήσεων χρηματοδότησης και των σχετικών χρονικών περιόδων
 - τα κριτήρια για την ένταξη των προς χρηματοδότηση πράξεων
 - τους αρμόδιους σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, οι οποίοι μπορούν να παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τα ΕΠ
 - τη δημοσιοποίηση καταλόγου στον οποίο παρατίθενται ο τίτλος των πράξεων, οι δικαιούχοι και το ποσό της δημόσιας χρηματοδότησης που χορηγείται.
 - Εφαρμόζει διαδικασίες αξιολόγησης των πράξεων προκειμένου αυτές να ενταχθούν στο ΕΠ, με βάση τα κριτήρια ένταξης που εγκρίνονται από την επιτροπή παρακολούθησης του ΕΠ, εξετάζει τη διαχειριστική επάρκεια των δικαιούχων σύμφωνα με το σύστημα που προσδιορίζεται στην παράγραφο (xvii) του υποκεφαλαίου 5.1.1, πριν ληφθεί η απόφαση ένταξης της πράξης στο ΕΠ. Στις περιπτώσεις πράξεων για τις οποίες κατά τη χρονική στιγμή υποβολής τους στο ΕΠ έχουν αναληφθεί νομικές δεσμεύσεις ή βρίσκονται σε εκτέλεση ή περατώθηκαν μετά την ημερομηνία έναρξης της επιλεξιμότητας, συνεκτιμά τυχόν αξιολογήσεις που έχουν διενεργηθεί από αρμόδιες αρχές και διασφαλίζει ότι η επιλογή των πράξεων ικανοποιεί τα κριτήρια που εφαρμόζονται για το ΕΠ.
 - Γνωστοποιεί τις προς ένταξη πράξεις προϋπολογισμού άνω των πέντε εκατ. ευρώ στην εθνική αρχή συντονισμού προκειμένου να διατυπώσουν γνώμη εντός δέκα πέντε ημερών. Η απόφαση ένταξης μπορεί να εκδίδεται μετά την παρέλευση άπρακτης της προθεσμίας αυτής. Για τα δημόσια έργα προϋπολογισμού άνω των είκοσι πέντε εκατ. ευρώ (25.000.000) στον τομέα του περιβάλλοντος και άνω των πενήντα εκατ. (50.000.000) ευρώ σε άλλους τομείς, η απόφαση ένταξης εκδίδεται μόνο μετά από σύμφωνη γνώμη του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών.
 - Εκδίδει την απόφαση ένταξης πράξεων στο ΕΠ και ενημερώνει τον δικαιούχο γραπτώς για όλες τις υποχρεώσεις που αναλαμβάνει.
 - Προβαίνει σε εξέταση των σταδίων εξέλιξης δημοσίων συμβάσεων και ιδίως κατά τη διαδικασία διακήρυξης, ανάθεσης και τροποποίησης σύμβασης.
 - Συνεργάζεται με την εθνική αρχή συντονισμού και την Επιτροπή και παρέχει σε αυτές κάθε πληροφορία που ζητείται.
- (ii) Την επαλήθευση της παράδοσης των συγχρηματοδοτούμενων προϊόντων και υπηρεσιών και της πραγματικής πραγματοποίησης των δαπανών που δηλώνουν οι δικαιούχοι για τις διάφορες πράξεις, καθώς και της συμμόρφωσής τους προς τους κοινοτικούς και τους εθνικούς κανόνες.
Στο πλαίσιο αυτό η διαχειριστική αρχή διενεργεί:

- (α) διοικητικές επαληθεύσεις για κάθε δήλωση δαπανών που υποβάλλεται από τους δικαιούχους, κατά τις οποίες επιβεβαιώνονται με τα κατάλληλα έγγραφα, ότι:
- η δηλωθείσα δαπάνη είναι πραγματική,
 - τα προϊόντα ή οι υπηρεσίες έχουν παραδοθεί σύμφωνα με την απόφαση ένταξης,
 - οι δηλώσεις δαπανών από τους δικαιούχους είναι ακριβείς,
 - η πράξη και η δαπάνη είναι σύμφωνες με το εθνικό και κοινοτικό δίκαιο

- τηρήθηκαν οι κατάλληλες διαδικασίες για την αποφυγή διπλής χρηματοδότησης της δαπάνης από άλλα κοινοτικά ή εθνικά χρηματοδοτικά μέσα ή από άλλη προγραμματική περίοδο

Στην περίπτωση μεγάλου πλήθους δικαιολογητικών εγγράφων είναι δυνατόν να πραγματοποιούνται δειγματοληπτικές επαληθεύσεις βάσει μεθόδου δειγματοληψίας.

Κατά την πρώτη δήλωση δαπάνης του δικαιούχου, η διαχειριστική αρχή επιβεβαιώνει την εφαρμογή των προϋποθέσεων που ενδεχομένως έχει θέσει, κατά την εξέταση της διαδικασίας ανάθεσης των δημοσίων συμβάσεων.

- (β) επιτόπιες επαληθεύσεις επιμέρους πράξεων κατά τις οποίες επαληθεύεται ότι οι πράξεις όντως εκτελούνται και τα παραδιδόμενα προϊόντα ή/και παρεχόμενες υπηρεσίες συμμορφώνονται προς τους όρους της αντίστοιχης σύμβασης ή απόφασης χορήγησης ενίσχυσης, η φυσική πρόοδος της πράξης, η τήρηση των κοινοτικών κανόνων όσον αφορά τη δημοσιότητα και η επαλήθευση της ακρίβειας των πληροφοριών που παρέχει ο δικαιούχος όσον αφορά τη φυσική και οικονομική πρόοδο της πράξης.
- Για τις πράξεις που η επαλήθευσή τους επιτοπίως, γίνεται δειγματοληπτικά, η διαχειριστική αρχή τηρεί αρχεία που περιγράφουν και δικαιολογούν τη δειγματοληπτική μέθοδο που καθορίζουν τις πράξεις ή τις συναλλαγές που επιλέγονται προς επαλήθευση. Η διαχειριστική αρχή καθορίζει το μέγεθος του δείγματος, προκειμένου να αποκτήσει εύλογη βεβαιότητα ως προς τη νομιμότητα και κανονικότητα των σχετικών πράξεων όσον αφορά το επίπεδο κινδύνου που διαπιστώνεται από τη διαχειριστική αρχή για τον τύπο των σχετικών δικαιούχων και πράξεων. Η διαχειριστική αρχή επανεξετάζει τη μέθοδο δειγματοληψίας σε ετήσια βάση.
- Τηρεί αρχείο των διενεργούμενων επαληθεύσεων στο ΟΠΣ, όπου για κάθε επαλήθευση αναφέρονται οι εργασίες που υλοποιήθηκαν για την επαλήθευση, η ημερομηνία και τα αποτελέσματα της επαλήθευσης και τα μέτρα που ελήφθησαν στις περιπτώσεις ανεύρεσης παρατυπιών. Τα πορίσματα των επιτόπιων επαληθεύσεων καταχωρούνται στο ΟΠΣ και κοινοποιούνται στο δικαιούχο και στο φορέα που είναι αρμόδιος για τη χορήγηση ενισχύσεων στην περίπτωση κρατικών ενισχύσεων.
 - Στην περίπτωση που η διαχειριστική αρχή είναι και δικαιούχος στο πλαίσιο του ίδιου ΕΠ, η υλοποίηση της πράξης θα γίνεται από μονάδα διαφορετική από τη μονάδα που είναι αρμόδια για την διενέργεια των επαληθεύσεων, ώστε να διασφαλίζεται η απαιτούμενη διάκριση καθηκόντων.
- (iii) τη διασφάλιση της συλλογής, καταχώρησης και αποθήκευσης, στο ΟΠΣ λογιστικών εγγραφών για κάθε πράξη στο πλαίσιο του ΕΠ καθώς και της συλλογής και καταχώρησης στο ΟΠΣ των δεδομένων υλοποίησης που απαιτούνται για τη χρηματοοικονομική διαχείριση, την παρακολούθηση, τις επαληθεύσεις, τους ελέγχους και την αξιολόγηση. Μεριμνά για την καλή λειτουργία του ΟΠΣ σε σχέση με το ΕΠ,
Στο πλαίσιο αυτό η διαχειριστική αρχή :
- Συλλέγει και τηρεί στο ΟΠΣ και στο φάκελο της πράξης αναλυτικά στοιχεία υλοποίησης, μέσω τυποποιημένων εντύπων,
 - Παρακολουθεί την τήρηση των υποχρεώσεων των δικαιούχων για την υποβολή όλων των δεδομένων υλοποίησης των πράξεων που απαιτούνται για τη χρηματοοικονομική διαχείριση, την παρακολούθηση, τις επαληθεύσεις, τους ελέγχους και την αξιολόγηση των δράσεων,
 - Μεριμνά για την ύπαρξη και πλήρη εφαρμογή συστήματος αναφοράς και παρακολούθησης των δράσεων, η διαχείριση των οποίων έχει εκχωρηθεί σε ενδιάμεσους φορείς διαχείρισης
 - Παρακολουθεί την ορθή και έγκαιρη ενημέρωση του ΟΠΣ με τα απαραίτητα δεδομένα και έγγραφα από τους ενδιάμεσους φορείς διαχείρισης.
- (iv) τη διασφάλιση ότι οι δικαιούχοι και οι άλλοι φορείς που εμπλέκονται στην υλοποίηση πράξεων τηρούν είτε χωριστό λογιστικό σύστημα είτε επαρκή λογιστική κωδικοποίηση για όλες τις συναλλαγές που έχουν σχέση με την πράξη με την επιφύλαξη των εθνικών λογιστικών κανόνων,
Στο πλαίσιο αυτό η διαχειριστική αρχή λαμβάνει τα κατάλληλα μέτρα ώστε:
- οι δικαιούχοι που υποχρεούνται από την ελληνική νομοθεσία να τηρούν ενιαίο λογιστικό σύστημα (το Γενικό ή τα Κλαδικά Λογιστικά Σχέδια) να δημιουργήσουν ειδική λογιστική μερίδα για το συγχρηματοδοτούμενο έργο,
 - οι δικαιούχοι που δεν είναι υποχρεωμένοι από την ελληνική νομοθεσία στην τήρηση του Γενικού ή των Κλαδικών Λογιστικών Σχεδίων, να εφαρμόζουν κατάλληλη λογιστική κωδικοποίηση για το συγχρηματοδοτούμενο έργο, όπως αυτή θα οριστεί από τη διαχειριστική αρχή κατά την έναρξη υλοποίησής του,
- (v) τη διασφάλιση ότι οι αξιολογήσεις των ΕΠ που αναφέρονται στο άρθρο 48(3), του Καν. (ΕΚ) 1083/2006 εκτελούνται σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 47 του ίδιου Κανονισμού,

- Στο πλαίσιο αυτό η διαχειριστική αρχή:
- προετοιμάζει και οργανώνει τις αξιολογήσεις που προβλέπονται στο υποκεφάλαιο 4 του παρόντος κεφαλαίου κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου, μεριμνώντας ιδιαίτερα για τη διεξαγωγή των αξιολογήσεων σύμφωνα με οδηγίες και κατευθύνσεις της εθνικής αρχής συντονισμού
 - οργανώνει την παραγωγή και τη συλλογή των απαραίτητων δεδομένων για την διεξαγωγή των αξιολογήσεων, συμπεριλαμβανομένων των διαφόρων τύπων πληροφοριών που παρέχονται από το σύστημα παρακολούθησης,
 - κοινοποιεί τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων στην εθνική αρχή συντονισμού, στην επιτροπή παρακολούθησης και την Επιτροπή,
 - εξασφαλίζει την κατάλληλη δημοσιοποίηση των αποτελεσμάτων των αξιολογήσεων, με βάση τους κανόνες που αφορούν στην πρόσβαση στα έγγραφα,
 - μεριμνά για την αξιοποίηση των συμπερασμάτων της αξιολόγησης,
 - προτείνει στην επιτροπή παρακολούθησης τη διεξαγωγή αξιολογήσεων ιδιαίτερα στις περιπτώσεις που η παρακολούθηση αναδεικνύει σημαντικές αποκλίσεις από τους στόχους που έχουν τεθεί σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της εθνικής αρχής συντονισμού
- (vi) τον καθορισμό διαδικασιών για τη διασφάλιση της τήρησης όλων των εγγράφων σχετικά με τις δαπάνες και τους λογιστικούς ελέγχους που απαιτούνται για τη διασφάλιση επαρκούς διαδρομής ελέγχου σύμφωνα με τις οδηγίες της εθνικής αρχής συντονισμού. Οι διαδικασίες αυτές πρέπει να διασφαλίζουν ότι:
- τηρούνται όλα τα απαραίτητα έγγραφα (πρωτότυπα ή επικυρωμένα αντίγραφα) στο κατάλληλο επίπεδο (διαχειριστική αρχή, ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης, δικαιούχος) για την εξασφάλιση επαρκούς διαδρομής ελέγχου όπως αυτή ορίζεται στο άρθρο 15 του Καν. (ΕΚ) 1828/2006
 - στην περίπτωση τήρησης εγγράφων σε ηλεκτρονική μορφή, τα ηλεκτρονικά συστήματα τήρησης των εγγράφων συμμορφώνονται με αποδεκτά πρότυπα ασφάλειας ώστε να διασφαλίζεται ότι τα ηλεκτρονικά έγγραφα πληρούν τους εθνικούς κανόνες και είναι αξιόπιστα
 - όλα τα έγγραφα τηρούνται για χρονικό διάστημα τουλάχιστον τριών ετών από τη γνωστοποίηση της γνώμης της Επιτροπής σχετικά με το περιεχόμενο της δήλωσης κλεισίματος του ΕΠ ή μερικού κλεισίματος, με την επιφύλαξη των κανόνων που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις
 - ο δικαιούχος παρέχει πρόσβαση στα τηρούμενα από αυτόν έγγραφα που σχετίζονται με την υλοποίηση της συγχρηματοδοτούμενης πράξης αλλά και αντίγραφα ή αποσπάσματα αυτών σε εξουσιοδοτημένα για το σκοπό αυτό άτομα της διαχειριστικής αρχής, της αρχής πιστοποίησης, της αρχής ελέγχου, της Επιτροπής και των εξουσιοδοτημένων αυτής αντιπροσώπων
 - τα ονόματα των φορέων που διαθέτουν τα πρωτογενή έγγραφα που απαιτούνται για την εξασφάλιση επαρκούς διαδρομής ελέγχου, και η τοποθεσία που βρίσκονται οι έδρες των φορέων αυτών είναι γνωστά στη διαχειριστική αρχή και τηρούνται στο ΟΠΣ.
- (vii) τη διασφάλιση ότι η αρχή πιστοποίησης λαμβάνει όλες τις αναγκαίες πληροφορίες σχετικά με τις διαδικασίες και τις επαληθεύσεις που πραγματοποιούνται σε σχέση με κάθε δαπάνη για σκοπούς πιστοποίησης
- Στο πλαίσιο αυτό η διαχειριστική αρχή:
- μεριμνά για την έγκαιρη ενημέρωση του ΟΠΣ με όλα τα στοιχεία που απαιτούνται προκειμένου η αρχή πιστοποίησης να εκτελέσει τους απαραίτητους ελέγχους για την πιστοποίηση των δαπανών.
 - συνεργάζεται με την αρχή πιστοποίησης προκειμένου να αποσαφηνιστεί οποιοδήποτε θέμα ανακύπτει σχετικά με την πιστοποίηση συγκεκριμένων δαπανών.
- (viii) την υποστήριξη των εργασιών της επιτροπής παρακολούθησης και τον εφοδιασμό της με τα απαιτούμενα έγγραφα τα οποία καθιστούν δυνατή την παρακολούθηση της ποιότητας υλοποίησης του ΕΠ σε σχέση με τους στόχους του
- Στο πλαίσιο αυτό η διαχειριστική αρχή
- μεριμνά για τη συλλογή και επεξεργασία όλων των στοιχείων που απαιτούνται για την παρακολούθηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της υλοποίησης του ΕΠ από την επιτροπή παρακολούθησης και τη λήψη αποφάσεων από αυτήν.
 - μεριμνά για την υλοποίηση των αποφάσεων της επιτροπής παρακολούθησης.
- (ix) τη σύνταξη και, μετά την έγκριση της επιτροπής παρακολούθησης, την υποβολή στην Επιτροπή των ετήσιων και τελικών εκθέσεων σχετικά με την υλοποίηση, κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 67 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006
- Στο πλαίσιο αυτό η διαχειριστική αρχή

- συντάσσει τις ετήσιες και την τελική έκθεση υλοποίησης του ΕΠ, με βάση τα στοιχεία του ΟΠΣ και τις οδηγίες της εθνικής αρχής συντονισμού,
 - υποβάλλει προς έγκριση στην επιτροπή παρακολούθησης τις εκθέσεις του ΕΠ,
 - υποβάλλει τις εγκεκριμένες εκθέσεις στην εθνική αρχή συντονισμού και στην Επιτροπή (συμπεριλαμβανομένης της ανταλλαγής των ηλεκτρονικών στοιχείων).
- (x) τη διασφάλιση της συμμόρφωσης προς τις απαιτήσεις ενημέρωσης και δημοσιότητας που ορίζονται στο άρθρο 69, του Καν. (ΕΚ) 1083/2006
Στο πλαίσιο αυτό η διαχειριστική αρχή:
- εκπονεί επικοινωνιακό σχέδιο του ΕΠ σύμφωνα με τα οριζόμενα στο άρθρο 2 παρ. 2 του Καν. (ΕΚ) 1828/2006 και το πλαίσιο αρχών δημοσιότητας και πληροφόρησης που διαμορφώνει η εθνική αρχή συντονισμού, το οποίο οριστικοποιείται με τη σύμφωνη γνώμη της Επιτροπής
 - υλοποιεί τις προβλεπόμενες στο εγκεκριμένο σχέδιο επικοινωνίας δράσεις, ενημερώνει σχετικά την επιτροπή παρακολούθησης του ΕΠ και την Επιτροπή και αξιολογεί την αποτελεσματικότητά τους σύμφωνα με το άρθρο 4 του Καν. (ΕΚ).1828/2006,
 - παρακολουθεί την πορεία της υλοποίησης των δράσεων δημοσιότητας, η υλοποίηση των οποίων έχει αναληφθεί από ενδιαμέσους φορείς διαχείρισης
 - ενημερώνει τους δικαιούχους για τις ενέργειες δημοσιότητας που αναλαμβάνουν στο πλαίσιο εκτέλεσης πράξεων και παρακολουθεί την ορθή τήρηση των υποχρεώσεων αυτών.
- (xi) την υποβολή, στην Επιτροπή, των αναγκαίων πληροφοριών προκειμένου να αξιολογήσει τα μεγάλα έργα και να προσδιορίσει τη συνδρομή των Ταμείων σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Καν. (ΕΚ) 1828/2006
- (xii) την παρακολούθηση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της υλοποίησης του ΕΠ και τη σύνταξη και υποβολή στην επιτροπή παρακολούθησης του ΕΠ προτάσεων για αναθεώρησή του σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 33 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006 και τις κατευθύνσεις της εθνικής αρχής συντονισμού
- (xiii) την παρακολούθηση των εσόδων που προκύπτουν από έργα που παράγουν έσοδα και την σχετική ενημέρωση της αρχής πιστοποίησης, ιδίως για τα έργα των οποίων τα έσοδα δεν είναι δυνατό να εκτιμηθούν εκ των προτέρων
- (xiv) την από κοινού με την Επιτροπή ετήσια εξέταση της υλοποίησης του ΕΠ, την ενημέρωση της επιτροπής παρακολούθησης για τα αποτελέσματά της και την παρακολούθηση και σχετική ενημέρωση της Επιτροπής σχετικά με τη συνέχεια που δίδεται στα σχόλια της
- (xv) την ακύρωση μέρους ή του συνόλου της κοινοτικής συνεισφοράς της πράξης η οποία επιβάλλεται βάσει πορίσματος επαλήθευσης ή πορίσματος ελέγχου της αρχής ελέγχου ή βάσει απόφασης του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών κατά τα προβλεπόμενα στο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου του ΕΠ,
- (xvi) την εισήγηση στον αρμόδιο υπουργό για την έκδοση απόφασης ανάκτησης αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών τα οποία διαπιστώνονται βάσει των επαληθεύσεων που διενεργεί

Ως διαχειριστική αρχή του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης και Νήσων Αιγαίου (σύμφωνα με το άρθρο 59, παρ.1 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006), ορίζεται με κοινή απόφαση του καθ' ύλην αρμόδιου Υπουργού Οικονομίας & Οικονομικών και του Υπουργού Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης & Αποκέντρωσης, η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης Περιφερειακών Επιχειρησιακών Προγραμμάτων, η οποία συστήνεται για τους σκοπούς αυτούς στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών και υπάγεται στη Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης.

5.1.4. Ενδιάμεσοι φορείς διαχείρισης

Με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και του εκάστοτε αρμόδιου Υπουργού δύναται να ορίζονται ένας ή περισσότεροι ενδιάμεσοι φορείς διαχείρισης, οι οποίοι αναλαμβάνουν την άσκηση μέρους των αρμοδιοτήτων της διαχειριστικής αρχής του ΕΠ σε σχέση με δικαιούχους που εκτελούν πράξεις για λογαριασμό και υπό την ευθύνη της. Στην ως άνω απόφαση καθορίζονται:

- (α) ο φορέας ο οποίος αναλαμβάνει τη διαχείριση πράξεων του οικείου ΕΠ
- (β) οι πράξεις που αναλαμβάνονται, το χρονοδιάγραμμα υλοποίησής τους και ο αντίστοιχος προϋπολογισμός αυτών
- (γ) οι αρμοδιότητες διαχείρισης που ανατίθενται με την αναγκαία εξειδίκευση ανάλογα με το είδος των δράσεων
- (δ) οι υποχρεώσεις του ενδιάμεσου φορέα και της διαχειριστικής αρχής
- (ε) το αρμόδιο για την ένταξη των πράξεων όργανο.

Με την ίδια απόφαση ρυθμίζεται κάθε αναγκαία λεπτομέρεια σχετικά με την άσκηση των αρμοδιοτήτων που αναλαμβάνει ο φορέας ανάλογα με τον τύπο και το είδος των δράσεων.

Ως ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης δύναται να οριστεί δημόσια υπηρεσία ή άλλο νομικό πρόσωπο του δημόσιου τομέα, το οποίο ασκεί τις αρμοδιότητες διαχείρισης βάσει αποκλειστικού δικαιώματος που του παρέχεται δυνάμει νομοθετικής ή κανονιστικής ρυθμίσεως.

Σε κάθε άλλη περίπτωση ο ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης επιλέγεται μετά από διαγωνιστική διαδικασία ή μετά από πρόσκληση εκδήλωσης ενδιαφέροντος. Στην περίπτωση που ο ενδιάμεσος φορέας επιλέγεται μετά από διαγωνιστική διαδικασία απαιτείται σύναψη σύμβασης ανάθεσης.

Οι αρμοδιότητες της διαχειριστικής αρχής που δύνανται να αναληφθούν από τους ενδιάμεσους φορείς διαχείρισης στο πλαίσιο του ΕΠ αφορούν στα εδάφια (i), (ii), (iii), (iv), (vi), (viii), (x), (xi), (xiii), (xiv), (xv), (xvi) που περιγράφονται στο υποκεφάλαιο 5.1.3. και θα εξειδικεύονται ανά περίπτωση στις αντίστοιχες Κοινές Υπουργικές Αποφάσεις ή συμβάσεις.

Οι ενδιάμεσοι φορείς συνεργάζονται επίσης με την οικεία διαχειριστική αρχή στην άσκηση των λοιπών αρμοδιοτήτων της και οι αμοιβαίες υποχρεώσεις θα εξειδικεύονται στην σχετική Κοινή Υπουργική Απόφαση.

Η διαχειριστική αρχή του ΕΠ συντονίζει και εποπτεύει την άσκηση των αρμοδιοτήτων των ενδιάμεσων φορέων και έχει την τελική ευθύνη έναντι της Επιτροπής. Ο ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης υποχρεούται να παρέχει τα απαιτούμενα στοιχεία και πληροφορίες, βάσει τυποποιημένων αναφορών, προκειμένου να διασφαλίζεται η επαρκής ενημέρωση της διαχειριστικής αρχής σχετικά με την πρόοδο υλοποίησης των δράσεων που έχουν εκχωρηθεί.

Για το σκοπό αυτό η διαχειριστική αρχή προβαίνει στις ακόλουθες ενέργειες:

- Παραλαμβάνει και εξετάζει τις σχετικές εκθέσεις και αναφορές που υποβάλλουν οι ενδιάμεσοι φορείς.
- Παρακολουθεί τα αποτελέσματα των επαληθεύσεων που πραγματοποιούνται από τους ενδιάμεσους φορείς διαχείρισης, καθώς και τα αποτελέσματα των ελέγχων της αρχής ελέγχου.
- Δύνανται να πραγματοποιεί ποιοτικούς ελέγχους στους ενδιάμεσους φορείς προκειμένου να επιβεβαιωθεί η κατά το δέοντα τρόπο άσκηση των καθηκόντων που τους έχουν ανατεθεί.

Στην περίπτωση που ο ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης είναι και δικαιούχος πράξεων των οποίων η διαχείριση του έχει ανατεθεί, οι ρυθμίσεις για τις διοικητικές και επιτόπιες επαληθεύσεις θα πρέπει να διασφαλίζουν επαρκή διάκριση αρμοδιοτήτων στο εσωτερικό του.

Στο πλαίσιο του Περιφερειακού Επιχειρησιακού Προγράμματος Κρήτης και Νήσων Αιγαίου:

- (α) Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΠΕΠ Κρήτης 2000-2006, με την επωνυμία «ΕΦΔ-Κρήτης», ορίζεται ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης για κατηγορίες πράξεων περιφερειακής εμβέλειας που υλοποιούνται στην αντίστοιχη Περιφέρεια.
- (β) Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΠΕΠ Βορείου Αιγαίου 2000-2006, με την επωνυμία «ΕΦΔ- Βορείου Αιγαίου», ορίζεται ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης για κατηγορίες πράξεων περιφερειακής εμβέλειας που υλοποιούνται στην αντίστοιχη Περιφέρεια.
- (γ) Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2000-2006, με την επωνυμία «ΕΦΔ- Νοτίου Αιγαίου», ορίζεται ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης για κατηγορίες πράξεων περιφερειακής εμβέλειας που υλοποιούνται στην αντίστοιχη Περιφέρεια.
- (δ) Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΕΠ «Ανταγωνιστικότητα και Επιχειρηματικότητα» 2007-2013, ορίζεται ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης για πράξεις ενεργειακής υποδομής καθώς και για πράξεις εθνικής εμβέλειας, αρμοδιότητας Υπουργείου Ανάπτυξης, που υλοποιούνται στις τρεις Περιφέρειες που καλύπτει γεωγραφικά το αντίστοιχο ΠΕΠ.
- (ε) Η Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης του ΕΠ «Ψηφιακή Σύγκλιση» 2007-2013, ορίζεται ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης για πράξεις ψηφιακής σύγκλισης εθνικής εμβέλειας που υλοποιούνται στις τρεις Περιφέρειες που καλύπτει γεωγραφικά το αντίστοιχο ΠΕΠ.

Οι ανωτέρω ενδιάμεσοι φορείς αναλαμβάνουν αρμοδιότητες που αφορούν στα (i), (ii), (iii), (iv), (vi), (viii), (x), (xi), (xiii), (xiv), (xv) του υποκεφαλαίου 5.1.3. Επιπλέον ο ενδιάμεσος φορέας της ανωτέρω παραγράφου (δ) αναλαμβάνει και την αρμοδιότητα (xvi).

Οι επί μέρους κατηγορίες πράξεων των οποίων αναλαμβάνεται η διαχείριση, η εξειδίκευση των λεπτομερειών άσκησης των αρμοδιοτήτων αυτών και οι λοιπές υποχρεώσεις των αντίστοιχων μερών προσδιορίζονται σε Κοινή Υπουργική Απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και του αρμόδιου Υπουργού. Οι ανωτέρω Ενδιάμεσοι Φορείς Διαχείρισης συνεργάζονται επίσης με την οικεία διαχειριστική αρχή στην άσκηση των λοιπών αρμοδιοτήτων της που αναφέρονται στο υποκεφάλαιο 5.1.3, και οι αμοιβαίες υποχρεώσεις θα εξειδικεύονται στην σχετική Κοινή Υπουργική Απόφαση.

Η Γενική Διεύθυνση Ιδιωτικών Επενδύσεων του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, ορίζεται ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης δράσεων κρατικών ενισχύσεων του επενδυτικού νόμου, αρμοδιότητάς της.

Ως ενδιάμεσοι φορείς διαχείρισης δράσεων κρατικών ενισχύσεων για τις Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις ορίζονται τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που νομίμως λειτουργούν στην Ελλάδα, τα οποία εκδηλώνουν ενδιαφέρον σε συνέχεια σχετικής πρόσκλησης του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και πληρούν τα κριτήρια αυτής. Η εξειδίκευση των αρμοδιοτήτων των πιστωτικών ιδρυμάτων και οι λεπτομέρειες άσκησης αυτών, οι υποχρεώσεις των αντίστοιχων μερών και κάθε άλλη σχετική λεπτομέρεια, προσδιορίζονται στις συμβάσεις που θα υπογραφούν μεταξύ του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και των επί μέρους χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, καθώς και στις σχετικές κανονιστικές και νομοθετικές διατάξεις.

Λοιποί ενδιάμεσοι φορείς διαχείρισης, θα εξειδικευτούν κατά την κοινοποίηση του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου του ΕΠ, σύμφωνα με το άρθρο 71 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006 και το άρθρο 22 του Καν. (ΕΚ) 1828/2006. Ενδεχόμενες αλλαγές στο κοινοποιηθέν Σύστημα Διαχείρισης και Ελέγχου συμπεριλαμβανομένου και του ορισμού νέων ενδιάμεσων φορέων διαχείρισης, αποτυπώνονται στην ετήσια έκθεση ελέγχου του ΕΠ, σύμφωνα με το άρθρο 18, παρ.2 του Καν. (ΕΚ) 1828/2006.

5.1.5. Ενδιάμεσοι φορείς διαχείρισης και υλοποίησης συνολικών επιχορηγήσεων

Με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και του εκάστοτε αρμόδιου Υπουργού, η διαχειριστική αρχή δύναται να αναθέτει σε ενδιάμεσους φορείς αρμοδιότητες διαχείρισης και υλοποίησης συνολικών επιχορηγήσεων, κατά τα οριζόμενα στα άρθρα 42 και 43 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006. Στην ως άνω απόφαση καθορίζονται:

- (α) τα είδη των πράξεων που πρόκειται να καλυφθούν από τη συνολική επιχορήγηση
- (β) τα κριτήρια επιλογής των δικαιούχων
- (γ) τα ποσοστά συνδρομής από τα Ταμεία και οι κανόνες που διέπουν τη συνδρομή αυτή
- (δ) οι ρυθμίσεις για την παρακολούθηση, την αξιολόγηση και την εξασφάλιση του δημοσιονομικού ελέγχου της συνολικής επιχορήγησης έναντι της διαχειριστικής αρχής, συμπεριλαμβανομένων των διευθετήσεων για την ανάκτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών και την παρουσίαση των λογαριασμών
- (ε) τυχόν χρήση οικονομικής εγγύησης ή ισοδύναμου μέτρου.

Ο ενδιάμεσος φορέας πρέπει να παρέχει εγγυήσεις για τη φερεγγυότητά του, την ικανότητα διαχείρισης στο σχετικό αντικείμενο, καθώς επίσης και για την επάρκειά του όσον αφορά τη διοικητική και την οικονομική διαχείριση. Ο φορέας αυτός, κατά κανόνα, εδρεύει ή εκπροσωπείται στην ή στις περιφέρειες που καλύπτονται από το ΕΠ.

Ο ορισμός ενδιάμεσων φορέων διαχείρισης ή/και διαχείρισης και υλοποίησης συνολικών επιχορηγήσεων σε ένα ΕΠ, συνεπάγεται την παροχή στην Επιτροπή των πληροφοριών που απαιτούνται σύμφωνα με το άρθρο 71 του Καν.(ΕΚ) 1083/06 και τα άρθρα 21 και 22 του Καν. (ΕΚ) 1828/2006.

Για την επίτευξη της πολιτικής για τη συνοχή και των στρατηγικών στόχων που περιγράφονται στο ΕΣΠΑ, έχει συσταθεί Διυπουργική Επιτροπή κοινοτικών προγραμμάτων (Νόμος 3483/2006, άρθρο 20), έργο της οποίας είναι ο συντονισμός και η παρακολούθηση της εφαρμογής των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων με στόχο τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων και τη μεγιστοποίηση της απορροφητικότητας των κοινοτικών κονδυλίων.

Η ΔΕΠ αποτελεί στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 ένα ολιγομελές σχήμα διοίκησης του ΕΣΠΑ και των προγραμμάτων, το οποίο εξασφαλίζει την απαραίτητη ευελιξία και επιτάχυνση της διαδικασίας λήψης πολιτικών αποφάσεων σε στρατηγικό, διαχειριστικό και επιχειρησιακό επίπεδο, σε συνεργασία με τις πολιτικές του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων

(ΕΠΜ). Η ΔΕΠ εκφράζει γνώμη επί των εκθέσεων στρατηγικής παρακολούθησης του ΕΣΠΑ που υποβάλλονται στην Επιτροπή δυνάμει του Καν. (ΕΚ) 1083/2006 και δίνει κατευθύνσεις στην ετήσια διάσκεψη των Προέδρων των επιτροπών παρακολούθησης επιχειρησιακών προγραμμάτων.

Στην Επιτροπή συμμετέχουν ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών ως πρόεδρος και οι υπουργοί Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος-Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, ως μέλη. Ως εισηγητής συμμετέχει επιπλέον ο υφυπουργός Οικονομίας, αρμόδιος για θέματα κοινοτικών προγραμμάτων.

Τη διοικητική υποστήριξη της Διυπουργικής Επιτροπής και την παρακολούθηση της υλοποίησης των αποφάσεών της αναλαμβάνει η Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης του ΥπΟΙΟ μέσω της εθνικής αρχής συντονισμού.

5.1.6. Αρχή Πιστοποίησης

Η αρχή πιστοποίησης είναι υπεύθυνη για την πιστοποίηση των καταστάσεων δαπανών και αιτήσεων πληρωμών πριν αυτές διαβιβαστούν στην Επιτροπή. Στο πλαίσιο αυτό η αρχή πιστοποίησης εκτελεί τα καθήκοντα που προβλέπονται στο άρθρο 61 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006. Ειδικότερα:

- (i) καταρτίζει και υποβάλλει ηλεκτρονικά πιστοποιημένες δηλώσεις δαπανών και αιτήσεις πληρωμών στην Επιτροπή κατά τα προβλεπόμενα στο άρθρο 78 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006.
- (ii) πιστοποιεί ότι:
 - η δήλωση δαπανών είναι ακριβής, ότι είναι προϊόν αξιόπιστων λογιστικών συστημάτων και ότι στηρίζεται σε επαληθεύσιμα δικαιολογητικά,
 - οι δηλωθείσες δαπάνες συμμορφώνονται προς τους ισχύοντες κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες και ότι διενεργήθηκαν για πράξεις που επελέγησαν για χρηματοδότηση σύμφωνα με τα κριτήρια που εφαρμόζονται στο πρόγραμμα και πληρούν τους ισχύοντες κοινοτικούς και εθνικούς κανόνες, στο πλαίσιο αυτό δύναται:
 - να εξαιρεί προσωρινά από τις δηλώσεις δαπανών τις δαπάνες που παρουσιάζουν προβλήματα σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες
 - να διενεργεί επιτόπιες επιθεωρήσεις στις διαχειριστικές αρχές και τους ενδιάμεσους φορείς
- (iii) διασφαλίζει για σκοπούς πιστοποίησης, ότι έχει λάβει επαρκείς πληροφορίες από τη διαχειριστική αρχή σχετικά με τις διαδικασίες που εφαρμόστηκαν και τις επαληθεύσεις που πραγματοποιήθηκαν όσον αφορά τις δαπάνες που περιλαμβάνονται στις δηλώσεις δαπανών,
- (iv) συνυπολογίζει για σκοπούς πιστοποίησης, τα αποτελέσματα όλων των ελέγχων που διενεργήθηκαν υπό την ευθύνη της αρχής ελέγχου,
- (v) τηρεί σε ηλεκτρονική μορφή, λογιστικά μητρώα για τις δαπάνες που υποβάλλονται στην Επιτροπή,
- (vi) τηρεί μητρώο των ποσών που μπορούν να ανακτηθούν και των ποσών που αποσύρονται μετά από ακύρωση του συνόλου ή μέρους της συνεισφοράς για μια πράξη. Τα ανακτηθέντα ποσά επιστρέφονται στον γενικό προϋπολογισμό της Ευρωπαϊκής Ένωσης πριν από το κλείσιμο του ΕΠ, με αφαίρεσή τους από την επόμενη κατάσταση δαπανών.
- (vii) υποβάλλει στην Επιτροπή προσωρινές προβλέψεις για τις μελλοντικές αιτήσεις πληρωμών σύμφωνα με το άρθρο 76, παρ.3 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006.
- (viii) συνεργάζεται με τους αρμόδιους φορείς και υπηρεσίες για τον καθορισμό των κανόνων λειτουργίας του ΟΠΣ ως προς την επεξεργασία των πληροφοριών τις οποίες χρησιμοποιεί κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της.

Ως αρχή πιστοποίησης των ΕΠ του ΕΣΠΑ, σύμφωνα με το άρθρο 61 του Καν.1083/2006 ορίζεται η Ειδική Υπηρεσία Αρχή Πληρωμής του ΚΠΣ, των κοινοτικών πρωτοβουλιών και του Ταμείου Συνοχής του ΚΠΣ 2000-2006, η οποία υπάγεται στο Γενικό Γραμματέα Επενδύσεων και Ανάπτυξης του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και μετονομάζεται σε αρχή πιστοποίησης.

5.1.7. Αρχή Ελέγχου

Η αρχή ελέγχου έχει την ευθύνη για την επαλήθευση της αποτελεσματικής λειτουργίας του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου του ΕΠ. Στο πλαίσιο αυτό η αρχή ελέγχου αναλαμβάνει τα καθήκοντα που προβλέπονται στο άρθρο 62 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006. Ειδικότερα:

- (i) Διασφαλίζει την εκτέλεση των ελέγχων για την επαλήθευση της ουσιαστικής λειτουργίας του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου του ΕΠ,

- (ii) Διασφαλίζει ότι οι έλεγχοι των πράξεων πραγματοποιούνται σε κατάλληλο δείγμα για την επαλήθευση των δηλωνόμενων στην Επιτροπή δαπανών, για το σκοπό αυτό διαμορφώνει μεθοδολογία δειγματοληψίας πράξεων σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Καν. (ΕΚ) 1828/2006,
- (iii) Υποβάλλει στην Επιτροπή, εντός εννέα μηνών από την έγκριση του ΕΠ, στρατηγική έλεγχου, η οποία καλύπτει τους φορείς που θα εκτελέσουν τους ελέγχους, τη μέθοδο έλεγχου που θα χρησιμοποιηθεί σύμφωνα με τα διεθνώς αποδεκτά πρότυπα έλεγχου, τη μέθοδο δειγματοληψίας για τους ελέγχους των πράξεων, καθώς και ενδεικτικό προγραμματισμό των ελέγχων προκειμένου να διασφαλίζεται ο έλεγχος των κυριότερων φορέων καθώς και η ομοιόμορφη κατανομή των ελέγχων καθ' όλη την περίοδο προγραμματισμού.
Στην περίπτωση που εφαρμόζεται κοινό σύστημα σε περισσότερα του ενός επιχειρησιακά προγράμματα, είναι δυνατόν να υποβάλλεται, ενιαία στρατηγική έλεγχου.
- (iv) Μέχρι τις 31 Δεκεμβρίου κάθε έτους από το 2008 έως το 2015 υποβάλλει στην Επιτροπή:
- ετήσια έκθεση έλεγχου στην οποία παρατίθενται τα πορίσματα των ελέγχων (συστημάτων και πράξεων) που πραγματοποιήθηκαν κατά το προηγούμενο δωδεκάμηνο που λήγει στις 30 Ιουνίου του συγκεκριμένου έτους σύμφωνα με την στρατηγική έλεγχου του ΕΠ, και αναφέρονται οι τυχόν ελλείψεις που διαπιστώθηκαν στα συστήματα διαχείρισης και έλεγχου του προγράμματος. Η πρώτη έκθεση, που θα υποβληθεί στις 31 Δεκεμβρίου 2008 το αργότερο, καλύπτει την περίοδο από 1ης Ιανουαρίου 2007 μέχρι τις 30 Ιουνίου 2008. Οι πληροφορίες που αφορούν τους ελέγχους που διεξάγονται μετά την 1η Ιουλίου 2015 περιλαμβάνονται στην τελική έκθεση έλεγχου η οποία υποστηρίζει τη δήλωση κλεισίματος,
 - γνωμοδότηση, βάσει των ελέγχων που έχουν πραγματοποιηθεί υπό την ευθύνη της και άλλων ελέγχων, ως προς το κατά πόσον το σύστημα διαχείρισης και έλεγχου λειτουργεί ουσιαστικά ώστε να διασφαλίζει επαρκώς το γεγονός ότι οι καταστάσεις δαπανών που υποβάλλονται στην Επιτροπή είναι ορθές και, συνεπώς, ότι οι σχετικές συναλλαγές είναι νόμιμες και κανονικές,
 - δήλωση μερικού κλεισίματος, ανάλογα με την περίπτωση δυνάμει του άρθρου 88, παρ.2, σημείο(β) του Καν.1083/2006, η οποία αξιολογεί τη νομιμότητα και κανονικότητα των σχετικών δαπανών.
- (v) Υποβάλλει στην Επιτροπή, το αργότερο έως την 31η Μαρτίου 2017, δήλωση κλεισίματος του προγράμματος, στην οποία αξιολογείται η εγκυρότητα της αίτησης πληρωμής του τελικού υπολοίπου καθώς και η νομιμότητα και κανονικότητα των σχετικών συναλλαγών που καλύπτονται από την τελική κατάσταση δαπανών η οποία υποστηρίζεται από τελική έκθεση έλεγχου,
- (vi) Μεριμνά για την ηλεκτρονική διαβίβαση στην Επιτροπή των παρατυπιών, οι οποίες αποτέλεσαν αντικείμενο διοικητικών και δικαστικών προσφυγών σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 27 έως 36 του Καν. (ΕΚ) 1828/2006.

Η αρχή έλεγχου διασφαλίζει ότι το έργο του έλεγχου ασκείται λαμβάνοντας υπόψη διεθνώς αποδεκτά πρότυπα έλεγχου.

Κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων της η αρχή έλεγχου διασφαλίζει τη διαφύλαξη δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και εμπιστευτικών πληροφοριών, για τα οποία λαμβάνουν γνώση αυτή ή/και τα όργανα έλεγχου που λειτουργούν υπό την ευθύνη της.

Ως αρχή έλεγχου, κοινή για όλα τα ΕΠ του ΕΣΠΑ, ορίζεται η Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου (ΕΔΕΛ), η οποία συγκροτείται με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών - Γενική Γραμματεία Δημοσιονομικής Πολιτικής (Γενικό Λογιστήριο του Κράτους). Η Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου είναι επταμελής και είναι ανεξάρτητη από τις διαχειριστικές αρχές των ΕΠ, τους ενδιαμέσους φορείς διαχείρισης και την αρχή πιστοποίησης.

5.1.8. Έλεγχοι υπό την ευθύνη της αρχής έλεγχου

Για τις ανάγκες της εκτέλεσης των ελέγχων και τη λειτουργία της Επιτροπής Δημοσιονομικού Ελέγχου, συνιστώνται στο Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών – Γενική Γραμματεία Δημοσιονομικής Πολιτικής (ΓΛΚ) δύο Διευθύνσεις Προγραμματισμού και Ελέγχων επιχειρησιακών προγραμμάτων και μία Διεύθυνση Σχεδιασμού και Αξιολόγησης Ελέγχων.

Η αξιοπιστία των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου εκτιμάται με βάση κριτήρια που καθορίζονται από την αρχή ελέγχου για τους ελέγχους των συστημάτων. Περιλαμβάνει επίσης ποσοτική αξιολόγηση όλων των καίριων στοιχείων των συστημάτων και καλύπτει τις βασικές αρχές και τους ενδιαμέσους φορείς που συμμετέχουν στη διαχείριση και τον έλεγχο του επιχειρησιακού προγράμματος. Στο φάκελο ελέγχου τηρείται αρχείο των αξιολογήσεων που διενεργήθηκαν.

Οι έλεγχοι των πράξεων πραγματοποιούνται επιτόπου, βάσει εγγράφων και αρχείων που τηρούνται από το δικαιούχο. Οι έλεγχοι επαληθεύουν ότι πληρούνται οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- (α) η πράξη ικανοποιεί τα κριτήρια επιλογής για το ΕΠ, υλοποιήθηκε σύμφωνα με την απόφαση ένταξης και πληροί οποιονδήποτε ισχύοντα όρο ως προς τη λειτουργικότητα και τη χρήση της ή σχετικά με τους επιδιωκόμενους στόχους·
- (β) οι δηλωθείσες στην Επιτροπή δαπάνες αντιστοιχούν στα λογιστικά έγγραφα και τα δικαιολογητικά που τηρούνται από το δικαιούχο·
- (γ) οι δηλωθείσες στην Επιτροπή δαπάνες συνάδουν προς τους κοινοτικούς και τους εθνικούς κανόνες
- (δ) η δημόσια συνεισφορά έχει καταβληθεί στο δικαιούχο σύμφωνα με το άρθρο 80 του Κανονισμού.

Οι έλεγχοι διενεργούνται βάσει ετήσιου προγραμματισμού που εγκρίνεται από την Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου στο πλαίσιο της στρατηγικής ελέγχου, ύστερα από εισήγηση της αρμόδιας Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Ελέγχων. Επίσης διενεργούνται έκτακτοι έλεγχοι εκτός προγραμματισμού, όταν αυτό απαιτείται.

Όταν τα προβλήματα που διαπιστώνονται εντοπίζονται στη λειτουργία των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου και ως εκ τούτου συνεπάγονται κίνδυνο για άλλες πράξεις στο πλαίσιο του ΕΠ, η Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου εξασφαλίζει τη διενέργεια περαιτέρω εξέτασης, συμπεριλαμβανομένων πρόσθετων ελέγχων όπου κρίνεται απαραίτητο, προκειμένου να προσδιοριστεί το μέγεθος αυτών των προβλημάτων.

5.1.9. Όργανα ελέγχου

Οι έλεγχοι διενεργούνται από ελεγκτικές ομάδες που συγκροτούνται από υπαλλήλους των τριών Διευθύνσεων της παραγράφου 5.5.1.8 και υπαλλήλους των λοιπών υπηρεσιών της Γενικής Γραμματείας Δημοσιονομικής Πολιτικής. Οι ανωτέρω ελεγκτικές ομάδες δύναται να συνεπικουρούνται στο έργο τους από εμπειρογνώμονες. Οι εμπειρογνώμονες μπορεί να είναι δημόσιοι υπάλληλοι κατηγορίας ΠΕ ή ΤΕ και ιδιώτες. Οι ιδιώτες εμπειρογνώμονες είναι εγγεγραμμένοι στο μητρώο εμπειρογνωμόνων.

Στο μητρώο εμπειρογνωμόνων, που καταρτίζεται και τηρείται από την Γενική Διεύθυνση Διοίκησης και Ελέγχου συγχρηματοδοτούμενων από την ΕΕ προγραμμάτων, εγγράφονται με απόφαση του προϊσταμένου αυτής, ύστερα από δημόσια πρόσκληση και αξιολόγηση από την Επιτροπή Δημοσιονομικού Ελέγχου, πρόσωπα, τα οποία έχουν ειδικές γνώσεις και εμπειρία σχετική με τους διενεργούμενους υπό την ευθύνη της ελέγχους. Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών ορίζονται επιμέρους θέματα για την κατάρτιση του μητρώου εμπειρογνωμόνων.

Με απόφαση της Επιτροπής Δημοσιονομικού Ελέγχου μετά από εισήγηση του αρμόδιου προϊσταμένου Διεύθυνσης Προγραμματισμού και Ελέγχων, οι έλεγχοι δύναται να ανατίθενται σε ελεγκτικές εταιρείες.

Στην περίπτωση που οι έλεγχοι διενεργούνται από φορείς διαφορετικούς από την αρχή ελέγχου, η αρχή ελέγχου διασφαλίζει ότι οι φορείς αυτοί διαθέτουν την αναγκαία λειτουργική ανεξαρτησία από τις διαχειριστικές αρχές των ΕΠ, τους ενδιαμέσους φορείς διαχείρισης και την αρχή πιστοποίησης.

5.1.10. Φορέας Υπεύθυνος για την έκθεση και παροχή γνώμης του άρθρου 71(3)

Σύμφωνα με το άρθρο 71(2) του Καν. (ΕΚ) 1083/06 η κοινοποίηση του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου του ΕΠ στην Επιτροπή πρέπει να συνοδεύεται από έκθεση στην οποία να αποτυπώνονται τα αποτελέσματα της αξιολόγησης του συστήματος και διατύπωση γνώμης σχετικά με τη συμμόρφωσή του συστήματος με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 58-62 του ίδιου κανονισμού.

Η έκθεση και η γνώμη σχετικά με τα παραπάνω θα συνταχθούν είτε από την αρχή ελέγχου είτε από ιδιωτικό φορέα αποδεδειγμένης εμπειρίας, μετά από αξιολόγηση του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου του προγράμματος, κατά την οποία θα έχουν ληφθεί υπόψη διεθνώς αποδεκτά πρότυπα ελέγχου. Στην περίπτωση ιδιωτικού φορέα, αυτός θα επιλεγεί μετά από διαγωνισμό που θα γίνει με βάση τις κείμενες διατάξεις. Αναθέτουσα αρχή θα είναι η εθνική αρχή συντονισμού.

5.1.11. Φορέας υπεύθυνος για την είσπραξη των πληρωμών από την Επιτροπή

Φορέας υπεύθυνος για την είσπραξη των πληρωμών από την Επιτροπή είναι η αρχή πιστοποίησης των ΕΠ του ΕΣΠΑ, η οποία προσδιορίστηκε στο υποκεφάλαιο 5. Η Επιτροπή παραλαμβάνοντας τις αιτήσεις, βεβαιώσεις και πιστοποιήσεις από την αρχή πιστοποίησης, ανταποκρινόμενη βάσει των εσωτερικών της διαδικασιών, καταθέτει την αιτηθείσα συμμετοχή της στην Τράπεζα της Ελλάδος, στους ειδικούς λογαριασμούς που έχει ανοίξει για το σκοπό αυτό η αρχή πιστοποίησης. Η αρχή πιστοποίησης:

- (i) είναι αποδέκτης των εγκρίσεων πληρωμών των Ταμείων που πραγματοποιούνται από την Επιτροπή
- (ii) ενημερώνει το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους για τη διάθεση των πιστώσεων που εισπράχθηκαν ανά ΕΠ και Ταμείο,
- (iii) παρακολουθεί τη διαδικασία μεταφοράς των σχετικών πιστώσεων στους δικαιούχους και μεριμνά ώστε αυτή να πραγματοποιείται το συντομότερο δυνατό και χωρίς καμία κράτηση

5.1.12. Φορέας/είς Υπεύθυνος/οι για τη διενέργεια πληρωμών στους δικαιούχους

Η εθνική και κοινοτική συμμετοχή για όλες τις πράξεις που εντάσσονται στο ΕΠ αποτελούν δημόσιες επενδύσεις και χρηματοδοτούνται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Φορείς υπεύθυνοι για τη διενέργεια πληρωμών στους δικαιούχους (φορείς χρηματοδότησης) είναι κατά περίπτωση τα Υπουργεία, οι Περιφέρειες και οι Νομαρχιακές Αυτοδιοικήσεις, οι οποίοι είναι αρμόδιοι για την υποβολή πρότασης κατάρτισης του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων.

Η πληρωμή στους δικαιούχους γίνεται τμηματικά με αποφάσεις χρηματοδότησης που εκδίδονται από τη Δ/ση Δημοσίων Επενδύσεων του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών και έγκριση του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, ύστερα από αίτημα των φορέων χρηματοδότησης.

Η απόδοση στους δικαιούχους γίνεται σε κάθε περίπτωση χωρίς καμία μείωση ή κράτηση ή μεταγενέστερη ειδική επιβάρυνση που επιφέρει μείωση των ποσών αυτών.

5.2. Παρακολούθηση

5.2.1. Διυπουργική Επιτροπή κοινοτικών προγραμμάτων (ΔΕΠ)

Για την επίτευξη της πολιτικής για τη συνοχή και των στρατηγικών στόχων που περιγράφονται στο ΕΣΠΑ, έχει συσταθεί Διυπουργική Επιτροπή κοινοτικών προγραμμάτων (Νόμος 3483/2006, άρθρο 20), έργο της οποίας είναι ο συντονισμός και η παρακολούθηση της εφαρμογής των συγχρηματοδοτούμενων προγραμμάτων με στόχο τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των παρεμβάσεων και τη μεγιστοποίηση της απορροφητικότητας των κοινοτικών κονδυλίων.

Η ΔΕΠ αποτελεί στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2007-2013 ένα ολιγομελές σχήμα διοίκησης του ΕΣΠΑ και των προγραμμάτων, το οποίο εξασφαλίζει την απαραίτητη ευελιξία και επιτάχυνση της διαδικασίας λήψης πολιτικών αποφάσεων σε στρατηγικό, διαχειριστικό και επιχειρησιακό επίπεδο, σε συνεργασία με τις πολιτικές του Εθνικού Προγράμματος Μεταρρυθμίσεων (ΕΠΜ). Η ΔΕΠ εκφράζει γνώμη επί των εκθέσεων στρατηγικής παρακολούθησης του ΕΣΠΑ που υποβάλλονται στην Επιτροπή δυνάμει του Καν. (ΕΚ) 1083/2006 και δίνει κατευθύνσεις στην ετήσια διάσκεψη των Προέδρων των επιτροπών παρακολούθησης ΕΠ.

Στην Επιτροπή συμμετέχουν ο Υπουργός Οικονομίας και Οικονομικών ως πρόεδρος και οι υπουργοί Ανάπτυξης, Περιβάλλοντος-Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων, Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας, ως μέλη. Ως εισηγητής συμμετέχει επιπλέον ο υφυπουργός Οικονομίας & Οικονομικών, αρμόδιος για θέματα κοινοτικών προγραμμάτων.

Τη διοικητική υποστήριξη της Διυπουργικής Επιτροπής και την παρακολούθηση της υλοποίησης των

αποφάσεων της αναλαμβάνει η Γενική Γραμματεία Επενδύσεων και Ανάπτυξης του Υπ.Οι.Ο. μέσω της εθνικής αρχής συντονισμού.

5.2.2. Ετήσια διάσκεψη Προέδρων επιτροπών παρακολούθησης επιχειρησιακών προγραμμάτων (ΕΔΙΠ)

Η παρακολούθηση της εκπλήρωσης των στόχων των Ταμείων και των ΕΠ στο σύνολό τους γίνεται από την ετήσια διάσκεψη των Προέδρων των επιτροπών παρακολούθησης των ΕΠ.

Η διάσκεψη των Προέδρων των επιτροπών παρακολούθησης συγκροτείται εντός 3 μηνών από τη συγκρότηση των επιτροπών παρακολούθησης του συνόλου των ΕΠ. Της διάσκεψης των Προέδρων των επιτροπών παρακολούθησης των ΕΠ προεδρεύει ο υφυπουργός Οικονομίας & Οικονομικών, αρμόδιος για θέματα κοινοτικών προγραμμάτων.

Η διάσκεψη θεσπίζει τον εσωτερικό της κανονισμό μετά από εισήγηση της εθνικής αρχής συντονισμού. Συνέρχεται ετησίως μετά από πρόσκληση του προέδρου της με αντικείμενο την παρακολούθηση της πορείας υλοποίησης των στρατηγικών στόχων του ΕΣΠΑ και της συμβολής κάθε ΕΠ στους στόχους αυτούς.

Ως μέλη συμμετέχουν:

- Οι Πρόεδροι των επιτροπών παρακολούθησης των ΕΠ του ΕΣΠΑ (συμπεριλαμβανομένων όλων των Γενικών Γραμματέων των Περιφερειών), του Προγράμματος Αγροτικής Ανάπτυξης και του ΕΠ Αλιεία
- Εκπρόσωποι της εθνικής αρχής συντονισμού
- Εκπρόσωπος της αρχής πιστοποίησης
- Εκπρόσωπος της αρχής ελέγχου (με ρόλο παρατηρητή)
- Εκπρόσωποι δημοσίων αρχών (ειδικές υπηρεσίες συντονισμού δράσεων τομεακών πολιτικών, Υπουργείο Πολιτισμού κλπ.)
- Εκπρόσωπος της Ένωσης Νομαρχιακών Αυτοδιοικήσεων Ελλάδος
- Εκπρόσωπος της Κεντρικής Ένωσης Δήμων και Κοινοτήτων
- Εκπρόσωποι των οικονομικών και κοινωνικών εταιρών
- Εκπρόσωπος της Γενικής Γραμματείας Ισότητας
- Εκπρόσωποι αντιπροσωπευτικών μη κυβερνητικών οργανώσεων (εκπρόσωπος της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία, κλπ)
- Αντιπροσωπεία της Επιτροπής με ρόλο παρατηρητή

Στη Διάσκεψη των προέδρων των επιτροπών παρακολούθησης των ΕΠ μπορούν να προσκληθούν μη μόνιμα μέλη π.χ. ειδικοί επιστήμονες ή εμπειρογνώμονες σε οικονομικά, τεχνικά, κοινωνικά, επιστημονικά και λοιπά θέματα ανάλογα με την ημερήσια διάταξη της διάσκεψης.

Η διάσκεψη των Προέδρων των επιτροπών παρακολούθησης των ΕΠ:

- Παρακολουθεί τα αποτελέσματα της εφαρμογής των προγραμμάτων και τη συμβολή τους στους στρατηγικούς στόχους που περιλαμβάνονται στο ΕΣΠΑ και υποβάλλει σχετική έκθεση στη Διυπουργική Επιτροπή Κοινοτικών Προγραμμάτων.
- Παρακολουθεί την πορεία υλοποίησης των εφαρμοζόμενων πολιτικών και διαμορφώνει προτάσεις για το συντονισμό τους και την ευρεία εφαρμογή τους.
- Παρακολουθεί την αποτελεσματικότητα των διαδικασιών για τη διασφάλιση του συντονισμού και της συμπληρωματικότητας των δράσεων των Διαρθρωτικών Ταμείων με το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας.

Με απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών είναι δυνατή η συγκρότηση επιτροπών συμβουλευτικού χαρακτήρα για το συντονισμό των παρεμβάσεων σε ειδικούς τομείς, στις οποίες προεδρεύουν μέλη της Διάσκεψης.

Για την υποβοήθηση του έργου της ΕΔΙΠ, συνιστάται τεχνική επιτροπή συμβουλευτικού χαρακτήρα στην οποία μετέχουν εκπρόσωποι των Υπουργείων που εμπλέκονται στο σχεδιασμό και υλοποίηση των ΕΠ του ΕΣΠΑ και εκπρόσωποι της Εθνικής Συνομοσπονδίας Ατόμων με Αναπηρία (ΕΣΑμεΑ). Η επιτροπή εισηγείται στην ΕΔΙΠ προτάσεις αναφορικά με την οριζόντια ενσωμάτωση και εφαρμογή των αρχών της προσβασιμότητας και μη διάκρισης των Ατόμων με Αναπηρία στα ΕΠ του ΕΣΠΑ. Τη γραμματειακή υποστήριξη της διάσκεψης αναλαμβάνει η εθνική αρχή συντονισμού, η οποία επιφορτίζεται με την προετοιμασία της σχετικής τεκμηρίωσης για τη διεξαγωγή των συνεδριάσεων καθώς και της ημερήσιας διάταξης και των πρακτικών που τηρούνται.

5.2.3. Επιτροπή παρακολούθησης επιχειρησιακού προγράμματος

Σύμφωνα με το άρθρο 63 του Καν. (ΕΚ) 1083/06 για κάθε ΕΠ συστήνεται επιτροπή παρακολούθησης του ΕΠ με αποστολή την παρακολούθηση της αποτελεσματικότητας και της ποιότητας υλοποίησης του ΕΠ.

Η επιτροπή παρακολούθησης του ΕΠ συστήνεται εντός 3 μηνών από την ημερομηνία κοινοποίησης από την Επιτροπή της απόφασης έγκρισης του ΕΠ.

Η σύνθεση της επιτροπής παρακολούθησης του ΕΠ ορίζεται με τη σύμφωνη γνώμη της διαχειριστικής αρχής, λαμβάνοντας υπόψη την αρχή της εταιρικής σχέσης στη διαχείριση, παρακολούθηση και αξιολόγηση των παρεμβάσεων σε όλα τα στάδια υλοποίησης του προγράμματος.

Στην επιτροπή παρακολούθησης του ΠΕΠ Κρήτης και Νήσων Αιγαίου, προεδρεύουν εκ περιτροπής οι Γενικοί Γραμματείς των Περιφερειών που καλύπτει γεωγραφικά το ΠΕΠ. Πρόεδρος της πρώτης συνεδρίασης της Επιτροπής Παρακολούθησης του ΠΕΠ είναι ο γενικός γραμματέας της μικρότερης πληθυσμιακά Περιφέρειας. Σε κάθε συνεδρίαση της επιτροπής παρακολούθησης ορίζεται ο πρόεδρος της επόμενης συνεδρίασης.

Ως μέλη της Επιτροπής Παρακολούθησης συμμετέχουν:

- Ο προϊστάμενος της διαχειριστικής αρχής του ΕΠ
- Εκπρόσωπος της εθνικής αρχής συντονισμού
- Εκπρόσωπος της αρχής πιστοποίησης
- Εκπρόσωπος της αρχής ελέγχου (με ρόλο παρατηρητή)
- Εκπρόσωποι των ενδιάμεσων φορέων διαχείρισης του ΕΠ,
- Εκπρόσωποι Υπουργείων ή άλλων κρατικών αρχών
- Εκπρόσωποι δημόσιων αρχών και ειδικών υπηρεσιών συντονισμού που είναι αρμόδιες για θέματα κρατικών ενισχύσεων, απασχόλησης, περιβάλλοντος, υγείας, έρευνας και καινοτομίας, δημόσιας διοίκησης, πολιτισμού κλπ.
- Εκπρόσωπος των Νομαρχιών της κάθε Περιφέρειας που αφορά το ΠΕΠ
- Εκπρόσωπος των Τοπικών Ενώσεων Δήμων και Κοινοτήτων κάθε Περιφέρειας που αφορά το ΠΕΠ
- Εκπρόσωποι των Οικονομικών και Κοινωνικών Εταίρων
- Εκπρόσωπος της Επιτροπής ή και των ΕΤΕ ή ΕΤΕπ στην περίπτωση που οι τελευταίες συνεισφέρουν στο ΕΠ (με συμβουλευτικό ρόλο).
- Εκπρόσωποι αντιπροσωπευτικών μη κυβερνητικών οργανώσεων.

Στη σύνθεση της επιτροπής παρακολούθησης διασφαλίζεται, κατά το δυνατόν, η ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών.

Κατά τις συνεδριάσεις της επιτροπής παρακολούθησης μπορούν να προσκληθούν μη μόνιμα μέλη π.χ. ειδικοί επιστήμονες ή εμπειρογνώμονες σε οικονομικά, τεχνικά, κοινωνικά, επιστημονικά και λοιπά θέματα ανάλογα με την ημερήσια διάταξη της συνεδρίασης. Κατά τις συνεδριάσεις δύναται επίσης να συμμετάσχει ως παρατηρητής, αντιπρόσωπος των δικτύων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο της νέας πρωτοβουλίας «Περιφέρειες για την Οικονομική Αλλαγή», στην περίπτωση που το ΠΕΠ εμπλέκεται στην εν λόγω πρωτοβουλία, προκειμένου να δίδει αναφορά της προόδου των δραστηριοτήτων των δικτύων.

Τη γραμματειακή υποστήριξη της επιτροπής παρακολούθησης αναλαμβάνει η διαχειριστική αρχή του ΕΠ, η οποία επιφορτίζεται με την προετοιμασία της σχετικής τεκμηρίωσης για τη διεξαγωγή των συνεδριάσεων καθώς και της ημερήσιας διάταξης και των πρακτικών που τηρούνται.

Η επιτροπή παρακολούθησης του ΕΠ λειτουργεί με βάση εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας στο πλαίσιο της εθνικής έννομης τάξης. Ο κανονισμός λειτουργίας καθορίζεται σε συνεργασία με τη διαχειριστική αρχή του ΕΠ, ώστε να εξασφαλίζεται η εκπλήρωση των καθηκόντων της επιτροπής που απορρέουν από τον Κανονισμό (ΕΚ) 1083/2006. Στην πρώτη συνεδρίασή της η Επιτροπή εγκρίνει τον εσωτερικό κανονισμό λειτουργίας της.

Η επιτροπή παρακολούθησης του ΕΠ έχει τις αρμοδιότητες που ορίζονται στο άρθρο 65 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006. Ειδικότερα :

- εξετάζει και εγκρίνει τα κριτήρια για την επιλογή των προς χρηματοδότηση πράξεων εντός έξι μηνών από την έγκριση του ΕΠ και εγκρίνει τις τυχόν αναθεωρήσεις των κριτηρίων αυτών

- σύμφωνα με τις ανάγκες του προγραμματισμού,
- επανεξετάζει σε περιοδική βάση την πρόοδο που σημειώθηκε στην επίτευξη των ειδικών στόχων του ΕΠ με βάση τα έγγραφα που υποβάλλει η διαχειριστική αρχή,
- εξετάζει τα αποτελέσματα της υλοποίησης, ιδίως δε την επίτευξη των στόχων που καθορίζονται για κάθε άξονα προτεραιότητας, καθώς και τις αξιολογήσεις που αναφέρονται στο άρθρο 48, παράγραφος 3, του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006 και στο υποκεφάλαιο 3. εξετάζει και εγκρίνει τις ετήσιες και την τελική έκθεση υλοποίησης που αναφέρονται στο άρθρο 67 του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006,
- ενημερώνεται σχετικά με την ετήσια έκθεση ελέγχου ή με το τμήμα της έκθεσης που αφορά το οικείο ΕΠ, καθώς και για τυχόν σχετικά σχόλια τα οποία μπορεί να διατυπώσει η Επιτροπή μετά την εξέταση της εν λόγω έκθεσης ή του σχετικού τμήματός της,
- μπορεί να προτείνει στη διαχειριστική αρχή οποιαδήποτε αναθεώρηση ή εξέταση του ΕΠ η οποία ενδεχομένως μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων των Ταμείων που αριθμούνται στο άρθρο 3 του Κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006 ή στη βελτίωση της διαχείρισής τους, συμπεριλαμβανομένης της χρηματοοικονομικής διαχείρισής τους,
- εξετάζει και εγκρίνει οποιαδήποτε πρόταση για την τροποποίηση του περιεχομένου της απόφασης της Επιτροπής σχετικά με τη συνεισφορά των Ταμείων.

5.2.4. Δείκτες παρακολούθησης

Σύμφωνα με το άρθρο 66 παρ.2 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006, η παρακολούθηση του ΕΠ διενεργείται από τη διαχειριστική αρχή και την επιτροπή παρακολούθησης του προγράμματος, κυρίως με βάση τους δείκτες (χρηματοοικονομικούς και δείκτες εκροών και αποτελεσμάτων) που έχουν καθορισθεί για κάθε άξονα προτεραιότητας του ΕΠ σύμφωνα με το άρθρο 37 παρ. 1, περ. (γ) του ίδιου κανονισμού.

Οι δείκτες του ΕΠ έχουν αναπτυχθεί και με βάση την προτεινόμενη από την Επιτροπή μεθοδολογία που αναπτύσσεται στο σχετικό έγγραφο εργασίας για την προγραμματική περίοδο 2007-2013, «*Δείκτες για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση: Οδηγός Εφαρμογής*»

Οι δείκτες που επιλέχθηκαν για την παρακολούθηση της επίτευξης των στόχων του ΕΠ ανταποκρίνονται στον ιδιαίτερο χαρακτήρα του ΕΠ, στους στόχους του καθώς και στις κοινωνικοοικονομικές και περιβαλλοντικές συνθήκες που επικρατούν στο γεωγραφικό πεδίο εφαρμογής του. Η παρακολούθηση των δεικτών εκροών και αποτελεσμάτων πράξεων ψηφιακής σύγκλισης, θα γίνεται με την υποστήριξη του Παρατηρητηρίου για την Κοινωνία της Πληροφορίας.

Τα δεδομένα που απαιτούνται για τον υπολογισμό των τιμών των δεικτών κατά την υλοποίηση του προγράμματος συλλέγονται σε επίπεδο έργου και συναθροίζονται σε επίπεδο άξονα προτεραιότητας και τέλος σε επίπεδο προγράμματος.

Στο πλαίσιο της τακτικής αξιολόγησης της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας της υλοποίησης του ΕΠ, η διαχειριστική αρχή διαβιβάζει στην επιτροπή παρακολούθησης τα δεδομένα που προκύπτουν από το σύστημα παρακολούθησης και αφορούν κυρίως σε συγκεντρωτικά οικονομικά στοιχεία και πληροφορίες σχετικά με τους δείκτες κυρίως εκροών και αποτελεσμάτων.

Για τη συλλογή αξιόπιστων χρηματοοικονομικών και στατιστικών δεδομένων σχετικών με την υλοποίηση του προγράμματος θα χρησιμοποιηθεί το Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα στο οποίο θα τηρούνται πληροφορίες για όλες τις πράξεις που χρηματοδοτούνται από το πρόγραμμα.

5.2.5. Ετήσια έκθεση

Στο πλαίσιο της παρακολούθησης του ΕΠ η διαχειριστική αρχή συντάσσει ετήσια έκθεση υλοποίησης του προγράμματος την οποία αποστέλλει στην Επιτροπή μετά την έγκρισή της από την επιτροπή παρακολούθησης (άρθρο 67 παρ. 1 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006). Η έκθεση περιλαμβάνει όλα τα στοιχεία που αναφέρονται στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου και συντάσσεται σύμφωνα με τις απαιτήσεις του Καν. (ΕΚ) 1828/2006 και τις οδηγίες της εθνικής αρχής συντονισμού. Επιπλέον, στην ετήσια έκθεση γίνεται αναφορά για την υλοποίηση περιφερειακών δράσεων που περιλαμβάνονται στην πρωτοβουλία «Περιφέρειες για την οικονομική αλλαγή», στην περίπτωση που το ΠΕΠ εμπλέκεται στην εν λόγω πρωτοβουλία.

Στο παραπάνω πλαίσιο η διαχειριστική αρχή μεριμνά σε συνεργασία με την εθνική αρχή συντονισμού για τη συνεχή παρακολούθηση και βελτίωση των δεικτών που θα χρησιμοποιηθούν για την παρακολούθηση και αξιολόγηση του ΕΠ.

5.2.6. Ετήσια εξέταση ΕΠ

Σύμφωνα με το άρθρο 68 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006, κάθε χρόνο μετά την υποβολή της ετήσιας έκθεσης, η διαχειριστική αρχή του ΕΠ και η Επιτροπή εξετάζουν από κοινού την πρόοδο υλοποίησης του ΕΠ, τα κύρια αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν κατά το προηγούμενο έτος, τη χρηματοοικονομική υλοποίηση καθώς και οποιοδήποτε παράγοντα μπορεί να οδηγήσει σε βελτίωση της υλοποίησης προκειμένου να επιτευχθούν τα επιθυμητά αποτελέσματα. Είναι δυνατόν επίσης να εξετάζονται θέματα λειτουργίας του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου που επισημαίνονται στην τελευταία ετήσια έκθεση ελέγχου που προβλέπεται στο άρθρο 62 παρ.1 περ. δ-ι του Καν. (ΕΚ) 1083/2006.

Για οποιοδήποτε σχόλιο διατυπώσει η Επιτροπή μετά την ετήσια εξέταση του προγράμματος, η διαχειριστική αρχή σε συνεργασία με την εθνική αρχή συντονισμού ενημερώνει την επιτροπή παρακολούθησης και την Επιτροπή για τα μέτρα που ελήφθησαν αναφορικά με τα σχόλια αυτά.

5.2.7. Παρακολούθηση των πιστώσεων των Περιφερειών μεταβατικής στήριξης

Για τις πέντε περιφέρειες που εμπíπτουν στο άρθρο 8 του Κανονισμού 1083/06 επιβάλλονται υποχρεωτικές πιστώσεις και διακριτή παρακολούθησή των πιστώσεων αυτών στα ΕΠ (πόροι που προέρχονται από το ΕΤΠΑ και ΕΚΤ). Οι Περιφέρειες αυτές χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: στις Περιφέρειες στατιστικής σύγκλισης (Κεντρική Μακεδονία, Δυτική Μακεδονία, Αττική) και στις Περιφέρειες σταδιακής εισόδου (Στερεά Ελλάδα, Νότιο Αιγαίο).

Οι συγχρηματοδοτούμενες αναπτυξιακές παρεμβάσεις στις Περιφέρειες αυτές (εκτός του Ταμείου Συνοχής) θα υλοποιηθούν μέσω:

- των αντίστοιχων περιφερειακών ΕΠ (συγχρηματοδοτούνται αποκλειστικά από το ΕΤΠΑ) και
- των τριών (3) τομεακών ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ.

Επισημαίνεται ότι οι ανάγκες των οκτώ Περιφερειών αμιγούς Στόχου Σύγκλισης θα καλυφθούν από όλα τα τομεακά ΕΠ όσο και από τα περιφερειακά ΕΠ με απόλυτα διακριτές πιστώσεις.

Η τήρηση των πιστώσεων για τις περιφέρειες μεταβατικής στήριξης διασφαλίζεται πλήρως σε προγραμματικό επίπεδο με την ύπαρξη διακριτών αξόνων προτεραιότητας για κάθε τύπο Περιφερειών, ως εξής:

- Τα περιφερειακά ΕΠ έχουν διακριτούς Άξονες Προτεραιότητας για κάθε Περιφέρεια που περιλαμβάνουν.
- Τα τρία (3) τομεακά ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΚΤ και καλύπτουν και τους τρεις τύπους Περιφερειών (αμιγής στόχος 1, στατιστική σύγκλιση, σταδιακή είσοδος) έχουν διακριτούς θεματικούς Άξονες Προτεραιότητας που επαναλαμβάνονται για κάθε έναν από τους τρεις τύπους Περιφερειών.

Οι δράσεις τεχνικής υποστήριξης εφαρμογής, εθνικής εμβέλειας, οι οποίες δεν έχουν συγκεκριμένο χωρικό προσδιορισμό (όπως μελέτες οριζόντιου χαρακτήρα που αφορούν σε όλη τη χώρα, προβολή /δημοσιότητα του ΕΣΠΑ, κλπ) και οι οποίες υλοποιούνται από τα τομεακά ΕΠ, δεν προσμετρώνται στις πιστώσεις για τις Περιφέρειες μεταβατικής στήριξης.

Όλα τα παραπάνω επιβεβαιώνονται κατά την υλοποίηση, με τη σύνθεση και παρακολούθηση των σχετικών πληροφοριών στο ΟΠΣ.

5.3. Αξιολόγηση

5.3.1. Γενικά

Για τη διασφάλιση της αποτελεσματικότητας των κοινοτικών και εθνικών πόρων που συνδράμουν την πολιτική για τη συνοχή, προβλέπεται η διεξαγωγή αξιολογήσεων πριν, κατά τη διάρκεια και μετά την υλοποίηση του ΕΠ (άρθρα 47-49 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006). Οι αξιολογήσεις αυτές, στρατηγικής ή επιχειρησιακής φύσης, λαμβάνουν υπόψη το στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης και τη σχετική κοινοτική νομοθεσία όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις και τη στρατηγική περιβαλλοντική αξιολόγηση. Πραγματοποιούνται με ευθύνη του κράτους μέλους ή της Επιτροπής και διεξάγονται από εμπειρογνώμονες ή φορείς λειτουργικά ανεξάρτητους από την αρχή πιστοποίησης και την αρχή ελέγχου που έχουν οριστεί στο πλαίσιο του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου του προγράμματος. Τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων δημοσιοποιούνται με βάση τους εφαρμοστέους κανόνες για την

πρόσβαση στα έγγραφα.

5.3.2. Αξιολογήσεις επιχειρησιακής φύσης

Σύμφωνα με το άρθρο 48 παρ.3 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006 τα κράτη μέλη πραγματοποιούν αξιολογήσεις που συνδέονται με την παρακολούθηση ΕΠ, ιδίως όταν, κατά την εν λόγω παρακολούθηση διαπιστωθεί σημαντική απόκλιση από τους στόχους που τέθηκαν αρχικά ή όταν υποβάλλονται προτάσεις για την αναθεώρηση των προγραμμάτων αυτών (αξιολογήσεις επιχειρησιακής φύσης).

Επιπλέον σύμφωνα με τον προαναφερόμενο Κανονισμό, τα κράτη μέλη μπορούν για τα ΕΠ του στόχου «Σύγκλιση» και σύμφωνα με την αρχή της αναλογικότητας, να συντάσσουν σχέδιο αξιολόγησης που περιλαμβάνει τις ενδεικτικές δραστηριότητες αξιολόγησης που σκοπεύει να πραγματοποιήσει το κράτος μέλος κατά τις διάφορες φάσεις της υλοποίησης.

Στο πλαίσιο αυτό η Ελλάδα αξιοποιώντας και τις οδηγίες της Επιτροπής για την αξιολόγηση των ΕΠ και του ΕΣΠΑ κατά την διάρκεια της προγραμματικής περιόδου (Draft Working Paper No 5: Evaluation during the programming period: on going evaluation –An integrated management tool) διαμόρφωσε ενδεικτικό σχέδιο αξιολογήσεων της περιόδου 2007-2013, όπου αποτυπώνεται ο προγραμματισμός των αξιολογήσεων σε στρατηγικό και επιχειρησιακό επίπεδο στο πλαίσιο των στόχων της «Σύγκλισης» και της «Περιφερειακής Ανταγωνιστικότητας και Απασχόλησης».

Οι αξιολογήσεις που συνδέονται με την παρακολούθηση του ΕΠ πραγματοποιούνται με ευθύνη της διαχειριστικής αρχής και σύμφωνα με τις γενικές αρχές που καθορίζονται από την εθνική αρχή συντονισμού για την αξιολόγηση όλων των ΕΠ στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ.

Εκτός από τις προτεινόμενες στο σχέδιο, αξιολογήσεις, είναι δυνατόν να πραγματοποιηθούν, κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου και άλλες αξιολογήσεις, σε περιπτώσεις που θα κριθεί αυτό αναγκαίο, λόγω τροποποιήσεων των επιχειρησιακών προγραμμάτων ή του ΕΣΠΑ. Τροποποιήσεις του ΕΠ που θα απαιτήσουν πιθανά αξιολόγηση αφορούν τροποποιήσεις στη χρηματοδοτική κατανομή των διατιθέμενων πόρων μεταξύ των Αξόνων προτεραιότητας, τροποποιήσεις στους στόχους ή/και το περιεχόμενο των Αξόνων του ΕΠ, και τέλος τροποποιήσεις στις Διατάξεις Εφαρμογής. Οι παραπάνω αξιολογήσεις δεν είναι δυνατόν να προσδιορισθούν χρονικά στην παρούσα φάση σχεδιασμού.

Για τα αποτελέσματα των αξιολογήσεων αυτών η διαχειριστική αρχή ενημερώνει την επιτροπή παρακολούθησης του ΕΠ, την Επιτροπή και την εθνική αρχή συντονισμού.

Το ενδεικτικό σχέδιο των αξιολογήσεων με τον προγραμματισμό της περιόδου 2007-2013 παρουσιάζεται στον πίνακα που ακολουθεί.

5.3.3. Εκ των υστέρων αξιολόγηση

Σύμφωνα με το άρθρο 49 παρ.3 του Καν. (ΕΚ) 1083/06, η εκ των υστέρων αξιολόγηση αποτελεί ευθύνη της Επιτροπής. Κατά την εκ των υστέρων αξιολόγηση εξετάζονται ζητήματα όπως η έκταση χρήσης των πόρων, η αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα του προγραμματισμού των Ταμείων και οι κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις από την εφαρμογή του προγράμματος με στόχο την εξαγωγή συμπερασμάτων για την πολιτική στους τομείς της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής. Τέλος προσδιορίζονται οι παράγοντες που συνέβαλαν στην επιτυχία ή την αποτυχία της υλοποίησης των ΕΠ και εντοπίζονται οι ορθές πρακτικές.

Η εκ των υστέρων αξιολόγηση είναι στρατηγικής φύσης, διεξάγεται από ανεξάρτητους αξιολογητές και ολοκληρώνεται το αργότερο μέχρι 31 Δεκεμβρίου 2015. Η διαχειριστική αρχή και η εθνική αρχή συντονισμού συνεργάζονται με την Επιτροπή για τη διενέργεια της αξιολόγησης παρέχοντας τα απαραίτητα στοιχεία

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΟΣ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2007 - 2013

ΕΙΔΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	ΚΥΡΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΑΝΤΑ	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	ΧΡΟΝΟ-ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ Ή ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΧΡΗΜΑΤΟ-ΔΟΤΗΣΗ	ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ
ΕΘΝΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	Τεκμηρίωση της συμβολής των ΕΠ στην εφαρμογή του εθνικού προγράμματος μεταρρυθμίσεων	Απαίτηση άρθρου 29 του Καν. 1083/2006 για τη στρατηγική υποβολή εκθέσεων από τα κράτη μέλη	Στα σημεία α, β, γ και δ της παραγράφου 2 του άρθρου 29 του Καν. 1083/2006	Συμβολή στην υποβολή των στρατηγικών εκθέσεων του άρθρου 29 του Καν. 1083/2006	2ο εξάμηνο 2007 2ο εξάμηνο 2009 2ο εξάμηνο 2012	ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	Τεχνική Βοήθεια	Γραφείο Πρωθυπουργού, Ειδική Τεχνική Επιτροπή για την Αξιολόγηση, Ε.Ε., αρχή συντονισμού, Διαβουλευσεις με αρχές διαχείρισης ΕΠ
ΕΘΝΙΚΟ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΑΝΑΦΟΡΑΣ (ΕΣΠΑ)	Αξιολόγηση της πορείας εκτέλεσης του ΕΣΠΑ στο μέσο της προγραμματικής περιόδου	Επιβεβαίωση της επικαιρότητας της στρατηγικής και της επιτευξιμότητας των στόχων του ΕΣΠΑ	Ποια είναι τα αποτελέσματα από την υλοποίηση του ΕΣΠΑ έως τώρα; Που εντοπίζονται οι μεγαλύτερες αποκλίσεις των πραγματοποιήσεων σε σχέση με τους προγραμματικούς στόχους και ποιες είναι οι βασικές αιτίες; Για ποιους στόχους εκπίμαται χαμηλός βαθμός επίτευξης για το τέλος της προγραμματικής περιόδου και ποιες είναι οι απαραίτητες διορθωτικές παρεμβάσεις προκειμένου να ανατραπεί η τάση αυτή; Πως αποτιμάται η ποιότητα της στοχοθεσίας στο ΕΣΠΑ; Με ποιους τρόπους μπορεί να υπάρξει βελτίωση του προγραμματισμού και της στοχοθεσίας;	Λήψη απόφασης για πιθανή αναθεώρηση του ΕΣΠΑ και των ΕΠ του	1ο εξάμηνο 2011	ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	Τεχνική Βοήθεια	Ειδική Τεχνική Επιτροπή για την Αξιολόγηση, Ε.Ε., αρχή συντονισμού, Διαβουλευσεις με αρχές διαχείρισης ΕΠ
	Αξιολόγηση της πορείας εκτέλεσης του ΕΣΠΑ πριν τη λήξη της προγραμματικής περιόδου	Επιβεβαίωση της επικαιρότητας της στρατηγικής και της επιτευξιμότητας των στόχων του ΕΣΠΑ	Ποια είναι τα αποτελέσματα από την υλοποίηση του ΕΣΠΑ έως τώρα; Που εντοπίζονται οι μεγαλύτερες αποκλίσεις των πραγματοποιήσεων σε σχέση με τους προγραμματικούς στόχους και ποιες είναι οι βασικές αιτίες; Για ποιους στόχους εκπίμαται χαμηλός βαθμός επίτευξης και ποιες είναι οι απαραίτητες διορθωτικές παρεμβάσεις προκειμένου να ανατραπεί η τάση αυτή; Πως αποτιμάται η ποιότητα της στοχοθεσίας στο ΕΣΠΑ; Υπάρχει δυνατότητα και αν ναι με ποιους τρόπους μπορεί να υπάρξει βελτίωση του προγραμματισμού και της στοχοθεσίας, ενόψει και της νέας προγραμματικής περιόδου;	Λήψη απόφασης για πιθανή αναθεώρηση του ΕΣΠΑ και των ΕΠ του	1ο εξάμηνο 2013	ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	Τεχνική Βοήθεια	Ειδική Τεχνική Επιτροπή για την Αξιολόγηση, Ε.Ε., αρχή συντονισμού, Διαβουλευσεις με αρχές διαχείρισης ΕΠ
ΕΙΔΟΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	ΤΕΚΜΗΡΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΝΑΓΚΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	ΚΥΡΙΑ ΘΕΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΑΝΤΑ	ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ	ΧΡΟΝΟ-ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ	ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ Ή ΕΣΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	ΧΡΗΜΑΤΟ-ΔΟΤΗΣΗ	ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗΣ

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ :								
1. ΕΠ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ – ΑΕΙΦΟΡΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗ	Αξιολόγηση της πορείας εκτέλεσης του ΕΠ στο μέσο της προγραμματικής περιόδου	Επιβεβαίωση της επικαιρότητας της στρατηγικής και της επιτευξιμότητας των στόχων του ΕΠ	Ποια είναι τα αποτελέσματα από την υλοποίηση του ΕΠ έως τώρα; Που εντοπίζονται οι μεγαλύτερες αποκλίσεις των πραγματοποιήσεων σε σχέση με τους προγραμματικούς στόχους και ποιες είναι οι βασικές αιτίες; Για ποιους στόχους εκτιμάται χαμηλός βαθμός επίτευξης για το τέλος της προγραμματικής περιόδου και ποιες είναι οι απαραίτητες διορθωτικές παρεμβάσεις προκειμένου να ανατραπεί η τάση αυτή; Πως αποτιμάται η ποιότητα της στοχοθεσίας στο ΕΠ; Με ποιους τρόπους μπορεί να υπάρξει βελτίωση του προγραμματισμού και της στοχοθεσίας ;	Λήψη απόφασης για πιθανή αναθεώρηση του ΕΠ	1ο εξάμηνο 2011	ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	Τεχνική Βοήθεια	Αρχή συντονισμού, Ε.Ε., αρχή διαχείρισης του κάθε ΕΠ
2. ΕΠ ΕΝΙΣΧΥΣΗ ΤΗΣ ΠΡΟΣΠΕΛΑΣΙΜΟΤΗΤΑΣ								
3. ΕΠ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ & ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ								
4. ΕΠ ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ								
5. ΕΠ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΑΝΘΡΩΠΙΝΟΥ ΔΥΝΑΜΙΚΟΥ								
6. ΕΠ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ								
7. ΕΠ ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΗΣ ΙΚΑΝΟΤΗΤΑΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ								
8. ΕΠ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ								
9. ΕΠ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ - ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ - ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	Αξιολόγηση της πορείας εκτέλεσης του ΕΠ πριν την λήξη της προγραμματικής περιόδου	Επιβεβαίωση της επικαιρότητας της στρατηγικής και της επιτευξιμότητας των στόχων του ΕΠ	Ποια είναι τα αποτελέσματα από την υλοποίηση του ΕΠ έως τώρα; Που εντοπίζονται οι μεγαλύτερες αποκλίσεις των πραγματοποιήσεων σε σχέση με τους προγραμματικούς στόχους και ποιες είναι οι βασικές αιτίες; Για ποιους στόχους εκτιμάται χαμηλός βαθμός επίτευξης και ποιες είναι οι απαραίτητες διορθωτικές παρεμβάσεις προκειμένου να ανατραπεί η τάση αυτή; Πως αποτιμάται η ποιότητα της στοχοθεσίας στο ΕΠ; Υπάρχει δυνατότητα και αν ναι με ποιους τρόπους μπορεί να υπάρξει βελτίωση του προγραμματισμού και της στοχοθεσίας, ενόψει και της νέας προγραμματικής περιόδου ;	Λήψη απόφασης για πιθανή αναθεώρηση του ΕΠ	1ο εξάμηνο 2013	ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ	Τεχνική Βοήθεια	Αρχή συντονισμού, Ε.Ε., αρχή διαχείρισης του κάθε ΕΠ
10. ΕΠ ΚΡΗΤΗΣ & ΝΗΣΩΝ ΑΙΓΑΙΟΥ								
11. ΕΠ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ - ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ- ΗΠΕΙΡΟΥ								
12. ΕΠ ΑΤΤΙΚΗΣ								

Παρατήρηση : Στην περίπτωση σημαντικών αλλαγών στην κοινωνικοοικονομική κατάσταση της χώρας ή/και αν διαπιστωθεί απόκλιση από τους στόχους που τέθηκαν αρχικά, είναι δυνατόν να διενεργηθούν αξιολογήσεις του ΕΣΠΑ και των ΕΠ επιπλέον των αναφερομένων στο χρονοδιάγραμμα

5.4. Πληροφόρηση και Δημοσιότητα

Σύμφωνα με το άρθρο 69 του κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006 «το κράτος μέλος και η διαχειριστική αρχή για το επιχειρησιακό πρόγραμμα παρέχουν πληροφορίες όσον αφορά τις πράξεις και τα συγχρηματοδοτούμενα προγράμματα και εξασφαλίζουν τη σχετική δημοσιότητα. Η πληροφόρηση απευθύνεται στους πολίτες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στους δικαιούχους με στόχο την προβολή του ρόλου της Κοινότητας και τη διασφάλιση της διαφάνειας της συνδρομής των Ταμείων». Η εξειδίκευση της εφαρμογής των απαιτήσεων δημοσιότητας και πληροφόρησης περιγράφεται στις διατάξεις (άρθρα 2 έως και 10) του Καν. (ΕΚ) 1828/2006.

Για την παροχή των πληροφοριών αυτών αναλαμβάνονται καθ' όλη τη διάρκεια υλοποίησης του προγράμματος μέτρα δημοσιότητας και πληροφόρησης τα οποία αποτυπώνονται με δομημένο τρόπο στο επικοινωνιακό σχέδιο του ΕΠ. Το επικοινωνιακό σχέδιο περιλαμβάνει τους στόχους και το στοχοθετούμενο κοινό, τη στρατηγική και το περιεχόμενο των μέτρων πληροφόρησης και δημοσιότητας που θα αναληφθούν για κάθε ομάδα στόχο (δυναμικοί δικαιούχοι, δικαιούχοι, κοινό), τον ενδεικτικό προϋπολογισμό για την εφαρμογή του επικοινωνιακού σχεδίου, τα διοικητικά τμήματα ή τους διοικητικούς φορείς που θα είναι αρμόδια για την εφαρμογή των μέτρων πληροφόρησης και δημοσιότητας, ενδεικτικούς τρόπους αξιολόγησης των μέτρων δημοσιότητας και πληροφόρησης αναφορικά με την προβολή και τη γνώση του ΕΠ και το ρόλο της Κοινότητας.

Τα μέτρα δημοσιότητας και πληροφόρησης θα κάνουν αναφορά στην προστιθέμενη αξία της κοινοτικής συνδρομής σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Το επικοινωνιακό σχέδιο, καθώς και οποιαδήποτε σημαντική τροποποίησή του, εκπονείται από τη διαχειριστική αρχή του ΕΠ με βάση τις κατευθύνσεις της εθνικής αρχής συντονισμού και υποβάλλεται προς εξέταση στην Επιτροπή σύμφωνα με τη διαδικασία που περιγράφεται στο άρθρο 3 του Καν. (ΕΚ) 1828/2006.

Για την εξασφάλιση της ομοιογένειας, συνοχής και συνέργιας μεταξύ των μέτρων δημοσιότητας και πληροφόρησης των ΕΠ που χρηματοδοτούνται από τα Ταμεία που συνδράμουν στο πλαίσιο της πολιτικής για τη συνοχή, η εθνική αρχή συντονισμού παρέχει ενιαίες αρχές προς τις διαχειριστικές αρχές των ΕΠ και μεριμνά για τη συνολική παρακολούθηση, εποπτεία και συντονισμό τους.

Τα ποσά που προβλέπονται για την πληροφόρηση και τη δημοσιότητα περιλαμβάνονται στη χρηματοδότηση του ΕΠ στο πλαίσιο της Τεχνικής Υποστήριξης Εφαρμογής (άρθρο 46 παρ. 1 του κανονισμού (ΕΚ) 1083/2006).

Η διαχειριστική αρχή ορίζει τον/ους υπεύθυνο/ους για τα θέματα δημοσιότητας και πληροφόρησης και ενημερώνει σχετικά την Επιτροπή.

5.5. Χρηματοδοτικές Ροές

Η εθνική και κοινοτική συμμετοχή για όλες τις πράξεις που εντάσσονται στα ΕΠ του ΕΣΠΑ αποτελούν δημόσιες επενδύσεις και μπορούν να χρηματοδοτούνται από τον Κρατικό Προϋπολογισμό μέσω του Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων (ΠΔΕ). Οι πιστώσεις των Ταμείων εγγράφονται στο Τμήμα Εσόδων του Κρατικού Προϋπολογισμού (Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων). Στο τμήμα δαπανών του ΠΔΕ εγγράφονται οι προβλέψεις μεταφοράς πιστώσεων προς τους φορείς χρηματοδότησης του ΠΔΕ. Οι πιστώσεις προς τους δικαιούχους αφορούν την προβλεπόμενη δημόσια δαπάνη (κοινοτική και εθνική). Τυχόν ιδιωτική συμμετοχή παρακολουθείται μέσω του ΟΠΣ.

Στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων τηρούνται τα απαιτούμενα στοιχεία προκειμένου να είναι δυνατή η πρόβλεψη απαιτήσεων χρηματοδότησης για την υλοποίηση των ΕΠ του ΕΣΠΑ.

Η διαδικασία για τη διενέργεια πληρωμών στους δικαιούχους είναι η ακόλουθη:

1. Εγγραφή της δημόσιας δαπάνης της πράξης (εθνική και κοινοτική συμμετοχή) στο Πρόγραμμα Δημοσίων Επενδύσεων μετά την ένταξή της σε ΕΠ σε συλλογική απόφαση του φορέα χρηματοδότησης
2. Υποβολή αιτήματος διάθεσης χρηματοδότησης από το δικαιούχο ή ενδιάμεσο φορέα διαχείρισης στις περιπτώσεις κρατικών ενισχύσεων προς τον φορέα χρηματοδότησης
3. Υποβολή αιτήματος από τον φορέα χρηματοδότησης προς το Υπουργείο Οικονομίας και 5. Οικονομικών για τη διάθεση χρηματοδότησης
4. Έκδοση απόφασης διάθεσης χρηματοδότησης από το Υπ.Οι.Ο. με βάση το αίτημα και το διαθέσιμο όριο πληρωμών, και κοινοποίησή της στο Γενικό Λογιστήριο του Κράτους, στην Τράπεζα της Ελλάδος και στο φορέα χρηματοδότησης
5. Εντολή κατανομής των πιστώσεων στην πράξη από το φορέα χρηματοδότησης προς το Γενικό Λογιστήριο του Κράτους και την Τράπεζα της Ελλάδος η οποία κοινοποιείται στο δικαιούχο ή ενδιάμεσο φορέα διαχείρισης

Με την κατανομή χρηματοδότησης στην πράξη οι πιστώσεις είναι διαθέσιμες στο δικαιούχο, ο οποίος μπορεί να προχωρήσει σε χρεώσεις του λογαριασμού της πράξης εκδίδοντας επιταγές προς τους αναδόχους. Οι πληρωμές προς τους αναδόχους βαρύνουν άμεσα το λογαριασμό της πράξης.

Στις περιπτώσεις κρατικών ενισχύσεων οι πιστώσεις είναι διαθέσιμες στον ενδιάμεσο φορέα διαχείρισης ο οποίος μπορεί να προχωρήσει σε χρεώσεις του λογαριασμού της πράξης εκδίδοντας επιταγές προς τους δικαιούχους. Οι πληρωμές προς τους δικαιούχους βαρύνουν άμεσα το λογαριασμό της πράξης.

Στην περίπτωση που οι δικαιούχοι ή οι ενδιάμεσοι φορείς διαχείρισης είναι Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου ή Ιδιωτικού Δικαίου μετά την ολοκλήρωση των βημάτων 1 έως 4 εκδίδεται εντολή μεταφοράς των πιστώσεων από το φορέα χρηματοδότησης στο λογαριασμό του Νομικού Προσώπου προκειμένου να διενεργηθούν πληρωμές. Η μεταφορά των ποσών γίνεται υπό μορφή άμεσης επιχορήγησης ή αύξησης μετοχικού κεφαλαίου (περιπτώσεις Ανωνύμων Εταιρειών του δημοσίου).

Μετά την μεταφορά στο λογαριασμό του Νομικού Προσώπου, ο δικαιούχος ή ενδιάμεσος φορέας διαχείρισης προβαίνει στις πληρωμές των αναδόχων ή δικαιούχων αντιστοίχως.

Κατά την πληρωμή στους αναδόχους ή δικαιούχους κανένα ποσό δεν αφαιρείται, ούτε παρακρατείται, ούτε εισπράττεται οποιαδήποτε ειδική επιβάρυνση ή άλλο τέλος ισοδύναμου αποτελέσματος, το οποίο θα είχε ως αποτέλεσμα τη μείωση των ποσών αυτών.

Οι δαπάνες στις οποίες υποβλήθηκαν οι δικαιούχοι καταχωρούνται στο ΟΠΣ μετά την επαλήθευσή τους από τη διαχειριστική αρχή και δικαιολογούνται από εξοφλημένα τιμολόγια ή λογιστικά έγγραφα ισοδύναμης αποδεικτικής αξίας .

Η αρχή πιστοποίησης συγκεντρώνει τις καταχωρηθείσες δαπάνες μέσω του ΟΠΣ προκειμένου να πιστοποιήσει τις δαπάνες και να συντάξει τη δήλωση δαπανών που προβλέπεται στο άρθρο 78.

Τυχόν τόκοι που παράγονται από πιστώσεις για χρηματοδότηση πράξεων στο πλαίσιο του ΕΠ, θεωρούνται εθνικοί πόροι και καλύπτουν εθνική δημόσια δαπάνη. Οι φορείς που διαχειρίζονται τα ανωτέρω ποσά έχουν υποχρέωση να δηλώνουν ετησίως τους δημιουργούμενους τόκους στη διαχειριστική αρχή του οικείου ΕΠ. Τα τραπεζικά ή πιστωτικά ιδρύματα, μέσω των οποίων κινούνται τα ανωτέρω ποσά υποχρεούνται στην παροχή στοιχείων κίνησης των σχετικών λογαριασμών στην αρχή πιστοποίησης, μετά από αίτημά της.

5.6. Ανταλλαγή Ηλεκτρονικών Δεδομένων

Για τους σκοπούς των άρθρων 66 και 76 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006, η διαχειριστική αρχή του Ε.Π., θα ενημερώνει το σύστημα πληροφορικής το οποίο καθιερώνεται στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή (SFC 2007), για την ανταλλαγή στοιχείων που αφορούν το ΕΠ, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στα άρθρα 39, 40, 41 και 42 του του Καν. (ΕΚ) 1828/2006.

Η διαχειριστική αρχή του ΕΠ διασφαλίζει, επίσης, την ύπαρξη συστήματος καταχώρισης και αποθήκευσης, σε ηλεκτρονική μορφή, λογιστικών εγγραφών για κάθε πράξη στο πλαίσιο του ΕΠ καθώς και της συλλογής δεδομένων υλοποίησης που απαιτούνται για τη χρηματοοικονομική διαχείριση, την παρακολούθηση, τις επαληθεύσεις, τους λογιστικούς ελέγχους και την αξιολόγηση, σύμφωνα με το άρθρο 60 στοιχείο γ του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006. Για το σκοπό αυτό, στο πλαίσιο της περιγραφής των Συστημάτων Διαχείρισης και Ελέγχου, θα υποβληθεί στην Επιτροπή περιγραφή του εν λόγω συστήματος, συμπεριλαμβανομένου του οργανογράμματος ροής (κεντρικό ή κοινό σύστημα δικτύου ή αποκεντρωμένο σύστημα με συνδέσεις μεταξύ των συστημάτων), σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στο άρθρο 71 παράγραφος 1 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1083/2006 και κατ' αντιστοιχία στο άρθρο 21 και στο παράρτημα ΧΙΙ παράγραφος 6 του του Καν. (ΕΚ) 1828/2006.

Για τους ανωτέρω σκοπούς, θα προσαρμοστεί κατάλληλα το υφιστάμενο Ολοκληρωμένο Πληροφοριακό Σύστημα (ΟΠΣ) του Υπουργείου Οικονομίας και Οικονομικών, που έχει δημιουργηθεί για τις απαιτήσεις του ΚΠΣ 2000-2006.

Το ΟΠΣ θα καλύπτει, επίσης, τις απαιτήσεις συλλογής και καταχώρισης δεδομένων που αφορούν στις αρμοδιότητες των αρχών ελέγχου και πιστοποίησης του προγράμματος και θα υποστηρίζει τις εν λόγω Αρχές στις υποχρεώσεις ανταλλαγής ηλεκτρονικών δεδομένων με την Επιτροπή.

Το ΟΠΣ βρίσκεται ήδη σε λειτουργία για την κάλυψη των απαιτήσεων του ΚΠΣ 2000-2006 και με την ολοκλήρωση των απαραίτητων προσαρμογών, οι οποίες βρίσκονται σε εξέλιξη, θα αποτελεί την έγκυρη βάση οικονομικών και στατιστικών δεδομένων, η οποία θα καλύπτει και τις ανάγκες ηλεκτρονικής ενημέρωσης της Επιτροπής.

Η διαχείριση και λειτουργία του ΟΠΣ καθώς και θέματα οργάνωσης, λειτουργίας και ανάπτυξής του προσδιορίζονται στο νόμο και στις ειδικές κανονιστικές αποφάσεις που εκδίδονται κατ' εξουσιοδότηση αυτού.

Για την αντιμετώπιση τεχνικών και διαχειριστικών θεμάτων σχετικά με το ΟΠΣ, λειτουργεί πλήρης δικτυακή εφαρμογή Helpdesk.

5.7. Διασφάλιση της Εταιρικής Σχέσης

Στο άρθρο 11 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006 διατυπώνεται η απαίτηση της επίτευξης των στόχων των Ταμείων στο πλαίσιο στενής συνεργασίας, *εταιρική σχέση*, τόσο μεταξύ της Επιτροπής και του κράτους μέλους, όσο και μεταξύ του κράτους μέλους και των ενδιαφερόμενων φορέων σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο (κάθετη και οριζόντια διάσταση της εταιρικής σχέσης). Η διασφάλιση της εταιρικής σχέσης σε όλα τα επίπεδα υλοποίησης του ΕΠ, αντανακλάται από τα μέτρα που έχουν ληφθεί όπως:

- (i) Η εφαρμογή διαδικασιών ευρείας διαβούλευσης σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού με στόχο τη διαμόρφωση πολύπλευρης προσέγγισης των εναλλακτικών επιλογών ανάπτυξης των περιφερειών της χώρας, μέσω γόνιμου και αποτελεσματικού διαλόγου με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς.
- (ii) Η εκπροσώπηση των οικονομικών και κοινωνικών εταίρων, των αντιπροσωπευτικών μη κυβερνητικών οργανώσεων, των εκπροσώπων των ΟΤΑ α και β' βαθμού στη σύνθεση της Επιτροπής Παρακολούθησης του ΕΠ, η οποία αποτελεί τον κύριο μηχανισμό για την διασφάλιση της ποιότητας και της αποτελεσματικότητας του προγράμματος, όπου αντιπροσωπεύονται όλοι οι σχετικοί με τους στόχους και τις δράσεις του προγράμματος φορείς.

Η επιλογή των σχετικών εταίρων σε κάθε επίπεδο υλοποίησης του ΕΠ λαμβάνει υπόψη το βαθμό της συνεισφοράς των Ταμείων στην περιοχή που αντιπροσωπεύουν οι εταίροι, την εμπειρία και ικανότητα των εταίρων στους τομείς που εστιάζει το ΕΠ και την ανάγκη προώθησης της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών καθώς της βιώσιμης ανάπτυξης.

Η μέριμνα για την αποτελεσματική λειτουργία της αρχής της εταιρικής σχέσης, ώστε να προσφέρει την αναμενόμενη προστιθέμενη αξία, αποτελεί ευθύνη του κράτους μέλους και υλοποιείται μέσω της ακριβούς και επαρκούς διάκρισης των ρόλων και αρμοδιοτήτων των διαφόρων εταίρων στο κατάλληλο κάθε φορά επίπεδο.

5.8. Προαγωγή της Ισότητας των δυο φύλων και της διασφάλισης της αρχής της μη διάκρισης

Σύμφωνα με το άρθρο 11 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006 τα Κ-Μ και η Επιτροπή διασφαλίζουν την προαγωγή της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών και την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου κατά τη διάρκεια των διαφόρων σταδίων υλοποίησης των δράσεων των Ταμείων. Επίσης λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να αποτρέψουν κάθε διάκριση εξαιτίας του φύλου, της φυλής ή της εθνικής καταγωγής της θρησκείας ή των πεποιθήσεων, της ύπαρξης αναπηρίας, της ηλικίας ή του γενετήσιου προσανατολισμού κατά τα διάφορα στάδια υλοποίησης των δράσεων των Ταμείων και ειδικότερα της πρόσβασης σε αυτά. Ειδικότερα, η δυνατότητα πρόσβασης για τα άτομα με αναπηρίες αποτελεί ένα από τα κριτήρια που πρέπει να τηρούνται κατά τον καθορισμό επιχειρήσεων που συγχρηματοδοτούνται από τα Ταμεία και που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τις διάφορες φάσεις υλοποίησης.

Τα μέτρα που προβλέπονται για την προαγωγή της ισότητας των δύο φύλων και την αποτροπή διακρίσεων στα διάφορα στάδια υλοποίησης του ΕΠ περιλαμβάνουν:

- (i) Την ισόρροπη συμμετοχή ανδρών και γυναικών στην επιτροπή παρακολούθησης του ΕΠ και την εκπροσώπηση σε αυτή κρατικών αρχών που είναι αρμόδιες για θέματα ισότητας καθώς και κοινωνικών οργανώσεων ειδικών πληθυσμιακών ομάδων (Εθνική Συνομοσπονδία Ατόμων με Αναπηρία, Δίκτυο ROM κλπ)
- (ii) Τη λήψη κατάλληλων μέτρων για τη δημοσιοποίηση του προγράμματος και των ειδικότερων δράσεων που περιλαμβάνονται σε αυτό, ώστε να διασφαλίζεται η κατά το δυνατό ευρύτερη δυνατότητα πρόσβασης στην κοινοτική συγχρηματοδότηση. Στα μέτρα αυτά συμπεριλαμβάνονται, μεταξύ άλλων, η αποστολή των προκηρύξεων σε όλα τα μέλη της επιτροπής παρακολούθησης του ΕΠ αλλά και σε όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς, οι οποίοι μπορούν να εξασφαλίσουν ευρεία διάδοση τόσο των ευκαιριών χρηματοδότησης όσο και των ειδικών όρων και προϋποθέσεων για τη λήψη της.
- (iii) Τη παρακολούθηση και τη σχετική ενημέρωση της επιτροπής παρακολούθησης του ΕΠ και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, μέσω της ετήσιας έκθεσης, όσον αφορά τα μέτρα που έχουν ληφθεί σε σχέση με την παροχή ίσων ευκαιριών στο πλαίσιο του ΕΠ, την αποτελεσματικότητά τους και τις διορθωτικές παρεμβάσεις που απαιτούνται ώστε να διασφαλίζεται η αρχή της μη διάκρισης.
- (iv) Τη χρήση εξειδικευμένων κριτηρίων προσβασιμότητας ατόμων με αναπηρίες κατά την διαδικασία επιλογής πράξεων για συγχρηματοδότηση.

5.9. Ρήτρα Ευελιξίας

Σύμφωνα με το άρθρο 34 του Καν. (ΕΚ) 1083/2006, τα ΕΠ λαμβάνουν χρηματοδότηση μόνο από ένα Ταμείο, με εξαίρεση ΕΠ που συγχρηματοδοτούνται από το ΕΤΠΑ και το Ταμείο Συνοχής. Ωστόσο μπορούν, με την επιφύλαξη των παρεκκλίσεων που προβλέπονται στους ειδικούς κανονισμούς των Ταμείων, να χρηματοδοτούν, κατά συμπληρωματικό τρόπο και εντός του ορίου του 10% της κοινοτικής χρηματοδότησης του κάθε άξονα προτεραιότητας (ρήτρα ευελιξίας), δράσεις που εμπίπτουν στο πεδίο συνδρομής του άλλου Ταμείου, εφόσον οι δράσεις αυτές απαιτούνται για την ικανοποιητική υλοποίηση της πράξης και συνδέονται άμεσα με αυτή.

Για την υλοποίηση των ΕΠ προβλέπεται η αξιοποίηση κατά τη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου της ρήτρας ευελιξίας. Η χρηματοδότηση κατά συμπληρωματικό τρόπο του ΕΤΠΑ και του ΕΚΤ μπορεί να φτάσει μέχρι και 10% της κοινοτικής χρηματοδότησης ανά άξονα προτεραιότητας κατά μέγιστο (ή μέχρι 15% για τον άξονα προτεραιότητας Κοινωνική Ενσωμάτωση του ΕΚΤ για όλες τις Περιφέρειες και τον άξονα προτεραιότητας Αειφόρος Αστική Ανάπτυξη του ΕΤΠΑ που αφορά στις Περιφέρειες σταδιακής εισόδου).

Η χρησιμοποίηση της ρήτρας ευελιξίας παρακολουθείται από τη διαχειριστική αρχή μέσω του ΟΠΣ στο επίπεδο του άξονα προτεραιότητας, ώστε να διασφαλίζεται ότι το ποσοστό συμπληρωματικής χρηματοδότησης από το αντίστοιχο Ταμείο δεν υπερβαίνει το καθορισμένο ποσοστό-κατώφλι του 10% (ή 15%).

Η διαχειριστική αρχή ενημερώνει την Επιτροπή, στο πλαίσιο της ετήσιας έκθεσης, σχετικά με τη χρησιμοποίηση της ρήτρας ευελιξίας παρέχοντας πληροφορίες σε επίπεδο άξονα προτεραιότητας που να επιτρέπουν την επαλήθευση των προϋποθέσεων χρησιμοποίησης της ρήτρας ευελιξίας καθώς και της μη υπέρβασης του ανώτατου επιτρεπτού ορίου συνδρομής του αντίστοιχου Ταμείου.

5.10. Ειδικά θέματα (για τα Προγράμματα του ΕΚΤ για το στόχο σύγκλιση)

Η αρχή της εταιρικής σχέσης εφαρμόστηκε πλήρως από το Υπουργείο Απασχόλησης & Κοινωνικής Προστασίας στις διαδικασίες κατάρτισης του τομεακού ΕΠ «Ανάπτυξη του Ανθρώπινου Δυναμικού», με την κινητοποίηση του συνόλου των τομέων πολιτικής και των κοινωνικών εταίρων του Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Αναφοράς και βασιζόμενη στην αρχή της διαφάνειας. Η συμμετοχή των εταίρων στη διαδικασία προέκυψε με βάση την αντιπροσωπευτική εκπροσώπηση και των κοινωνικών ομάδων σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο, την πλήρη κάλυψη του εύρους των πολιτικών και ειδικών οριζόντιων θεμάτων που αναπτύσσονται στο ΕΠ.

Μέχρι σήμερα η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στη διαμόρφωση και στην υλοποίηση των πολιτικών απασχόλησης και κοινωνικής συνοχής παρουσιάζει αδυναμίες, ασυνέχεια, αλλά ταυτόχρονα και μία αναμφισβήτητη δυναμική η οποία πρέπει να αξιοποιηθεί.

Ήδη σήμερα οι κοινωνικοί εταίροι συμμετέχουν με αποφασιστικό ρόλο:

- στην Επιτελική Επιτροπή του Εθνικού Συστήματος Σύνδεσης της Επαγγελματικής Εκπαίδευσης και Κατάρτισης με την Απασχόληση (ΕΣΣΕΕΚΑ).
- στις διαδικασίες εκπόνησης και ανάπτυξης των επαγγελματικών περιγραμμάτων
- στο Εθνικό Συμβούλιο Κοινωνικής Πολιτικής (ΕΣΥΚΠ).

Στο πλαίσιο της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, το Υπουργείο Απασχόλησης και Κοινωνικής Προστασίας προτίθεται να προχωρήσει σε διάλογο με τους κοινωνικούς εταίρους για την εκπόνηση **ολοκληρωμένου επιχειρησιακού σχεδιασμού** με στόχο την ενίσχυση του ρόλου τους, προκειμένου να αποκτήσει η εμπλοκή τους μόνιμο και βιώσιμο χαρακτήρα.

Το Υπουργείο Απασχόλησης, μέσω «προγραμματικής συμφωνίας», προτίθεται να διαθέσει έως το 2% των πόρων του ΕΠ «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού», για συγκεκριμένες ενέργειες στήριξης παρεμβάσεων και ευαισθητοποίησης των ωφελουμένων, για την υλοποίηση κοινών δράσεων, καθώς και την ενδυνάμωση των επιχειρησιακών δυνατοτήτων των κοινωνικών εταίρων, ειδικότερα όσον αφορά την προσαρμοστικότητα των εργαζομένων και των επιχειρήσεων.

5.11. Μέσα Χρηματοοικονομικής Τεχνικής

Στο πλαίσιο του ΕΠ δύναται να χρηματοδοτηθούν πράξεις που αφορούν στην ίδρυση, οργάνωση και λειτουργία ταμείων ή ταμείων χαρτοφυλακίου όπως ορίζονται στο άρθρο 44 του Κανονισμού. Τα ταμεία ιδρύονται με Προεδρικό Διάταγμα, το οποίο εκδίδεται μετά από πρόταση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και του εκάστοτε αρμόδιου Υπουργού. Με κοινή απόφαση του Υπουργού Οικονομίας και Οικονομικών και του εκάστοτε αρμόδιου Υπουργού προσδιορίζονται οι όροι, οι προϋποθέσεις και κάθε αναγκαία λεπτομέρεια για τη συνεισφορά από ΕΠ σε ταμεία της προηγούμενης παραγράφου.

5.12. Έργα Γέφυρες

Οι πράξεις που η περίοδος εκτέλεσής τους εμπίπτει στην περίοδο επιλεξιμότητας των δαπανών δύο προγραμματικών περιόδων (2000-2008) και (2007-2015) μπορούν να

χρηματοδοτηθούν από ΕΠ των αντίστοιχων περιόδων εφόσον πληρούν τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- η αρμόδια αρχή κατανέμει τις πράξεις σε δύο χωριστά, σαφώς αναγνωρίσιμα στάδια ή τμήματα για κάθε ΕΠ της αντίστοιχης περιόδου με διακριτό οικονομικό και φυσικό αντικείμενο για κάθε ΕΠ
- πληρούνται οι όροι χρηματοδότησης και επιλεξιμότητας των πράξεων
- τηρούνται ενδεχόμενοι ειδικόι όροι που έχουν τεθεί για τις πράξεις.

5.13. Λοιπά Θέματα

5.13.1. Κανόνες σχετικά με τις δημόσιες συμβάσεις, τις κρατικές ενισχύσεις, τις ίσες ευκαιρίες και το περιβάλλον

Οι οδηγίες και οι κατευθύνσεις σχετικά με τους ισχύοντες κανόνες στους ανωτέρω τομείς θα προσδιοριστούν κατά την περιγραφή του Συστήματος Διαχείρισης και Ελέγχου των ΕΠ σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 21 του Καν.1828/2006 της Επιτροπής.

5.13.2. Διαχειριστική Επάρκεια Δικαιούχων ΕΠ

Στην προγραμματική περίοδο 2007-2013 ενισχύεται η διοικητική αποτελεσματικότητα των φορέων υλοποίησης (δικαιούχων) συγχρηματοδοτούμενων έργων, με τη θέσπιση κανόνων επιβεβαίωσης της διαχειριστικής επάρκειάς τους, πριν από την ανάληψη της ευθύνης εκτέλεσης έργων. Προβλέπεται ειδική διαδικασία με την οποία καθορίζονται οι απαιτήσεις ή το πρότυπο διαχείρισης έργων, οι διαδικασίες και οι αρμόδιοι φορείς για την επιβεβαίωση της διαχειριστικής επάρκειας των δικαιούχων.

Μέχρι την έναρξη εφαρμογής της ανωτέρω διαδικασίας και για ειδικές κατηγορίες πράξεων και ιδίως για τα συνεχιζόμενα από το ΚΠΣ 2000-2006 έργα, η διαχειριστική επάρκεια των δικαιούχων επιβεβαιώνεται σύμφωνα με οδηγίες της εθνικής αρχής συντονισμού.

Σε περίπτωση δικαιούχων για τους οποίους δεν επιβεβαιώνεται η διαχειριστική τους επάρκεια, η αρμοδιότητα υλοποίησης δύναται να μεταβιβαστεί με προγραμματική συμφωνία των δύο μερών στην αρχή στην οποία υπάγονται ή από την οποία εποπτεύονται ή σε συναφή δημόσια υπηρεσία ή ανώνυμη εταιρεία του ευρύτερου δημόσιου τομέα, η οποία ικανοποιεί τα κριτήρια διαχειριστικής επάρκειας δικαιούχων. Στην περίπτωση που στον φορέα που αναλαμβάνει υλοποίηση έργου σύμφωνα με τα προηγούμενα, προκαλούνται πρόσθετες δαπάνες για τις υπηρεσίες διοίκησης που παρέχει, αυτές περιλαμβάνονται στον προϋπολογισμό του έργου και καλύπτονται απολογιστικά είτε από το ίδιο το έργο είτε από την τεχνική βοήθεια του ΕΠ στο οποίο εντάσσεται. Μετά την παραλαβή προς χρήση, το έργο παραδίδεται στον δικαιούχο μαζί με πλήρη τεχνική και οικονομική τεκμηρίωση.

6. Χρηματοδότηση

Ετήσια Κατανομή Κοινοτικής Συνδρομής

ΣΤΟΧΟΣ 1		ΕΤΠΑ
2007	Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη	98.328.239 €
	Περιφέρειες με μεταβατική στήριξη	
	σύνολο Στόχου 1	98.328.239 €
2008	Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη	100.294.806 €
	Περιφέρειες με μεταβατική στήριξη	
	σύνολο Στόχου 1	100.294.806 €
2009	Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη	102.300.703 €
	Περιφέρειες με μεταβατική στήριξη	
	σύνολο Στόχου 1	102.300.703 €
2010	Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη	104.346.714 €
	Περιφέρειες με μεταβατική στήριξη	
	σύνολο Στόχου 1	104.346.714 €
2011	Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη	106.433.648 €
	Περιφέρειες με μεταβατική στήριξη	
	σύνολο Στόχου 1	106.433.648 €
2012	Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη	108.562.322 €
	Περιφέρειες με μεταβατική στήριξη	
	σύνολο Στόχου 1	108.562.322 €
2013	Περιφέρειες χωρίς μεταβατική στήριξη	110.733.568 €
	Περιφέρειες με μεταβατική στήριξη	
	σύνολο Στόχου 1	110.733.568 €
Σύνολο 2007-2013 περιφερειών χωρίς μεταβατική στήριξη		731.000.000 €
Σύνολο 2007-2013 περιφερειών με μεταβατική στήριξη		
Σύνολο 2007-2013 Στόχου 1		731.000.000 €

ΣΤΟΧΟΣ 2		ΕΤΠΑ
2007	Περιφέρειες με μεταβατική στήριξη	48.117.825 €
	σύνολο Στόχου 2	48.117.825 €
2008	Περιφέρειες με μεταβατική στήριξη	37.727.821 €
	σύνολο Στόχου 2	37.727.821 €
2009	Περιφέρειες με μεταβατική στήριξη	26.902.968 €
	σύνολο Στόχου 2	26.902.968 €
2010	Περιφέρειες με μεταβατική στήριξη	15.630.033 €
	σύνολο Στόχου 2	15.630.033 €
2011	Περιφέρειες με μεταβατική στήριξη	3.895.416 €
	σύνολο Στόχου 2	3.895.416 €
2012	Περιφέρειες με μεταβατική στήριξη	3.973.324 €
	σύνολο Στόχου 2	3.973.324 €
2013	Περιφέρειες με μεταβατική στήριξη	4.052.791 €
	σύνολο Στόχου 2	4.052.791 €
Σύνολο 2007-2013 περιφερειών με μεταβατική στήριξη		140.300.178 €
Σύνολο 2007-2013 Στόχου 2		140.300.178 €

ΩΣ ΒΑΣΗ ΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΟΙΝΟΤΙΚΗΣ ΣΥΝΔΡΟΜΗΣ ΧΡΗΣΙΜΟΠΟΙΕΙΤΑΙ Η ΕΠΙΛΕΞΙΜΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ (ΣΤΗΛΗ 8)

Κωδικός Άξονα	Άξονες Προτεραιότητας	Κοινοτική Χρηματοδότηση				Εθνική Συμμετοχή	Ενδεικτική Ανάλυση του Ποσοστού Εθνικής Συμμετοχής		ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	Ποσοστό Συγχρηματοδότησης	ΕΝΗΜΕΡΩΤΙΚΑ			ΣΥΝΟΛΙΚΗ ΔΗΜΟΣΙΑ ΔΑΠΑΝΗ	
		ΕΤΠΑ	ΕΚΤ	Τ.Σ.	ΣΥΝΟΛΟ		Εθνική Δημόσια Χρηματοδότηση	Εθνική Ιδιωτική Χρηματοδότηση			Συνεισφορά ΕΤΕ	Άλλη Χρηματοδότηση			
												1	2		3
Θεματική Προτεραιότητα 1 : Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας		294.600.000 €	0 €	0 €	294.600.000 €	82.103.325 €	82.103.325 €	0 €	376.703.325 €	71,8%	0 €	26.463.768 €	0 €	26.463.768 €	403.167.093 €
1	Άξονας Προτεραιότητας 1 : Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Κρήτης	169.500.000 €			169.500.000 €	41.500.000 €	41.500.000 €	0 €	211.000.000 €	80,3%		15.000.000 €	0 €	15.000.000 €	226.000.000 €
2	Άξονας Προτεραιότητας 2 : Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	102.500.000 €			102.500.000 €	18.100.000 €	18.100.000 €	0 €	120.600.000 €	85,0%		0 €	0 €	0 €	120.600.000 €
3	Άξονας Προτεραιότητας 3 : Υποδομές και Υπηρεσίες Προσπελασιμότητας Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	22.600.000 €			22.600.000 €	22.503.325 €	22.503.325 €	0 €	45.103.325 €	50,1%		11.463.768 €	0 €	11.463.768 €	56.567.093 €
Θεματική Προτεραιότητα 2 : Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα		89.550.000 €			89.550.000 €	52.462.832 €	52.462.832 €	0 €	142.012.832 €	69,4%	0 €	22.334.783 €	40.000.000 €	62.334.783 €	164.347.615 €
4	Άξονας Προτεραιότητας 4 : Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Κρήτης	27.750.000 €			27.750.000 €	7.250.000 €	7.250.000 €	0 €	35.000.000 €	79,3%		2.000.000 €	0 €	2.000.000 €	37.000.000 €
5	Άξονας Προτεραιότητας 5 : Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Βορείου Αιγαίου	22.500.000 €			22.500.000 €	6.080.952 €	6.080.952 €	0 €	28.580.952 €	78,7%		400.000 €	40.000.000 €	40.400.000 €	28.980.952 €
6	Άξονας Προτεραιότητας 6 : Ψηφιακή Σύγκλιση και Επιχειρηματικότητα Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου	39.300.000 €			39.300.000 €	39.131.880 €	39.131.880 €	0 €	78.431.880 €	50,1%		19.934.783 €	0 €	19.934.783 €	98.366.663 €
Θεματική Προτεραιότητα 3 : Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής		446.950.000 €			446.950.000 €	155.560.713 €	155.560.713 €	0 €	602.510.713 €	69,2%	0 €	68.302.899 €	0 €	68.302.899 €	670.813.612 €
7	Άξονας Προτεραιότητας 7 : Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Κρήτης	221.250.000 €			221.250.000 €	55.750.000 €	55.750.000 €	0 €	277.000.000 €	79,9%		18.000.000 €	0 €	18.000.000 €	295.000.000 €
8	Άξονας Προτεραιότητας 8 : Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Βορείου Αιγαίου	177.000.000 €			177.000.000 €	51.319.048 €	51.319.048 €	0 €	228.319.048 €	77,5%		25.600.000 €	0 €	25.600.000 €	253.919.048 €
9	Άξονας Προτεραιότητας 9 : Αειφόρος Ανάπτυξη και Ποιότητα Ζωής στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	48.700.000 €			48.700.000 €	48.491.665 €	48.491.665 €	0 €	97.191.665 €	50,1%		24.702.899 €	0 €	24.702.899 €	121.894.564 €
Θεματική Προτεραιότητα 4 : Ειδικές Παρεμβάσεις ενίσχυσης της Χωρικής Συνοχής		27.400.000 €			27.400.000 €	27.282.790 €	27.282.790 €	0 €	54.682.790 €	50,1%	0 €	13.898.550 €	0 €	13.898.550 €	68.581.340 €
10	Άξονας Προτεραιότητας 10 : Χωρική Συνοχή και Συνεργασία στην Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου	27.400.000 €			27.400.000 €	27.282.790 €	27.282.790 €	0 €	54.682.790 €	50,1%		13.898.550 €	0 €	13.898.550 €	68.581.340 €
Θεματική Προτεραιότητα 5 : Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής		12.800.178 €			12.800.178 €	5.290.340 €	5.290.340 €	0 €	18.090.518 €	63,9%		0 €			18.090.518 €
11	Άξονας Προτεραιότητας 11 : Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Κρήτη & Βόρειο Αιγαίο	10.500.000 €			10.500.000 €	3.000.000 €	3.000.000 €	0 €	13.500.000 €	77,8%		0 €	0 €	0 €	13.500.000 €
12	Άξονας Προτεραιότητας 12 : Τεχνική Υποστήριξη Εφαρμογής – Νότιο Αιγαίο	2.300.178 €			2.300.178 €	2.290.340 €	2.290.340 €	0 €	4.590.518 €	50,1%		0 €	0 €	0 €	4.590.518 €
Σύνολο		871.300.178 €	0 €	0 €	871.300.178 €	322.700.000 €	322.700.000 €	0 €	1.194.000.178 €	64,9%	0 €	131.000.000 €	40.000.000 €	171.000.000 €	1.325.000.178 €

Στήλη 11a : Άλλοι εθνικοί πόροι, προβλεπόμενα έσοδα, μη επιλέξιμες δαπάνες κλπ.

Στήλη 11b : Ιδιωτική συμμετοχή

ΔΙΑΣΤΑΣΗ 1 ΘΕΜΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ				
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΕΠ Κρήτης-Νήσων Αιγαίου 2007 – 2013		
		ΣΤΟΧΟΣ 1	ΣΤΟΧΟΣ 2	ΣΥΝΟΛΟ
		ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)
	Έρευνα και τεχνολογική Ανάπτυξη (R&TD), καινοτομία και επιχειρηματικότητα.	48.750.000	17.000.000	65.750.000
2	Υποδομή έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης (συμπεριλαμβάνοντας υλικό εξοπλισμό, τεχνολογική εγκατάσταση και δίκτυα υπολογιστών υψηλής ταχύτητας που συνδέουν κέντρα ερευνών) και κέντρα αναγνωρισμένου κύρους σε εξειδικευμένη τεχνολογία.	6.750.000	0	6.750.000
5	Προηγμένες υποστηρικτικές υπηρεσίες για επιχειρήσεις και ομάδες επιχειρήσεων	0	2.800.000	2.800.000
6	Ενίσχυση στις ΜΜΕ για την προώθηση σχεδίων βιώσιμης παραγωγής (εισαγωγή αποτελεσματικών συστημάτων περιβαλλοντικής διαχείρισης, υιοθέτηση και χρήση τεχνολογιών για την καταπολέμηση της ρύπανσης, ενσωμάτωση μη ρυπογόνων τεχνολογιών στις επιχειρήσεις)	0	2.800.000	2.800.000
7	Επενδύσεις σε επιχειρήσεις που συνδέονται άμεσα με έρευνα και καινοτομία (καινοτόμες τεχνολογίες, ίδρυση νέων επιχειρήσεων από πανεπιστήμια, υπάρχοντα κέντρα έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης και επιχειρήσεις κ.λ.π.)	0	400.000	400.000
8	Άλλες επενδύσεις σε επιχειρήσεις	42.000.000	10.000.000	52.000.000

9	Άλλα μέτρα για την προώθηση έρευνας, καινοτομίας και επιχειρηματικότητας	0	1.000.000	1.000.000
	Κοινωνία της πληροφορίας	1.500.000	17.800.000	19.300.000
10	Υποδομή τηλεπικοινωνιών (συμπεριλαμβανομένων των ευρυζωνικών δικτύων)	1.500.000	3.200.000	4.700.000
11	Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (πρόσβαση, ασφάλεια, δυνατότητα λειτουργικής εναλλαγής συστημάτων, πρόληψη κινδύνου, έρευνα, καινοτομία, ηλεκτρονικό περιεχόμενο κ.λ.π.)	0	2.000.000	2.000.000
12	Τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών (TEN-ICT)	0	600.000	600.000
13	Υπηρεσίες και εφαρμογές για τον πολίτη (ηλεκτρονική υγεία, ηλεκτρονική διακυβέρνηση, ηλεκτρονική εκμάθηση, ηλεκτρονική ενσωμάτωση, κ.λ.π.)	0	6.400.000	6.400.000
14	Υπηρεσίες και εφαρμογές για ΜΜΕ (ηλεκτρονικό εμπόριο, εκπαίδευση και κατάρτιση, δικτύωση κ.λ.π.)	0	3.200.000	3.200.000
15	Άλλα μέτρα για την πρόσβαση των ΜΜΕ σε τεχνολογίες πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών και στην αποτελεσματική χρήση τους.	0	2.400.000	2.400.000
	Μεταφορές	272.000.000	16.200.000	288.200.000
22	Εθνικές οδοί	28.500.000	0	28.500.000
23	Περιφερειακές/τοπικές οδοί	185.000.000	5.400.000	190.400.000
24	Ποδηλατόδρομοι	0	300.000	300.000
25	Αστικές μεταφορές	0	500.000	500.000
30	Λιμένες	58.500.000	10.000.000	68.500.000
	Ενέργεια	0	14.000.000	14.000.000
34	Ηλεκτρισμός (TEN-E)	0	10.000.000	10.000.000
39	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: άνεμος	0	1.500.000	1.500.000

40	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: ηλιακή	0	1.500.000	1.500.000
42	Ανανεώσιμες πηγές ενέργειας: υδροηλεκτρική, γεωθερμική και άλλες	0	1.000.000	1.000.000
	Περιβαλλοντική προστασία και πρόληψη κινδύνων	97.070.000	13.800.000	110.870.000
44	Διαχείριση οικιακών και βιομηχανικών αποβλήτων	25.000.000	0	25.000.000
45	Διαχείριση και διανομή ύδατος (πόσιμο νερό)	24.500.000	4.000.000	28.500.000
46	Επεξεργασία υδάτων (λύματα)	35.820.000	5.000.000	40.820.000
51	Πρώθηση βιοποικιλότητας και φυσικής προστασίας (συμπεριλαμβάνοντας τις περιοχές Natura 2000)	0	3.200.000	3.200.000
52	Πρώθηση καθαρών αστικών μεταφορών	2.250.000	0	2.250.000
53	Πρόληψη κινδύνων (συμπεριλαμβάνοντας την επεξεργασία και εφαρμογή σχεδίων και μέτρων για την πρόληψη και διαχείριση φυσικών και τεχνολογικών κινδύνων)	7.500.000	1.200.000	8.700.000
54	Άλλα μέτρα για την διατήρηση της κατάστασης περιβάλλοντος και την πρόληψη κινδύνων.	2.000.000	400.000	2.400.000
	Τουρισμός	12.000.000	4.800.000	16.800.000
55	Πρώθηση Τόπων Φυσικού Κάλλους	1.000.000	500000	1.500.000
56	Προστασία και ανάπτυξη φυσικής κληρονομιάς.	3.000.000	2.000.000	5.000.000
57	Συνδρομή στην βελτίωση τουριστικών υπηρεσιών	8.000.000	2.300.000	10.300.000
	Πολιτισμός	39.750.000	11.400.000	51.150.000
58	Προστασία και διατήρηση της πολιτιστικής κληρονομιάς.	30.000.000	5.500.000	35.500.000

59	Ανάπτυξη πολιτιστικών υποδομών	8.250.000	3.100.000	11.350.000
60	Συνδρομή στην βελτίωση πολιτιστικών υπηρεσιών.	1.500.000	2.800.000	4.300.000
	Αστική και αγροτική αναγέννηση	67.000.000	2.000.000	69.000.000
61	Ολοκληρωμένα σχέδια για την αστική και αγροτική αναγέννηση.	67.000.000	2.000.000	69.000.000
	Επένδυση σε κοινωνικές υποδομές.	178.430.000	40.000.000	218.430.000
75	Υποδομές εκπαίδευσης.	100.500.000	30.000.000	130.500.000
76	Υποδομές Υγείας	54.660.000	6.800.000	61.460.000
77	Υποδομές φροντίδας παιδιών	5.630.000	1.600.000	7.230.000
79	Άλλες κοινωνικές υποδομές.	17.640.000	1.600.000	19.240.000
	Μείωση του πρόσθετου κόστους που αποτελεί εμπόδιο στην ανάπτυξη των εξόχως απομακρυσμένων περιφερειών	4.000.000	1.000.000	5.000.000
82	Εξισορρόπηση του πρόσθετου κόστους λόγω ελλείμματος προσβασιμότητας και χωρικού κατακερματισμού	0	800.000	800.000
83	Ειδικές δράσεις για την εξισορρόπηση πρόσθετου κόστους που οφείλεται σε παράγοντες σχετιζόμενους με το μέγεθος της αγοράς	4.000.000	200.000	4.200.000
	Τεχνική Βοήθεια	10.500.000	2.300.178	12.800.178
85	Προετοιμασία, εφαρμογή παρακολούθηση και επιθεώρηση	5.750.000	1.180.178	6.930.178
86	Αξιολόγηση και Μελέτες, πληροφορίες και επικοινωνία	4.750.000	1.120.000	5.870.000
ΣΥΝΟΛΑ		731.000.000	140.300.178	871.300.178
		871.300.178		

ΔΙΑΣΤΑΣΗ 2				
ΜΟΡΦΗ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ				
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΠΕΠ Κρήτης-Νήσων Αιγαίου 2007 - 2013		
		ΣΤΟΧΟΣ 1	ΣΤΟΧΟΣ 2	ΣΥΝΟΛΟ
		ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)
1	Μη επιστρεπτέα ενίσχυση	723.500.000	138.300.178	861.800.178
2	Ενίσχυση (δάνειο, επιδότηση επιτοκίου, εγγυήσεις)	7.500.000	2.000.000	9.500.000
3	Επιχειρηματικά κεφάλαια (συμμετοχή, κεφάλαια επιχειρηματικού κινδύνου)	0	0	0
4	Άλλες μορφές χρηματοδότησης	0	0	0
ΣΥΝΟΛΟ		731.000.000	140.300.178	871.300.178

ΔΙΑΣΤΑΣΗ 3				
ΕΔΑΦΙΚΟΣ ΤΥΠΟΣ				
ΚΩΔΙΚΟΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΚΑΤΗΓΟΡΙΑΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗΣ	ΕΠ Κ – ΝΑ 2007 - 2013		
		ΣΤΟΧΟΣ 1	ΣΤΟΧΟΣ 2	ΣΥΝΟΛΟ
		ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)	ΠΟΣΑ ΣΕ ΕΚ. € (ΚΟΙΝ. ΣΥΝΔΡΟΜΗ)
01	Αστική περιοχή	229.500.000	5.000.000	234.500.000
02	Βουνά	34.500.000	0	34.500.000
03	Νησιά	309.500.000	135.300.178	444.800.178
04	Αραιοκατοικημένες και πολύ αραιοκατοικημένες περιοχές	0	0	0
05	Αγροτικές περιοχές (εκτός από βουνά, νησιά ή αραιοκατοικημένες και πολύ αραιοκατοικημένες περιοχές)	153.000.000	0	153.000.000
06	Πρώην εξωτερικά σύνορα της ΕΕ (μετά τις 30.04.2004)	0	0	0
07	Ιδιαίτερα απομακρυσμένη Περιφέρεια	0	0	0
08	Ζώνη διασυνοριακής συνεργασίας	0	0	0
09	Ζώνη διακρατικής συνεργασίας	0	0	0
10	Ζώνη διαπεριφερειακής συνεργασίας	0	0	0
00	Άνευ αντικειμένου	4.500.000	0	4.500.000
ΣΥΝΟΛΟ		731.000.000	140.300.178	871.300.178